CORINT

Adam Robinson

BIN LADEN

DINCOLO DE MASCA TERORISTULUI

„Uciderea americanilor şi a aliaţilor lor civili şi militari este o datorie sfântă pentru orice musulman." **Osama bin Laden**

Adam Robinson

BIN LADEN

DINCOLO DE MASCA TERORISTULUI

Redactare: Marieva Cătălina Ionescu
Tehnoredactare computerizată: Cristina Aprodu
Coperta: Andreea Apostol
Sursa imaginii de pe copertă: AP Images

© Adam Robinson
This edition of UK original title BIN LADEN by Adam Robinson is published by arrangement with Mainstream Publishing Co Ltd, 7 Albany Street, Edinburgh EH1 3UG.
www.mainstreampublishing.com

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii CORINT, parte componentă a GRUPULUI EDITORIAL CORINT.
ISBN 978-973-135-651-8

Redacția și administrația:
Str. Mihai Eminescu nr. 54 A, sector 1, București
Tel.: 021.319.47.97; tel./fax: 021.319.48.20

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ROBINSON, ADAM
Bin Laden: dincolo de masca teroristului / Adam Robinson; trad.: Lidia Grădinaru. - București: Corint, 2012
ISBN 978-973-135-651-8
I. Grădinaru, L. (trad.)

323.28(532) Bin Laden, O.
929 Bin Laden, O.

Adam Robinson

BIN LADEN

DINCOLO DE MASCA TERORISTULUI

Cu postfața autorului, augmentată și actualizată
Traducere din limba engleză de Lidia Grădinaru

CORINT

CUPRINS

Prefaţă		7
Capitolul 1	Legături de familie care încătuşează	10
Capitolul 2	Manhattanul deşertului	16
Capitolul 3	Politica naţională, cicatrici din copilărie	32
Capitolul 4	Fiul sclavei	48
Capitolul 5	Deraierea	61
Capitolul 6	Alcool şi pocăinţă	73
Capitolul 7	Lupta pentru islam	83
Capitolul 8	Naşterea unui idol	104
Capitolul 9	Reculul	115
Capitolul 10	Întoarcerea acasă a unui erou	122
Capitolul 11	Terorism S.A.	137
Capitolul 12	Înfiinţarea firmei	158
Capitolul 13	Cercul complet	171
Capitolul 14	Fuziunea internaţională şi expansiunea	190
Capitolul 15	Diversificarea afacerii principale	206
Capitolul 16	Perdeaua de fum	217
Capitolul 17	Perdeaua de fum africană, Campionatul Mondial de Fotbal	225
Capitolul 18	Atta, agent în adormire	242
Capitolul 19	Duşmanul numărul 1 al preşedintelui	248
Capitolul 20	Bobârnacul dat inamicului	264
Capitolul 21	Pregătiri de război	275
Capitolul 22	O zi la soare	285
Postfaţă		293

Prefață

„Omul cu înalte concepții morale nu poartă pică, pentru că sufletul mare nu ține minte jignirile, ci le uită." După douăzeci și patru de secole, aceste cuvinte ale filosofului grec Aristotel ar mai putea încă să sune convingător ca o formulă de a trăi în armonie cu semenii noștri. Ipoteza neformulată, factorul civilizator este că asta își dorește toată lumea.

Dar dacă există unii care n-o doresc?

Evenimentele din New York de marți, 11 septembrie 2001 au speriat lumea în mod iremediabil și permanent. Auzim întruna că lumea pe care o știam nu va mai fi niciodată la fel. Asta înțelegem. Ce nu înțelegem e cine..., cum..., de ce..., iar tragedia mai mare e că, în pofida atâtor mărturii și scrieri sincere și emoționante, mult prea mulți dintre noi nu acceptăm aceste răspunsuri nici chiar atunci când le auzim sau citim. Nu acceptăm că mai există o concepție despre lume cel puțin la fel de convingătoare ca a noastră, o realitate diferită reprezentată de figura ascunsă a lui Osama bin Laden.

Bin Laden și adepții săi reprezintă un pericol considerabil, bazat în foarte mare măsură pe ignoranța noastră. Punem multe întrebări la care nu se poate răspunde exact: cum a fost posibil ca furia lui să crească în așa măsură? Cum se face că, odată recunoscută, mânia lui a reușit să coacă, să nască planuri criminale puse apoi în practică și să se răspândească precum un virus? Cum de a rămas în libertate un om declarat *persona non grata* chiar în patria lui? Cum s-a infiltrat doctrina lui în inima și mintea oamenilor buni și cum i-a transformat în monștrii care

au fost capabili să intre cu avionul într-o clădire, pricinuind cu gestul lor sinucigaş moartea multor semeni nevinovaţi? Aceste întrebări şi multe altele ne obligă să ne oprim şi să ascultăm răspunsurile. Dacă nu o vom face, Osama nu va fi ultimul din tagma lui.

Înainte de 11 septembrie, timp de mai bine de un an am discutat despre această biografie cu membrii familiei Binladin. Nu e uşor să vorbeşti despre un astfel de subiect. Osama, ruda de care s-au înstrăinat, este răspunzător de unele dintre cele mai grave, cele mai crude atrocităţi din istoria recentă. Membrii familiei Binladin, care şi-au modificat numele în încercarea de a se distanţa de ruda lor teroristă, sunt la fel de neputincioşi ca toată lumea în a se apropia de cei ale căror familii şi vieţi au fost distruse. Ei trebuie să-şi poarte propria povară: prin naştere, Osama este unul de-al lor.

Pentru a-i plasa în context, Binladenii sunt Rockefellerii Arabiei — le fel de cunoscuţi pentru succesul lor în afaceri şi pentru actele lor filantropice. Având mai mult de pierdut decât alţii, numele lor a fost făcut de ocară prin asocierea cu faptele rele ale unui om pe care l-au dezmoştenit şi pe care au încercat să-l înlăture din viaţa lor. Totuşi, după 11 septembrie, mi-a parvenit vestea că familia era dispusă să ajute la lămurirea anumitor aspecte ale firii lui Osama, astfel încât să putem înţelege de ce este opusul rudelor lui iubitoare de pace şi ce se petrece în mintea lui. Aceste răni vechi au chinuit mulţi ani familia, iar redeschiderea lor a fost dureroasă. Au făcut-o conştienţi de pericolul la care se supun, dar ştiind şi că disconfortul lor va ajuta la elucidarea personalităţii lui Osama.

Şi alte persoane s-au oferit să ne ajute să aflăm mai multe despre anii petrecuţi de Osama în Beirut, Khartoum şi Afganistan. De teama represaliilor, cei mai mulţi au cerut să nu le fie dezvăluită identitatea în aceste pagini. Le mulţumim pentru eforturile depuse şi pentru sprijinul pe care ni l-au acordat.

Cartea *Bin Laden: dincolo de masca teroristului* este rezultatul amintirilor multor oameni. Mulţumită efortului lor iese la iveală un tablou extraordinar, radical diferit de cel pe care Osama pare să-l prezinte. Trecutul lui este plin de alcool şi prostituţie, duşmănii şi contradicţii. Caută să-şi facă publicitate şi, pentru a hrăni cultul personalităţii sale,

va sacrifica fără să stea pe gânduri viaţa oamenilor şi poate că în ultimă instanţă şi pe a sa. Deşi s-a făcut mare caz de priceperea lui în domeniul managementului comercial, în realitate succesul lui a venit în medii precum Sudanul, unde corupţia şi mita sunt practici normale şi reprezintă o garanţie pentru ca bogaţii să rămână bogaţi şi săracii să rămână săraci.

Extrem de acuzatoare sunt dezvăluirile conform cărora el şi organizaţia lui beneficiază cu bună ştiinţă de venituri obţinute prin traficul cu opiu şi heroină din Afganistan, care ar putea fi ultimul sanctuar al lui Osama. O mare parte din heroină ajunge pe pieţele din Orientul Mijlociu şi în venele musulmanilor. Osama şi Al Qaeda, organizaţia lui, trebuie să-şi asume responsabilitatea pentru problema drogurilor şi pentru creşterea accentuată a numărului de bolnavi de SIDA din multe ţări musulmane. Oficiul Naţiunilor Unite pentru Controlul Drogurilor şi Prevenirea Criminalităţii spune că la sfârşitul anilor 1990 în jur de nouă milioane de oameni din toată lumea erau dependenţi de heroină. Afganistanul produce aproape trei pătrimi din rezerva mondială de opiu, ingredientul de bază al heroinei.

Enigma lui Osama este incontestabilă. Este erou sau ticălos, în funcţie de perspectivă. Înalt, cu aspect aristocratic şi priceput la vorbă, ar fi putut să ajungă un important om de stat şi cu siguranţă ar fi avut toate şansele, dată fiind originea lui. În schimb, este Inamicul Public Numărul 1 al lumii civilizate, un om fără conştiinţă sau milă, întruparea răzbunării haine. Aceasta este povestea căderii lui în abis.*

* Această carte a apărut în limba engleză în anul 2001, iar prezentul la care autorul face referire pe parcursul ei este prezentul anului 2001. La cererea editurii, autorul a comentat ulterior, în *Postfaţă*, evenimentul uciderii lui Osama bin Laden în luna mai 2011. *(n. red.)*

CAPITOLUL 1

Legături de familie care încătușează

Imaginați-vă o clipă că v-ați trezi într-o dimineață și ați descoperi că o rudă de-a dumneavoastră — frate, văr, unchi — e criminal în masă. Imaginați-vă că era 12 septembrie 2001 și că pendulul vinovăției pentru distrugerea turnurilor gemene World Trade Center din New York arăta în direcția unui membru al familiei dumneavoastră. Imaginați-vă, dacă puteți, revolta și neputința pe care le-ați fi simțit — aproape la fel de puternic ca cei care și-au pierdut prietenii și pe cei dragi în acea tragedie. Imaginați-vă trecutul dumneavoastră exemplar zdrobit sub greutatea acelor turnuri funeste.

Cu această realitate năucitoare s-a confruntat familia Binladin, din Arabia Saudită. În acea dimineață, în cealaltă parte a lumii, cel care era învinuit în mod direct de crudul act de terorism era o rudă de-a lor, Osama bin Laden. Anii de frustrare pricinuită de vederile lui extremiste exprimate direct și jignitor făcuseră ca familia să se izoleze de el; îl dezmoșteniseră și chiar schimbaseră numele afacerii de familie pentru a se îndepărta de el, dar nu erau nicidecum pregătiți pentru așa ceva.

Ca de obicei, familia s-a gândit la ceilalți. „E o tragedie pentru omenire", a spus Abdullah Mohammed bin Laden, absolvent al Facultății de Drept de la Harvard, unul dintre frații mai mici ai lui Osama, și abia apoi a adăugat: „E o tragedie pentru familia noastră. Cum se vor uita oamenii la familia noastră?"

Și alți membri ai familiei au fost la fel de îngroziți. „Viața e sfântă", a spus alt frate, Yesalam, bancher stabilit la Geneva. Eu condamn crimele și atacurile împotriva libertății și a valorilor umane. Unchiul lui,

Abdullah Awad bin Laden, a spus: „Condamnăm cu tărie... Familia noastră nu are nicio legătură cu faptele şi activităţile lui."

Prietenii s-au strâns în jurul familiei Binladin, la fel cum membrii acesteia s-au strâns în jurul multor alţi oameni mai puţin norocoşi decât ei, încă de când venerabilul lor tată a întemeiat o tradiţie de acţiuni caritabile şi umanitare. Un prieten, Mouldi Sayeh, citat în revista *Newsweek*, a spus că familia „este distrusă, se simte insultată, se simte torturată". Chiar şi guvernul Arabiei Saudite le oferă susţinere. Prinţul Naif ibn Abdul Aziz Al Saud, fratele regelui Fahd şi ministru al Afacerilor Interne, a afirmat că familia „nu trebuie învinuită pentru deviaţia de comportament a unuia de-al lor. Nu vom accepta asta".

Osama bin Laden s-a născut în 1957 într-un lux pe care cei mai mulţi dintre noi şi-l pot doar imagina. A beneficiat de toate oportunităţile — poate de prea multe oportunităţi. Când a apucat-o pe o astfel de cale, îngrozitor de greşită?

După toate relatările, tatăl lui, Mohammed bin Laden, era un om minunat, un bărbat care a ajuns miliardar prin propriile-i puteri, un antreprenor cu o pricepere şi un geniu rar întâlnite şi un filantrop la o scară rar văzută în lumea în curs de dezvoltare. Avea reputaţia de a fi un om bun, generos. Compania lui s-a dezvoltat şi a ajuns să aibă mii de angajaţi şi, se spune, el ştia numele câtorva sute dintre ei. Uşa biroului său era veşnic deschisă, chiar şi pentru cel mai umil muncitor imigrant care avea o problemă.

Dona anual milioane de dolari pentru cauze caritabile. Mohammed a fost unul dintre primii oameni de afaceri care au finanţat şcoli pentru cei defavorizaţi din Jeddah şi, mai târziu, pe statul lui de plată a adăugat mai multe clinici şi spitale mici pentru săraci. În afara graniţelor Arabiei Saudite, a sponsorizat orfelinate, şcoli şi clinici. În fiecare an dădea bani pentru ca sute de musulmani săraci de pe tot cuprinsul Orientului Mijlociu să înfăptuiască *hajj*-ul, pelerinajul la Mecca. A fost un binefăcător în toate sensurile.

Mohammed a crescut 54 de copii, într-o perioadă de mari transformări în societatea arabo-saudită. Regiunea Golfului trecea printr-o etapă de neaşteptate schimbări economice determinate de forţa petrodolarilor.

Se punea un accent extraordinar pe baza socio-culturală a societății saudite, unul dintre efectele bogăției neașteptate, masive.

Mohammed a fost cel care a ținut unită mare parte din familia Bin Laden. El a pretins ca urmașii lui să-și respecte moștenirea islamică, dar, în același timp, și-a folosit timpul și bogăția pentru a le asigura o educație completă. În tinerețe, unii dintre copiii lui au trecut printr-o perioadă de răzvrătire, dar în general au revenit la matcă.

Osama a fost cel care nu a revenit. A fost încă de la început un străin. A fost unicul fiu al unei mame care a căzut imediat în dizgrația tatălui său; dorința puternică de a plăcea, de a impresiona, de a fi acceptat i-au guvernat copilăria. Moartea tatălui său când el avea zece ani pare să-l fi dezechilibrat și să-l fi făcut ca, de atunci înainte, să penduleze ca o ghiulea de demolare din ce în ce mai periculoasă de la o obsesie la alta.

La început, singura persoană căreia i-a făcut rău a fost el însuși: izolându-se în lumea cărților, s-a îndepărtat de lumea în care trăiau frații și surorile lui. Apoi a pendulat în direcția opusă, cufundându-se în străinătate în plăceri hedoniste, cum numai cineva cu fonduri nelimitate poate s-o facă. Întors în sânul familiei, și-a îmbrățișat din nou religia, însă cu o fervoare care se opunea ortodoxiei și, după cum ne dăm seama acum, care prevestea ce avea să se întâmple mai târziu.

Anii de după moartea lui Mohammed bin Laden au fost buni pentru familia lui, căreia îi lăsase miliarde. Cei mai mulți dintre fiii lui aveau studii superioare și erau profesioniști motivați, care au creat bogăție, locuri de muncă și prosperitate în Arabia Saudită.

Primul care a preluat conducerea companiei a fost Salim Mohammed bin Laden, dar a murit într-un accident de avion ultrauşor în Texas, în 1988. Mai apoi, Bakr Mohammed bin Laden și Yahia Mohammed bin Laden s-au ocupat de făurirea unei extraordinare societăți-conglomerat. Domeniile de activitate ale Bin Laden Group includeau tehnologia, designul și construirea la cheie de proiecte la scară mare, precum autostrăzi, poduri, tunele, aeroporturi, clădiri pentru sectorul public, structuri înalte, uzine și centrale electrice; petrochimie și minerit; dezvoltări imobiliare; punere în funcțiune și întreținere. Lucrările lui erau răspândite în tot Orientul Mijlociu și în multe alte părți.

Bakr, Yahia şi alţii au păstrat principiile lui Mohammed, de a se dărui comunităţii. Familia a donat bani pentru cauze filantropice şi chiar a înfiinţat un departament care să se ocupe de activităţi caritabile la sediul ei din Prince Abdulah Street, din districtul Al Rawdah din Jeddah, şi prin intermediul sediului ei londonez din Berkeley Street, din West End, inima Londrei.

Din aceste birouri, grupul Bin Laden a investit anual milioane de dolari în proiecte de infrastructură de pe cuprinsul Orientului Mijlociu. A donat bani pentru zonele calamitate, a construit locuinţe cu preţ scăzut pentru săraci şi a investit în ţări sărace. A finanţat programe de forare de fântâni pentru a asigura surse de apă potabilă pentru satele izolate. A construit şi a întreţinut orfelinate şi şcoli în unele dintre cele mai izolate şi mai sărace zone din Pakistan, Egipt, Iordania, Yemen şi din alte părţi.

Fiii lui Mohammed au călcat pe urmele tatălui lor şi prin faptul că au continuat să plătească cheltuielile a zeci de mii de pelerini săraci. În 1988, au dăruit comunităţii din Jeddah o moschee de mai multe milioane de dolari. Numită Moscheea Bin Laden, aceasta se înalţă ca un exemplu viu al caritătii pe care a arătat-o familia faţă de cauzele bune din întreaga lume. Şi exemplele de mai sus sunt doar vârful unui aisberg de dăruire caritabilă.

În plus, în cea mai mare parte a fost un proces care s-a desfăşurat fără vâlvă sau publicitate. Din 1970, companiile pe care le-a înfiinţat Mohammed bin Laden şi corporaţia cu felurite activităţi pe care au făurit-o fiii lui au investit anual milioane de dolari în cauze caritabile, doar pentru că asta era datoria lor de omenie.

Deşi o familie poate să tolereze într-o anumită măsură părerile diferite şi comportamentul nesupus, membrii familiei Bin Laden erau din ce în ce mai mâhniţi de ce spunea şi făcea Osama bin Laden. Lui nu i-a fost de ajuns să devină erou după lupta încununată de succes de a scăpa Afganistanul de invadatorii sovietici. În anii care au urmat a devenit limpede că voia să fie nici mai mult, nici mai puţin decât salvatorul lumii, şi că avea să recurgă la orice mijloace pe care le considera necesare — inclusiv la anihilarea a tot ce realizase omenirea de-a lungul câtorva milenii de dezvoltare.

Deşi năucită de răul pe care infama lor rudă îl pricinuia lumii, familia a încercat în nenumărate rânduri să se apropie de el şi să-i înfrâneze excesele. De fiecare dată a fost respinsă categoric.

În cursul anilor 1990, un conclav al familiei a luat decizia de a modifica numele afacerii în Binladin, pentru a se distanţa de Osama. Afacerea familiei şi-a schimbat numele în Grupul Saudit Binladin, iar familia a încercat să-şi clădească o viaţă departe de umbra lui întunecată. N-a fost o sarcină uşoară. Evenimente precum bombardarea Turnurilor Khobar, atacurile asupra ambasadelor SUA din Kenya şi Tanzania şi a vasului militar american *USS Cole* le-au reamintit în mod inevitabil de el şi au atras din nou atenţia presei. „Familia Binladin şi Grupul Saudit Binladin n-au absolut nicio legătură cu Osama sau cu vreo acţiune de-a lui. El nu are în comun cu ei interese legale sau profitabile, nici bunuri sau proprietăţi, şi nu e finanţat direct sau indirect de ei", a declarat Abdullah Awad bin Laden, fratele fondatorului.

Nu e uşor să duci o viaţă bună când fratele tău e un terorist dispreţuit care a declarat că vrea să răstoarne guvernul ţării în care trăieşti, ţară condusă de o familie, Al Saud, cu care ai relaţii personale strânse. Cu atât mai mult cu cât Osama a omorât cetăţeni occidentali nevinovaţi. Într-o lume a globalizării, familia şi companiile Binladin s-au răspândit pe glob. Mulţi duc o viaţă respectabilă în Statele Unite; nu mai puţin de unsprezece trăiesc în zona Boston. Membri ai clanului Binladin pot fi găsiţi în majoritatea ţărilor din vestul Europei, în tot Orientul Mijlociu, chiar şi în Extremul Orient. Oriunde se află, duc o viaţă normală, au slujbe, plătesc impozite şi trăiesc liniştit.

În lumea afacerilor, Binladin Group rămâne o corporaţie de importanţă mondială. Fraţii lui Osama au avut şi tentative hotărâte, deşi discrete, de a construi unele dintre podurile pe care acţiunile fratelui lor le-au distrus, mai ales în Statele Unite.

Saudi Binladin Group este membru al Consiliului de Afaceri Americano-Saudite, alături de IBM, AT&T, Ford Motor Company, General Electric, 3M şi Pepsi Cola International. Această organizaţie aduce la masa tratativelor afacerişti de frunte din ambele ţări, pentru dezvoltarea comerţului şi investiţiilor prin promovarea unei înţelegeri mai bune. Are birouri în Washington DC şi Riad. Preşedinţii ei sunt şeicul

Abdulaziz Al-Quraishi, fost guvernator al Agenţiei Monetare saudite, şi Alfred C. DeCrane, preşedinte şi funcţionar superior al Texaco, ieşit la pensie.

Şi în termeni comerciali, grupul încearcă să intensifice legăturile internaţionale, deoarece vastele lui interese industriale îl aduc în strâns contact cu unele dintre cele mai mari firme din lume. Lucrând cu gigantul american General Electric, Saudi Binladin Group a câştigat un contract de 57,1 milioane de dolari pentru extinderea instalaţiilor electrice din oraşul sfânt Medina. Consorţiul americano-saudit a reconstruit în 33 de luni sistemul electric existent din Medina, adăugând două turbine cu gaz de 50 de megawaţi pentru generarea energiei suplimentare. În iunie 1995, filiala locală a General Electric, Saudi American General Electric (Samge), şi partenerul ei local, Saudi Binladin, au câştigat un contract la cheie de 1,4 miliarde de dolari pentru extinderea capacităţii de generare a energiei din Riad.

Acestea sunt doar două dintre contractele de mai multe miliarde de dolari pe care le-a obţinut şi executat de-a lungul anilor Saudi Binladin, împreună cu parteneri străini, în Arabia Saudită. Compania a contribuit mult la modernizarea regatului şi, ca produs derivat, a creat bogăţie şi locuri de muncă pentru a sprijini economia naţională a Arabiei Saudite.

Ca una dintre cele mai de succes corporaţii din Orientul Mijlociu, Saudi Binladin Group a lucrat din greu pentru a obţine succesul. Fiii lui Mohammed bin Laden sunt foarte respectaţi. Bakr face parte, împreună cu prinţul de Wales, dintr-un comitet arabo-englez din Marea Britanie. Alţii sunt respectaţi ca intelectuali, filantropi şi oameni de afaceri apreciaţi în cercurile lor sociale şi comerciale. În ciuda asocierii lor cu Osama, au supravieţuit şi s-au străduit şi mai mult să se întărească în faţa relelor pricinuite lumii de ruda lor ticăloasă.

Apoi a venit 11 septembrie 2001...

CAPITOLUL 2

Manhattanul deșertului

În mintea majorității oamenilor, Peninsula Arabică și populația ei sunt un stereotip misterios, romantic, învăluit în legende, fabule și jumătăți de adevăruri. Temerarul beduin care de mii de ani și-a încropit o existență precară în acest mediu necruțător împarte scena cu personajele din *O mie și una de nopți*. Marele Rub Al Khali, „Ținutul pustiu", care se află în inima peninsulei, este foarte posibil locul cel mai izolat și părăsit de pe pământ. Dacă a existat vreodată un ținut pe lângă care timpul chiar l-a ocolit, acesta este. Doar în ultima vreme, odată cu graba de a exploata vastele depozite de petrol ale regiunii, societatea arabă a început să devină cunoscută în lume.

Totuși, cultura deosebită a regiunii nu a evoluat doar în cele șapte decenii de când a început extracția petrolului. Departe de deșerturile inospitaliere, mai ales în zonele de coastă și de munte, au înflorit mici oaze de civilizație care din când în când au avut o înrâurire asupra lumii din afară. O astfel de zonă este Hadhramaut. Situată în extremitatea sudică a peninsulei, astăzi este o provincie din Yemen. În vremurile de demult era un ținut mistic guvernat pe rând de multe dintre marile civilizații ale lumii, care și-au lăsat amprenta asupra populației și culturii lui. Legenda leagă Hadhramautul de regina din Saba, dar realitatea arată că munții de acolo au adăpostit ca într-un leagăn cea mai mare și, pe alocuri, cea mai fertilă *wadi,* sau vale muntoasă, fapt care i-a asigurat locul în istorie. Regiunea avea solul și clima ideale creșterii unei varietăți de arbori ale căror rășini uscate au multe proprietăți valoroase și, când sunt arse, emană arome tari și plăcute. Dintre aceste rășini, cele

mai cunoscute sunt tămâia şi smirna; pentru egiptenii din Antichitate şi, mai târziu, pentru romani şi greci, ambele aveau o valoare ritualică atât de mare, încât, timp de multe secole, Hadhramautul s-a bucurat de o bogăţie şi o prosperitate de invidiat.

La sud de Hadhramaut se află Marea Arabiei; numeroasele specii de alge şi fauna marină au dat viaţă coastei Yemenului de azi şi au furnizat locuri de muncă şi hrană pentru mulţi oameni. Făcând parte, între anii 750 şi 115 î.Chr., din regatul Saba, zona a fost mai apoi cârmuită de himiariţi, romani, etiopieni şi perşi. Singurul lucru pe care toţi aceşti cuceritori nu l-au făcut a fost să aşeze această regiune pe calea spre o evoluţie socială sau economică adevărată. În secolul al VII-lea al erei noastre, regatul a fost cucerit de arabi musulmani şi, în secolul al XVI-lea, a fost înglobat în Imperiul Otoman.

Deşi capitala regiunii Hadhramaut este Mukalla, sau „Mireasa Mării Arabiei", multe dintre aşezările importante ale regiunii se află în interiorul fierbinte şi secetos. Printre acestea se numără Ash Shihr, Dowan, Seyun, Shibam şi Tarim.

Acesta din urmă, Tarim, este unul dintre cele mai vechi oraşe din valea Hadhramaut. Timp de sute de ani a fost un centru ştiinţific şi religios influent. Se ştie că învăţaţii lui au jucat un rol important în răspândirea islamului în răsăritul Asiei, insulele indiene, centura africană de coastă şi câteva alte zone din lume. Astăzi oraşul este renumit pentru numărul mare de moschei şi locuri religioase — o destinaţie turistică formidabilă din Yemenul modern —, în vreme ce Biblioteca Manuscriselor se laudă cu o colecţie de pergamente antice şi rare care, după cum se spune, nu are pereche în lume. În regiunea Hadhramaut se află şi alte locuri de interes pentru turistul islamic, de remarcat fiind mormântul profetului Hood şi cele ale unor discipoli ai profetului.

Alte zone ale Hadhramautului sunt renumite în toată lumea pentru arhitectura lor. Cel mai bun exemplu este Shibam, unde acum cinci sute de ani coloniştii au construit primii zgârie-nori din lume. În Lista Patrimoniului Universal UNESCO găsim o descriere a Shibamului, unde „din stâncă se înalţă structuri impresionante, asemănătoare unor turnuri, care i-au dat oraşului porecla de «Manhattanul deşertului»". Zidite din lut, casele din Shibam au o înălţime de 30 până la 40 de

metri, şi între cinci şi şaisprezece etaje. Pereţii de la nivelul solului au o grosime cuprinsă între un metru şi jumătate şi doi metri. Nivelele superioare sunt de obicei zugrăvite cu straturi groase de alabastru alb. Pentru apărare, locuitorii vechiului Shibam au construit un zid care, pe alocuri, atinge nu mai puţin de şapte metri înălţime.

Aden, aflat în extremitatea sudică a regiunii, a ajuns sub stăpânire britanică în 1839, când căpitanul Haines de la Compania Indiile Orientale a trimis un detaşament de infanterişti din marina regală „să-i distrugă pe piraţii adeniţi care hărţuiau navele comerciale britanice în trecerea lor spre India". În următorii 95 de ani, o detaşare acolo era o perspectivă sumbră pentru orice marinar, soldat sau aviator trimis în ceea ce ajunsese să fie cunoscut drept Protectoratul Aden. Britanicii au mai făcut şi o serie de înţelegeri cu şefii unor triburi locale, într-o acţiune de colonizare a întregii zone de sud a Yemenului. În cele din urmă influenţa britanică a înglobat Hadhramautul şi între această regiune şi Arabia turcească de la nord s-a trasat o linie de graniţă, cunoscută drept „linia violet".

În 1849 turcii s-au întors în Yemen. Puterea lor s-a întins în toată regiunea care nu se afla sub guvernare britanică şi, pentru un timp, această regiune a inclus şi Hadhramautul. Turcii au domnit cu mână de fier, fapt care a condus la insurecţii în toate cercurile comunităţii, chiar şi într-ale ţăranilor. După un conflict prelungit care a secerat multe vieţi din ambele tabere, în cele din urmă, în 1919, a fost acordată autonomia. Până în 1919, la sfârşitul Primului Război Mondial, turcii s-au retras pentru ultima dată din Yemen şi ţara a fost lăsată în mâinile imamului Yayha, care a devenit regele ţării. Marea Britanie a recunoscut independenţa Yemenului în 1925.

La începutul anilor 1900, în apropiere de Tarim trăia un fermier pe nume Awad bin Laden, care îşi câştiga traiul muncind ocazional în comunităţile rurale din apropiere de casă, având doar din când în când câte o slujbă pe termen lung. Pentru a supravieţui, trebuia ca fiecare persoană aptă de muncă să contribuie la bunăstarea familiei, aşa că în timp ce Awad muncea în altă parte, soţia lui şi alţi membri ai familiei aveau grijă de o mică turmă de capre şi cultivau cereale pe o bucăţică de

pământ — probabil nu mai mare de un acru — din apropiere de casă. Astăzi, familia deține prea puține informații despre acest pământ. Totuși, se crede că strămoșii lui Awad l-au primit de la regele Yemenului drept recompensă pentru participarea lor la lupta yemeniților cu turcii.

Într-un astfel de climat fierbinte și secetos, familia făcea tot ce putea pentru a obține recolte de orz, porumb, grâu și cartofi. Existența lor era grea și precară și, în această privință, mai nimic nu s-a schimbat în Yemen. Cea mai consistentă sursă de venit a familiei era stupăritul. Sute, poate mii de ani apicultura a fost o industrie importantă în comunitățile agricole rurale din Hadhramaut și Yemen, și numeroasele ei foloase sunt menționate în textele cuneiforme sumeriene și babiloniene, în codul hitit, în scrierile sacre indiene, *Vedele*, și în scrierile antice ale Egiptului. În cartea „Exodul" din Vechiul Testament, Palestina este prezentată drept „țara laptelui și a mierii", iar în mitologia greacă și romană mierea era hrana regilor și a zeilor. Se plăteau impozite pe miere și mulți bucătari greci și romani au ajuns renumiți pentru rețetele lor cu miere.

Dar locul în care mierea a ajuns pentru prima dată la modă și a fost folosită pe scară largă a fost Egiptul. În Egiptul antic mierea era oferită zeilor, era îngropată odată cu morții pentru a le asigura hrană în viața de apoi și era dată nou-născuților pentru alungarea spiritelor rele și pentru ca aceștia să aibă parte de darurile sănătății, inspirației poetice și elocinței. Aproape toate leacurile egiptene conțineau miere. Foarte prețuită, mierea era în mod obișnuit folosită ca tribut sau plată. Miedul, un vin îndulcit cu miere, era considerat băutura zeilor.

Albinele se adaptau bine la condițiile din Hadhramaut și, din vremuri imemoriale, yemeniții produceau și foloseau mierea ca pe o sursă de venit. Hadhramautul a devenit cunoscut în toată regiunea pentru mierea produsă acolo, și apicultura a ajuns vitală pentru economia locală, precum și o parte importantă a dietei localnicilor. Pentru mulți, apicultura era o îndeletnicire care ocupa tot timpul, unii deținând mai multe sute de stupi. Activitatea de stupărit a familiei Bin Laden se încadra în limite medii, însă Awad era cunoscut în localitatea lui drept un fel de specialist și își sporea venitul sfătuind familiile mai înstărite cum să aibă grijă de stupi.

În prima parte a secolului XX graniţele din Arabia erau prost definite şi, drept urmare, grupuri mari de populaţie erau libere să migreze — ceea ce şi făceau, necontenit — în căutare de condiţii mai bune. Yemenul nu oferea multe perspective şi, ca urmare, familia Bin Laden s-a mutat în Arabia Saudită, astfel că familia de azi nu are amintiri directe despre Awad. Cele câteva descrieri ale lui existente au fost transmise din generaţie în generaţie în tradiţia orală arabă consfinţită de datină. Din acestea reiese că faţa îi era, ca şi pielea, foarte ridată şi tăbăcită de anii de trudă în aer liber, în clima aspră. Se spunea că hainele lui erau doar cu puţin mai bune decât zdrenţele. Soţia lui este descrisă ca o femeie mică de statură şi cu trăsături frumoase. Nu se ştie nimic despre ea, cu excepţia faptului că era o yemenită dintr-un trib local.

Viaţa era crudă pentru toţi ţăranii din Yemen: o grea luptă zilnică pentru supravieţuire, punctată de puţină fericire şi bucurie. Deşi musulmani devotaţi, truda zilnică nu le îngăduia să devină prea zeloşi în credinţa lor. Pur şi simplu nu aveau timp.

În ciuda fluctuantei rezistenţe yemenite în faţa turcilor şi a neajunsurilor economice ale zilei, ceea ce se ştie este că familia Bin Laden s-a mărit constant în această perioadă. Awad a avut mai mulţi copii. Primul lui fiu a primit numele de Mohammed. Curând după aceea i s-a născut un al doilea fiu, Abdullah, în timp ce mai multe fete se jucau deja la picioarele tatălui lor.

Când a fost încoronat rege al Yemenului, imamul Yayha avea dinaintea sa o sarcină dificilă. Secole de stagnare şi conflicte făcuseră ravagii în ţara lui. Poporul lui era înapoiat, analfabet şi avea puţine perspective. Pământul nu avea cine ştie ce bogăţii, doar o rezervă minimă de minereuri şi un sector agricol care abia dacă producea cât să-i hrănească supuşii, darămite să asigure şi exportul. Cum avea puţine resurse la dispoziţie ca să facă o schimbare, păreau să nu prea există speranţe ca ciclul să fie întrerupt. Noua monarhie se bucura de un sprijin larg, însă în scurtă vreme yemeniţii de rând au început să caute în altă parte şansa de a-şi îmbunătăţi situaţia. Pentru Awad asta însemna că avea să-şi piardă fiul cel mare.

Mohammed era un băiat frumos care muncea din greu pe ogorul familiei, încă de copil. Când Awad muncea în altă parte, el își asuma responsabilitățile de cap al familiei, având grijă de capre și de stupi. Dar când Mohammed a ajuns adolescent, Awad a înțeles că viitorul băiatului nu se baza pe ferma familiei. În regiune existau alte oportunități, care ar fi putut să-i permită lui Mohammed să trimită bani acasă și să-și clădească o viață departe de sărăcia cruntă din copilărie.

Sfârșitul anilor 1920 a fost o perioadă de schimbări extraordinare în Peninsula Arabică. Istoria Arabiei Saudite moderne începuse în 1902, când Abdul Aziz ibn Saud, în vârstă de 21 de ani, și o ceată de adepți ai lui au pus mâna pe orașul Riad, redându-l controlului familiei lui. Îndrăzneala și vitejia lui în acest eveniment istoric important au rămas legendare în toată peninsula.

Împreună cu patruzeci de oameni din trib, Abdul Aziz părăsise, în decembrie 1921, sanctuarul familiei lui din Kuwait, unde trăiau în exil de când fuseseră înlăturați de la putere de puternicul trib Rashid. O lună mai târziu a ajuns la Riad, unde a început să pună la cale asaltul asupra fortului Masmak, domiciliul conducătorului. La adăpostul întunericului, Abdul Aziz s-a apropiat în liniște de zidul orașului într-un loc pe unde a socotit că el și ceata lui puteau să-l escaladeze fără ajutorul ancorelor cu gheare. Abdul Aziz și un mic grup de oameni și-au croit drum până la o casă pustie din apropierea reședinței lui Ajlan, care devenise emirul Riadului după ce tatăl lui Abdul Aziz fusese detronat. Apoi au așteptat.

În zori, după rugăciuni, Ajlan a ieșit din moschee. Văzându-și dușmanul lipsit de apărare, Abdul Aziz a scos un strigăt de luptă și a atacat. Ajlan a luat-o la fugă, dar Abdul Aziz și însoțitorii lui l-au urmărit îndeaproape. Încolțit repede, Ajlan s-a apărat un timp, dar a fost ucis de sabia unuia dintre oamenii lui Abdul Aziz. Acest atac neașteptat și moartea conducătorului ei a luat prin surprindere marea garnizoană de susținători din Riad a lui Ajlan. Presupunând că un astfel de atac nu putea fi lansat decât de o forță numeroasă și bine echipată — și văzând că populația orașului a întâmpinat cu bucurie întoarcerea tribului Al Saud — susținătorii lui Ajlan s-au predat fără să mai opună rezistență.

După capturarea Riadului Abdul Aziz a petrecut următorii doisprezece ani consolidându-şi cuceririle din zona din jurul Riadului şi din partea răsăriteană a ţării, printr-o combinaţie de dibăcie militară şi fervoare islamică. La fel ca rudele lor din Yemen, triburile arabe din nord nu-i plăcuseră niciodată pe turci şi erau foarte dispuse să asculte de un conducător nou ale cărui ambiţii se suprapuneau considerabil peste frământările interne ale Imperiului Otoman. Bazându-se pe triburile din regiune pentru a alunga un duşman comun, Abdul Aziz a reuşit acolo unde alţii dăduseră greş şi astfel a creat primul stat unificat din Arabia, căruia i-a dat numele familiei lui.

Jeddah, situat în ceea ce avea să devină provincia de vest a Arabiei Saudite, era unul dintre cele mai importante porturi maritime ale peninsulei şi singurul oraş important la Marea Roşie. Prima poartă spre Mecca şi Medina pentru pelerinii care soseau cu vaporul, era un loc cosmopolit, plin de agitaţie, ale cărui docuri înfloritoare ofereau multe locuri de muncă pentru yemeniţi şi pentru prima generaţie de colonişti din Hadhramaut. Awad bin Laden şi-a dat seama imediat că era un loc care îi oferea o şansă fiului său celui mare.

Awad vizitase Jeddahul în 1928 şi 1929 în *hajj*, pelerinajul care constituie una dintre principalele îndatoriri ale credinţei islamice. Învăţăturile Sfântului Coran spun că, dacă este apt din punct de vedere fizic şi financiar, un musulman trebuie să facă pelerinajul cel puţin o dată în viaţa lui. Punctul central al oricărui pelerinaj este o rugăciune de pelerin la Domul Stâncii, prima capodoperă musulmană, construit în 687 e.n., la o jumătate de secol de la moartea profetului Mahomed. Musulmanii cred că stânca marchează locul înălţării profetului, cunoscută ca *Miraaj*, sau călătoria nocturnă în ceruri. Călătorii şi pelerinii au comparat cupola domului cu un munte de lumină supranaturală. Atmosfera frumoasă şi intensa simţire religioasă care domnesc în Domul Stâncii pot avea un efect profund asupra credincioşilor.

După ce şi-a îndeplinit îndatoririle religioase, Awad şi-a petrecut o vreme în Jeddah şi a obţinut de la un funcţionar yemenit promisiunea unei slujbe pentru Mohammed. După câteva luni, după spusele membrilor familiei probabil la sfârşitul lui 1929 sau începutul lui 1930, Awad i-a plătit fiului său o călătorie pe un cargobot care avea să-l ducă din

oraşul-port Mukalla din Hadhramaut până în Jeddah. La plecarea lui Mohammed, familia l-a jelit de parcă ar fi murit, atât de tare suferea că îl pierde.

Mohammed era dornic să înceapă o viaţă nouă. Ascultase cu multă atenţie poveştile spuse de tatăl lui despre oraşul agitat pe care îl vizitase, despre slujbele care se găseau în Jeddah şi despre bogăţia care se putea vedea acolo. Totul contrasta puternic cu sărăcia şi monotonia din Tarim şi din zonele adiacente. Chiar şi într-o vreme când cei mai mulţi oameni trăiau şi mureau la câteva mile depărtare de locul în care se născuseră, Mohammed ţintea mai sus de agricultură şi apicultură.

Jeddahul în care a debarcat Mohammed Awad bin Laden era un loc extraordinar, în plină expansiune. După terminarea Canalului de Suez în 1869, Jeddahul devenise unul dintre principalele porturi de pe ruta comercială dintre Marea Mediterană şi oceanele Pacific şi Indian. Drept urmare, negustorii de acolo prosperau. În partea de nord a oraşului se aflau sediile misiunilor diplomatice europene, şi negustorii bogaţi începuseră să-şi construiască locuinţe în zonă. Deseori pelerinii aduceau bunuri din ţările lor natale pentru a le vinde în Jeddah, iar cei care nu îşi permiteau călătoria spre casă rămâneau adesea aici. Oraşul care îşi începuse viaţa cu 2500 de ani în urmă ca o mică aşezare pescărească ajunsese oraşul cu cea mai rapidă expansiune din Orientul Mijlociu.

Sforile trase de Awad bin Laden au dat rezultate şi Mohammed a fost repede angajat pe chei ca hamal — o slujbă prost plătită, totuşi un pas în direcţia cea bună. Savura din plin energia Jeddahului, iar învăţătura islamică a început să-l atragă aşa cum acasă n-ar fi putut s-o facă. În scurtă vreme şi-a găsit locul şi din punct de vedere social, împrietenindu-se cu mulţi colegi yemeniţi care munceau în port. În rarele zile când nu muncea, explora oraşul, plimbându-se pe străzile înguste şi întortocheate din vechiul Jeddah, la umbra clădirilor înghesuite. Se amesteca printre alţi locuitori care se plimbau, sacagii şi vânzători ambulanţi. Pe străzile mai late vedea caravane de cămile, dintre care unele trecuseră prin Hadhramautul lui natal, încărcate cu mărfuri.

Tot aici a învăţat Mohammed şi elementele de bază ale comerţului, care avea să-i schimbe viaţa. În ciuda educaţiei lui limitate, era deştept,

ştia să comunice cu alţii şi şi-a folosit aceste calităţi pentru a învăţa, angajându-se în discuţii lungi cu negustori şi pelerini din toată lumea. Setea lui de cunoaştere era nesăţioasă şi l-a ajutat să înţeleagă lumea mai bine decât orice tânăr de vârsta lui şi cu atât de puţină experienţă.

Dar Mohammed nu stătea la discuţii ca să piardă vremea. Ştia că viaţa însemna mai mult decât să încarce şi să descarce vasele din portul Jeddah. Scopul lui era să găsească prilejul care să-i permită să-şi împlinească visurile. Asculta experienţele şi sfaturile altora, în tot acest timp punându-şi la cale propriul drum.

Mohammed bin Laden era în ţară de trei ani, când Abdul Aziz ibn Saud şi-a încheiat în sfârşit misiunea de unificare a mănunchiurilor de triburi răzleţe din Peninsula Arabică. Pe 23 septembrie 1932, ţara a primit numele de Regatul Arabia Saudită, stat islamic, având ca limbă naţională limba arabă şi Coranul drept constituţie. Unificarea regatului a adus pretutindeni stabilitate. În Jeddah, înaltele ziduri de apărare ale oraşului nu şi-au mai avut rostul şi au fost dărâmate, molozul fiind apoi folosit ca umplutură pentru o nouă dană în port, construită pentru a permite vapoarelor mai mari să beneficieze de facilităţile Jeddahului. Pietrele folosite odinioară pentru a descuraja forţele invadatoare îi ajutau acum pe vizitatori să coboare pe uscat.

Mohammed a asistat la o mare parte din acest progres. Dar, spre deosebire de semenii lui yemeniţi care munceau în port, el plănuia deja cum să scape de leafa mică şi de munca istovitoare.

Pe lângă banii pe care îi trimitea familiei lui din Hadhramaut, Mohammed făcuse economii la sânge, cheltuind doar cât să-şi asigure un minimum de hrană. În cei trei ani de când sosise în Jeddah pusese bani deoparte, aşteptând, sigur că avea să vină, un prilej ca să-i investească.

În 1932 prilejul a venit. Într-o dimineaţă, în timp ce descărca un vas, s-a apropiat de el un om care sosise cu acel vapor. Pasagerul, un iordanian, a spus că vrea să cumpere o proprietate în Jeddah şi l-a întrebat pe Mohammed dacă îi putea recomanda un agent care să-l ajute. Din reţeaua tot mai extinsă de cunoştinţe a tânărului hamal făcea parte şi un agent. În urma achiziţionării proprietăţii de către iranian,

Mohammed s-a ales cu un comision, şi acesta a fost prilejul care i-a deschis uşa ambiţiosului tânăr yemenit.

Cum Jeddahul trecea prin cea mai uimitoare perioadă de dezvoltare a lui, preţurile locuinţelor şi birourilor erau enorme, întrucât cererea depăşea cu mult oferta. Viteza de dezvoltare era atât de mare, încât puţinele companii de construcţii din Jeddah erau suprasolicitate. Profitând de ocazie, Mohammed a închiriat nişte utilaje învechite pentru construcţii şi a dat imediat lovitura folosindu-şi relaţiile pentru a obţine un important contract de construcţii pentru guvernul Jeddahului. Şi-a dat demisia din postul de hamal şi, în câteva luni, a ajuns dintr-un umil angajat unul dintre principalii angajatori din Jeddah.

În 1934 şi 1935 Mohammed şi-a consolidat afacerea, deoarece boomul construcţiilor în Jeddah a continuat. Profiturile din contractele iniţiale au fost reinvestite în utilaje noi, fapt care a adus mai mult profit, investit la rândul lui în extinderea companiei Bin Laden Construction. În doar douăzeci şi patru de luni, cunoaşterea pieţii l-a ajutat pe Mohammed să creeze o firmă de construcţii cu sute de muncitori. În acelaşi interval de timp a reuşit să se extindă din Jeddah în Taif, Mecca, Medina, şi în mare parte din noul regat.

În 1940, la un deceniu de la sosirea în Jeddah, hamalul de altădată era un om de afaceri cu o avere considerabilă. Ambiţia fără limite, extinderea cu succes a imperiului său şi masiva dezvoltare a Arabiei Saudite au făcut ca acum să fie multimilionar. Bine-nţeles că Mohammed a avut noroc cu acest val de dezvoltare, şi chiar în cadrul familiei s-a dat de înţeles că n-ar fi reuşit să facă nimic dacă n-ar fi existat o industrie înfloritoare pe o piaţă şi ea în înflorire. Cu toate acestea, a fost o realizare uimitoare. Mohammed şi-a făcut norocul cu mâna lui.

Acum executa lucrări exclusiv în palate: al lui şi cel al dinastiei domnitoare, Al Saud. Îl cunoscuse şi pe regele Abdul Aziz în persoană, şi printre cunoştinţele lui se numărau mai mulţi dintre fiii mai mari ai monarhului. Prinţul moştenitor Saud îi era tovarăş, la fel şi prinţul Faisal, viitorul rege şi unul dintre oamenii din vârful ierarhiei Al Saud cei mai dotaţi din punct de vedere intelectual; de aceea, a devenit în mod firesc prietenul magnatului din construcţii. Printre ceilalţi membri ai familiei regale cu care s-a împrietenit Mohammed s-au numărat prinţul

Khalid, viitor rege, prinţul Nasir, guvernatorul Riadului, şi prinţul Mansour, primul ministru al Apărării al regatului, din 1944 până în 1951, când a murit subit şi prematur, la vârsta de 29 de ani.

Bin Laden Construction şi alte companii pe care le înfiinţase Mohammed au primit multe contracte în domeniul apărării de la ministerul lui Mansour. Este o ironie a sorţii faptul că unele dintre locurile şi instalaţiile din care firma familiei a făcut avere au devenit, după câteva decenii, ţinta furiei alimentate de ura unuia de-al lor.

După al Doilea Război Mondial, Bin Laden Construction a fost autorizată în mai multe rânduri de prinţul Mansour să execute lucrări la aeroportul Dhahran, unul dintre cele mai mari din regat, situat în apropiere de coasta Golfului Persic. Între 1945 şi începutul anilor 1950, compania a construit pe aeroport noi clădiri administrative, a extins terminalul principal şi a reparat şi a lungit o pistă.

Graţie acestor lucrări aeroportul Dhahran a reuşit să facă faţă unui număr sporit de pasageri şi să primească avioane civile mai mari, dar şi să rezolve traficul generat de importantele decizii de politică internă şi externă ale regelui Abdul Aziz. În 1985, preşedintele SUA Ronald Reagan spunea că „prietenia şi cooperarea dintre guvernele şi popoarele noastre [american şi saudit] sunt nestemate preţioase a căror valoare nu trebuie să o subestimăm". La vremea când Reagan făcea aceste comentarii, cele două ţări aveau o relaţie apropiată care se dezvoltase într-o perioadă de aproape cincizeci de ani.

Această relaţie se statornicise cu ocazia unei întâlniri dintre regele Abdul Aziz şi preşedintele Woodrow Wilson, în anii 1930. Legăturile s-au strâns în anii 1940, când regele Abdul Aziz şi preşedintele Franklin D. Roosevelt s-au apropiat din punct de vedere politic. În 1945, la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, liderii celor două state, Abdul Aziz şi Franklin D. Roosevelt, au avut o întâlnire istorică la bordul crucişătorului american *Quincey*, în Canalul de Suez. Statele Unite deschiseseră prima lor misiune diplomatică din Jeddah în 1942, iar doi ani mai târziu la Washington a fost inaugurată o ambasadă a Arabiei Saudite.

Această evoluţie a legăturilor politice făcea parte dintr-o relaţie care se dezvolta pe multiple planuri. În mod logic, legăturile economice erau puternice, Statele Unite fiind una dintre destinaţiile de bază pentru o

mare parte din exportul de petrol al Arabiei Saudite. Dar cooperarea a început să se extindă şi în sectorul militar. La sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, monarhul saudit a fost de acord ca aviaţia militară americană să folosească în continuare aeroportul Dhahran ca punct de escală. Un acord între cele două guverne permitea ca din când în când, atunci când interesele strategice ale Statelor Unite o necesitau, aeroportul să fie folosit de americani ca bază semipermanentă.

Mai târziu, sub domnia regelui Saud, monarhul a subscris la aşa-numita „doctrină Eisenhower" şi a reînnoit acordul privitor la Dhahran în schimbul unor ajutoare economice şi militare în valoare de 180 de milioane de dolari. Ca urmare a acestui acord, compania Bin Laden Construction a fost favorizată în acordarea contractului de pregătire a aeroportului Dhahran pentru o prezenţă extinsă a forţelor americane.

Pe tot parcursul anilor 1940, Mohammed bin Laden a progresat atât pe plan comercial, cât şi pe plan politic. Datorită relaţiei cu prinţul moştenitor Saud, fiul fermierului yemenit a intrat în liga mare, neoficial cel puţin, în calitate de constructor privat preferat de cei mai importanţi membri ai familiei Saud.

Prima comandă importantă de la prinţul Saud a venit cu mai mulţi ani înainte ca acesta să-i succeadă la tron tatălui său. Palatul Al Nariyah din Riad a fost darul pe care şi l-a făcut singur prinţul Saud. El voia ceva spectaculos, o casă care să-i reflecte statutul şi să-i impresioneze prin stil şi opulenţă pe prietenii lui şi pe cei care vizitau regatul.

Prinţul i-a vorbit lui Bin Laden despre planurile sale cu privire la un nou palat în 1948, cu ocazia unui *majlis*, întâlnirea deschisă care avea loc regulat şi la care luau parte membrii importanţi ai comunităţii. Luase deja cote şi supraveghease personal desenarea unor planuri, potrivit indicaţiilor sale. Acum voia părerea de constructor a lui Mohammed bin Laden.

Deşi ajunsese multimilionar şi umbla pe coridoarele puterii, Mohammed nu se lăsase pe tânjală. El a sesizat imediat prilejul favorabil. Fără să ezite o clipă, după spusele membrilor familiei, s-a oferit să construiască palatul la jumătate din cel mai mic preţ pe care îl primise prinţul Saud. A fost un sacrificiu uluitor, dar unul care avea să întărească statutul lui Mohammed bin Laden în cadrul elitei regale a Arabiei

Saudite. În încercarea de a-l impresiona şi mai mult pe prinţul Saud, Mohammed a angrenat în acest proiect cei mai buni proiectanţi şi arhitecţi ai companiilor aparţinând Bin Laden Group, mărind pierderile cu proiectul când noile planuri îmbunătăţite au primit undă verde din partea prinţului.

La capătul a optsprezece luni, cu puţin înainte de intrarea în a doua jumătate a secolului, prinţul Saud a putut să inspecteze o construcţie extraordinară ridicată pe un petic de pământ arid din afara capitalei, pe care îl destinase drept loc al palatului Al Nariyah, noul său cămin. Porţile palatului se deschideau într-o alee de 750 m cu arbuşti tamarisc, străjuită de straturi de flori şi de pajişti întinse. În mijlocul platoului se înălţa un palat cu 200 de încăperi, în stil mediteraneean, flancat de o piscină de dimensiuni olimpice, căptuşită cu plăci de faianţă albastră, şi de piscine mai mici în formă de rinichi. În palat şi pe terenul din jurul lui erau amplasate o mulţime de colivii uriaşe cu păsări cântătoare, care creau un cor al naturii. În fiecare seară, întregul complex era luminat de 25 000 de becuri colorate. Un scriitor descria scena ca „o vastă cuvertură scânteietoare făcută din petice... opulentul complex licărea magic în deşertul întunecat, de parcă ar fi fost scăpat pe pământ de un spiriduş în trecere".

Prinţul Saud a fost mulţumit, şi la un preţ de 4 milioane de lire sterline fusese un adevărat chilipir. Cât despre Mohammed, acesta a pierdut în jur de 2 milioane de lire sterline cu proiectul, o sumă foarte mare la sfârşitul anilor 1940. Însă a fost o investiţie care în scurtă vreme a adus dividende uriaşe, deoarece a fost urmată de o mulţime de contracte. Mohammed era acum antreprenorul preferat al casei regale, şi cel mai la modă, iar această reputaţie valora miliarde.

Dintre zecile de proiecte pe care le-a executat Bin Laden Group pentru familia Al Saud şi pentru guvernul Arabiei Saudite, cel mai surprinzător a fost unul comandat tot de prinţul moştenitor Saud. Palatul fusese potrivit pentru un prinţ moştenitor, dar în 1953, când i-a succedat la tron tatălui său, Saud a considerat că noul său statut impunea ceva mai bun. La mai puţin de o jumătate de deceniu de când a fost terminat, palatul de 4 milioane de lire sterline a fost dărâmat şi Bin Laden Construction a primit comanda să construiască în locul acestuia un

palat de 10 milioane de lire sterline. Din nou Mohammed a supravegheat personal proiectul şi nu a pierdut nimic cu acest al doilea palat Nariyah. A adus din Liban arhitecţi cu renume pe plan internaţional, a folosit doar cele mai bune materiale şi le-a spus clar angajaţilor săi cu funcţii de răspundere că slujba lor depindea de cât de mulţumit era regele Saud.

Chiar şi după gustul arabilor, care occidentalilor li se poate părea ţipător şi ostentativ, noul palat al regelui Saud era o construcţie pe care vizitatorii nu aveau cum s-o uite. Un zid de 11 km lungime, de un roz aprins se detaşa de clădirile din piatră de nisip sau văruite care se puteau vedea în Riad, şi mai ales de puţinele aşezări de beduini de la periferia capitalei saudite. Poarta de intrare nu se deosebea de Arcul de Triumf din Paris, şi noul palat Al Nariyah a ajuns să fie cunoscut drept „Disneyland Nariyah". Dar asta nu a contat pentru Mohammed bin Laden. Pentru el a contat numai faptul că regelui Saud i-a plăcut foarte mult construcţia.

Arabia Saudită a început să exporte petrol în mai 1939, când primul tanc petrolier a părăsit un terminal de la Ras Tanura, de pe coasta Golfului Persic. Liderilor lumii le era deja clar că această uriaşă parte a Peninsulei Arabice avea să fie o putere economică mondială, datorită vastelor ei rezerve de petrol. Lumii industriale îi era foame de petrol, iar familia Al Saud putea să deschidă şi să închidă, aproape după placul inimii, robinetul.

Dar în vreme ce regii Arabiei Saudite se bucurau de un loc la masa liderilor importanţi ai lumii, în ţara lor petrodolarii care îi făceau oameni de stat de nivel mondial aveau să le aducă o reputaţie proastă. Mulţi oameni de afaceri precum Mohammed bin Laden au fost la locul potrivit în momentul potrivit şi au făcut milioane, chiar miliarde, ceea ce a condus la naşterea unei clase mijlocii înstărite, lucru cu totul nou. Dar, în general, bogăţia exagerată a devenit o sursă de discordie în regat. A fost nevoie de o generaţie sau chiar de mai multe pentru ca populaţia în mare parte beduină — inclusiv familia Al Saud — să se împace cu bogăţia recent dobândită şi să înţeleagă implicaţiile şi responsabilităţile asociate cu ea. Între timp se risipeau sume uriaşe; saga palatului Al Nariyah nu a fost o excepţie în acea perioadă.

Mohammed bin Laden era acum cetăţean al Arabiei Saudite. Era primul, dar nu singurul yemenit originar din Hadhramaut care a cunoscut această evoluţie. Binecunoscute dinastii comerciale saudite, precum Al Amoudi, Baroum şi Binzager, îşi aveau rădăcinile în Yemen. Totuşi, Mohammed era mai apropiat de familia Al Saud, şi după ce a devenit principalul şi cel mai la modă constructor al regatului, afacerea lui s-a dublat şi triplat an de an. Grupul său avea lucrări în tot regatul, cifra lui de afaceri se baza pe o proporţie importantă din contractele guvernamentale; devenise, de asemenea, unul dintre principalii dezvoltatori de locuinţe particulare şi de spaţii pentru birouri, într-o economie înfloritoare.

Mohammed era un om înstărit. Dar cei care au lucrat cu el în această perioadă îşi amintesc că succesul nu l-a schimbat mai deloc. Îi socotea prieteni pe cei din familia Al Saud, însă rareori se întâmpla ca dimineaţa la ora 8 să nu fie în biroul său spartan. Se ocupa personal de multe proiecte, şi când vizita şantierele se oprea întotdeauna să stea de vorbă cu muncitorii. „Purtaţi-vă frumos cu oamenii, şi ei se vor purta frumos cu compania", îi învăţa el adesea pe membrii familiei şi pe managerii din companiile lui. Şi nu erau vorbe goale. În ciuda mărimii lui, Bin Laden Group era considerat unul dintre cei mai buni angajatori din regat şi, drept urmare, nu a avut niciodată probleme să recruteze personal de calitate, de la manager până la şef de echipă.

Cu toată bogăţia şi influenţa lui, Mohammed bin Laden a rămas un musulman devotat, rugându-se de cinci ori pe zi şi mergând în pelerinaj la Mecca şi Medina cel puţin o dată pe an. Interesul lui faţă de islam l-a făcut să sponsorizeze miniconferinţe numite *halca*, unde se întâlneau cărturari de frunte ai regatului şi cei mai cunoscuţi molahi, pentru a discuta istoria islamului şi a medita la direcţia lui viitoare.

Mohammed era generos şi cu familia şi prietenii, şi dona sume mari organizaţiilor filantropice şi pentru cauze bune. A fost primul om de afaceri care a sponsorizat în Jeddah şcoli pentru copiii care proveneau din familii sărace. În plus, a plătit cheltuielile a mii de pelerini din state arabe vecine, dându-le posibilitatea să înfăptuiască *hajj*-ul.

Nu şi-a ascuns şi nu şi-a negat niciodată rădăcinile. Rudelor din Yemen li s-a oferit şansa să se mute în Arabia Saudită, unde urmau să

găsească slujbe la firma familiei, sau să rămână în Yemen şi să primească indemnizaţii generoase. Unul dintre cei care s-au mutat de la început în Arabia Saudită a fost fratele lui Abdullah, care a ajuns un membru foarte respectat al societăţii saudite şi un stâlp al firmei familiei.

Deşi Awad bin Laden, tatăl lui Mohammed, a murit înainte de 1950, mama lui Mohammed a trăit până dincolo de mijlocul deceniului al cincilea al secolului XX. Bătrâna a refuzat să plece din Yemen, sau măcar mai departe de peticul de pământ pe care trudise în copilărie Mohammed. Totuşi, ultimii ani de viaţă i-a trăit într-o casă nouă, îngrijită de o mână de servitori şi înconjurată de familie.

Mohammed bin Laden a reacţionat la ascensiunea sa meteorică în mod tradiţional arăbesc, creându-şi propria dinastie. Islamul permite să ai patru soţii în acelaşi timp, un obicei născut din condiţiile aspre de mediu şi din viaţa nesigură. Părintele naţiunii, regele Abdul Aziz, a folosit căsătoria ca mod de a cimenta alianţele dintre triburi, şi se spune că întotdeauna când începea o campanie se asigura că poate să se însoare cu altă femeie, dacă situaţia o impunea. Aşa stând lucrurile, divorţul era în mod inevitabil o procedură relativ simplă, însă la arabi cultul familiei era atât de puternic, încât fostele soţii şi copiii lor rămâneau în continuare în grupul mai mare al familiei. Regele Abdul Aziz a avut în mod oficial 43 de fii, şi nu se ştie câte fete şi câţi urmaşi nelegitimi.

Din 1940, Mohammed bin Laden şi-a luat o soţie nouă din doi în doi ani, astfel că atunci când puterile au început să-i slăbească avea 10 sau 11 soţii şi foste soţii. Printre ele erau saudite, o yemenită şi o palestiniancă. Soţiile i-au zămislit 54 de copii, dintre care s-a remarcat un fiu pe nume Osama, născut în 1957.

CAPITOLUL 3

Politica națională, cicatrici din copilărie

Veniturile încasate din petrol, care au condus Arabia Saudită spre o perioadă de înflorire economică fără precedent — transformându-l pe Mohammed bin Laden din hamalul din docuri în multimilionarul magnat al construcțiilor —, au constituit și principala provocare pentru conducătorii saudiți care au urmat. În mod inevitabil, petrodolarii au declanșat un proces de modernizare care a pus sub semnul întrebării tot ce păruse fundamental pentru monarhie. Fervoarea religioasă care adusese familia Al Saud la putere în anii de sărăcie era în dezacord cu familia Al Saud care locuia în palate de 10 milioane de lire sterline, deținea avioane particulare, mergea în vacanțe prelungite în Europa, avea la dispoziție sute de servitori și întreținea haremuri de concubine, cărora le dăruia o mulțime de bijuterii.

Istoria este plină de exemple de ceea ce se întâmplă atunci când conservatorismul religios este copleșit de marea bogăție. Cele două sunt incompatibile. Arabia Saudită nu a dus lipsă de critici, atât din interiorul regatului, cât și de peste Marea Roșie, critici care scoteau în evidență deficiențele unei monarhii de beduini învechite, care se scălda în bani și răsfăț.

Din cauză că provenea dintr-un trib de beduini săraci, regelui Abdul Aziz ibn Saud i-a fost extrem de greu să se adapteze la noua situație, care implica mânuirea a miliarde de dolari. Există multe anecdote care scot în evidență acest contrast; totodată, el ilustrează și diferențele fundamentale care existau — și continuă să existe — între cultura occidentală și cultura arabă, mai ales în eșaloanele superioare ale familiei domnitoare.

În cultura arabă se pune mare preţ pe schimbul de daruri. Fiecare oferă după mijloacele lui. La începuturi, când populaţia era puţin numeroasă şi tezaurul naţional călătorea împreună cu regele, într-un singur cufăr de lemn, acesta era un mod convenabil, deşi aleatoriu, de distribuire a micii averi existente. Dar vremurile se schimbă.

În ultimii săi ani de viaţă, cu ocazia unei vizite la izvoarele termale de la Hofof, regele Abdul Aziz a primit cadou de la un cetăţean o iapă sură, arăbească. Deşi monarhul renunţase de mult la călărit, se pricepea la cai şi şi-a dat seama că frumosul animal valora, probabil, 100 de riali. Ca răspuns la acest dar deosebit, s-a gândit să ofere şi el un dar. Şi-a chemat ajutorul care se ocupa de cheltuielile lui şi a scris în cartea mare, legată în piele, că fostului stăpân al calului trebuie să i se dea în dar 300 de riali, de trei ori mai mult decât valoarea reală a iepei. Totuşi, în timp ce scria, regele a înfipt din greşeală vârful peniţei în hârtie, împroşcând stropi de cerneală pe coloana în care scria. În arabă, cifra zero se scrie ca un punct. Derutat, ajutorul i-a atras regelui atenţia asupra acestui fapt, şi regele a examinat cu grijă pagina. După ceva timp, a declarat: „Pe legea mea, registrul ăsta îmi spune că mâna mea a scris 300 000 de riali! Ăsta e darul pe care trebuie să-l ofer — şi imediat! Nu vreau să aud pe nimeni spunând că mâna mea e mai generoasă decât inima mea!" Astfel, un dar constând într-un cal de 100 de riali a fost recompensat cu un dar de 300 000 de riali.

Acest exemplu ilustrează şi atitudinea monarhului faţă de bani. În 1946, veniturile guvernului saudit, inclusiv cele provenind din exportul de petrol, erau de 13,2 milioane de lire sterline, în timp ce cheltuielile erau în jur de 17,5 milioane de lire sterline. „Leul deşertului", cum era supranumit monarhul, nu înţelegea deloc cele mai elementare aspecte ale economiei. Ba chiar solicitările funcţiei, în general, i-au secătuit treptat puterile regelui Abdul Aziz ibn Saud. El era un luptător, şi nu s-a putut transforma în administrator. Ultima dată când Mohammed bin Laden s-a întâlnit cu monarhul a fost în toamna anului 1952, la un *majlis* convocat de rege la palatul său din Riad. La mijlocul lui 1953, starea sănătăţii regelui s-a înrăutăţit. A fost dus cu avionul din Riad în oraşul de munte Taif, unde era mai răcoare, şi nu s-a mai întors de acolo. A murit în Taif pe 9 noiembrie 1953.

Noul rege, Saud, s-a născut în Kuwait în 1902, în același an în care tatăl său a cucerit din nou orașul Riad. Mutându-se împreună cu alți membri ai familiei Al Saud din Kuwait în Riad, când a crescut a primit atât un rol politic, cât și unul militar. Între timp, a învățat metodele guvernării și administrației, pregătindu-se pentru responsabilitatea de a-și succeda tatăl la tron.

La sfârșitul lui 1953, când noul monarh a urcat pe tron, Mohammed bin Laden participa deja în mod regulat la *majlis*-uri și era un om pe care regele se putea baza când avea nevoie de sfaturi. La 51 de ani, regele Saud era popular în tot regatul, și oamenii așteptau de la el lucruri mari. Înconjurat de sfătuitori ca Mohammed bin Laden, care știau ce vrea populația și dădeau sfaturi bune, regele Saud și-a început domnia cu multă energie și cu intenții bune.

Cheltuielile guvernului erau un motiv important de dispută. În 1946, guvernul tatălui său cheltuise în jur de 2 milioane de lire sterline cu garajele regale și 1 milion de lire sterline cu protocolul. În schimb, cu sistemul național de educație fuseseră cheltuite doar 150 000 de lire sterline. Mohammed bin Laden și alți membri de seamă ai comunității i-au spus clar regelui Saud că poporul lui începea să fie nemulțumit, că sistemul de educație finanțat particular nu putea fi menținut, că sistemul sanitar era un motiv de îngrijorare. Monarhul a luat notă și, în noiembrie 1953, a declarat: „Poate că domnia tatălui meu e renumită pentru toate cuceririle ei și pentru coeziunea țării. Domnia mea va rămâne în amintirea oamenilor pentru ceea ce voi face pentru poporul meu în domeniile educației, sănătății și asistenței sociale."

A fost o promisiune de la care nu a dat niciodată înapoi și, în timp, oamenii de rând din toată țara i-au simțit foloasele. Mohammed, căruia îi păsa în mod sincer de popor și care se străduia să-l încurajeze și pe rege în această direcție, era în culmea fericirii. Pentru magnat, era și un context profitabil. Numai în 1954 și 1955, pe întreg cuprinsul țării au răsărit 200 de școli noi, alături de 12 spitale și 24 de clădiri mari și noi pentru ministerele proaspăt înființate, și mii de kilometri de drumuri pavate porneau din Riad, legând principalele orașe ale țării. A fost o perioadă în care s-a construit din abundență la nivel național. Bineînțeles

că Mohammed bin Laden, unul dintre apropiații regelui, a avut parte de cele mai profitabile contracte.

Totuşi, lucrurile au început în curând să meargă prost. Regele Abdul Aziz fusese extrem de generos, dar cheltuise exagerat de mult şi pentru sine. Îşi permisese acest lucru, în lipsa unui program de construcții şi dezvoltare socială de mai multe milioane de dolari, care să-i secătuiască fondurile. Regele Saud a adoptat un program de cheltuieli întru totul nou, dar apoi s-a poticnit şi el. A procedat la oprirea uneia dintre principalele surse de venit ale regatului. A dispus anularea taxelor pe care le plăteau pelerinii când veneau la Mecca, declarând: „Lăsați pelerinul să vină şi voi plăti eu taxa lui, fiindcă Dumnezeu mi-a dat bani din petrol." Ba mai mult, regele Saud i-a încredințat apoi firmei Bin Laden Construction un contract consistent în valoare de 3 milioane de lire sterline, pentru construirea de noi amenajări în Jeddah şi Mecca în vederea modernizării *hajj*-ului.

În scurtă vreme, numele familiei a fost asociat cu lucrările la locurile sfinte ale islamului, o mare onoare într-o țară în care religia deține un rol important în viața de zi cu zi. „A fost un dar de la Dumnezeu", avea să spună mai târziu într-un interviu la o televiziune arabă nesupusul său fiu Osama. Tatăl lui „a construit sfânta moschee de la Mecca, unde se află sfântul Kaabah şi, în acelaşi timp — fiindcă Dumnezeu l-a binecuvântat —, a construit sfânta moschee de la Medina pentru profetul nostru... Apoi, când a aflat că guvernul Iordaniei a anunțat o ofertă pentru lucrările de restaurare la moscheea Domul Stâncii, a convocat inginerii şi le-a cerut să estimeze doar prețul de cost, fără profit. Ei i-au spus: «Cu ajutorul lui Dumnezeu, noi vom primi proiectul, şi vom scoate şi un profit.» El le-a spus: «Calculați numai prețul de cost.» Când au făcut-o, s-au mirat că el a redus prețul de cost pentru a se pune chezaş că moscheile lui Dumnezeu, în special această moschee, erau bine slujite. Apoi a primit proiectul. Datorită milosteniei lui Dumnezeu față de el, uneori se ruga în toate cele trei moschei în aceeaşi zi. Nu e un secret că a fost unul dintre cei care au pus bazele infrastructurii din regatul Arabiei Saudite."

Toate aceste cheltuieli noi din Arabia Saudită au fost totuşi o adevărată nebunie, mai ales din cauză că generozitatea regelui Saud a depăşit-o

chiar şi pe cea a tatălui său. Ori de câte ori părăsea palatul, regele avea obiceiul să care cu el două traiste mari cu monede de aur şi argint. Când mergea cu Rolls-Royce-ul pe drumurile din Riad şi în împrejurimi, maşina era asaltată de ţărani şi copii, cărora monarhul le împărţea monede pe geam. Şi pentru triburile de beduini din ţară a devenit o legendă, întrecându-l chiar şi pe tatăl său.

Regelui Saud îi plăcea foarte mult să audă că i se aduc laude şi că generozitatea lui este elogiată. Cu trecerea timpului vanitatea lui a cerut un preţ şi mai mare, şi cheltuielile lui extravagante au aruncat ţara direct într-o criză financiară. Membrii familiei Al Saud şi-au dat repede seama de spirala descendentă, dar regele Saud nu a vrut să audă de constrângeri financiare. În cursul anilor 1954 şi 1955, s-a retras treptat din realitatea stăpânită de criză într-o lume în care era înconjurat numai de oameni slugarnici.

Printre cei evitaţi acum se număra şi Mohammed bin Laden. Prietenul de încredere al regelui făcuse milioane din modul nebunesc de a cheltui al monarhului, dar ţinea mult la Saud ca om, şi încă şi mai mult la ţara sa de adopţie. A încercat în nenumărate rânduri să vorbească blând cu monarhul, evitând certurile care pe foarte mulţi îi costaseră locurile din *majlis*-urile lui. Însă regele Saud nu avea urechi decât pentru linguşitori. Iar fiii săi îi cântau în strună şi îi suportau fanteziile ca să-şi păstreze locurile la masa lui. Şi mai scandaloasă a fost ascensiunea lui Eid bin Salim, care din şofer al regelui a ajuns şeful garajelor regale şi apoi administrator al bugetului regal. Secretul care a determinat această ascensiune a fost faptul că el aproba tot ce spunea regele şi nu-i refuzase nicio cerere. *Majlis*-urile monarhului au ajuns să fie pline de clone ale lui Eid bin Salim, toţi sperând să pună mâna pe o sursă de câştig uşor, atât cât se mai putea.

În această perioadă nefericită cuprinsă între 1955 şi 1960, Mohammed bin Laden a rămas în slujba regelui, deşi devenea tot mai apropiat de prinţul moştenitor, Faisal. La prinţul Faisal, Mohammed a descoperit o personalitate care o oglindea mai bine pe a sa. Deşi moştenitorul tronului era predispus la accese de generozitate şi la momente de slăbiciune când era vorba să cheltuiască bani pentru el însuşi, imaginea lui

despre viitorul Arabiei Saudite, având la bază cheltuieli echilibrate, se potrivea cu speranţele omului de afaceri. Cei doi bărbaţi s-au apropiat.

Procesul consultativ de la baza guvernării tradiţionale arabe — un factor puţin înţeles sau apreciat de occidentali — permite schimburi decisive între figurile politice importante şi cetăţenii proeminenţi într-un spaţiu de discuţii structurat — *majlis*-ul. Acest lucru garantează că cei mai influenţi membri ai societăţii ajung la consensul esenţial progresului. Prinţul Faisal se bucura de experienţa şi de respectul necesare pentru a folosi în mod efectiv procesul consultativ cu scopul de a accelera modernizarea Arabiei Saudite. Regele Saud nu beneficia de toate acestea, iar încrederea de care se bucurase se năruia rapid.

Moştenitorul tronului era puntea perfectă între vechi şi nou, pentru că, deşi era pătruns de tradiţiile beduine, înţelegea în mod clar cerinţele lumii moderne. Mohammed bin Laden aprecia acest lucru şi, în calitate de apropiat al prinţului Faisal, şi-a asumat un rol fără precedent, întrucât nu era nici membru al dinastiei Al Saud, şi nici măcar cetăţean indigen.

Regele Abdul Aziz ştiuse că cei doi fii mai mari ai săi aveau caractere diferite şi poate chiar prevăzuse problemele cu care avea să se confrunte fiecare dintre ei. Se spune că, pe patul de moarte, i-a chemat pe amândoi la căpătâiul său şi le-a poruncit: „Daţi-vă mâna peste trupul meu şi juraţi că veţi conlucra după moartea mea. Juraţi şi că dacă vă veţi sfădi o veţi face între patru ochi. Nu trebuie să lăsaţi lumea să vadă neînţelegerile voastre." Saud şi Faisal au promis pe loc, dar după mai mulţi ani între ei au început să se acumuleze tensiuni. În acest punct a intervenit Mohammed bin Laden. În a doua jumătate a anilor 1950, în timp ce criza se adâncea constant, el a fost unul dintre puţinii aflaţi în situaţia de a împiedica o sciziune periculoasă din familia regală să devină o prăpastie.

În această perioadă Mohammed a atins apogeul în ceea ce priveşte puterea politică. Imperiul său de afaceri valora sute de milioane de lire sterline, iar averea personală era aproape la fel de mare. Yemenitul refugiat din motive economice era acum un om bogat şi puternic, cu mai multe locuinţe somptuoase în Riad, Jeddah, Tabuk şi Damman. Cu toate acestea, şi-a păstrat felul de a fi şi, în cadrul familiei, avea momente când era retras. Era mândru de traista pe care o folosise când era hamal

în Jeddah şi o păstra ca trofeu în principala cameră de oaspeţi din palatul său din Jeddah. Îi plăcea să o arate vizitatorilor şi prietenilor, pe lângă faptul că le reamintea membrilor familiei de originea lor modestă.

Totuşi, Mohammed bin Laden avea şi o personalitate puternică şi dominatoare. Familia lui a rămas ascunsă, în cea mai mare parte, într-un mare complex care înconjura principalul său palat din Jeddah. A insistat ca toţi copiii lui, născuţi din unsprezece mame care locuiau separat în acest complex, să trăiască laolaltă, astfel încât să-i poată supraveghea personal. Această complicată structură familială era organizată şi supravegheată de prima soţie a lui Mohammed, buna şi iubita Al-Khalifa.

Mohammed ţinea şi la disciplina de fier şi a insistat ca toţi copiii lui să adopte acelaşi cod social şi religios strict pe care îl urma el. Dar, deşi uneori era un tiran, îşi adora toţi copiii. Din când în când, se elibera de presiunile politicii şi afacerilor şi se relaxa ducându-şi odraslele în plimbări cu iahtul pe Marea Roşie sau în Golful Persic, iar o dată pe an întreaga familie pleca în deşert pentru a ridica o tabără.

Osama bin Laden s-a născut în vara anului 1957. Este al şaptesprezecelea fiu al lui Mohammed, dintr-un clan care în final avea să numere 24 de băieţi şi 30 de fete.

Se cunosc puţine lucruri despre mama lui Osama, Hamida. Mohammed o cunoscuse în Damasc: provenea dintr-o familie siriană cu care el avea legături de afaceri. Deşi, de obicei, Mohammed se căsătorea cu saudite, întărindu-şi poziţia într-o societate care, simţea el, îl privea mereu de sus din cauza rădăcinilor lui yemenite, Hamida era nemaipomenită şi familia ei a fost fericită să o mărite repede.

Mohammed ţinea patru neveste, dintre care trei erau „permanente". Avea obiceiul să se însoare şi să divorţeze destul de frecvent. Acest lucru este normal la nivelele superioare ale societăţii saudite. Însă Mohammed nu-şi abandona fostele soţii; mamele copiilor lui trăiau în continuare în complexul din Jeddah.

Osama era unicul fiu al Hamidei cu Mohammed. Pasiunea lui pentru ea se stinsese repede. Era frumoasă, dar gândea cu mintea ei şi nu era genul de femeie supusă, discretă cu care era obişnuit Mohammed. Dusese o viaţă normală pentru o tânără siriană, plăcându-i să meargă la

cumpărături prin Damasc cu prietenele şi familia. Măritată la 22 de ani, relativ târziu, era vioaie şi avea o personalitate puternică. Viaţa între zidurile atent controlate ale societăţii saudite a fost pentru ea un şoc. A făcut eforturi pentru a se obişnui să-şi acopere faţa cu *burka* şi şi-a atras dispreţul soţiilor şi fostelor soţii ale lui Mohammed pentru felul ei independent de a fi. Mai târziu unele dintre ele s-au bucurat de căderea ei în dizgraţie.

Având în faţă o femeie care ştia ce vrea, Mohammed a pus piciorul în prag. El era bărbatul în casă; cuvântul lui era lege. Chiar înainte ca Osama să se nască, între părinţii lui s-a produs o fisură care nu avea să se mai vindece, întunecând primul şi cel mai dureros capitol din copilăria lui. La vremea când s-a născut el, Hamida era izolată şi ostracizată. În cercul familiei era poreclită cu dispreţ „Al Abeda" (sclava), iar Osama a fost curând stigmatizat în mod crud drept „Ibn Al Abeda" (fiul sclavei). O rană profundă.

Ca urmare a înstrăinării ei încă de la naşterea băiatului, mama lui Osama a avut un rol secundar în viaţa lui, spre deosebire de mamele fraţilor lui vitregi. În loc să fie îngrijit de mama lui, a fost îngrijit de doicile şi dădacele angajate de Mohammed. În vreme ce Osama şi-a petrecut cea mai mare parte a copilăriei în Jeddah, mama lui a locuit fie la marginea complexului familiei, fie într-o casă izolată pe care Mohammed o păstrase în îndepărtatul oraş nordic Tabuk. Oriunde s-ar fi aflat, Mohammed nu voia să o vadă.

Când a crescut, această situaţie l-a durut mult pe Osama, iar durerea şi furia s-au acumulat treptat în sufletul lui. Băiatul şi-a dat seama că afecţiunea unei bone nu era deloc acelaşi lucru cu dragostea permanentă şi profundă a unei mame. Ca orice copii, fraţii lui vitregi au descoperit acest călcâi al lui Ahile şi îl tachinau mereu în legătură cu obârşia lui. Batjocura „Ibn Al Abeda" se auzea deseori în Jeddah.

Singura persoană din familie de care era ataşat era mama lui vitregă, Al-Khalifa. La fel ca mama lui naturală, şi ea avea o personalitate puternică, dar se simţea bine în restrictiva societate saudită. Specialistă în politica familiei, era preţuită de Mohammed şi întreaga familie o socotea un exemplu de mamă bună. Ea era capul familiei. În afară de propriii

fii şi fiice, îi iubea pe toţi copiii lui Mohammed. Cei mai mulţi aveau să rămână la fel de apropiaţi de Al-Khalifa ca şi de mamele lor naturale.

După moartea tatălui său, în 1967, Osama s-a străduit să o cunoască aşa cum se cuvine pe Hamida. Dar amintirea a ceea ce fusese înainte cântărea greu asupra lui, ca un nor. Azi unele dintre rudele lui spun că Osama a ajuns să-şi deteste atât tatăl, fiindcă îl îndepărtase de mama lui, cât şi mama, fiindcă nu încercase să se împace cu tatăl lui de dragul copilului. Rănile s-au vindecat, dar cicatricile au rămas.

Între timp, Mohammed bin Laden se ocupa de formarea caracterului băieţilor săi. Se purta cu ei de parcă ar fi fost bărbaţi, şi le cerea să dea dovadă de încredere în ei înşişi la o vârstă fragedă, străduindu-se în acelaşi timp ca toţi să fie trataţi la fel. Când s-au făcut destul de mari, i-a pus pe unii dintre fiii săi să muncească mai multe săptămâni pe un şantier de construcţii, cot la cot cu angajaţii de rând. Mohammed nu tolera trândăvia şi, înainte ca vreunul dintre fiii săi să fie trimis repede de pe şantier într-un post călduţ, de conducere, din cadrul Bin Laden Construction, acesta trebuia să dovedească faptul că era pregătit şi dispus să facă munca de jos în compania lui. Osama avea doar zece ani când tatăl lui a murit, şi prin urmare nu a fost unul dintre cei care s-au remarcat în faţa tatălui lor prin felul în care au gestionat provocările acestei lumi a adulţilor.

Totuşi, după spusele membrilor familiei, în ciuda faptului că era la coada ierarhiei, Osama a avut mijloacele lui de a închega o relaţie destul de reuşită cu tatăl lui şi de a-i atrage atenţia. Cei mai mulţi dintre fraţii lui vitregi suportau deşertul pentru a-i face pe plac tatălui lor, deşi tânjeau după luxul vieţii de palat. Însă pentru Osama libertatea deşertului era un prilej de a scăpa de gratiile unei colivii aurite în care se simţea străin. Iar lui Mohammed, care retăia poate vremurile mai simple când muncea la ferma tatălui său din Yemen, îi făceau mare plăcere excursiile pe care le organiza o dată sau de două ori pe an la dunele de nisip şi pe podişurile pietroase din peisajul provincial saudit. Osama se deosebea de răsfăţaţii lui fraţi vitregi, mai puţin aventuroşi. Iubea natura, îi plăcea să călărească pe cai şi cămile, să tragă cu arma şi să se joace printre dune. Aceste lucruri l-au apropiat mai mult de Mohammed decât s-ar fi putut apropia altfel, însă excursiile erau prea scurte şi prea rare

pentru ca între cei doi să se închege o relaţie durabilă, astfel că băiatul se întorcea acasă la fel de timid ca înainte, şi tot mai introvertit.

Programul lui Mohammed bin Laden de pregătire a băieţilor lui pentru responsabilităţile care îi aşteptau era cea mai mare dovadă de afecţiune a lui. El fusese urcat pur şi simplu pe un vapor de către tatăl său, Awad, şi expediat la Jeddah. Având doar două posibilităţi, fie să se scufunde, fie să înoate, Mohammed făcuse faţă onorabil situaţiei. Însă în docurile din Jeddah era înconjurat de tineri de rând, ca el, dintre care cei mai mulţi îşi câştigau existenţa prin trudă, până când ajungeau prea bătrâni ca să mai muncească. Şi de când părăsise docurile, Mohammed văzuse şi mulţi oameni deloc dotaţi şi prost pregătiţi eşuând în viaţă la toate nivelurile societăţii. Ne putem întreba, de aceea, dacă nu a făcut o analogie cu vechiul său prieten regele Saud, care îşi ratase la rândul lui misiunea.

Din când în când, pregătirea băieţilor săi pentru viaţa de mai târziu îl determina pe „regele negustor" să-i permită unuia dintre ei să-l însoţească la adevăratul rege. Aşa a ajuns Osama bin Laden să stea pe genunchii regelui Saud ibn Abdul Aziz la un *majlis* informal, la sfârşitul anilor 1950.

Pe vremea aceea, regele Saud avea probleme serioase. Linguşitorii săi sfetnici îl lăsaseră să piardă milioane investind într-un plan de construire a unei flote de petroliere saudite, un proiect care a eşuat, învrăjbindu-l cu americanii; aceştia au lăsat să se înţeleagă că era posibil să instrumenteze o lovitură de stat. S-a mai implicat şi într-o tentativă eşuată de a zădărnici un plan de unificare a Siriei şi Egiptului. Dar aceste două mari şi dăunătoare greşeli n-au fost cele mai grave. Mai gravă era starea finanţelor regelui Saud, care a continuat să contrazică pe oricine îndrăznea să-i sugereze că regatul e falit şi că el ar trebui să stopeze cheltuielile. Mohammed bin Laden era practic singura persoană căreia i se permitea să aducă în discuţie problema atunci când era singur cu regele Saud, şi atunci nu numai fiindcă ştia să-şi aleagă cuvintele, ci şi pentru că monarhul ştia că prietenul său este apropiat şi de fratele lui, prinţul moştenitor Faisal, prin urmare un canal de legătură vital.

Dar regele Saud nu asculta pe nimeni. Acum, când trecea cu maşina prin Riad, arunca pe geam pumni de monede de aur şi argint,

lăsându-i pe țărani să se bată în urma lui pe acest dar. Iată o metaforă foarte bună pentru starea Arabiei Saudite în timpul domniei regelui Saud: un monarh care aruncă delicatese poporului său sărăcit, în timp ce-și continuă drumul într-un Rolls-Royce.

În a doua jumătate a anilor 1950, rialul a căzut dramatic în fața dolarului, un dolar ajungând de la 3,75 riali la 6,4 riali; de aceea șeful statului a poruncit să se tipărească milioane de bancnote noi pentru a-și susține obișnuita risipă. Regele Saud se și împrumutase enorm pentru a-și finanța extravaganțele și programul național de construcții. Datora băncii americane Chase Manhattan circa 92 de milioane de dolari, și chiar mai mult altor bănci din SUA. Și mai îngrijorător era faptul că guvernului saudit îi era tot mai greu să plătească salariile militarilor. Plata salariilor din administrația civilă întârzia uneori luni întregi. Antreprenorii guvernamentali s-au pomenit la rândul lor confruntați cu o uriașă întârziere a plăților, iar acest lucru începea să afecteze întreaga economie.

Pericolul nu a trecut neobservat de alți membri ai familiei domnitoare. Prințul Faisal, care a stat aproape un an în America pentru o operație și tratament medical, a rezistat apelurilor venite din interiorul familiei Al Saud de a acționa în mod deschis împotriva fratelui său. Din spitalul din New York, Faisal l-a folosit pe Mohammed bin Laden drept mijlocitor. La un moment dat, simțind începutul unei lupte pentru putere, prințul moștenitor i-a cerut lui Mohammed să-l informeze pe monarh că încăpățânata lui intransigență avea să producă în mod sigur o rebeliune fățișă în cadrul familiei. Acest mesaj a fost transmis la sfârșitul anului 1957.

Însă regele Saud fie nu era dispus să-și tempereze risipa, fie era incapabil să priceapă în ce situație punea regatul. La începutul lui 1958 Mohammed bin Laden s-a întâlnit de mai multe ori cu prietenul său. În ciuda atmosferei apăsătoare pe care o simțea chiar și cercul slugarnicilor din *majlis*, regele a rămas neînduplecat.

O mare parte din anul 1958 Mohammed bin Laden și-a lăsat familia în Jeddah, în vreme ce el și-a petrecut majoritatea timpului în Riad, străduindu-se să împiedice, după puterile lui, colapsul țării sale de adopție. Sincer întristat, i-a raportat la telefon prințului Faisal că pur și simplu nu exista nicio speranță de a se găsi o soluție. Regele Saud ignora

avertizările — şi realităţile fiscale. În parte, această informaţie a condus la o întâlnire fără precedent a nouă dintre fiii răposatului rege Abdul Aziz. Gravitatea situaţiei care dusese la această adunare de la palatul prinţului Talal, Fakhriyah — construit de Bin Laden Construction —, era subliniată de participarea prinţului Abdullah, astăzi prinţul moştenitor al Arabiei Saudite, iar atunci, una dintre figurile cele mai influente din cadrul familiei. Prinţul Talal a fost trimis ca emisar să stea de vorbă cu regele, care l-a dat afară pe fratele său mai mic cu aceeaşi atitudine dispreţuitoare pe care o manifesta faţă de Mohammed bin Laden.

Simţind problemele grave care aveau să apară, prinţul Faisal s-a externat din spital şi s-a întors în grabă acasă pentru o discuţie cu cărţile pe masă cu fratele său mai mare. În câteva zile, pe 22 martie 1958, regele a dat o declaraţie prin care anunţa că lasă guvernarea în mâinile prinţului Faisal.

Evenimentele din lunile precedente apropiaseră familia Bin Laden de putere, Mohammed jucând un rol fără precedent în politica internă a familiei Al Saud. Dar săptămânile de după numirea prinţului Faisal drept prim-ministru au arătat măsura loialităţii lui. Ţinând seama, probabil, de iminentul colaps fiscal al Arabiei Saudite, prim-ministrul a preluat şi rolul de ministru de Finanţe. Ce a descoperit în visterie l-a şocat, şi a devenit subiect de legendă. La sfârşitul lui martie 1958, Ministerul de Finanţe deţinea 317 riali, mai puţin de 100 de dolari. Funcţionarii de stat şi personalul militar nu îşi primiseră salariile de luni întregi, şi pentru ca lucrurile să fie şi mai rele, se apropia Ramadanul, luna sfântă a islamului, când toţi angajaţii guvernului trebuiau să primească o primă valorând salariul pe o lună.

Ca să împiedice colapsul şi posibilele frământări civile, prinţul Faisal avea nevoie urgentă de 25 de milioane de riali. Mai multe bănci au refuzat să-l ajute, inclusiv câteva bănci deţinute de familii saudite care deveniseră importante cu sprijinul familiei Al Saud. Unele documente sugerează că în acest moment a intervenit Mohammed bin Laden, plătind salariile funcţionarilor de stat pe mai multe luni, însă membrii familiei spun că informaţia este eronată, că nu i s-a cerut niciodată să facă asta. În schimb, guvernul a fost ajutat de un împrumut de la Riad Bank, şi de Amarco, firma americano-arabă înfiinţată pentru a administra

industria petrolieră a Arabiei Saudite, care a garantat rambursarea datoriilor întârziate către un consorțiu de bănci americane. Adevărata intervenție a lui Mohammed bin Laden a constat în sprijinul acordat în secret casei regale.

În anii precedenți, regele Saud dăduse anual fiecărui membru de sex bărbătesc al familiei 32 000 de dolari plus cheltuielile. Dar „cheltuielile" erau generoase, și mulți primeau mai mult de 200 000 de dolari în plus. Marea familie Al Saud secătuia regatul, majoritatea membrilor ei ducând o viață îmbelșugată, și depășindu-și cu mult veniturile, fapt care alimenta în tabloide imaginea de prinți arabi flușturatici. Fără rambursarea regulată a cheltuielilor, mulți membri ai familiei regale ar fi devenit peste noapte mari datornici, lucru care le-ar fi cauzat de asemenea neplăceri politice celor preocupați numai de propriile lor interese egoiste.

Cu toate că a redus sumele plătite rudelor sale, prințul Faisal nu putea să justifice o astfel de cheltuială în fața băncilor din țară sau din străinătate cărora le cerea ajutorul. În schimb, a apelat la Mohammed bin Laden. În 1958, la mai puțin de trei decenii de când sosise în Jeddah fără niciun ban, fostul țăran yemenit finanța familia Al Saud pentru a o ajuta să trăiască în continuare în stilul în care se obișnuise.

În anii următori, revoltătorul stil de viață al familiei regale a fost oarecum temperat de restricții financiare, deoarece guvernul a încercat să scadă costurile pentru întreținerea numeroasei familii. De la început, prințul Faisal a adoptat un ton nou. A renunțat la șofer și a început să-și conducă singur mașina, adesea nu avea gardă de corp, dădea rar petreceri, trăia în palate modeste și își creștea copiii ca pe niște oameni normali. Comportamentul său a stârnit mare vâlvă. Cu sprijinul neîntrerupt al prietenului său Mohammed bin Laden, prințul Faisal a reușit, pentru prima dată de la întemeierea regatului, în 1932, să echilibreze registrul de conturi al Arabiei Saudite. El nu a uitat niciodată ajutorul lui Mohammed.

În cei patru ani de după promovarea lui Faisal, regele Saud și succesorul său numit s-au certat adesea pentru putere. A fost acum rândul regelui să plece din țară pe motiv de boală, căutând tratament de

specialitate în altă parte. Mohammed bin Laden s-a apropiat şi mai mult de prinţul Faisal şi a ajuns să fie nelipsit din cercul lui intim. În această perioadă prinţul Faisal avea mare nevoie de sprijin, nu doar de natură financiară, ci şi în materie de sfaturi de afaceri. Simţul financiar dictase ca regatul să nu mai cheltuiască pentru dezvoltarea socială şi infrastructură bani pe care nu îi avea. Dar ţara avea totuşi nevoie de modernizare, astfel că sfaturile unui om de afaceri experimentat şi de succes erau vitale.

Mohammed s-a apropiat şi de cei mai apropiaţi aliaţi ai prinţului Faisal din familia Al Saud, prinţul Fahd — viitorul rege — şi prinţul Sultan. Mohammed ţinea deosebit de mult la prinţul Fahd. La începutul anilor 1960 cei doi se întâlneau des, şi nu era ceva neobişnuit ca prinţul să viziteze palatele lui Mohammed bin Laden din Riad sau Jeddah.

În această perioadă, Mohammed bin Laden a fost consultat şi s-a implicat şi în unele dintre cele mai radicale schimbări din regat, un program în zece puncte anunţat de prinţul Faisal în noiembrie 1962. Acesta includea o constituţie bazată pe Coran, reorganizarea guvernului, un sistem de asigurări sociale şi — punctul cel mai controversat — asigurarea divertismentului la domiciliu prin introducerea televiziunii. Acest ultim punct i-a îngrozit pe religioşii habotnici şi a dus la tulburări de stradă; ba chiar unul dintre fraţii prinţului Faisal, Musaid, a fost împuşcat mortal de brigada poliţienească mobilă în timpul protestelor antiteleviziune din 1965. Veşnic orientat către lumea modernă, Mohammed bin Laden îl presase pe prinţul Faisal să includă în programul său unul dintre cele mai controversate puncte din declaraţia de intenţii — abolirea sclaviei. Mohammed se gândise de mult la credinţa lui şi constatase că referirile la practica sclaviei nu aveau legătură cu lumea modernă. El îşi eliberase toţi sclavii şi pe cei mai mulţi îi reangajase ca servitori plătiţi.

Stabilitatea pe care o anunţa guvernarea prinţului Faisal era în general benefică pentru ţară, şi în această perioadă Mohammed bin Laden şi-a consolidat reputaţia şi averea. Însă a continuat să se implice în relaţiile schimbătoare dintre regele Saud, acum în mare măsură marginalizat, şi puternicul său frate, prinţul Faisal. Între perioadele de tratament sau recuperare în Statele Unite, sudul Franţei, Austria şi Elveţia, regele

se întorcea în țara sa cu bateriile încărcate și reîncepea lupta politică. De obicei aceasta nu decurgea bine. În septembrie 1963 familia chiar a încercat să împiedice conflictele, care erau un factor destabilizator, trimițând o delegație să-l viziteze pe rege la Viena, pentru a-i cere să rămână de bunăvoie pe margine. În ciuda promisiunii, regele s-a întors și a căutat să atragă poporul de partea lui. A fost o greșeală fatală, care l-a făcut să piardă și bruma de susținere pe care o mai avea în familia regală.

Trei luni mai târziu s-a baricadat în extravagantul palat Al Nariyah, în spatele zidului roz lung de 11 km, înconjurându-se de 2000 de membri ai gărzii regale. A fost o perioadă de polarizare, când mulți au fost siliți să aleagă între Saud și Faisal. Veșnic diplomat, Bin Laden a pendulat neoficial între cei doi, căutând să păstreze un dialog, în vreme ce mulți oameni din Riad au plecat la țară sau la casele lor de vacanță pentru a se pune la adăpost.

La începutul lui 1964, eforturile lui Mohammed au determinat o ameliorare parțială a crizei. Regele Saud a fost reabilitat și s-a convenit ca el să-și reprezinte țara la un summit arab de la Cairo, în parte pentru a-l împăca pe Saud și în parte pentru a arăta lumii că familia regală era un front unit. Dar a apărut și un efect opus. Încurajat de o primire călduroasă în Egipt, Saud s-a întors acasă și a căutat iarăși prilej de ceartă. Aceasta a fost ultima greșeală a lui ca monarh.

Atât împrejurările, cât și familia i-au devenit potrivnice, și a fost presat tot mai mult să devină un monarh de formă, toate puterile revenindu-i lui Faisal. Mohammed bin Laden a fost din nou chemat să negocieze cu un Saud tot mai înverșunat, iar magnatul construcțiilor a făcut naveta între multe palate din Riad. „Mă consideră un obiect decorativ", i s-a plâns Saud vechiului său prieten. „Eu nu sunt regina Elisabeta. Sunt regele Arabiei Saudite, și regele își exercită puterea."

Criza a continuat până în iarnă, când familia Al Saud a fost determinată să acționeze cu hotărâre. A fost trimisă o delegație care să-i propună prințului Faisal să-l detroneze pe Saud și să devină el rege. Iar când în cele din urmă Faisal a acceptat — avusese întotdeauna rețineri în a-și uzurpa fratele mai mare — Saud a fost înștiințat că familia dorea ca el să plece.

S-a baricadat din nou în palatul Al Nariyah şi a refuzat să negocieze. Timp de trei zile a refuzat să discute despre această problemă şi nu a permis accesul multor mijlocitori. Vechiul său aliat şi prieten, Mohammed bin Laden, participa zilnic la *majlis*-ul regelui Saud. El a încercat să arate că lucrurile ajunseseră prea departe, că regele nu putea să mai rămână în funcţie şi că era mai bine să plece repede decât să se agaţe de putere şi să facă şi mai mult rău, atât lui însuşi, cât şi ţării. Era o datorie dureroasă, dar regatul nu putea să rămână la nesfârşit paralizat.

După trei zile de discuţii-maraton, Saud şi-a dat seama că nu avea încotro. Prin intermediul lui Mohammed, familia i-a oferit ramura de măslin sub forma unei retrageri bine finanţate în exil. Actul final al domniei regelui Saud s-a consumat pe 3 noiembrie 1964. Mohammed bin Laden l-a înştiinţat pe prinţul Faisal, cel mai important membru al familiei, că monarhul era gata să abdice. În aceeaşi zi Saud a fugit din Riad la Dhahran şi de acolo în exil.

După spusele celor care l-au cunoscut, regele Faisal ibn Abdul Aziz Al Saud a fost cel mai sufletist şi harnic monarh care se poate imagina. În afară de familie, nimeni nu era mai apropiat de noul şef al statului decât Mohammed bin Laden. Urcarea lui Faisal pe tron avea să-i răsplătească eforturile, deoarece regele a înscris ţara pe făgaşul unei dezvoltări planificate, susţinute şi al progresului.

Nimeni n-ar fi putut să prevadă însă că în vreme ce regatul se stabiliza, acasă, în palatul său din Jeddah, fără să-şi dea seama, Mohammed bin Laden îşi transforma unul dintre fii în omul care avea să vadă Arabia Saudită distrusă. Psihicul fragil al lui Osama bin Laden era pe cale să cedeze.

CAPITOLUL 4

Fiul sclavei

În 1964, când regele Faisal a urcat pe tronul Arabiei Saudite, Osama bin Laden avea şapte ani. Crescut în palatul din Jeddah al tatălui său, trăia o copilărie lipsită de dragostea maternă şi era înconjurat de fraţi vitregi care, foarte normal la copii, şi-au dat seama de slăbiciunea lui şi au exploatat-o fără milă. Eticheta „Ibn Al Abeda" i-a rămas pentru toată viaţa.

Drept urmare, era timid — o trăsătură pe care unii au interpretat-o drept slăbiciune. Se izola şi nu-i plăcea să participe la viaţa de familie. Din această cauză era antipatizat de fraţii lui vitregi, care nu voiau să se joace cu el. Derutat şi rănit, căuta să atragă atenţia prin bufonerii copilăreşti şi prin năzdrăvănii. Însă când tatăl său era prin preajmă, Osama era destul de deştept încât să se transforme într-un fiu ascultător şi bine-crescut. Lui Mohammed bin Laden nu-i plăceau deloc văicărelile şi crizele de furie, genul de comportament specific adesea copiilor răsfăţaţi. Aşa că acel Osama pe care-l întâlnea el i-a fost pe plac.

La începutul anilor 1960, Mohammed bin Laden a bătut ţara în lung şi-n lat. Deja unul dintre cei mai bogaţi oameni din Arabia Saudită, ba chiar şi din Orientul Mijlociu, îşi extindea considerabil imperiul. Lipsea deseori de la principala sa reşedinţă din Jeddah, având o funcţie politică în capitala ţării, Riad. Cum o nouă eră începea sub domnia regelui Faisal, ştia că steaua lui era încă în urcare.

Şi viitorul rege Fadh era foarte apropiat de familia Bin Laden. În anii 1960, când era puternicul ministru de Interne al Arabiei Saudite, prinţul Fadh şi magnatul construcţiilor au petrecut mult timp împreună între patru ochi. Copiii lor se întâlneau deseori, ba chiar băieţii lui Fadh

mergeau şi ei în taberele de iarnă din deşert. Pentru familia Bin Laden acestea erau fundamentale, deoarece Mohammed bin Laden încerca să rămână implicat în creşterea copiilor săi, în ciuda solicitantului program personal.

În deşert Osama se remarca drept un copil plin de energie. Pe Mohammed îl încânta schimbarea pe care o vedea la un băiat altminteri şters şi neinteresant, care la vârsta lui nici nu se remarca din punct de vedere intelectual, nici nu era sociabil. Prefera să stea singur decât cu fraţii lui vitregi, sau se ataşa de o bonă sau de un prieten şi se concentra numai pe acea relaţie.

Totuşi, în aer liber Osama înflorea ca un trandafir de deşert. În 1966 sau 1967, cu puţin înainte de moartea lui Mohammed, Fadh şi fiii lui au mers şi ei în tabără. Prinţul Fadh, care chiar de pe atunci era văzut drept viitor rege, făcea o carieră fulminantă în cadrul administraţiei regelui Faisal, fratele său vitreg. Portofoliul Internelor era, desigur, o poziţie-cheie în cabinet, dar puţini erau mai apropiaţi de Faisal decât Mohammed bin Laden. Într-o cultură în care *wasta*, influenţa, era de o importanţă maximă în majoritatea problemelor, de la afaceri la căsătorie şi până la luarea deciziilor, chiar şi membrii importanţi ai familiei Saud şi miniştrii erau dornici să stea la dreapta „regelui negustor". Participarea la una dintre excursiile familiei Bin Laden în centrul sălbatic al ţării era un prilej foarte bun, şi prinţul Fadh i-a luat cu el pe mai mulţi dintre fiii săi.

În timp ce aproape toată călătoria cei doi bărbaţi influenţi discutau încet, odraslele lor se jucau. În acest mediu, în care se simţea în largul lui, Osama a avut pentru prima dată prilejul să evadeze din cercul strâmt al vieţii sale de zi cu zi. S-a împrietenit repede cu fiii lui Fadh, Abdul Rahman, Abdul Aziz şi alţii, primii doi fiind puţin mai mari decât el.

Datorită vârstei lui, tânărul prinţ Abdul Rahman era liderul grupului, însă educaţia regală nu-l pregătise deloc pentru condiţiile aspre de joacă în deşert. Rămânea în urma lui Osama, la fel ca şi fraţii lui. Cei cinci sau şase copii alcătuiau o gaşcă din care ceilalţi erau aproape total excluşi, şi explorau pe cont propriu împrejurimile taberei ridicate de familia Bin Laden.

Osama era încântat că-şi găsise prieteni de joacă de-o vârstă cu el care fie nu ştiau, fie ignorau problemele lui emoţionale, povara care-l

apăsa permanent. Provenind din eşaloanele superioare ale uriaşei familii Al Saud, fiii regelui Fadh creşteau într-un mediu puternic masculin. Ei cunoşteau o viaţă în care haremul, căminul tuturor femeilor din familie, inclusiv al mamelor şi surorilor lor, era complet separat de palatul în care trăiau membrii de sex masculin ai familiei. Tatăl lor, Fadh, care pe vremea aceea avea 45 de ani, era în schimb înconjurat de concubine arabe şi de prostituate occidentale. El considera că nu avea rost să ascundă asta de fiii săi, care au învăţat de la o vârstă fragedă modul tatălui lor de a trata sexul opus şi l-au perpetuat.

Osama şi tovarăşii lui de joacă din familia regală erau nedespărţiţi. Făceau plimbări călare pe cămile sau cu Land-Roverul lui Mohammed bin Laden, când acesta mergea la vânătoare împreună cu Fahd. Unul dintre fiii lui Fadh, se crede că Abdul Aziz, s-a apropiat de Osama şi această tabără a marcat începutul unei prietenii care avea să dureze destul timp. Dar în acel an, tovarăşii de joacă erau mai interesaţi să descopere fauna din apropierea bazei lor, faună ce includea şopârle, şerpi şi mamifere mici. Un membru al familiei a povestit că, odată, Osama şi gaşca lui au produs agitaţie în tabără descoperind şi capturând un dhub, o şopârlă indigenă care poate să atingă o lungime de un metru şi douăzeci de centimetri. Aceste şopârle au un aspect înspăimântător, dar de fapt sunt nişte animale vegetariene inofensive. Totuşi, dacă sunt provocate sau speriate, pot să smulgă cu fălcile lor puternice o bucată dintr-un braţ sau dintr-un picior, sau să reteze degetele. Ignorând strigătele de protest ale însoţitorilor şi ale celorlalţi copii, Osama şi mica lui gaşcă au cărat şopârla până la picioarele prinţului Fadh şi ale lui Mohammed bin Laden. Amuzându-se de poznele odraslelor lor şi de reacţia de panică a celorlalţi din tabără, cei doi au râs în hohote.

La sfârşitul acestui sejur, pornind în direcţii opuse, spre Jeddah, respectiv spre Riad, Osama şi Abdul Aziz au hotărât să păstreze legătura. A fost o prietenie pe care ambii taţi aveau să o încurajeze, pentru a-şi realiza scopurile politice şi comerciale.

Întors în atmosfera înăbuşitoare a principalului palat din Jeddah al familiei, Osama s-a retras din nou în sine. Cum în 1967 a împlinit zece ani, primea lecţii particulare acasă şi urma o şcoală privată, mică şi

exclusivistă, din apropiere de palat, care se numea Al-Thaghr. Acasă, o aripă întreagă a fost transformată în şcoală şi copiii lui Mohammed erau împărţiţi în clase în funcţie de vârstă şi de nivelul de cunoştinţe. Angajase cei mai buni profesori şi adusese chiar şi din străinătate mulţi profesori buni pentru a-i pregăti odraslele. Sărăcia îl împiedicase să meargă la şcoală, însă îl învăţase valoarea educaţiei. Aproape analfabet, abia în a doua parte a vieţii a putut să se instruiască, în secret. În primii ani de afaceri, Mohammed se încuia adesea în birou împreună cu secretarul său, care îi citea toată corespondenţa, deoarece el nu se pricepea. Asta l-a făcut să ia hotărârea ca toţi copiii lui — inclusiv fetele, lucru care, având în vedere faptul că în acea perioadă celor mai multe li se refuza dreptul la învăţătură, dovedea concepţia lui modernă despre lume — să primească cea mai bună educaţie, pentru a porni în viaţă cu dreptul. Deşi era de aşteptat ca fetele să se mărite şi să-şi ducă viaţa în lux, fără să le pese de altceva, vizionarul Mohammed ştia clar că a fi în stare să scrii scrisori şi să citeşti ziare înseamnă emancipare. Chiar şi în ziua de azi, Mohammed bin Laden ar fi considerat liberal în multe privinţe.

Ţinea foarte mult ca toţi copiii lui să cunoască bine islamul. Clerici şi învăţaţi islamişti erau angajaţi să le predea lecţii la domiciliu. Aceştia ţineau cursuri pentru toţi copiii, dar şi cu fiecare în parte, de mai multe ori pe săptămână.

Generos din fire, Mohammed a sponsorizat mai multe „şcoli sărace" din oraş şi a şi plătit o mare parte din cheltuielile de întreţinere a şcolii Al-Thaghr. Acolo, Osama şi alţi elevi învăţau gramatica limbii engleze şi puţină literatură engleză. Lecţiile în limba arabă ţineau câte o oră, iar materiile predate erau geografia, istoria şi ştiinţele naturii. În programă figurau şi studii islamice.

Membrii familiei îşi amintesc că Osama nu era nici pe departe cel mai bun la vreo materie. Nu vorbea decât dacă i se cerea, şi încerca instinctiv să se aşeze cât mai în spatele clasei, ca să nu fie prea mult băgat în seamă. Mulţi ani mai târziu, Brian Fyfield-Shayler, un profesor englez de la şcoală, îşi amintea că Osama era „liniştit, retras şi destul de timid. Era mult mai bine crescut decât ceilalţi din clasa lui. Se detaşa din punct de vedere fizic deoarece era înalt, mai frumos şi avea părul şi tenul mai deschise la culoare decât majoritatea băieţilor. Se remarca şi pentru că

era deosebit de elegant şi politicos... era foarte ordonat, foarte migălos şi foarte conştiincios. Nu era deloc băgăcios. De fapt, era foarte reticent. Mulţi elevi voiau să arate ce deştepţi sunt, dar dacă el ştia vreun răspuns, nu făcea caz din asta".

Cu toate acestea, era considerat un copil inteligent. Un domeniu în care se descurca bine erau studiile islamice. La această materie, copilul timid se schimba. Când profesorul punea întrebări, era primul care ridica mâna. Elevul slab la matematică, geografie şi ştiinţele naturii era primul la citirea şi memorarea Coranului.

Totuşi, Mohammed bin Laden nu se mulţumea să lase acest domeniu important în seama străinilor. Când era în Jeddah, nimic nu-i plăcea mai mult decât să stea în vastul său *majlis*, înconjurat de copiii lui, şi să discute despre religie, dezvoltând tema wahhabismului, doctrina urmată de familia Al Saud. La fel ca majoritatea arabilor saudiţi, el urma forma *sunni* a islamului, în aceste credinţe strecurându-se şi un număr mare de teme politice, prigonirea palestinienilor şi ura faţă de Israel fiind doar două dintre ele.

Erau multe de discutat. La acea vreme, Arabia Saudită ţinea frâiele islamului. Regimurile ultraconservatoare care au venit la conducere în regiune în anii 1970 şi 1980 erau încă departe. Arabia Saudită, cu controlul ei asupra majorităţii locurilor sfinte ale islamului şi cu banii ei, avea o influenţă considerabilă asupra gândirii musulmane din întreaga lume. Regatul era căminul incontestabil al islamului, cu toate că nu era un secret faptul că mulţi dintre prinţii Al Saud îşi investeau partea lor din veniturile aduse de petrolul saudit într-o viaţă de desfrâu. Numele lor apăreau în mod regulat în cronicile mondene ale ziarelor europene. Mulţi nu făceau mai nimic ca să fie pe placul regelui Faisal, intrând, beţi, cu maşinile sport în stâlpii din Londra şi Paris, în vreme ce alţii pierdeau averi în cazinourile din Monte Carlo. Dar în general, în ciuda îmbogăţirii, familia Al Saud păstra virtuţile, respectul pentru religie şi principiile insuflate de Abdul Aziz.

Mohammed bin Laden dorea ca toţi copiii lui să fie pregătiţi pentru o viaţă călăuzită de învăţăturile islamului. El se bucurase de o viaţă de succes urmând poruncile înscrise în Coran şi nu vedea de ce copiii lui să nu facă la fel. În *majlis*-urile lui, vorbea pe larg despre lecţiile pe

care le învăţase de la viaţă, şi despre interpretările acestora, sugerate de Coran. Fiii săi şi-l amintesc drept un om cu o credinţă fermă, care l-a ajutat să reuşească în viaţă. Văzuse marea bogăţie şi efectele ei corozive asupra caracterelor mai slabe, şi era hotărât ca în cadrul dinastiei Bin Laden să nu se întâmple acelaşi lucru.

Gândirea islamică şi discutarea ei erau un domeniu în care Osama îl întrecea pe tatăl său. Era mult mai avansat în studierea Coranului decât alţi copii de vârsta el. Dar, mai mult decât atât, băiatul nu doar memora fragmente din cartea sfântă a musulmanilor, ci se gândea la conţinut şi interpreta ce citea. Când Mohammed se oprea în timpul acestor discuţii-maraton cu băieţii săi, pentru a-şi trage răsuflarea, se întâmpla foarte des ca Osama să ridice mâna pentru a pune o întrebare.

O parte din entuziasmul lui Osama pentru acest subiect venea, probabil, din spirit de competiţie şi din dorinţa de a ieşi în evidenţă în faţa tatălui său, de a fi el cel deosebit, chiar dacă numai pentru câteva secunde. Recunoştea valoarea subiectului în faţa tatălui său, profitând de avantajul său de a pune întrebări şi de a face comentarii. Aceste dezbateri cu tatăl său pe o temă care fără doar şi poate îl entuziasma în mod sincer a micşorat într-un fel distanţa care exista între ei.

Osama bin Laden avea doar zece ani când tatăl lui s-a stins din viaţă. Mohammed bin Laden era în drum spre casă când elicopterul cu care călătorea s-a prăbuşit în deşert din cauza unor defecţiuni. A murit la impactul elicopterului cu solul. Când vestea accidentului a ajuns în Jeddah, familia lui a izbucnit în hohote de jale, iar servitorii, pare-se, şterpeleau discret podoabe şi argintărie, aşteptându-se să-şi piardă slujbele dacă familia se destrăma.

În după-amiaza accidentului, corpul neînsufleţit al lui Mohammed a fost adus cu avionul din celălalt capăt al ţării şi, după obiceiul arab şi islamic, s-au făcut pregătiri pentru ca a doua zi să fie înmormântat pe un petic de pământ al familiei. La scurt timp după ivirea zorilor şi încheierea rugăciunilor de dimineaţă, trupul său, înfăşurat într-o pânză albă, simplă şi întins pe o targă, a fost adus de acasă. Osama, unchiul său Abdullah, care în scurtă vreme avea să preia rolul de şef al familiei, şi mai mulţi fraţi de-ai săi au cărat trupul tatălui lor până la locul odihnei de veci.

Vestea s-a răspândit repede dincolo de porţile palatului familiei. Mohammed bin Laden dusese genul de viaţă pe care le-o recomandase insistent copiilor săi. Ajutase multe familii şi dăduse slujbe aproape oricui ajungea la el şi îi cerea. După modelul vechiului său prieten, răposatul rege Saud, fusese şi filantrop, sprijinind toată viaţa cauze demne de a fi sprijinite şi organizaţii de caritate. Mai târziu, într-un interviu la televiziune, Osama a spus: „Regele Faisal încă trăia când a murit tata. Regele Faisal a plâns. La moartea tatălui meu a spus «Azi mi-am pierdut braţul drept»."

Moartea celui mai proeminent, probabil, cetăţean al Jeddahului a produs multă jale în tot oraşul. Cei care au asistat la ceremonie spun că nu mai puţin de 10 000 de bărbaţi s-au adunat la reşedinţa familiei Bin Laden şi în apropierea cimitirului. A fost un eveniment emoţionant, care l-a afectat mult pe Osama. În urma trupului neînsufleţit s-a format o coadă uriaşă. Din case se auzeau plânsul şi vaietele femeilor, zgomote ce contrastau ciudat cu liniştea mulţimii din stradă.

După mai multe ore, Osama s-a întors în camera lui şi a închis uşa. Evenimentele din ziua aceea îl zguduiseră, dar durerea lui era mai profundă decât simpla pierdere a unei persoane iubite. Psihicul lui era de mult marcat de pierderea temporară a mamei şi de relaţia cu tatăl său, pe care-l împărţea cu o grămadă de fraţi vitregi şi mai multe neveste şi cu presiunile unui vast imperiu de afaceri. Înainte de această moarte tragică, interesul lui faţă de islam îl apropiase de tatăl său. Era o relaţie între fiu şi părinte după care tânjea, însă moartea subită a tatălui i-a răpit orice prilej de bucurie, lăsându-i doar rare momente de mulţumire trecătoare. Membrii familiei îşi amintesc că era instabil emoţional. În lunile de după moartea lui Mohammed s-a retras şi mai mult în sine.

Moartea lui Mohammed bin Laden a provocat schimbări în întreaga familie. Companiile din Bin Laden Group erau acum conduse de alţii. Căminul central, care pentru tânărul Osama era o ancoră, chiar dacă o mare parte din ce reprezenta el îi displăcea, nu a mai putut să rămână unit fără capul lui. Treptat, copiii lui Mohammed s-au împrăştiat.

Pentru Osama, această situaţie ar fi putut să fie un prilej pentru un nou început. Într-o dimineaţă, un servitor i-a spus să-şi facă bagajul şi să se pregătească de călătorie. Părăsea locul care îi fusese casă timp de

zece ani. Nimeni nu s-a deranjat să-i spună unde merge, sau de ce. Fără un tată care să stabilească soarta fiului său după dorința lui, Osama a fost mutat într-o casă în care nu mai locuise niciodată, din Tabuk, un oraș din nord-estul regatului. După o călătorie lungă și anevoioasă cu mașina și avionul, a ajuns la destinație, împreună cu însoțitorul lui. Condus într-o grădină mare, împrejmuită, a fost întâmpinat cu lacrimi și cu o îmbrățișare caldă de către o femeie pe care nu prea avusese prilejul să o cunoască. Era mama lui, Hamida.

Pierderea tatălui a fost o lovitură pentru Osama. Câștigarea unei mame care să stea cu el tot timpul a fost o schimbare pentru care nu era pregătit. Nu a știut cum să reacționeze și, la început, a evitat-o pe femeia după a cărei prezență permanentă în viața lui tânjise atâta timp. Cu toate că a plâns în brațele mamei lui, nu a făcut-o cu ușurare sau cu bucuria că o vede, ci de emoție — o reacție de copil în fața sfârșitului brusc al vieții lui de până atunci și a incertitudinii necunoscutului. Cu femeia care acum îl strângea în brațe nu petrecuse decât câteva momente, deși existaseră ocazii, mai ales în timpul sărbătorilor de familie, când cei doi stătuseră și mai mult împreună.

Durerea era insuportabilă. De îndată ce Osama s-a putut desprinde politicos din îmbrățișarea mamei, a cerut calm să fie condus în camera lui. A închis ușa și a început din nou să plângă.

După moartea lui Mohammed bin Laden, cel mai prețios copil al lui, Bin Laden Construction, a rămas în mare parte intact. Abdullah, fratele pe care Mohammed îl iubea poate mai mult decât pe oricine, era acum șeful familiei. Mai târziu, Salim, fiul cel mare al lui Mohammed, avea să se ocupe atât de afacerile tatălui său, cât și de cele ale fraților lui vitregi.

Cum familia era mare și nu se supunea autorității, s-a luat hotărârea ca mulți copii, împreună cu mamele lor, să fie împrăștiați prin Arabia Saudită în grupuri mai ușor de controlat. Pe cei mai mulți faptul că au scăpat de inevitabilele resentimente și conflicte interne i-a bucurat. Își pierduseră tatăl, dar majoritatea erau încă destul de mici ca să aibă nevoie de mamele lor și de protecția servitorilor și a guvernantelor care îi însoțeau. Pentru majoritatea, destrămarea enormei grădiniță a lui Mohammed nu a fost o mare pierdere. Cu o singură excepție demnă de

remarcat, fiii şi fiicele lui Mohammed bin Laden au ajuns oameni la locul lor şi educaţi. Majoritatea trăiesc tot în Arabia Saudită, unde cei mai mulţi sunt respectaţi membri ai sectorului comercial. Alţii s-au răspândit prin lume şi au ajuns bancheri, avocaţi, doctori şi persoane cu funcţii importante în industrie.

Singura victimă a destrămării familiei a fost, după cum singur a considerat, Osama. El s-a luptat să scape de bârfele politice din complexul din Jeddah şi de porecla pe care o detesta. Dar în ultimă instanţă a ajuns să-şi dea seama că, în absenţa relaţiilor parentale normale, faptul de a fi înconjurat de familie este o ancoră puternică în jurul căreia să-ţi construieşti o viaţă stabilă. Pierderea acestei ancore, alături de toate celelalte probleme ale lui, avea să-l transforme în oaia neagră a familiei.

În 1967, timp de mai multe luni, Osama s-a străduit în mod sincer să se adapteze la noua lui situaţie din Tabuk. Dacă el şi fraţii lui vitregi n-ar fi nutrit pentru tatăl lor un puternic sentiment de respect amestecat cu teamă, poate că Osama şi-ar fi luat inima-n dinţi şi-ar fi cerut să petreacă mai mult timp cu mama sa. Însă el s-a ferit să strice relaţiile cu tatăl său şi nu a spus nimic. Luat pe nepregătite, revederea cu mama lui şi faptul că avea să rămână cu ea l-au lăsat aproape mut.

Şi Hamida îşi dorise la fel de mult să fie alături de fiul ei. Momentele scurte petrecute cu Osama când era mic nu o lăsaseră să înceapă o viaţă fără prezenţa lui permanentă, şi vestea că acum fiul ei putea să locuiască împreună cu ea o entuziasmase. Dar copilul pe care l-a întâlnit nu era băiatul ager, cam timid, dar politicos şi drept ca bradul de care îşi aducea aminte. Cu toate eforturile Hamidei, acum în vârstă de 32 de ani, de a ajunge la inima fiului ei, discuţiile lor se legau greu şi se terminau repede. Osama era retras şi prefera să rămână în camera lui sau să exploreze trist Tabukul, însoţit de servitori. Monumentele şi moscheile din Tabuk erau refugii perfecte pentru băiatul al cărui interes pentru religie creştea tot mai mult. De asemenea, erau şi un pretext ca să lipsească de acasă.

Oraşul are o importanţă istorică pentru Arabia Saudită şi pentru Islam. În septembrie 629, în apropiere a avut loc bătălia de la Mootah, o campanie dezastruoasă în care musulmanii au fost înfrânţi. Asta le-a

deschis cale romanilor pentru a încerca să cucerească Medina. Un an mai târziu, Profetul a început o campanie împotriva invadatorilor, în care în cele din urmă a învins. „Expediția către Tabuk" condusă de el a fost primul succes dintr-un război lung, și acolo a ținut Profetul cea mai vestită cuvântare a sa în fața oamenilor.

După doar câteva luni, Osama s-a izolat aproape de tot de mama lui, interacțiunea dintre cei doi devenind practic inexistentă. Se săturase de Tabuk și dorea să se întoarcă în Jeddah, care era mai cosmopolit. I-a trimis unchiului său un bilet și a primit răspunsul dorit.

Cei care o cunosc spun că Hamida e o femeie frumoasă, caldă și bună — o victimă a acestei situații tot atât cât Osama. Avea să fie nevoie de timp pentru ca Osama și mama lui să construiască relația care le-a fost refuzată. Și poate că legătura care s-a format mai târziu a avut la bază chiar necazurile din trecut și timpul prea scurt în care au trebuit să-și reconstruiască relația, înainte ca el să înceapă să deraieze. Acesta este motivul pentru care ea a rămas alături de Osama cel din ultimii ani, când alții s-au dezis de el, și a încercat să-l readucă pe calea cea bună.

La sfârșitul anilor 1960 și începutul anilor 1970, principala casă a familiei, din Jeddah, era mult mai liniștită. Osama s-a întors amărât și decepționat. Tatăl lui era mort. Nu-și cunoștea mama și constatase că nu avea nimic în comun cu ea. Singurii care îi dăduseră cu adevărat sentimentul de familie erau frații lui vitregi, iar acum chiar și această parte a vieții lui fusese parțial înlăturată.

Au existat momente de bucurie, vacanțe în grup și evenimente de familie. Un eveniment memorabil a fost vacanța lui Mohammed în Suedia, împreună cu fiii și fiicele sale; altă dată, mulți dintre ei au vizitat Parisul și alte capitale europene. În mod ironic, dacă ne gândim că în ultimii ani se ascunde în cei mai înalți munți din Afganistan, unii își amintesc că Osama a avut amețeli și i-a curs sânge din nas după ce a urcat în Turnul Eiffel. În timp ce era în Suedia, Osama, despre care se știa că are un stomac ce nu poate digera decât cele mai fade alimente, a fost convins să guste dintr-un fel de mâncare suedez cunoscut drept *stekt falukorv med senap och potatis*. Băiatul de 14 ani a atacat cu lăcomie porția de cârnați nemțești groși și uscați cu muștar și cartofi fierți, dar

muştarul nu i-a priit şi a fost silit să piardă o zi de vacanţă stând în pat, deranjat la stomac.

În vara lui 1971 a plecat cu fraţii săi mai mari la Oxford, la un curs de limbi străine de o lună. Se simţea acasă oriunde în afară de oraşul său natal, şi se pare că viaţa la Oxford i-a priit. Întrucât a ajuns în Marea Britanie stăpânind bine limba engleză, mulţumită studiilor din Jeddah, s-a acomodat bine şi s-a îndrăgostit de cinematograf. Foarte des, tânărul Osama fie îl obliga pe unul dintre fraţii lui să-l însoţească, fie pleca singur pe furiş la cinematograful din localitate. După cum au dat de înţeles unele dezvăluiri de mai târziu, fraţii lui mai mari erau interesaţi de distracţii mai mature. Se pare că Osama nutrea admiraţie şi respect pentru sexul opus, însă nu şi-a pierdut virginitatea decât mult mai târziu, la Beirut, unde a plătit pentru sex.

Alteori, copiii lui Mohammed rămâneau mai aproape de casă şi vizitau marile oraşe arabe, în căutare de distracţii de vacanţă. Osama era îndrăgostit de Cairo şi nu a pierdut niciun prilej de a vizita Egiptul. Explora metropola şi atmosfera ei unică îl fermeca, fiind atras mai ales de Ibn Tulun, Al-Azhar, Sultan Hasan şi Muhammad Ali, patru dintre renumitele moschei ale oraşului.

Acum, că nu mai exista competiţia pentru atenţia lui Mohammed, Osama a crezut că fraţii lui o să se poarte mai frumos cu el şi a acceptat îndată ofertele de a li se alătura. Poate că asta a vrut el să creadă, dar membrii familiei spun că, în afară de atitudinea lui Osama, nu se schimbase mai nimic. El a fost întotdeauna excesiv de sensibil, şi a interpretat mereu ciondănelile copilăreşti drept atacuri la persoană răutăcioase. Izolarea lui din copilărie a fost în mare parte autoimpusă, în vreme ce rănile pe care le-a suferit mândria lui la maturitate au fost autoprovocate.

Totuşi, lăsând la o parte aceste scurte momente de respiro, a rămas în general un tânăr nefericit, mergând la şcoală fără tragere de inimă. La începutul lui 1973 a terminat şcoala generală, la vârsta de 16 ani. În aceşti ani dureroşi, Osama a început în sfârşit să se apropie de mama sa. De dragul lui, Hamida se întorsese definitiv în Jeddah, care îi trezea amintiri dureroase.

Poate că singura prietenie adevărată de care s-a bucurat Osama în viaţa lui a fost cea cu Abdul Aziz ibn Fadh, care se înfiripase în timpul

taberei din deşert şi fusese apoi alimentată de taţii lor. De atunci, Osama şi Abdul Aziz s-au întâlnit cu diverse ocazii. Când nu erau în acelaşi loc, păstrau legătura prin telefon — un lux rar în Arabia Saudită — şi prin scrisori. Dar moartea tatălui său a schimbat dinamica relaţiei dintre Al Saud şi Bin Laden. Mohammed fusese într-adevăr omul care îl ajutase în secret pe regele Faisal în cel mai greu moment pentru regat şi care fusese prieten, pare-se, cu toate persoanele importante din politica Arabiei Saudite, dar prietenia nu se transferă ca un titlu sau ca o coroană. Deşi familia Bin Laden avea să rămână — şi încă mai este — foarte respectată în Arabia Saudită, bucurându-se chiar de un statut aparte, lucrurile nu mai puteau fi la fel. Încă o lecţie dură pentru Osama.

La câteva luni de la întoarcerea lui din exilul în Tabuk, a auzit o ştire care l-a încântat: prinţul Fadh venea în Jeddah, aducându-l şi pe Abdul Aziz. Osama a telefonat la reşedinţa prinţului Fadh în mod repetat, timp de mai multe zile. Nu a trecut niciodată de ghereta portarului. I-a trimis mesaje scrise lui Abdul Aziz printr-un curier, dar în zadar. În cele din urmă s-a dus la uşa casei lor. A fost expediat.

Pentru un băiat de zece ani care şi-a pierdut, fizic şi emoţional, ambii părinţi, subtilităţile unei asemenea respingeri n-au fost uşor de înţeles. Ba chiar, timp de mai multe zile, s-a pregătit cu mare entuziasm să-l vadă pe Abdul Aziz. Dar după trei sau patru zile în care a tot încercat să ia legătura cu el, a început să-şi dea seama de ceea ce se petrecea. Câteva zile mai târziu, prinţul Fadh şi familia lui au plecat. Abdul Aziz nici nu se deranjase să stea de vorbă cu prietenul lui. Osama nu a mai primit niciodată veşti de la el.

Pentru un băiat timid, destul de instabil emoţional, 1967 a fost un an decisiv. A devenit ursuz şi încrâncenat. După toate relatările, următorii câţiva ani şi i-a petrecut conform unui fel de program de supravieţuire. Neavând prieteni adevăraţi cu care să vorbească, s-a refugiat în cărţi. Pofta lui de citit era nesăţioasă. După ce se întorcea de la şcoală, se ascundea în camera lui şi se cufunda în lectura unei cărţi.

Dacă pentru Osama camera lui era un loc unde se refugia dintr-o lume care îl respinsese, cărţile erau evadarea din cameră. Devora cărţile şi, din fericire, această pasiune îi era tolerată de toţi cei din jurul lui, pur

şi simplu pentru că băiatul posac rămânea în camera lui atâta vreme cât avea ceva de citit. Totuşi, cărţile au început treptat să-l influenţeze negativ. Înlocuirea oamenilor cu cărţile a fost un refugiu care a funcţionat pe termen scurt, însă pe termen mai lung capacitatea de a socializa a lui Osama a avut şi mai mult de suferit. A devenit un paria, şi numai obligaţia de a merge la şcoală l-a împiedicat să se izoleze total.

În 1973, la vârsta de 16 ani, Osama a terminat şcoala generală. Numeroasele lecturi nu au fost în zadar, căci a obţinut rezultate excelente la examene. Dar acum familia avea o problemă. Osama avea nevoie de un scop în viaţă şi de orientare. Soluţia familiei a fost să-l trimită să-şi continue studiile în străinătate, departe de sânul ei. Destinaţia aleasă avea să provoace una dintre cele mai ciudate cotituri ale extraordinarei vieţi a lui Osama.

CAPITOLUL 5

Deraierea

În cele trei decenii de după declararea independenței față de Franța, în 1943, Libanul a fost o societate ecumenică model. Locuitorii lui alcătuiau un amestec unic între cultura orientală și cea occidentală, vorbeau araba, franceza și engleza și se bucurau de beneficiile atât ale tradiției islamice, cât și ale celei creștine, într-un climat care, cel puțin după reputație, rămâne cel mai frumos din lume. La începutul anilor 1970, Beirut, capitala Libanului, trepida de viață și energie. Era situat spectaculos pe un promontoriu mare care intra în marea albastră și avea într-o parte plaje fabuloase întinse pe kilometri întregi, iar în spate, munți impunători.

Mulțumită poziției lui strategice pe țărmul estic al Mării Mediterane — la răscrucea dintre Asia, Africa și Europa — și a guvernării relativ stabile, Libanul devenise un centru comercial și financiar important: sistemul de schimb gratuit al diverselor valute, legile stricte pentru confidențialitate și moneda puternică atrăgeau clienți și instituții financiare regionale și internaționale. Grație dinamismului antreprenorilor și dezvoltării unui puternic sector al serviciilor, Libanul devenise principalul intermediar între țările dezvoltate din Occident și țările în curs de dezvoltare din Orientul Apropiat și Mijlociu. În această perioadă, sectorul bancar și cel turistic ale Libanului înfloreau.

Majoritatea acestei activități se desfășura în Beirut, care a ajuns să rivalizeze cu cele mai mari centre turistice din lume, fiind numit „Parisul Orientului Mijlociu". Pe treapta cea mai de sus, centrul Beirutului era plin de baruri și cluburi de noapte selecte, și tot acolo se afla

singurul cazinou din Orientul Mijlociu. În schimb, pe treapta cea mai de jos, stabilimentele mai puțin salubre nu duceau lipsă de clienți.

Dar asta nu era tot. Beirutul era și centrul cultural și universitar al lumii arabe, un leagăn al educației de înaltă calitate și al înfrățirii multiculturale. În această perioadă, cea mai înfloritoare din istoria ei, capitala libaneză a crescut o generație întreagă de intelectuali arabi, și zeci de mii de studenți bine pregătiți în numeroase domenii au absolvit instituțiile ei de învățământ. Acum, după mai bine de treizeci de ani, nu există guvern arab care să nu aibă la toate nivelurile un înalt funcționar care a studiat în Liban. Același lucru este valabil pentru majoritatea consiliilor de administrație ale companiilor din lumea arabă.

Această situație a Libanului a încurajat familia lui Osama bin Laden să-l înscrie acolo la școală în 1973. Au ales cea mai prestigioasă instituție de învățământ, Broumanna High School, situată undeva sus, în munții care domină orizontul din spatele Beirutului.

Cu destulă emoție și multă reținere — nu mai părăsise niciodată Arabia Saudită pentru mai mult de o lună —, Osama a ajuns pe aeroportul internațional din Beirut la sfârșitul lui august 1973, la bordul unui avion aparținând companiei Middle East Airlines. Prin cunoștințele pe care le avea în oraș, familia îi închiriase un apartament elegant în satul Broumanna, cu servitoare și bucătăreasă. Osama avea să primească săptămânal o indemnizație generoasă prin intermediul filialei din Beirut a unei bănci saudite și, în comun cu câțiva elevi din familii mai înstărite, care urmau cursurile instituției de învățământ din Broumanna, dispunea chiar și de o mașină cu șofer. În timp ce călătorea prin țară într-un excelent Mercedes-Benz 350 SE argintiu, Osama juca foarte bine rolul pe care l-a adoptat repede — cel de aristocrat saudit.

Dar liberalul și deschisul Liban era un loc ciudat și străin pentru un băiat care venea din restrictiva societate a Arabiei Saudite și care avea doar cunoștințe limitate despre obiceiurile occidentale, acumulate în scurtele vacanțe pe continent. În primul rând, Osama a fost șocat de femei. Crescând în mare parte în compania fraților săi și a altor rude de sex masculin, până la vârsta de 16 ani nu venise deloc în contact cu femei adulte cu brațe și picioare dezgolite. În regat, viața femeilor era guvernată de decrete religioase stricte care le interziceau să se fardeze sau să

se parfumeze. În Liban, din contră, moda era un stil de viaţă atât pentru bărbaţi, cât şi pentru femei, un mijloc de a-şi etala bogăţia şi, implicit, puterea şi succesul. Dacă într-un an în Europa tivul rochiilor era mult deasupra genunchilor, în Liban era cu câţiva centimetri mai sus.

Acesta nu a fost singurul şoc pe care l-a avut Osama în primele zile şi săptămâni departe de casă. Nu a fost deloc entuziasmat să participe la cursuri în clase mixte, şi a fost îngrozit să descopere că elevii veneau la şcoală cu autobuze în care erau înghesuiţi de-a valma băieţi şi fete. Dar, cum le-a explicat el mai târziu colegilor de clasă, nu gusturile lui l-au făcut să simtă asta, ci faptul că fusese educat să creadă în păstrarea decenţei de către fete şi femei şi că traiul separat era unul dintre mijloacele care asigurau acest lucru. Pentru el a fost o revelaţie să descopere atâta permisivitate într-o ţară din Orientul Mijlociu.

Osama s-a acomodat bine, ţinând cont de nefericirea şi singurătatea din anii precedenţi. Fiind oricum un copil inteligent, unul dintre avantajele orelor de lectură singuratică din Jeddah a fost că îşi depăşea la învăţătură colegii. A impresionat mai mulţi profesori, creându-şi imaginea de elev bun care, în mod surprinzător, nu avea obişnuita atitudine de superioritate întâlnită la copiii de origine aristocrată din Arabia Saudită. Temerile sale de la început au lăsat repede loc fericirii. Toată nefericirea care i-a chinuit viaţa în anii precedenţi a rămas în urmă. Posibilitatea unui nou început l-a însufleţit.

Din descrierile colegilor săi de şcoală, e greu să-l recunoşti pe adolescentul Osama din Jeddah. A fost nevoie de o transformare radicală a mediului pentru a-l scoate din letargie şi a-i reda pofta de viaţă. La drept vorbind, din lunga lui depresie a trecut în cealaltă extremă. O vreme cel puţin, tânărul saudit foarte decent şi cu frica lui Dumnezeu, care dădea citate din Coran, s-a transformat într-o persoană care l-ar fi făcut pe tatăl său, Mohammed bin Laden, să se răsucească în mormânt.

În ceea ce priveşte învăţătura, Osama excela. Băiat inteligent, cu o minte iscoditoare, s-a dăruit trup şi suflet studiilor. După spusele cuiva care a urmat şcoala în aceeaşi perioadă, era considerat un fel de „tocilar" şi favoritul profesorilor. Acesta era modul lui de a se face plăcut şi apreciat după atâţia ani de izolare. Cu colegii de clasă era prietenos şi binevoitor;

unii îşi amintesc că îi ajuta la teme. Datorită purtării lui calde, tânărul zâmbitor a intrat repede într-o lume la care înainte doar visase. Acum era popular, veşnic înconjurat de prieteni şi cunoştinţe din diverse clase.

Osama şi noii săi prieteni găseau multe distracţii în Beirut. La doar 15 minute de mers cu maşina de şcoală, capitala libaneză avea totul pentru a fermeca un băiat venit din cumpătatul şi monotonul Jeddah. Osama şi grupul lui mergeau la înot şi la canotaj, se duceau frecvent la cinematograf, un fel de plăcere ilicită, deoarece în regat cinematograful era interzis.

Pe lângă faptul că i-a deschis o lume pe care nici nu şi-o imaginase, Libanul i-a oferit lui Osama posibilitatea de a-şi face o idee despre toleranţă şi prietenie, două lucruri după care tânjise toată viaţa. Însă Beirutul era bine aprovizionat şi cu fructe interzise, care în mod inevitabil aveau să pună la încercare structura etică a neexperimentatului şi naivului fiu de negustor saudit. În această privinţă nu s-a deosebit de nenumăraţii copii de familie bună din toate culturile, care, cum prind ocazia de a scăpa din lanţurile tradiţiilor lor şi de influenţa familiei, îşi încearcă aripile. Prăbuşirea fizică şi emoţională a celor care, asemeni lui Osama, au ales să se avânte în zbor a făcut multe familii şi naţiuni să jelească.

În munţii din jurul Beirutului trepidantul stil de viaţă al oraşului nu era atât de vizibil, dar Broumanna, ca aproape toate satele cosmopolite aflate aproape de capitală, era înţesat de mici baruri familiale. Broumanna era de mult locul de distracţie estivală pentru păturile superioare ale societăţii libaneze. De-a lungul principalelor şosele în serpentină, cafenelele făceau concurenţă magazinelor elegante. Blocurile de apartamente cu trei sau patru etaje, din gresie, care îmbrăţişau marginea versanţilor rămâneau pustii o mare parte a iernii, când cei mai mulţi proprietari locuiau în Beirut, dar pe timpul verii, când societatea se muta în clima mai răcoroasă din munţii din jurul capitalei, se umpleau.

În această societate mixtă creştino-musulmană, consumul de alcool era mai mult decât tolerat. Ba chiar existau baruri în tot Beirutul şi în toate împrejurimile, dominate de creştini sau nu. Deşi personalul şcolii trăgea semnalul de alarmă, instituţia în sine nu-şi putea controla sutele de elevi după orele de şcoală mai mult decât părinţii copiilor străini,

aflați la mii de kilometri depărtare. Exista o înțelegere nescrisă, nerostită ca distracția de după programul școlar, în limite rezonabile, să nu afecteze orele de învățătură.

La 16 ani, Osama a gustat alcool pentru prima dată. Cei mai mulți elevi nu erau destul de sofisticați încât să bea tărie sau cocktailuri, așa că e posibil ca el să fi început cu o sticlă de bere, probabil marca olandeză Heineken, care era preferată de elevi fiindcă era mai ieftină decât alte mărci cunoscute. Se pare că i-a plăcut berea, sau cel puțin mediul social în care se bea bere, deoarece în primul său an petrecut în Liban Osama și prietenii lui deveniseră obișnuiți ai barurilor din Broumanna.

Era o frăție zgomotoasă, dar întru totul pașnică, și în cadrul ei Osama socializa și avea relații cu un cerc larg de naționalități, rase și credințe. În afară de un număr mare de libanezi, cercul lui includea câțiva elevi din state din Golf, sirieni și iordanieni. Locul atrăgea și crema elevilor europeni din Liban, majoritatea copii de diplomați străini și nume sonore din sectorul comercial. Era un grup eteroclit, însă unul în care Osama se potrivea perfect. În timp ce alții preferau să rămână în găști alcătuite pe principii naționale, religioase sau etnice, el făcea parte dintre cei care se împrieteneau cu oricine îi împărtășea mentalitățile și simțul umorului, indiferent de unde provenea sau de culoarea pielii.

Date fiind bunele maniere deprinse acasă, banii lui, personalitatea lui deschisă, glumeață, nu e de mirare că nu a trecut mult până când Osama a avut prima iubită. Era fiica patronului creștin al unui bar din Broumanna. Familia avea de generații întregi mici afaceri în sat, ca de altfel și astăzi. Înainte de războiul civil, familia avea un mic bar, și acolo a cunoscut-o Osama pe Rita. Deși ea era cu un an sau doi mai mare decât el, educația strictă a lui Osama îl făcea mai matur decât vârsta lui. Era mai politicos și mai seducător decât elevii care frecventau în mod normal astfel de locuri. Înalt și bine clădit, nu ducea niciodată lipsă de companie feminină.

Cum în acei ani de dinainte de război în Liban nu existau prejudecăți, n-a fost nicio problemă că Osama și Rita au legat o prietenie, că musulmanul din Arabia Saudită o curta pe libaneza creștină. Osama a fost prezentat părinților și fraților ei și a fost acceptat, mergând adesea cu elegantul său Mercedes-Benz 350 SE, să ia cina acasă la ei. Se pare

că luni întregi cei doi au fost consideraţi un cuplu. În iarna 1973–1974 perechea a fost frecvent la schi într-o staţiune montană din satul Faraya. Deşi era un produs al deşertului, Osama s-a acomodat bine cu pantele şi, după câteva lecţii, s-a obişnuit cu zăpada.

Cum era de aşteptat, nebănuitele plăceri ale vieţii din Liban au devenit o cutie a Pandorei. În doar câteva luni, Osama a ieşit din carapace, a început să socializeze cu fete şi băieţi, să frecventeze baruri şi, în general, să înţeleagă câte ceva despre lumea pe care nu o băgase în seamă în Arabia Saudită. Cu cât avea la îndemână mai multe tentaţii, cu atât mai mult căuta experienţe şi încercări noi.

Relaţia platonică a lui Osama cu Rita s-a sfârşit în vara lui 1974, când a apărut dintr-odată ceva mai bun. Până la această dată, Osama se obişnuise complet cu viaţa de licean, însă avea un statut aparte. Cei mai mulţi dintre prietenii lui libanezi locuiau cu părinţii şi primeau puţini bani de buzunar. Colegii din Golf erau ceva mai înstăriţi, dar cei cu care era el prieten nu proveneau din familii foarte bogate; ei nu aveau nici pe departe atâţia bani de cheltuială câţi primea Osama în fiecare săptămână.

În primul an, Osama a adoptat următorul program: ziua studia, iar seara se distra în barurile din Broumanna. Weekendurile însemnau mai multă libertate, şi nu era vineri seara în care Osama şi prietenii lui să nu cutreiere barurile din sat până când se îmbătau prea tare ca să mai continue. Sâmbetele erau rezervate pentru Rita, şi şoferul lui îi ducea pe cei doi la restaurante din sate apropiate sau în plimbări mai lungi în Beirut.

Acesta era modul de viaţă pe care l-a adoptat timp de aproape un an după sosirea lui în Liban, o perioadă în care s-a schimbat foarte mult. Influenţat de musulmanii mai liberali din jurul lui — şi de prietenii creştini —, a adoptat o atitudine mai liberală faţă de religie, care poate cel mai corect ar fi descrisă drept abordare pacifistă. În ciuda abundenţei de moschei, neglija să se roage de cinci ori pe zi.

Primul an de liceu al lui Osama a fost un succes. Îi mergea bine şi era fericit, iar acest lucru se vedea în munca lui, care, în ciuda exceselor de seară, părea să nu aibă de suferit. La început fusese stabilit ca la sfârşitul anului şcolar Osama să se întoarcă în Arabia Saudită pentru vacanţa de vară, urmând ca toamna să revină în Liban. Dar acum lucrurile stăteau altfel şi, fără să ezite prea mult, Osama a trimis o telegramă în

Arabia Saudită cerând permisiunea să rămână în Liban. Spre uşurarea lui, familia a fost de acord.

Vara lui 1974 a fost un punct de cotitură pentru Osama bin Laden. Intenţionase să continue relaţia cu Rita, bucurându-se totodată de atmosfera de petrecere din barurile din sat, cu pauze pentru plajă, canotaj şi alte activităţi de vacanţă. Dar planurile lui s-au schimbat repede.

Libanul de dinainte de război era un magnet pentru arabi; cu locuri frumoase, înfloritor, civilizat şi destins, oferea tot ce avea de oferit o capitală europeană, însă avea avantajul că acolo se vorbea limba arabă. Pentru arabul înclinat să le caute, ţara oferea din abundenţă şi genul de plăceri şi vicii care nu-i erau îngăduite acasă.

În urma războiului arabo-israelian din 1973, a embargoului pe petrolul arab şi a creşterii vertiginoase a preţului petrolului, economiile din Golf, alimentate cu petrodolari, erau mai înfloritoare ca niciodată, iar efectul s-a răspândit în ţările învecinate. În vara lui 1974, Libanul era plin. Ţara nu mai cunoscuse niciodată un astfel de trafic. Fiecare avion care ateriza pe Aeroportul Internaţional din Beirut aducea cu el oameni bogaţi şi puternici — şi oameni recent îmbogăţiţi şi deveniţi puternici — din toată Arabia, mulţi atraşi, precum copiii de un vânzător ambulant de îngheţată, de jocurile de noroc, băutură şi prostituate.

De la şcoala din munţi, Osama ştia bine ce se petrecea în Beirut, însă avea preocupările lui în Broumanna. Dacă n-ar fi rămas în Liban în acea vară, poate că n-ar fi făcut niciodată cunoştinţă cu localurile de distracţie din capitală. Catalizatorul a fost o vizită la Casino Du Liban — singurul cazinou din Orientul Mijlociu în anii 1970. Mai fusese de câteva ori la cazinou, dar nu fusese impresionat. Ba chiar o dată nu i se permisese să intre, fiindcă arăta prea tânăr, în ciuda faptului că sosise cu Mercedesul. În cazinourile unde i se permisese accesul jucase puţin la ruletă, dar nu îi plăcuse viteza cu care îi dispăreau banii şi se retrăsese repede într-unul dintre barurile excelente din incintă. Dar în vara lui 1974 Osama şi-a însoţit câţiva prieteni iubitori de ruletă şi blackjack la Casino Du Liban. Sălile de joc şi barurile erau ticsite de arabi saudiţi, cu care a intrat în vorbă. Date fiind ospitalitatea lor naturală şi uşurinţa multor saudiţi în a lega prietenii, compatrioţii lui Osama l-au invitat să iasă cu ei în oraş seara următoare.

Seara următoare a fost pentru prima dată într-un club de noapte, care avea să-i devină aproape o a doua casă în perioada cât a mai stat în Liban. Crazy Horse a rămas până azi o legendă, mai ales pentru libanezii destul de în vârstă încât să-şi amintească de el. În parte Moulin Rouge şi în parte bordel, acest local ieşea în evidenţă, chiar şi după standardele dezmăţate ale Beirutului din acea vreme. Cu acoperişul lui înalt, candelabrele sclipitoare, atmosfera gălăgioasă şi spaţiu pentru sute de mese, acesta era în 1974 diamantul cluburilor. Crema societăţii libaneze stătea cot la cot cu străini bogaţi. Clienţii erau miniştri şi — în mod discret — destul de mulţi clerici. Şeici arabi şi afacerişti de frunte din tot Orientul Mijlociu erau oaspeţi obişnuiţi la Crazy Horse.

Acea primă noapte la Crazy Horse l-a zăpăcit pe băiatul de 17 ani. Nici chiar lunile petrecute în Liban nu-l pregătiseră pentru ce a văzut. Ştiind exact cine era Osama, tovarăşii lui mai mari erau dornici să impresioneze şi să-i câştige afecţiunea. Şampania curgea în valuri în timp ce Osama se uita atent la dansatoarele, animatoarele şi prostituatele care erau atrase de o masă de arabi saudiţi avuţi. A fost o noapte de dezmăţ la Crazy Horse, şi o surpriză pentru un băiat care venea dintr-un mediu protejat.

În septembrie 1974, începutul celui de-al doilea an al lui Osama la şcoala din Broumanna, alt tânăr părea să fi luat locul celui care impresionase foarte mulţi oameni cu un an în urmă. Băiatul elegant, cu cămăşi bine călcate, cu bune maniere şi conştiincios la învăţătură dispăruse. Băiatul cel din urmă cu un an devenise bărbat. Nu era ceva neobişnuit la şcoala unde învăţa Osama, unde oamenilor le plăcea să creadă că asta îi ajută pe elevii adolescenţi să depăşească o perioadă de mari schimbări, mai ales pe străinii aflaţi departe de familiile lor. Însă în cazul lui Osama, metamorfoza s-a produs peste noapte, transformarea fiind stimulată de tentaţii şi alimentată de bani.

Cu o oarecare dezamăgire, profesorii au observat repede schimbarea comportamentului lui. Era tot exagerat de politicos şi curtenitor cu profesoarele şi colegele de clasă, făcându-le chiar să se simtă stingherite. Însă nu mai era timid şi copilăros. Se maturizase repede, devenind un

individ plin de încredere în sine. Dar principalul motiv de îngrijorare a devenit atitudinea lui faţă de şcoală şi de colegii de clasă în general.

Acum nu încerca deloc să ascundă faptul că, după el, frecventarea şcolii era oarecum sub demnitatea lui. Unul dintre punctele lui forte fusese setea de a participa la discuţiile în grup. Acum stătea cât mai în spate în clasă şi nu prea dădea semne că observă ce se petrece în jurul lui. La câteva săptămâni de la începerea anului şcolar, profesorii începuseră să discute între ei despre faptul că activitatea lui Osama era mult sub nivelul celei din anul precedent — asta atunci când chiar avea o activitate.

În afara clasei, cei care mai înainte îl socotiseră prieten pe nestăpânitul saudit acum vedeau o schimbare în preferinţele lui. Se arăta rar în barurile şi tavernele din Broumanna, preferând viaţa de noapte din capitală. Nu mai avea timp nici de Rita. Elegantul lui Mercedes-Benz 350 SE era acum însoţit de un Mercedes-Benz 230 sport, şi în loc să umble în blugi şi cămaşă descheiată la gât, a adoptat lookul playboy, format din costume cu pantaloni evazaţi şi cravate înguste, care erau în vogă atunci.

Se confrunta acum cu o lume de o strălucire ţipătoare, fascinantă; mult prea atrăgătoare ca să n-o exploreze. Pentru un tânăr chipeş cu mijloace financiare excelente, Beirutul era o carte deschisă. Uşile se deschideau uşor şi, dacă existau dubii cu privire la vârsta lui, faptul că sosea într-un Mercedes condus de un şofer era de obicei suficient pentru a descuraja eventualele întrebări stânjenitoare. Treptat, prezenţa lui la şcoală s-a rărit într-atât, încât nici nu i se mai simţea lipsa. Acum principala lui preocupare erau cafenelele, cluburile de noapte şi barurile. Libanezii de vârsta lui erau în mod firesc entuziasmaţi de prezenţa acestui străin în mijlocul lor, mai ales că se vedea că avea o educaţie impecabilă şi finanţe pe măsură. Faimosul Osama nu ducea lipsă de prieteni.

Printre prietenii lui se numărau şi doamne. Cum deja îşi răsese barba şi purta o mustaţă care-l prindea mai bine, rareori se întâmpla să nu fie însoţit. Prefera europencele blonde, dar în general nu-l interesa că erau libaneze, arăboaice, europence sau americance. Era acolo ca să-şi facă de cap. Asta era tot ce conta.

Cu prietenii săi linguşitori şi o damă la braţ, Osama a început apoi să exploreze oraşul în care se stabilise. Crazy Horse era baza lui, dar

mai avea câteva cluburi preferate. Unul dintre acestea era Casbah, un club de noapte scump şi mai liniştit decât Crazy Horse. Osama s-a împrietenit cu patronul, care a prins drag de saudit, deoarece întotdeauna cheltuia peste măsură şi dădea bacşişuri mai mari chiar decât cele pe care le dădeau cei mai bogaţi şi mai risipitori clienţi libanezi. Deşi Casbah era permanent plin, Osama avea întotdeauna rezervată o masă aproape de scenă. Dacă sosea pe neaşteptate, managerul elibera masa fără a se gândi că jignea alţi clienţi.

O rudă a patronului a declarat că unii clienţi ai clubului Casbah erau doriţi din motive politice, iar alţii, din motive financiare. Din ultima categorie făcea parte Osama, care deţinea un loc de frunte. El şi prietenii lui beau numai whisky şi şampanie de calitate superioară. Osama pufăia cu un aer hotărât dintr-un trabuc cubanez şi rareori se întâmpla ca la sfârşitul unei seri să plece fără să lase un bacşiş generos.

Pe lângă Crazy Horse şi Casbah, îi plăcea şi binecunoscutul club de noapte Eve's. Aici deficienţele de calitate erau compensate în alte feluri. Programul artistic nu era excepţional, servirea era mai puţin atentă, mâncarea destul de simplă, iar clientela nu era aleasă pe sprânceană. Însă Eve's era mai deschis în ceea ce privea accesul femeilor. Când era însoţit de prietene, Osama era un client şi mai generos şi deci mai bine primit.

În toată această perioadă, dintre toate cluburile, la Crazy Horse Osama era întâmpinat ca unul dintre cei mai preţuiţi clienţi. Patronul clubului era un om mare în toate privinţele. La mijlocul anilor 1970 era şi el milionar, dar rareori lipsea o seară din apreciatul său club. Cinând întotdeauna cu oaspeţii, era sufletul localului, monitorizând evenimentele şi ridicându-se politicos când oaspeţii veneau la masa lui să-şi prezinte omagiile.

Erau puţini clienţi fideli — elita libaneză — pe care se deranja să-i întâmpine personal la uşa clubului. Pe lângă figurile politice importante ale Libanului şi o mână de vedete ale cântecului arăbesc, o primire de VIP era rezervată doar câtorva clienţi care cheltuiau foarte mult, iar între 1974 şi 1975 printre ei se număra şi „prinţul saudit", cum îi plăcea lui Osama să fie numit.

De cel puțin două sau trei ori pe săptămână, Osama și un grup de prieteni și lingușitori veneau la Crazy Horse. Masa lui Osama era una dintre cele mai bune, amplasată central, aproape de scenă, iar când sosea, o găsea deja bine aprovizionată cu Dom Perignon și Black Label. Pe tot parcursul unei seri tipice, binedispus și elegant cu haina lui sport și pantalonii negri, impecabili, sau într-un costum lucrat manual, Osama era clientul perfect. Nimeni nu avea voie să ducă lipsă de ceva; nu se uita la bani.

Doar când și când conducerea clubului avea motiv să regrete prezența lui. În vreme ce invitații lui depășeau rareori măsura, de teamă să nu strice prietenia cu el, Osama bea uneori suficient de mult încât să producă îngrijorare. I se întâmpla să treacă de la whisky la șampanie și apoi iar la whisky și tot așa, astfel că se îmbăta groaznic. Sauditul nu era un bețiv turbulent, însă odată scăpat de inhibiții, bărbatul agreabil, sofisticat devenea o pacoste pentru sexul opus, trimițând sticle de șampanie femeilor atrăgătoare de la mesele învecinate, dintre care cele mai multe erau de obicei însoțite. Acest lucru ducea în mod invariabil la certuri, încheiate, cel puțin de două ori, cu bătaie. Buna reputație de gentleman playboy a lui Osama alterna cu cea de om care uneori crea probleme.

Din nefericire pentru Osama, acest mod de viață nu a putut să dureze, în primul rând din cauza împrejurărilor. Războiul civil nu a distrus numai o țară frumoasă, ci a distrus un întreg mod de viață. Scânteia care a aprins războiul civil s-a produs în Beirut pe 13 aprilie 1975, în cartierul Ain Al Roumaneh, aflat la 20 de minute de mers cu mașina de reședința Bin Laden din Broumanna. În acea zi caldă și însorită de primăvară, indivizi necunoscuți au ucis cu focuri de armă patru falangiști creștini, în timpul unui atentat la viața liderului lor, Pierre Gemayel. Crezând că asasinii au fost palestinieni, falangiștii s-au răzbunat în cursul aceleiași zile atacând un autobuz care transporta palestinieni, în timp ce acesta trecea printr-un cartier creștin, ucigând în jur de 26 de pasageri. A doua zi au izbucnit lupte serioase între falangiști și milițienii palestinieni. Pe străzi se ucidea la întâmplare. Cei mai mulți locuitori ai Beirutului au rămas în casă în aceste prime zile de lupte, și puțini și-au

imaginat că luptele de stradă la care asistau erau începutul unui război ce avea să le devasteze oraşul şi să divizeze ţara vreme de decenii.

Preşedintele Frangie a văzut acest lucru ca pe o conspiraţie menită să distrugă legea şi ordinea în Beirut şi în săptămânile următoare s-a străduit, în zadar, să oprească luptele violente. Era primăvară şi sezonul turistic era deja în floare, ca şi copacii din oraş; numărul străinilor de pe străzile din Beirut creştea vertiginos. Totuşi, în câteva zile oraşul s-a golit, libanezi şi nelibanezi înghesuindu-se deopotrivă în aeroport, ca să plece în străinătate.

Chemat acasă în ciuda protestelor lui, Osama şi-a strâns câteva lucruri şi şi-a luat la revedere de la servitoarea lui, lăsându-i în grijă apartamentul din Broumanna. Spera să se întoarcă în câteva săptămâni, când situaţia se calma, pentru a-şi relua viaţa din punctul în care o lăsa. Majoritatea lucrurilor lui, inclusiv iubita lui garderobă de haine moderne, au rămas în Broumanna. A fost începutul unui foarte lung război de uzură care a devastat Libanul. Osama nu avea să se mai întoarcă acolo curând.

CAPITOLUL 6

Alcool și pocăință

În Beirut, căminul său de adopție, Osama fusese preocupat de viața lui plină de plăceri, fără să-l intereseze evenimentele de acasă. Dar Arabia Saudită în care s-a întors în aprilie 1975 se afla într-un nor de disperare cum nu mai cunoscuse până atunci. Doar cu o lună înainte ca avionul cu care a plecat Osama din Beirut să aterizeze în Jeddah, cel mai bun prieten al tatălui său, regele Faisal, fusese asasinat.

Chiar şi într-o națiune care își trata monarhul ca pe o celebritate, regele Faisal fusese deosebit. Pe vremea când era prinț moștenitor, împiedicase colapsul financiar al regatului, iar ca rege domnise cu înțelepciune. Se poate afirma pe drept cuvânt că poporul Arabiei Saudite l-a iubit.

Așa cum comportamentul desfrânat al nepăsătorului Osama făcuse de râs familia Bin Laden, familia Al Saud a avut aceeași problemă cu nepotul regelui, Faisal ibn Musaid, care era un rebel. Fusese trimis să studieze la Berkeley, California, la una dintre cele mai bune universități din SUA, dar acolo se lăsase sedus de toate tentațiile, ca şi Osama în Liban, ba chiar mai rău. Devenise dependent de LSD, bea mult, şi nu o dată pusese la grea încercare răbdarea Departamentului de Stat al SUA de a nu-l băga la puşcărie. Din cauza acestor imprudențe, regele Faisal ordonase ca nepotul său să fie readus în regat şi să nu mai fie lăsat să plece.

Spre deosebire de Osama, care în cele din urmă avea să-şi revină şi să se cumințească, Faisal ibn Musaid a continuat să bea zdravăn — celor bogați şi cu relații nu le e greu să găsească whisky de contrabandă. Aproape în permanență amețit, Faisal s-a hotărât să se răzbune pe

unchiul său. Pe 25 aprilie 1975, i-a făcut o vizită regelui Faisal la birou. Era ceva neobişnuit, deoarece problemele de familie se discutau în mod normal în *majlis*-ul de seară al monarhului. Dar Faisal s-a strecurat hotărât în biroul unchiului său, printre câţiva funcţionari superiori din Kuwait. Când regele s-a ridicat să-şi îmbrăţişeze nepotul, acesta a scos de sub veşminte o armă şi i-a tras de la mică distanţă trei gloanţe în cap. Primul i-a intrat regelui Faisal în bărbie, al doilea i-a intrat în ureche, iar al treilea i-a trecut milimetric pe lângă frunte.

Încă în stare de conştienţă, regele a fost dus în grabă la spital, unde i s-au administrat prin transfuzie 3,5 l de sânge, în timp ce medicii se străduiau să oprească hemoragia masivă provocată de primul glonţ, care nimerise o arteră. Dar rana era atât de gravă, încât n-au putut să facă nimic. Într-o oră, regele Faisal a intrat în comă şi la scurt timp după aceea a murit.

O lună mai târziu Osama a sosit într-o ţară aflată încă în stare de şoc. Steagurile erau în bernă, în vreme ce soldaţii erau tot pe străzi, unde fuseseră trimişi la câteva ore după moartea regelui Faisal. Autorităţile se temeau de o lovitură de stat organizată, dar nu s-a descoperit nimic.

Cei mai mulţi americani mai în vârstă îşi amintesc unde erau în clipa când au auzit că preşedintele Kennedy a fost împuşcat, şi cam la fel stau lucrurile cu arabii saudiţi şi regele Faisal. E posibil ca una dintre puţinele excepţii să fie Osama, care, ocupat la acea vreme cu frecventarea cluburilor de noapte, alcoolul şi prostituatele, se pare că nu a ştiut ce năpastă se abătuse asupra ţării lui, până a sosit în Jeddah.

În cele 18 luni cât lipsise Osama, în afară de urcarea pe tron a regelui Khalid ibn Abdul Aziz Al Saud, în Arabia Saudită nu se schimbase mai nimic. Dar asta nu-l îngrijora. La urma urmelor, îşi zicea el, era doar o absenţă temporară din iubitul său Beirut. Probabil că în câteva săptămâni, când lucrurile se linişteau, totul avea să revină la normal.

Reîntoarcerea acasă în Jeddah a fost la început o experienţă plăcută pentru Osama. Acum în vârstă de 18 ani, avea mai mult de un metru optzeci înălţime şi se maturizase. Revederea cu unii dintre fraţii lui vitregi i-a făcut multă plăcere. Cei mai mulţi, îşi zicea el, erau sclavii

tradiției, la fel cum fusese și el. Îi era milă de ei, convins că ei nu vor avea niciodată parte de viața și experiențele de care se bucurase el.

Deși nu se grăbea să plece, Osama a început repede să se intereseze de Liban. Citea cu atenție ziarele, asculta radioul la nesfârșit, rugându-se pentru vești bune. Dar în țara lui de adopție evenimentele se schimbau din rău în mai rău. De fapt, situația era evidentă de ceva vreme, însă Osama nu se putuse desprinde din preocupările lui lumești pentru a observa asta. Era deja clar că ajutorul internațional pe care sperase Libanul să-l primească nu avea să vină. America, a cărei politică era condusă de secretarul de stat Henry Kissinger, urmărea potențiala prăbușire a Libanului pentru a-și rezolva problemele cu Israelul și palestinienii. La începutul lui 1975, președintele libanez Sleiman Frangie se întâlnise cu Kissinger și ceruse sprijinul SUA pentru a pune capăt vărsării de sânge din țara lui. A descoperit că soluția americanilor la problema libaneză se potrivea perfect cu soluția lor la problema palestiniană. Kissinger plănuia să-i mute pe libanezii creștini din Liban într-o altă țară, la alegerea lor, și în locul lor să-i aducă în Liban pe palestinieni, cu titlu permanent. Președintele Frangie a respins categoric planul american, declarând: „Suntem pregătiți să ne apărăm patria până la moarte. Nu vom abandona niciodată Libanul." Atitudinea lui avea să devină realitate odată cu moartea a zeci de mii de oameni din Liban.

În ultimele luni ale lui 1975, Osama nu primea în Jeddah decât vești proaste. Când și când îl suna un prieten din Beirut, care își exprima un punct de vedere relativ neutru despre ce se întâmpla. Dar indiferent de unde obținea informațiile, Osama înțelegea că situația era sumbră.

În ciuda necesității urgente de încetare a luptelor, mașinăria politică a puterii executive din Liban s-a blocat în primele luni ale conflictului civil care se extindea. Neajunsurile sistemului politic, pe care Pactul Național din 1943 nu făcuse decât să le ascundă, au reapărut mai clar ca niciodată. Guvernul nu putea să acționeze eficient, din cauză că liderii nu cădeau de acord cu privire la folosirea armatei pentru oprirea vărsării de sânge. În vreme ce părerile pro și contra găseau adepți în diverse grupări, luptele se extindeau în alte zone ale țării, forțând locuitorii orașelor cu populație mixtă, sectantă să se refugieze în regiuni în care secta lor era dominantă. Ierarhia politică, alcătuită din *zuama*

bătrâni şi din politicieni, nu era în stare să menţină pacea, cu excepţia ocazionalelor încetări temporare ale focului. Extrem de grav era faptul că armata libaneză, care în general nu intervenise, a început să dea semne de nervozitate şi ameninţa să intervină în conflict cu armamentul greu.

În vara lui 1975 Osama a aflat că Crazy Horse, Casbah şi Eve's au fost închise şi atunci şi-a dat seama că zilele sale fericite din Liban rămăseseră o amintire. A înţeles brusc că nu avea să mai revadă multă vreme Libanul.

În vara precedentă, Osama spusese clar că nu avea de gând să părăsească Libanul, iar familia îi permisese să rămână acolo. Totuşi, chiar dacă n-ar fi intervenit războiul civil, e posibil să fi fost rechemat oricum în Jeddah. În regat se auzise că „prinţul saudit" frecventa cluburile de noapte, chefuia şi îşi cheltuia indemnizaţia cu blonde dubioase. Mama lui Osama a fost îngrozită să audă de înclinaţia fiului ei spre prostituate.

Osama a fost singurul dintre fiii lui Mohammed bin Laden care a deraiat. Mulţi s-au împrăştiat pe glob pentru a începe o viaţă nouă, şi familia nu a fost niciodată nevoită să recheme acasă şi alţi urmaşi nesupuşi. În mai multe capitale europene şi pe tot cuprinsul Statelor Unite, cei plecaţi din Arabia Saudită au devenit importanţi oameni de afaceri şi buni cetăţeni, care respectă legea. Odată cu întoarcerea lui Osama în Jeddah controlul părea să se fi restabilit şi familia a avut de luat încă o decizie. În final s-a hotărât ca Osama să nu mai fie lăsat să plece în străinătate, ci să se pregătească în mod serios pentru un viitor rol în cadrul firmei familiei. Deşi conservatoarea Arabie Saudită oferea puţine oportunităţi universitare de înaltă clasă, s-a decis ca Osama să rămână aproape de casă şi să-şi continue studiile.

Cea mai veche universitate din regat este King Saud University din Riad. În 1957, când s-a înfiinţat, avea doar nouă profesori şi douăzeci şi unu de studenţi. Un deceniu mai târziu un grup de oameni de afaceri, care au înţeles importanţa educaţiei pentru dezvoltarea ţării, au înfiinţat King Abdul Aziz University din Jeddah. Printre ei s-a numărat Mohammed bin Laden, care a donat fonduri pentru a se construi şcoli nu doar în Arabia Saudită, ci în tot Orientul Mijlociu. Se spune că în

fiecare an 100 000 de copii din toată regiunea au mers la şcoală prin bunăvoinţa lui Mohammed.

În acel prim an universitar, 68 de bărbaţi şi 30 de femei au fost admişi la King Abdul Aziz University. Dar universitatea s-a dezvoltat atât de repede, încât în 1977 — la patru ani după moartea lui Mohammed — fondatorii n-au mai putut face faţă cererilor financiare şi i-au solicitat guvernului şi regelui Faisal să-şi asume responsabilitatea pentru funcţionarea universităţii. De atunci, aceasta s-a extins în mod constant, iar azi are peste 2000 de profesori şi mai mult de 39 000 de studenţi înscrişi în programe universitare şi postuniversitare în diverse domenii de studiu.

Cum se întâmplă adesea cu tinerii din familiile saudite puternice şi autocrate, şi chiar în societatea arabă, Osama nu a avut niciun cuvânt de spus în deciziile referitoare la viaţa lui şi s-a pomenit studiind ştiinţele economice şi economia islamică, deşi nu putea să le sufere. Economia islamică a fost introdusă ca domeniu distinct de studiu la King Abdul Aziz University în 1976. Scopul cursului era studierea economiei pe baza principiilor islamice. Una dintre activităţile desfăşurate în cadrul acestei secţii este cooperarea cu instituţiile bancare în scopul schimbului şi obţinerii de informaţii şi expertiză prin intermediul conferenţiarilor invitaţi, pentru ca astfel să se lărgească baza cercetării ştiinţifice, iar studenţii să poată transpune în practică ce au învăţat despre economia islamică.

Lui Osama i-a fost greu să se adapteze. Însă nu putea să se certe cu familia şi să rişte să rămână fără finanţare. Nu putea să sufere să se ploconească în faţa unchilor şi fraţilor lui mai mari şi a altor membri importanţi ai clanului Bin Laden. Resentimentele lui au început să se acumuleze.

Personalul de la King Abdul Aziz University şi cei care au studiat acolo în a doua jumătate a anilor 1970 nu îşi amintesc mare lucru despre viitorul terorist din mijlocul lor. Practic, singurul lucru care îl făcea să iasă în evidenţă era un Mercedes SL 450 decapotabil, galben, de care era tare mândru. Cu interiorul elegant, de un portocaliu-maroniu, cu aer condiţionat, cutie de viteză automată şi geamuri electrice, era un automobil de ultimul răcnet, faimos.

Mercedesul era singurul lux încuviinţat de familia lui. În rest, Osama era obligat să se supună ordinelor. Frecventa cursurile în mod regulat, dar nu se evidenţia cu nimic. În locul şcolarului liniştit, dar conştiincios, care plecase din regat în Liban, Osama era acum un student preocupat să treacă prin şcoală cu cât mai puţin efort. Avea în cap alte lucruri.

Sub domnia regelui Khalid, Arabia Saudită a rămas aproape la fel ca pe timpul domniei fratelui său. Regimul conservator avea la bază Coranul, fapt care nu lăsa loc de discuţii. Mediile religioase conservatoare tot nu acceptau ceva atât de elementar ca televiziunea; cinematografia era scoasă în afara legii, şi la locul de muncă, în şcoli, restaurante şi în mijloacele de transport public bărbaţii şi femeile erau separaţi. Astfel de restricţii îi erau acum străine liberalului Osama. El detesta mentalitatea conform căreia femeile erau forţate să-şi ascundă faţa în *burka* sau *abaya* — un veşmânt negru care acoperea capul, faţa şi corpul. La fel ca şi mama lui, nu înţelegea de ce era nevoie de aceste reguli, indiferent ce spunea doctrina islamică.

Deşi fizic se afla în Jeddah, Osama era cu gândul la Beirut. S-a retras la marginea societăţii saudite majoritare. Conform legii saudite consumul de alcool era o infracţiune gravă, dar în straturile superioare ale societăţii era uşor să faci rost de whisky şi de alte băuturi spirtoase. Copiilor din familiile bogate şi puternice, crescuţi în lux şi adesea gustând libertăţile stilului de viaţă occidental, le era tot mai greu să se împace cu o societate atât de restrictivă şi înăbuşitoare. În toate oraşele de pe cuprinsul regatului, acest grup mic, dar important s-a constituit într-o elită aparte. Departe de ochii curioşi, în spatele zidurilor înalte ale unei vile sau în deşertul îndepărtat, aceasta se aduna ca să bea şi să discute despre o Arabie Saudită mai moderată, mai deschisă, subiect altminteri interzis. Cum grupul era discret şi nu cauza probleme, autorităţile închideau ochii, mai ales că era vorba despre copiii răsfăţaţi ai celor mai de seamă şi mai influente familii din regat.

Neputând să evadeze din închisoarea în care îl obliga familia lui să stea, Osama s-a retras în această lume. Ziua era un student obişnuit. Iar în majoritatea serilor se ducea cu Mercedesul la vila unui prieten şi bea whisky Johnny Walker Black Label până uita de el însuşi.

Jeddahul se arată diferit în funcţie de starea de spirit a celui care îl observă. Scrierile despre oraş diferă. Un scriitor l-a numit „oraşul înconjurat de ziduri, cu pieţe frumoase şi pline de clădiri", în timp ce un altul l-a descris ca pe un „oraş mic de pe coasta Mării Roşii, plin de pelerini şi de un talmeş-balmeş de oameni". Cu siguranţă punctul de vedere pesimist al celui din urmă se apropia cel mai mult de viziunea lui Osama, blocat în oraşul care de mai mulţi ani era aproape o închisoare pentru el.

Între 1974 şi 1980, ani de prosperitate, populaţia Jeddahului s-a dublat. În general, construcţiile păreau că au luat-o razna. Atmosfera pioasă a moscheilor graţioase era tulburată de clădiri noi şi urâte. Totuşi, turistul pasionat are multe locuri impresionante de văzut în Jeddah. Pe lângă locurile sfinte islamice, Jeddahul datează aproape de la începutul rasei umane, conform unei vechi tradiţii. Unul dintre înţelesurile numelui oraşului (Jadda) este „bunică", referire la mama omenirii, Eva. Tradiţia spune că după ce Adam şi Eva au fost izgoniţi din paradis, Eva a trăit în Jeddah şi a fost înmormântată acolo. Mormântul ei — sau presupusul ei mormânt — a rezistat ravagiilor veacurilor până acum o jumătate de secol, când încă mai putea fi văzut. Din păcate monumentul a fost distrus din greşeală în anii 1930, când zidurile oraşului au fost dărâmate. Dar Cimitirul Evei, cum era cunoscut, a fost venerat timp de multe secole, şi oamenii încă se mai opresc să se uite la locul unde se afla înainte mormântul.

În afară de petrecerile private cu băutură, secretul cel mai bine păstrat din Jeddah — de care mulţi saudiţi habar n-au şi probabil că l-ar nega dacă ar fi întrebaţi — este că în oraş există un cimitir creştin. Acesta se află pe o stradă din oraşul vechi numită, cu firescul pragmatism arăbesc, Strada Cimitirului Străinilor. Cimitirul nu mai e de mult folosit, ultima înmormântare având loc acolo în anii 1950, dar continuă să fie întreţinut de mai multe consulate străine din oraş. Este împrejmuit cu zid şi are o poartă mare şi grea, însă cei curioşi pot vedea ce se află înăuntru din unele clădiri din jurul lui.

Osama nu era atent la înflorirea culturală şi la culoarea din jurul lui. Între universitate şi petrecerile de seară, tânărul ursuz se alătura altor studenţi din anii mai mari şi se plimba cu maşina, fără ţintă, pe Al Malek

Road (Autostrada regelui) sau pe Sultan Street. A devenit o privelişte obişnuită, gonind în sus şi-n jos pe Al Malek Road, în Mercedesul SL 450 decapotat. Nu era un mod prea inteligent de a-şi petrece timpul, însă Osama şi cei ca el nu aveau altă opţiune.

În această perioadă, religia a fost în mare parte absentă din viaţa lui Osama. Ţinând seama de câtă atenţie acorda credinţei lui, putea la fel de bine să trăiască la New York, nu neapărat într-un oraş care prospera ca poartă spre Mecca, precum Jeddahul. Înainte de moartea tatălui său, Osama fusese entuziasmat de islam. Citise Coranul din scoarţă-n scoarţă şi, chiar de la o vârstă fragedă, înţelesese multe dintre nuanţele lui şi putuse să le dezbată în mod articulat cu adulţii. Dar colapsul familiei lui îl determinase să caute ceva mai palpabil şi imediat. Acel ceva pe care l-a găsit au fost prieteniile interesate, alcoolul şi prostituatele. Timp de mai bine de doi ani, între primăvara lui 1975 şi vara lui 1976, s-a străduit să păstreze cam acelaşi stil de viaţă, deşi în limitele societăţii restrictive ale Arabiei Saudite. Cât despre rudele sale, începuseră să-l ocolească pe Osama. Mulţi observau că bea peste măsură, şi chiar şi familia lui îl considera irecuperabil. Totuşi, ca de atâtea ori înainte, viaţa i s-a schimbat din nou, în mod surprinzător, cu 180 de grade. Fratele său mai mare Salim i-a aruncat un neaşteptat colac de salvare. Dintre toţi fiii lui Mohammed bin Laden, Salim era cel mai apropiat de Osama — sau, mai bine zis, cel „mai puţin distant".

În 1977 Salim avea 25 de ani, în vreme ce Osama avea 20. Salim trecuse prin adolescenţă fără acea doză de răzvrătire care i-a afectat pe mulţi din generaţia lui. Bărbat chipeş şi fermecător, îşi terminase studiile şi intrase în afacerile familiei. În ciuda vârstei lui, a avut o ascensiune rapidă, datorată în parte şi faptului că era fiul celui care pusese bazele afacerilor. Mai târziu, unele surse au susţinut că Salim se purta dispreţuitor cu fratele lui mai mic, din cauza aşa-zisului statut umil al acestuia în cadrul familiei, însă acest lucru nu este adevărat. În timp ce unii dintre apropiaţii lui Salim îl evitau bucuroşi pe Osama din cauza vieţii pe care o ducea, Salim nu dorea să se descotorosească de tânărul agitat.

Catalizatorul pocăinţei lui Osama a venit în 1977. Deşi el, unul, nu era religios în mod dogmatic, Salim îşi făcuse planuri să săvârşească pelerinajul *hajj* şi l-a invitat pe fratele lui să-l însoţească. Una dintre cele

mai importante învăţături ale Coranului cere ca fiecare musulman care îşi poate permite să săvârşească *hajj*-ul cel puţin o dată în viaţă, sau mai des, dacă deţine mijloacele. *Hajj*-ul este important pentru că le dă credincioşilor posibilitatea de a ajunge în punctul care este considerat atât centru al lumii, cât şi locul în care s-au produs revelaţiile divine adunate în Coran. Dar cea mai mare importanţă a *hajj*-ului este că reprezintă continuarea unuia dintre cele mai vechi ritualuri religioase, conform islamului. Ceea ce face credinciosul în timpul pelerinajului este să evoce evenimentele care au zămislit persoanele importante din istoria musulmanilor. Pentru credincioşi, întregul pelerinaj de două săptămâni este o experienţă emoţionantă. Membrii familiei îşi amintesc că Salim şi Osama au plecat în pelerinaj mai degrabă dintr-un simţ al datoriei decât din entuziasmul credinţei. Chiar şi înainte de tragicele evenimente din timpul pelerinajelor de dată mai recentă, când în acelaşi spaţiu s-au înghesuit sute de mii de oameni, *hajj*-ul era un ritual săvârşit în praf şi pe căldură, deseori greu de dus la bun sfârşit.

În ciuda lipsei de entuziasm, cei doi tineri au refuzat automobilele luxoase cu rulotă încorporată şi covor roşu rezervate prinţilor şi persoanelor foarte importante. Dând dovadă de o rară tărie de caracter, Osama a respins această versiune de *hajj* de cinci stele, considerând-o elitistă şi contrară tuturor principiilor pelerinajului, care spun că toţi oamenii trebuie să fie egali.

Cei doi au plecat în pelerinaj din Jeddah, urmând să se întoarcă după ce îşi vor fi îndeplinit obligaţiile religioase. Ce s-a întâmplat rămâne un subiect de discuţie în cadrul familiei Bin Laden, dar se pare că Osama a avut o revelaţie personală.

Profetul Mahomed se retrăgea adesea într-o grotă din vârful unui munte din apropiere de Mecca pentru a medita. Se spune că la un moment dat acolo i s-a arătat îngerul Gabriel, care i-a transmis însărcinarea divină a profeţiei şi i-a oferit prima revelaţie din Coran. Mai târziu îngerul a tot venit la el, până când Mahomed a acceptat să îndeplinească misiunea cu care îl însărcinase Dumnezeu.

Vizitând locul revelaţiei profetului, Osama a fost emoţionat. Citise Coranul în copilărie, şi mai fusese în acel loc cu ocazia altor pelerinaje.

Dar energia pe care a simţit-o de data aceasta l-a uluit. Nu avea să mai fie niciodată acelaşi.

Osama bin Laden care a sosit acasă în Jeddah la sfârşitul pelerinajului era un cu totul alt om. Acum se ruga de cinci ori pe zi, lucru pe care nu-l mai făcuse din primele zile petrecute în Liban. Imediat după ce s-a întors a început o viaţă nouă, şi şi-a dat toată silinţa să schimbe radical direcţia. În primul rând, s-a descotorosit de simbolul vechii sale vieţi, Mercedesul SL 450 decapotabil de culoare galbenă. Prietenii de beţie au fost de asemenea excluşi din viaţa lui, cu o predică despre păcatele lor, şi Osama s-a dus la moschee să-i ceară iertare lui Dumnezeu pentru că-şi pierduse credinţa.

Şi-a lăsat barba să crească, drept semn al pietăţii lui; s-a dăruit trup şi suflet studiilor la King Abdul Aziz University şi s-a cufundat în studiile religioase pe care le evitase atâta timp. Familia Bin Laden a sărbătorit întoarcerea acasă a lui Osama. Din păcate, totuşi, labilitatea care-l făcuse să deraieze prima dată avea să-l facă în cele din urmă să fie cu totul pierdut pentru familie şi pentru valorile ei.

CAPITOLUL 7

Lupta pentru islam

Pe 27 aprilie 1978, Partidul Democrat al Poporului din Afganistan (PDPA), o organizaţie marxistă condusă de binecunoscutul poet Nur Mohammed Taraki, a pus mâna pe controlul Afganistanului. Babrak Karmal şi Hafizullah Amin, figuri-cheie în drama care avea loc, au obţinut şi ei posturi importante în guvernul revoluţionar. Deşi marxist, noul lider a insistat ca guvernul să nu fie controlat de Uniunea Sovietică şi ca politicile lui să nu se abată de la principiile naţionalismului afgan, ale justiţiei islamice şi ale politicii externe de nealiniere. PDPA a promis şi că va respecta toate acordurile şi tratatele semnate de guvernele precedente.

La scurtă vreme de la acapararea puterii, regimul Taraki a anunţat un program de reformă tradiţională marxist-leninistă, care includea statornicirea drepturilor depline ale femeilor şi implementarea reformei agrare. Deşi reformele ameninţau să submineze tradiţiile culturale afgane, împotrivirea a început abia în vara lui 1978, când revoltele s-au răspândit în toate provinciile şi oraşele din Afganistan.

Pe 28 martie 1979, Amin a devenit prim-ministru, cu toate că Taraki a păstrat câteva dintre funcţiile lui politice. Când anarhia a continuat să se răspândească în toată ţara, Amin a cerut ajutorul Uniunii Sovietice, şi l-a primit. Situaţia s-a deteriorat în continuare şi, pe 14 septembrie, Taraki a murit într-o confruntare cu susţinătorii lui Amin.

La începutul serii de 27 decembrie, o explozie la Kabul a paralizat sistemul de comunicaţii al ţării. Cu trei zile înainte, ministrului Comunicaţiilor din Uniunea Sovietică, aflat în vizită în Afganistan, îi fusese

arătat centrul comunicațiilor țării. Afganii sperau ca această vizită să-i ajute să obțină asistență tehnică de la Uniunea Sovietică. Totuși, misiunea ministrului era să repereze cu precizie centrul sistemului, pentru a avea siguranța că un singur act de sabotaj putea să-l scoată din funcțiune imediat ce începea invazia sovietică. După lăsarea întunericului, în jur de 5000 de soldați sovietici, care aterizaseră pe aeroportul internațional din Kabul în precedentele trei zile, s-au îndreptat spre palatul prezidențial. Puțin după ora 19, a fost deschis focul asupra palatului.

În acea seară, sub un cer cenușiu, regiunea a devenit scena unui carnagiu. Detașamentul antiterorist Alpha al KGB, îmbrăcat în uniforme afgane, intrase trăgând și ucisese sute de oameni. Scopul lor era să ocupe centrele strategice din capitală și din jurul ei, de unde era de așteptat opoziția imediată.

Când forțele sovietice au început operațiunile din Kabul, Babrak Karmal era la Dushambe, capitala Republicii Sovietice Tadjikistan, care avea graniță cu Afganistanul. Folosind o frecvență radio apropiată de cea a Radio Afganistan, el a transmis un mesaj în care spunea: „Astăzi, aparatul de tortură al lui Amin a fost distrus." În numele Consiliului Revoluționar al Republicii Democrate Afganistan, i-a îndemnat pe afgani, mai ales pe afganii din securitate și armată, să fie vigilenți și să mențină siguranța și ordinea.

La 3 a.m. s-a transmis vestea formării unui nou guvern, condus de Karmal. El s-a instalat în vechiul palat din oraș. Dimineață a venit un al doilea anunț oficial, care i-a șocat pe afganii adepți ai independenței: „Republica Democrată Afganistan cere cu insistență ca URSS să acorde de urgență Afganistanului sprijin politic, moral și economic, inclusiv ajutor militar. Guvernul URSS a acceptat propunerea părții afgane." Acest anunț venea post factum, deoarece Uniunea Sovietică furnizase deja ajutorul militar solicitat. A fost o uimitoare *coup de grâce* dată de sovietici.

În zilele următoare, într-o serie de discursuri la radio transmise în direct, Karmal a făcut promisiuni optimiste. A spus că din acel moment nu vor mai avea loc execuții și că se va redacta o nouă constituție care va prevedea alegerea democratică a adunării naționale și a celor locale. A mai promis că partidele politice vor funcționa liber și că atât

proprietatea personală, cât şi libertatea individuală vor fi protejate. A accentuat în mod deosebit faptul că în scurtă vreme se va forma un guvern nou care să reprezinte un front naţional unit, şi că acesta nu va urma calea socialismului.

Între timp, în Jeddah, Osama bin Laden stătea confortabil într-un birou elegant, căutând să se obişnuiască cu viaţa de afaceri. După terminarea studiilor la King Abdul Aziz University, intrase în firma familiei cu doar câteva luni înainte de invazia sovietică. Pentru el viaţa devenea monotonă, fiind alcătuită dintr-un şir de întâlniri neinteresante. Mai târziu îşi amintea: „Am studiat economia la Universitatea din Jeddah, sau aşa-zisa King Abdul Aziz University, şi apoi am lucrat de la o vârstă fragedă în compania tatălui meu, în domeniul drumurilor."

Însă implicarea lui în companie nu se limita la construirea de drumuri. Văzând că se dăduse pe brazdă, familia a lăsat deoparte neînţelegerile cu el.

Osama a primit o funcţie de conducere în companie, rolul său fiind acela de a negocia contracte şi de a supraveghea proiecte de mare importanţă din diverse sectoare. Părea talentat din naştere pentru o astfel de muncă şi n-a trebuit să depună niciun efort ca să se acomodeze. Fraţii lui erau încântaţi şi încredinţaţi că nu simplul nepotism, ci priceperea fratelui lor vitreg îi garantase ascensiunea rapidă în consiliul de conducere.

Osama revenise la o viaţă echilibrată şi exorcizase demonii care îl împinseseră spre o viaţă de depravare. Noul Osama petrecea mult timp în moschei. Acum participa la multe dezbateri cu clerici şi cărturari. Unul dintre cele mai importante subiecte ale zilei se referea la fosta lui casă, Beirut. Cărturarii islamişti spuneau că faptul că libanezii îşi văzuseră ţara intrând în război civil era o dovadă că Dumnezeu îi pedepsea pentru păcatele lor. Osama era de acord şi împărtăşea această mostră de înţelepciune oricui voia să-l asculte. Ca de obicei, o obsesie fusese înlocuită cu alta. Descoperise noul „drog", religia, mult mai ameţitor, şi şi-a surprins familia a doua oară cu o evoluţie către o doctrină mai conservatoare.

Dar chiar şi aşa, încă nu era dispus să fie radical. Dacă ar fi fost, poate ar fi reacţionat altfel pe 20 noiembrie 1979, când 300 de extremişti religioşi înarmaţi au ocupat marea moschee din Mecca. În timpul ocupaţiei, extremiştii şi-au transmis în mod clar mesajul, criticând aspru familia

regală saudită şi graba ţării spre modernizare. Acest asediu a avut loc la doar câteva luni de la revoluţia islamică din Iran, în care un regim islamic radical l-a înlăturat de la putere pe şah, un lider cu vederi occidentale. Ocuparea moscheii a fost un mesaj din partea poporului către guvernanţi, care avertiza regimul despre ce îl aştepta dacă nu rămânea suficient de conservator.

Ameninţarea unui mare complot plutea în Arabia Saudită de ceva vreme. Multe ţări din Orientul Mijlociu erau vizate, deşi implicaţi în acţiune erau cetăţenii altora. O vreme în toată zona au domnit confuzia şi panica.

Osama nu a iertat această situaţie. În 1979, şi-a exprimat în faţa familiei lui groaza şi consternarea că nişte oameni s-au ridicat la luptă împotriva unei conduceri legitime a Arabiei Saudite. Mai mult, a condamnat cu vehemenţă actele de violenţă.

Totuşi, n-a fost decât o problemă de timp pentru ca traiul lui confortabil, anost în cadrul firmei familiei să i se pară total insignifiant în lipsa unei cauze. Poate că în subconştient căuta un mod de a-şi dovedi evlavia, de a se răscumpăra în ochii lui Dumnezeu şi ai tatălui decedat, căruia considera că-i întinase memoria prin faptele lui. Astăzi membrii familiei sunt de părere că dacă n-ar fi apărut situaţia din Afganistan, altă cauză importantă i-ar fi înflăcărat imaginaţia.

Indiferent de motive, soarta Afganistanului a devenit peste noapte noua lui obsesie. Nu fusese niciodată acolo şi nu avea legături cu ţara. Dar era revoltat: pentru prima dată după al Doilea Război Mondial, forţe nonmusulmane ocupaseră o ţară musulmană. „Când a început invadarea Afganistanului, m-am înfuriat şi m-am dus imediat acolo, a spus el într-un interviu. Am ajuns în câteva zile, înainte de sfârşitul lui 1979."

Deşi membrii familiei au fost uimiţi, în mod sigur Osama a plecat însoţit de cele mai bune gânduri ale întregii dinastii. Eliberarea Afganistanului era o cauză islamică nobilă, în jurul căreia s-a strâns întreaga lume arabă. Întoarcerea oii rătăcite şi, în plus, participarea la un efort atât de nobil a fost pentru clanul Bin Laden un motiv de sărbătoare, dar şi de puţină teamă pentru siguranţa lui. Înainte de a pleca din Arabia Saudită, Osama a fost chemat de figurile importante ale familiei. Unchiul lui, Abdullah Awad bin Laden, şi-a oferit sprijinul. „Pentru

Dumnezeu, Osama, datoria noastră este să te sprijinim. Nu ezita să ceri orice ai nevoie pentru această cauză nobilă." Frații lui, mulți ocupând acum posturi importante în cadrul Bin Laden Construction, au fost de acord cu Abdullah, spunându-i să-i contacteze de îndată ce stabilea de ce anume are nevoie.

O vreme după invazia sovietică din 1979, cei mai mulți afgani erau dispuși să adopte o atitudine de expectativă. În lume, asupra sovieticilor se exercita presiune diplomatică, dar în zadar. Nu a trecut mult până au izbucnit conflictele și împotrivirea față de invazie s-a răspândit repede în toată țara.

În contrast cu alte mișcări de rezistență anterioare din Afganistan, care fuseseră conduse de lideri tradiționaliști, liderii rezistenței de la sfârșitul anilor 1970 proveneau din rândurile membrilor deschiși spre modernitate, educați ai societății afgane. Aceștia se organizaseră în partide politice înființate în anii 1960, un produs secundar al tranziției de la o societate tradițională la una modernă. În urma răsturnării monarhiei și a guvernului corupt de după ea, partidele politice din țară au fost interzise. Unele și-au continuat activitatea din Pakistanul vecin. Invazia sovietică a pus din nou în mișcare partidele.

În plus, au apărut ca ciupercile noi grupări de rezistență. În 1980, în Peshawar, principalul oraș din izolata regiune muntoasă din nordul Pakistanului, care se învecinează cu Afganistanul, existau 84 de grupuri de rezistență de diverse mărimi. În Afganistan, în iulie 1981 activau în jur de 20 de miliții, printre care miliții islamice, naționaliste, stângiste și câteva regionale.

Grupurile islamice constituiau temelia mișcării de rezistență. Unele erau tradiționaliste, în vreme ce altele pretindeau că erau fundamentaliste și revoluționare. Scopul lor era nu doar să se opună invaziei, ci și să reorganizeze statul și societatea pe baza ideologiei islamice.

Doctrina fundamentalistă islamică îi este în general atribuită lui Sayyid Qutb, unul dintre cei mai influenți gânditori musulmani din ultimul secol. Egiptean de origine, a stat doi ani în Europa și Statele Unite, între 1948 și 1950, ocazie care i-a deschis ochii în privința a ceea ce considera el că e putregaiul culturii occidentale și al ideologiilor neislamice. După întoarcerea în Egipt s-a dedicat ideii de înfăptuire a unei

schimbări totale a sistemului politic. Arestat de guvernul egiptean, a scris în închisoare o carte în care şi-a expus visul de a înfiinţa un stat islamic în Egipt. El recomanda ca o avangardă revoluţionară să impună islamizarea unei societăţi egiptene care deviase spre ideologiile naţionaliste arabe. Apoi, spunea el, mişcarea trebuia să exporte în mod activ acelaşi sistem. Era neînduplecat în ceea ce privea falsitatea argumentelor pentru multe dintre inechităţile sociale, politice şi economice şi necesitatea reformei islamice.

Sayyid Qutb a publicat în 1965 cartea *Mallem Fittareek* (*Pietre de hotar*). Ca urmare, a fost din nou arestat, sub acuzaţia de conspiraţie împotriva preşedintelui egiptean Gamal Abdel-Nasser. A fost spânzurat pe 29 august 1966. A scris 24 de cărţi, dar a rămas în amintirea oamenilor mai ales prin faptul că a definit cu claritate ideile de bază ale „unimii" şi suveranităţii lui Allah, deosebirea dintre credinţa pură şi stabilirea unei legături de parteneriat cu Allah, şi pentru că a văzut în islam singura speranţă pentru salvarea omenirii.

În Afganistan, ca de altfel peste tot în lumea musulmană, fundamentalismul islamic s-a dezvoltat ca răspuns la trecerea de la tradiţional la modern, fapt care a înscris statul pe drumul laicizării. Grija obsesivă a islamiştilor afgani era să apere islamul de invazia ateismului sub forma Uniunii Sovietice şi să instaleze la Kabul un regim fundamentalist.

Dacă sovieticii au crezut în 1979 că pot îngenunchea populaţia prin metode dure, s-au înşelat amarnic. Ba chiar această abordare a fost catalizatorul opoziţiei. Până la invazie, cele mai multe organizaţii islamice erau mai degrabă inactive. Invazia sovietică le-a dat posibilitatea să vină în prim-planul politicii. În cursul anului 1979, s-au înfiinţat mai multe organizaţii islamice moderate. Printre ele s-au numărat Frontul pentru Eliberare Naţională, Mişcarea Revoluţionară Islamică şi Frontul Naţional Islamic, care au fost create şi conduse din Peshawar.

Situat la aproximativ 172 km la vest de capitala Pakistanului, Islamabad, Peshawar este patria spirituală a mândrului popor pathan şi capitala provinciei Norwest Frontier. Este locul de întâlnire a Asiei subcontinentale cu Asia centrală. Aici tradiţiile străvechi sunt în concurenţă cu cele de la sfârşitul secolului XX; bazarul din oraşul vechi nu

s-a schimbat mai deloc în ultimii o sută de ani, cu excepţia faptului că acum se învecinează cu o mână de clădiri mai moderne. Membrii triburilor umblă cu armele la vedere, cerşetorii stau aliniaţi pe marginea şanţurilor, şi poţi găsi foarte puţini oameni şcoliţi.

Invazia sovietică, o încălcare grosolană a suveranităţii unui stat, a atras imediat sute de arabi şi musulmani din întreaga lume, care au jurat să apere pământul islamic, şi cei mai mulţi au început să sosească în Peshawar la sfârşitul lui 1979. Peshawarul a fost poarta de intrare şi escală pentru majoritatea „neafganilor" dornici să ia parte la război.

Chiar şi pentru standardele vremii, sosirea lui Osama bin Laden de la Islamabad cu elicopterul a fost spectaculoasă. Cei mai mulţi voluntari soseau cu mijloace de transport rutiere; cei care veneau pe calea aerului aterizau pe aeroportul de la periferia oraşului. Osama a aterizat la marginea bazarului, în centrul Peshawarului. Zgomotul şi praful ridicat de elicea elicopterului au făcut zeci de oameni să o ia la fugă pentru a se adăposti. Dar nu numai sosirea lui a făcut impresie, ci întreaga lui activitate din timpul luptei împotriva sovieticilor. Când va fi publicată o relatare cuprinzătoare a rezistenţei afgane şi a luptei purtate de mujahedini, contribuţia vitală a lui Osama bin Laden ar putea umple un capitol, spun loialiştii. Însă el a comentat în felul lui caracteristic, modest: „Da, am luptat acolo, dar camarazii mei musulmani au făcut mult mai mult decât mine. Mulţi dintre ei au murit, iar eu sunt încă în viaţă."

În Peshawar, Osama a găsit rezistenţa dezorganizată, însă era hotărât să intre în luptă şi să-şi folosească influenţa pentru a o organiza. Era mânat, cel puţin în parte, de nevoia de a-şi ispăşi păcatele din trecut, cum avea să dea de înţeles într-un interviu acordat revistei *Time*: „În religia noastră, în viaţa de apoi există un loc special pentru cei care participă la jihad (războiul sfânt). O zi în Afganistan echivala cu 1000 de zile de rugăciune într-o moschee obişnuită."

Opoziţia din Afganistan era fragmentată şi condusă de mai multe zeci de oameni cu poziţii modeste, toţi încercând să profite de conflict pentru a avansa în carieră. Fiecare era gelos pe ceilalţi şi se străduia nu doar să însângereze nasul sovieticilor, ci şi să-şi discrediteze rivalii. Grupurile lucrau independent, uneori plănuind atacuri asupra aceleiaşi ţinte. Pentru succesul campaniei, era nevoie de coalizarea forţelor de

rezistență. Acesta a fost obiectivul unei serii de întâlniri secrete în Peshawar în 1980. Osama a participat ca observator la mai multe întâlniri, dar nu a fost impresionat, prezicând că unitatea nu avea să dureze. Şi a avut dreptate. Aceste întâlniri au condus la formarea unei coaliții alcătuite din trei organizații islamice şi trei organizații moderate, numită Uniunea Islamică pentru Eliberarea Afganistanului. Liderul ei era Abdul Rasul Sayyaf, unul dintre fondatorii mişcării islamice, care sosise în Peshawar după ce fusese eliberat din închisoarea din Kabul. Osama a petrecut mult timp cu Sayyaf şi a răspuns unei cereri de fonduri telefonând acasă şi cerând să fie trimise telegrafic mai multe sute de mii de dolari într-un cont la o bancă din Peshawar. A fost prima tranşă din zecile de milioane pe care avea să le pompeze în rezistența antisovietică în următorul deceniu.

Sayyaf mai dorea şi ca oamenii obişnuiți din Afganistan să fie informați permanent despre eforturile opoziției militare care se formase şi să ducă un război propagandistic. I-a cerut din nou sprijin lui Osama, care l-a ajutat să pregătească, să tipărească şi să organizeze distribuirea în secret a sute de *shabnama*, sau fluturaşi de propagandă.

Pe unul dintre fluturaşi — tipărit în circa 100 000 de exemplare care, spre marea supărare a sovieticilor, au circulat în tot Kabulul în februarie 1980 — scria: „Nu acceptați ordinele păgânilor, purtați jihad împotriva lor... Poporul musulman şi mujahedinii din Afganistan, cu strigătul sublim „Allah o Akbar" [Dumnezeu e mare], îşi vor abate pumnul de fier asupra capului fără creier al cârmuirii păgâne şi comuniste. Musulmani mujahedini, nu uitați că armele voastre sunt armele credinței. Acestea sunt cele mai puternice şi mai eficiente arme din lume. Nici chiar cele mai moderne arme nu vor putea să reziste în fața alor noastre. De aceea, dacă ne împotrivim cârmuirii păgâne a imperialismului sovietic vom fi victorioşi, şi ea va suferi o înfrângere zdrobitoare... Singura cale spre fericire este credința în jihad şi martiriu..."

Deşi eforturile de acest gen întreţineau starea de spirit a afganilor, în câteva luni cei şase membri ai Uniunii Islamice pentru Eliberarea Afganistanului lucrau iarăşi separat, situație care avea să dureze o vreme. Alianțele se făceau şi se desfăceau. Rezistența se clătina. Abia în 1985, la presiunea regelui Fadh al Arabiei Saudite, s-a format o coaliție

largă — Unitatea Islamică a Mujahedinilor Afgani —, alcătuită din principalele patru grupări islamice şi din trei grupări moderate. Multe grupări religioase cu baza la Teheran, naţionalişti afgani, uniuni tribale şi stângişti antisovietici au fost excluşi şi au continuat să acţioneze pe cont propriu sau în cadrul unor coaliţii şovăitoare.

În timp ce lupta pentru supremaţie a liderilor afgani din Peshawar se întetea, Osama a început să remarce mai mulţi oameni ce-i semănau: arabi şi musulmani dornici să-şi ofere serviciile. Unii, la fel ca şi el, erau plini de ardoare religioasă şi indignaţi de sosirea nedorită a sovieticilor pe pământ musulman. Alţii, amatori de senzaţii tari, căutau emoţia luptei. Afganii, neavând încă o conducere sau o direcţie comună, erau nevoiţi să utilizeze forţele suplimentare disponibile. Pe măsură ce timpul trecea, creştea şi numărul străinilor care se învârteau pur şi simplu prin Peshawar, aşteptând să se întâmple ceva.

Intrarea lui Osama în jihad avea să se petreacă în cele din urmă în felul următor. Abdul Rasul Sayyaf, şeful de odinioară al Uniunii Islamice pentru Eliberarea Afganistanului, l-a îndemnat pe aliatul său să formeze o brigadă de forţe neregulate care să sprijine eforturile Uniunii Islamice. La acea vreme existau în Peshawar şi alţi potenţiali lideri ai acestei acţiuni, şi Sayyaf l-a prezentat pe Osama şeicului Abdullah Yusuf Azzam, un om pe care revista *Time* l-a numit „sufletul jihadului din secolul XX" şi care avea să aibă o influenţă uriaşă asupra lui Osama.

Azzam s-a născut în anul 1941 în satul Ass-ba'ah Al-Hartieyh din Palestina şi a fost unul dintre liderii remarcabili ai jihadului, până când a fost asasinat, în 1989. După absolvirea şcolii, a lucrat ca învăţător în satul Adder din sudul Iordaniei. Mai târziu a intrat la colegiul Sharia al universităţii din Damasc, unde în 1966 a obţinut o licenţă în *Sharia* (dreptul islamic). După ce Israelul a ocupat Cisiordania, în 1967, Azzam a emigrat în Iordania. La sfârşitul anilor 1960 s-a alăturat jihadului împotriva ocupării Palestinei de către israelieni, dar mai târziu s-a întors la studii şi a urmat universitatea Al-Azhar din Egipt, obţinând la absolvire licenţa în *Sharia*. În 1971 s-a întors în Egipt, după ce a primit o bursă care i-a permis să obţină titlul de doctor în Principiile Jurisprudenţei Islamice. În Egipt l-a cunoscut pe Sayyid Qutb, cu care s-a împrietenit, devenind activist musulman de tip nou.

S-a întors în Palestina şi la jihad, dar având drept călăuză învăţăturile puriste ale lui Qutb lupta i s-a părut politizată şi departe de războiul islamic pe care îl dorea el cu înfocare. Apoi Azzam a fost recrutat să predea la King Abdul Aziz University din Jeddah. Aici instigatorul islamic a cunoscut un student pe nume Osama bin Laden. Drumurile celor doi s-au încrucişat pentru scurtă vreme, şi într-o după-amiază Osama a asistat la o conferinţă încurajatoare ţinută de Azzam, care era renumit pentru faptul că spunea auditoriului: „Numai jihadul şi carabina. Fără negocieri. Fără întâlniri. Fără dialog. Numai jihadul şi carabina..."

După mai mulţi ani, în februarie 1980, Abdul Rasul Sayyaf, şeicul Abdullah Yusuf Azzam şi Osama bin Laden, la acea vreme un tânăr de 22 de ani înflăcărat şi destul de serios, s-au întâlnit în oraşul Bona din nordul Pakistanului pentru a hotărî ce să facă.

Această întâlnire a avut două rezultate. Unul a fost naşterea organizaţiei Maktab al-Khidamat (MAK), o organizaţie de susţinere a voluntarilor arabi, care avea să devină baza organizaţiei Al-Qaeda. Al doilea, şi poate cel mai important, a fost că Osama a găsit în sfârşit confesorul iubitor după care tânjea de atâta vreme. Între cei doi s-a creat imediat o relaţie care era în parte o relaţie mentor–discipol şi în parte o relaţie tată–fiu. Durul şi încercatul Azzam se pricepea la oameni şi a văzut imediat în Osama găina care făcea ouă de aur, astfel că l-a luat bucuros sub aripa sa pe tânărul şi naivul Osama. Cât despre Osama, el a găsit în Azzam ghidul spiritual, tatăl, învăţătorul şi poate chiar ceva dintr-o figură homosexuală asupra căreia să se concentreze.

Indiferent ce a luat fiecare din relaţie, în public parteneriatul emana o energie extraordinară. La sosirea în Peshawar, Azzam fusese marginalizat, devenind un intelectual la marginea câmpului de luptă. El respingea această situaţie şi dorea să joace un rol, aproape sigur în speranţa de a-i înfrânge pe sovietici şi de a întemeia o naţiune modelată după principiile lui cu privire la fundamentalismul islamic.

Osama era foarte organizat. A transformat un birou secret din Peshawar în centrul activ al MAK, conducând organizaţia ca pe o afacere. Biroul fremăta de manageri, contabili şi diverşi alţi membri ai personalului. Guvernele pakistanez şi afgan sprijineau acţiunea punând la dispoziţie spaţii şi resurse. Osama a deschis un centru de primire,

a înființat tabere de antrenament și a început să procure arme pentru oamenii săi.

Impulsionată de entuziasmul lui Osama și puternic finanțată de el, MAK a dat anunțuri în toată lumea arabă invitând tinerii musulmani să vină să lupte în Afganistan. S-au deschis birouri de recrutare în peste 50 de țări, inclusiv în câteva orașe americane, la Londra, Paris, Cairo și în multe alte capitale importante. Majoritatea guvernelor occidentale închideau ochii, dornice să sprijine eforturile de luptă împotriva sovieticilor. Din punga lui Osama, MAK a plătit apoi drumul până în Afganistan al noilor recruți și a înființat tabere de instrucție. Osama a căutat în toată lumea arabă și a angajat specialiști în lupta de gherilă și în operațiuni de sabotaj și acoperire, pentru ca oamenii lui să fie instruiți corespunzător.

Aproape zilnic, din Islamabad pleca un autobuz plin cu recruți și străini, având ca destinație un punct de recrutare din munții din jurul Peshawarului. Odată ce ajungeau la destinație, recruții erau dispersați în tabere izolate și începeau instrucția militară. Mulți luptători ai MAK au trecut mai târziu prin Masadat-Al-Ansar, o rețea de sprijin care punea la dispoziție case sigure și case de odihnă, unde oamenii puteau să se retragă și să se recreeze între operațiuni.

În mai puțin de un an, MAK avea în taberele secrete de instrucție pentru recruți câteva mii de voluntari. La a doua ei aniversare, s-a estimat că nu mai puțin de 10 000 de luptători fuseseră instruiți în bazele din Pakistan și plecaseră în Afganistan pentru a căpăta experiență de luptă. Doar o mică parte dintre aceștia erau afgani. Aproape jumătate din forța de luptă provenea din Arabia Saudită, patria lui Osama. Alții proveneau din Algeria (circa 3000) și din Egipt (2000), în timp ce restul, grosul, provenea din Yemen, Pakistan, Sudan, Liban, Kuwait, Turcia, Emiratele Arabe Unite și Tunisia. Osama se putea lăuda că în fiecare lună taberele scoteau pe bandă rulantă nu sute, ci mii de luptători. Au intrat în luptă chiar și occidentali — musulmani și nonmusulmani —, printre care americani, britanici, francezi și australieni. La început, acești recruți au fost întâmpinați cu oarecare scepticism, dar cei mai mulți s-au consacrat trup și suflet luptei și au fost în general

acceptați, mai ales că un european alb se putea apropia de ruși fără să stârnească suspiciuni.

Dându-și seama imediat că afganii stăteau prost la capitolul infrastructură, Osama a apelat și la sprijinul familiei lui. Utilaje grele pentru construcții, de milioane de dolari, au fost trimise în Pakistan și în zonele izolate din Afganistan pentru a croi drumuri în munți, a construi tunele și a săpa tranșee. Mai târziu, Osama a proiectat și a construit tunele și șanțuri de apărare în lungul granitei pakistaneze. Astăzi, mașinăria relațiilor publice a organizației Al-Qaeda pretinde că Osama conducea el însuși buldozere și se expunea în mod regulat focului intens de la bordul elicopterelor sovietice, însă nu există nicio dovadă în acest sens. Dar este adevărat că oamenii lui au deschis tunele uriașe în munții Zazi din provincia Bakhtiar pentru a adăposti spitale și depozite de armament, apoi au tăiat de-a curmezișul Afganistanului „drumul mujahedinilor", până la mai puțin de 25 km depărtare de Kabul.

Acest echipament avea și o misiune umanitară. În zonele pe care rușii le atacaseră sau chiar le răseseră de pe fața pământului, utilajele companiei Bin Laden se duceau să ajute la construirea și repararea spitalelor, școlilor și caselor. Osama a folosit echipamentul și pentru a-i ajuta pe refugiați. Numai până la sfârșitul lui 1980 fugiseră în Pakistan 1,4 milioane de afgani; la sfârșitul lui 1981 numărul refugiaților afgani ajunsese la 2,3 milioane. Osama i-a sprijinit cu generozitate. A cheltuit milioane de dolari pentru a asigura ajutor de urgență precum corturi, pături, alimente și transport. Alte fonduri au fost alocate construirii de adăposturi temporare corespunzătoare, care în anii următori aveau să fie casă pentru multe mii de refugiați în iernile grele din munții înalți dintre Afganistan și Pakistan.

Tot acest efort — real și imaginat — a făcut din Osama un erou. În mod ironic, în timp ce el câștiga o campanie de cucerire a inimilor și munților, americanii, care ar fi putut ușor să facă același lucru, investeau miliarde de dolari în înarmarea opoziției, o strategie care în cele din urmă avea să aibă un efect de bumerang, cu tragice consecințe.

Faptul că guvernul American și alte guverne occidentale se făceau că nu văd când MAK recruta în mod deschis oameni în țările lor oferă un

indiciu concludent pentru politica lor. Jimmy Carter, preşedintele Statelor Unite, dădea toate semnele că adoptă o abordare diplomatică şi a supus crizei până şi sportul, spunând la începutul lui 1980: „Am trimis un mesaj Comitetului Olimpic al SUA în care mi-am exprimat clar poziţia că dacă într-o lună sovieticii nu îşi retrag trupele din Afganistan jocurile olimpice vor fi mutate din Moscova în alt loc sau în mai multe locuri, sau amânate, sau contramandate."

Prim-ministrul britanic, Margaret Thatcher, a denunţat intervenţia sovietică, în vreme ce toate guvernele occidentale şi-au îngheţat sau suspendat relaţiile cu Kabulul, lăsând în ambasadele lor doar câţiva funcţionari, care să adune informaţii secrete. Începând cu o sesiune specială pe 15 ianuarie 1980, Adunarea Generală a Naţiunilor Unite a votat în fiecare an o rezoluţie prin care cerea ca forţele străine să fie retrase necondiţionat din Afganistan. În februarie 1980, Comisia pentru Drepturile Omului a Naţiunilor Unite a condamnat agresiunea sovietică împotriva poporului afgan ca o încălcare flagrantă a dreptului internaţional şi a drepturilor omului.

În 1981, Carter a fost înfrânt în alegerile prezidenţiale de către Ronald Reagan. Autorul, peste câţiva ani, al faimosului discurs *Imperiul răului*, Reagan era mult mai vehement în abordarea Uniunii Sovietice. El a continuat politica lui Carter de sprijinire în secret a opoziţiei afgane. De fapt, în timp ce comunitatea internaţională îşi exprima părerea în mod dogmatic la adunările Naţiunilor Unite, multe guverne occidentale sprijineau indirect MAK, iar americanii direcţionau şi mai multe resurse către această organizaţie.

Războiul din Afganistan a fost scena uneia dintre ultimele situaţii în care niciuna dintre cele două superputeri nu a putut obţine un avantaj. Dar în timp ce sovieticii erau direct angajaţi în luptă, americanii acţionau prin procură. Într-o campanie care la vremea respectivă a fost aplaudată ca fiind una dintre cele mai de succes operaţiuni secrete ale ei, CIA a cheltuit 500 de milioane de dolari pe an pentru înarmarea şi instruirea forţelor de gherilă pentru lupta cu Uniunea Sovietică. Cei mai promiţători lideri ai detaşamentelor de gherilă erau căutaţi şi „sponsorizaţi" de CIA.

Este de înţeles faptul că sursele oficiale nu dau un răspuns clar la întrebarea dacă Osama bin Laden a fost unul dintre „cei aleşi" de CIA. Dar cu trecerea timpului a devenit extrem de limpede nu numai că şi el a făcut parte din acel mic grup de luptători pentru libertate sponsorizaţi de SUA, ci şi că probabil a fost cea mai mare greşeală din istoria CIA.

Osama era o carte deschisă, arătându-şi deja ura faţă de America într-un fel care, la un moment dat, ar fi trebuit să tragă semnalul de alarmă. Bine-nţeles că abia mai târziu avea să apară pe scena lumii şi să înceapă să dea interviuri în care îşi expunea pe larg părerea despre Statele Unite, dar nici chiar în 1980, când s-au realizat primele contacte cu Inter-Services Intelligence (ISI), un echivalent pakistanez secret al CIA, nu făcea niciun efort să-şi ascundă înclinaţiile. Într-unul dintre primele interviuri spunea: „Întotdeauna i-am urât pe americani, fiindcă sunt împotriva musulmanilor... Noi nu am vrut sprijinul SUA în Afganistan, însă întâmplător luptam cu acelaşi duşman."

Cum spunea Michael Moran, un jurnalist influent de la MSNBC: „Da, Occidentul a avut nevoie de Iosif Stalin ca să-l înfrângă pe Hitler. Da, în timpul Războiului Rece au existat situaţii în care sprijinirea unui ticălos (Lon Nol din Cambodgia, de exemplu) a fost preferabilă alternativei (Pol Pot). Prin urmare da, există momente când orice naţiune trebuie să se ţină de nas şi să dea mâna cu răul pentru binele pe termen lung al planetei. Dar tot atât de sigur, există momente când, confruntate cu astfel de dileme morale, Statele Unite ar trebui să reziste tentaţiei de a acţiona. Înarmarea unei coaliţii multinaţionale de extremişti islamici în Afganistan în cursul anilor 1980 — mult după distrugerea cazărmilor marinei militare din Beirut sau deturnarea avionului 847 TWA — a fost unul dintre aceste momente."

Încă din 1980, Osama şi organizaţia lui au intrat în atenţia ISI. Generalul Akhtar, şeful ISI din 1979 până în 1987, era practic al doilea om cu putere de decizie din Pakistan, după preşedintele Zia-ul-Haq, iar biroul pe care îl conducea era considerat atotputernic în Pakistan şi „cea mai eficientă agenţie de spionaj din Lumea a Treia". ISI pregătea pentru americani rapoarte despre toate activităţile de rezistenţă afgană, şi nu a trebuit să treacă prea mult timp pentru ca numele lui Osama să apară pe firmament. Sauditul şi legiunile lui străine erau canale ideale

pentru CIA, având în ultimă instanţă scopuri mai precise. Uniunea Islamică pentru Eliberarea Afganistanului, care eşuase, fusese un prim exemplu al sciziunii afganilor, plină de loialităţi tribale. „Fanaticii arabi" ai lui Osama erau mai previzibili, credea CIA.

Conform rapoartelor media, în zece ani au fost trimise rezistenţei afgane, prin CIA, între 500 milioane de dolari şi 3 miliarde de lire sterline pe an în bani lichizi, arme sau expertiză militară. Osama nu avea nevoie de fonduri suplimentare, aşa că a anunţat ISI că preferă arme. După 1980 i-au fost trimise diverse arme, printre care rachete antiaeriene Stinger. Se spune că în 1986 CIA l-a ajutat pe Osama chiar să construiască o tabără subterană la Khost, unde urma să instruiască recruţi din lumea islamică în arta revoluţionară a jihadului.

Toate aceste investiţii li se păreau la vremea respectivă Statelor Unite un preţ mic: contracararea expansionismului sovietic fără a pune în pericol nici măcar un american.

Pentru sovietici, campania din Afganistan a fost aproape de la început un dezastru. Comandantul forţelor terestre sovietice din Afganistan, generalul Valenkov, mai târziu membru al parlamentului rus, a dat doar câteva interviuri mai detaliate despre anii zbuciumaţi pe care i-a petrecut acolo. Într-unul dintre ele a spus: „Statele Unite au jucat un rol cu adevărat decisiv. Noi hotărâserăm să trimitem forţe în Afganistan; americanii ştiau foarte bine de hotărârea noastră. Totuşi, au păstrat tăcerea. N-au luat nicio poziţie, de teamă că ne-am fi putut răzgândi. Voiau să ne ducem acolo. Însă când am intrat în Afganistan, au făcut tot posibilul să sprijine din plin rezistenţa afgană pe plan material, tehnologic şi ideologic. Au exploatat prezenţa refugiaţilor afgani în Pakistan şi Iran. Au furnizat toate materialele necesare înfiinţării de tabere militare, centre de antrenament, arsenale şi baze..."

Lăsând la o parte reacţia americană, sovieticii au subestimat în mod jalnic reacţia afganilor. Afganii sunt un popor dinamic şi nervos. Când sunt lăsaţi în pace, îşi văd liniştiţi de treburile lor. Când sunt provocaţi, ar putea să meargă până-n pânzele albe şi, ca majoritatea popoarelor, se revoltă atunci când valorile lor sunt denigrate. Încercarea de a controla

trecătorile izolate aflate la mare altitudine şi vastele podişuri aride ale Afganistanului avea să se dovedească un coşmar logistic.

Acesta a fost modelul de război al lui Osama în primii ani ai conflictului. MAK atrăgea mii de recruţi şi, cu fiecare nou masacru sovietic sau cu fiecare atrocitate evidenţiată în presa occidentală, soseau alte sute de oameni dornici să ia parte la conflict, prin intermediul birourilor MAK împrăştiate în capitalele occidentale şi în Orientul Mijlociu.

Azzam, creierul operaţiunilor, n-a văzut niciun rus în prima parte a campaniei. În puţinele lui incursiuni personale în Afganistan a ţinut predici de îmbărbătare în faţa mujahedinilor, deşi el a rămas departe de pericol. Osama avea în ţară momente de non-combat, dar în cea mai mare parte a timpului îşi făcea de lucru în spatele frontului, organizând MAK dintr-un birou confortabil din Peshawar şi doar rareori aventurându-se pe teren.

Alteori Osama părăsea cu totul teatrul operaţiunilor, plecând cu avionul din Islamabad sau Karachi în alte state din Orientul Mijlociu. Aici încheia tranzacţiile care aveau ca rezultat arme pentru MAK, se întâlnea cu principalii sponsori ai organizaţiei, mulţi la număr, şi, discret, lua direct legătura cu diverse guverne din regiune. Aceasta a fost perioada în care a început să pună bazele reţelelor financiare de care avea să aibă nevoie în viitor. A apelat la ajutorul financiar al multor oameni de afaceri care avuseseră relaţii cu Mohammed bin Laden şi, în timp, a fost recomandat altor sponsori bogaţi dornici să sprijine cauza. Mulţi dintre aceşti oameni, toţi milionari, aveau să devină susţinători pe termen lung ai fundamentalismului islamic, în vreme ce alţii aveau să fie şantajaţi de Osama, devenind victimele lui.

Începând din 1980, guvernul Arabiei Saudite a fost dornic să stabilească o relaţie cu Osama, acest tot mai cunoscut luptător pentru libertate provenit din eşaloanele superioare ale societăţii saudite. În scurtele lui călătorii la Riad, Osama era primit cu braţele deschise de familia Al Saud. Se spune că la un moment dat i s-a cerut să organizeze o mică insurgenţă anticomunistă în Yemen în numele lor. Folosind câteva grupuri de afgani-arabi, sprijinite de Gărzile Albe de elită saudite, campania yemenită a continuat o vreme, dar nu a avut rezultate tangibile şi a fost contramandată.

Acest serviciu pe care i l-a făcut l-a apropiat pe Osama de regele Fadh. Într-o întâlnire față în față de la începutul anilor 1980, regele i-a oferit un contract de 90 de milioane de dolari pentru lucrări civile la Moscheea Profetului din Medina. Osama a refuzat şi a cerut mai mult ajutor direct pentru MAK. Susținut de prințul moştenitor Abdullah, prezent şi el la întâlnire, regele Fadh a promis şi, ulterior, a acordat sprijin financiar masiv efortului de eliberare a Afganistanului.

Jamal Ismail, care mai târziu a devenit corespondentul canalului de televiziune Al Jazeera cu baza în Qatar, studia în Pakistan pe vremea crizei şi a intrat în lumea mujahedinilor. În această perioadă l-a întâlnit şi a ajuns să-l cunoască pe Osama bin Laden. „La vremea respectivă vizitam birourile de ajutoare pentru arabi pentru a transmite veşti celor interesați. L-am cunoscut în 1984, când a înființat un centru de slujbe. Se numea Centrul Mujahedin de Slujbe (MSC), a spus Ismail. La acea vreme, Bin Laden asigura cea mai mare parte a bugetului MSC şi finanța câțiva predicatori arabi sau mujahedini de pe fronturile afgane. Nu locuia permanent în Peshawar sau în teritoriile afgane. Venea în aceste zone o dată la trei sau patru luni. De cele mai multe ori venea în Peshawar ca să fie la curent cu situația şi să se întâlnească cu liderii mujahedinilor afgani... Mai târziu, pentru el lucrurile au evoluat..."

Cu organizare şi conducere mai bune, aşa-zişii „afgani-arabi" produşi de MAK au devenit una dintre cele mai eficiente filiale ale mujahedinilor, o denumire colocvială dată tuturor organizațiilor de rezistență afgană. Echipați uşor şi ultramobili, mujahedinii puteau să lupte aproape la infinit şi i-au obligat repede pe sovietici să intre în defensivă, mai ales acele unități bine înarmate şi bine instruite trimise pe teren de Osama.

În câteva săptămâni de invazie, contingentul Armatei Roşii în Afganistan a crescut la aproximativ 85 000 de soldați. Forțele terestre erau sprijinite de avioane militare sovietice de la bazele din Tadjikistan, Uzbekistan şi Turkmenistan. Contingentele militare staționau în oraşe şi în jurul lor, precum şi pe unele şosele principale. În jurul Kabulului era trasată o linie de protecție. Sovieticii acționau pe principiul că întrucât

rezistența în fața armatei lor invincibile era zadarnică, era doar o chestiune de săptămâni sau poate luni până ca țara să se liniștească.

Cu aceste gânduri în minte, autoritățile le dădeau instrucțiuni guvernatorilor provinciilor să stabilească un dialog cu cei care se ridicaseră la luptă. Ei trebuiau să-i convingă pe militanți să depună armele și să se bucure de beneficiile unei vieți pașnice. Această abordare nu a făcut decât să-i întărâte pe mujahedini, care în scurtă vreme au apărut în apropierea capitalelor provinciilor, ucigând membri ai Partidului Comunist sau fugărindu-i în orașe. Mujahedinii controlau chiar și unele drumuri principale, în sensul că percheziționau vehiculele de transport în căutare de membri de partid și de funcționari guvernamentali. Treptat, guvernul-marionetă al lui Babrak Karmal a ajuns să fie blocat în orașe.

Opoziția populară a izbucnit în orașele din jurul Afganistanului, printre care Kandahar, Herat, Mazar și Balkh, fapt care a sporit numărul morților din rândurile armatei sovietice. Pe 22 februarie 1980, populația Kabulului a participat la cea mai mare răzmeriță din istoria orașului, și până în prima săptămână a lunii martie circulația pe șosele a devenit nesigură, în ciuda posturilor militare amplasate de-a lungul lor. Însoțite de contingente ale armatei, autobuzele de transport și alte vehicule trebuiau să se deplaseze în caravane.

Succesul mujahedinilor se datora sprijinului localnicilor, care fie se opuneau regimului, fie refuzau să coopereze cu el. Întrucât soldații sovietici nu-i puteau diferenția pe mujahedini de necombatanți, și întrucât nu-i puteau angaja pe mujahedini în lupte, ocupanții încercau să-i îndepărteze de ai lor. Intenționând să împiedice sprijinirea rebelilor de către populația civilă, s-au întors apoi împotriva civililor, distrugându-le satele, recoltele și sistemele de irigații și chiar masacrând țărani. Distrugerea fără discernământ a proprietății și a vieții umane, deopotrivă civili și militari, a devenit astfel o trăsătură a politicii militare sovietice. Protejate de o forță aeriană fără pereche, unitățile blindate au putut să realizeze expediții oriunde și să-i împingă pe mujahedini în zonele inaccesibile ale văilor, dar era prea riscant pentru sovietici să rămână acolo. Și nu puteau rămâne nici măcar pe podișuri.

Mulţumită în mare măsură „drumului mujahedinilor", un traseu construit de Osama la 25 de kilometri de Kabul, nici chiar capitala afgană nu era un adăpost împotriva rebelilor, nici pentru sovietici, nici pentru guvernul-marionetă al lor. Kabulul era vulnerabil dinspre est, vest şi sud. După căderea nopţii, rebelii din districtele deluroase care înconjurau oraşul intrau uşor, neobservaţi în suburbii. Răpeau membri de partid din casele lor, distrugeau posturi de pază, sau duceau lupte armate cu unităţile de patrulare. Uneori se trăgea intens, lupta durând ore întregi.

Împuşcăturile care s-au auzit în noaptea de 8 octombrie 1980 în orăşelele periferice Niaz Beg şi Fazil Beg au fost provocate de o încăierare armată gravă între forţele opozante. Mujahedinii nu au plecat decât atunci când în zonă au ajuns unităţile blindate. După o săptămână a existat un schimb de focuri între rebeli şi o unitate militară a regimului, încartiruită în apropiere de Macroryan, blocurile de apartamente construite de sovietici, unde trăiau consilierii sovietici şi membrii de vârf ai partidului şi guvernului.

Siguranţa pe timp de noapte a oraşului s-a deteriorat şi mai mult. În prima săptămână din iulie 1981, plutoane de afgani-arabi ai lui Osama au început să intre în număr mare în oraş, cu toate că guvernul-marionetă şi stăpânii lui luaseră noi măsuri de siguranţă. Pierderile au fost atât de mari, încât forţele sovietice ezitau să patruleze noaptea, chiar şi cu tancurile, din cauza rachetelor care străpungeau blindajul, achiziţionate de Osama de pe piaţa neagră. Se spunea că forţele de securitate ale guvernului trăgeau spre cer, evitând astfel confruntarea cu rebelii. Focuri de armă se auzeau nu doar la periferia Kabulului, ci şi în locuri precum Chindawal, din centrul oraşului, însoţite de strigătul „Trăiască Afganistanul!"

De pe margine, Osama se bucura de succesul opoziţiei şi mai ales de faptele de vitejie ale forţelor lui străine neregulate. Oamenii produşi de taberele lui erau tenace şi curajoşi, consideraţi cei mai buni din rezistenţă şi o cinste pentru „comandantul" lor, neobosit în căutarea de arme mai bune şi de cât mai multe provizii. A făcut turul Orientului Mijlociu într-o misiune de strângere de fonduri, luând masa cu

sponsori importanți, căutând să atragă sprijinul corporațiilor și aducând astfel sute de milioane de dolari pentru finanțarea campaniei. La un moment dat, în primii ani ai conflictului, s-a estimat că MAK strângea lunar 25 de milioane de dolari din donații. Osama renunța rareori la neobositele lui deplasări. Atunci când putea să scape de munca de birou din Peshawar pentru a face turul taberelor ascunse în munții Afganistanului, asaltul adrenalinei i se părea îmbătător. Cunoștea riscurile, dar merita. „Cei care și-au riscat viața pentru a câștiga plăcerea lui Dumnezeu sunt bărbați adevărați. Ei au reușit să scape de rușine națiunea islamică. Avem o deosebită stimă pentru ei", a spus el despre cei care au căzut în luptă. Când grupurile de luptători se întorceau în tabără după o acțiune, îl găseau dornic să afle toate detaliile operațiunii. Însă era un lucru rar ca el să pună piciorul în direcția trupelor ruseşti sau a zonelor de pericol.

Dar dacă la începutul anilor 1980 Osama a luptat indirect împotriva opresiunii sovietice, pe parcurs a progresat, punând mâna pe armă și mergând personal pe teren. Poveștile despre el acordă o mare atenție unui presupus punct de cotitură din viața lui, când o tabără în care stătea a fost descoperită de sovietici și atacată de elicoptere cu arme la bord. Se spune că un proiectil a căzut la picioarele lui, însă nu a explodat. Dacă chiar s-a întâmplat acest lucru — și Osama pretinde că s-a întâmplat —, e foarte posibil ca întâmplarea să fi avut loc după ce a devenit luptător. Înainte de a pune mâna pe armă nu s-a implicat niciodată într-o confruntare directă cu sovieticii. Fără să scape niciodată prilejul unei legende frumoase, vânătorul de publicitate Osama încă mai profită de acest incident. Cert este că s-a săturat să joace un rol periferic, după părerea lui. Odată cu trecerea timpului a devenit evident că modul în care îi chestiona pe luptătorii întorși dintr-o acțiune semăna cu un interogatoriu. Osama era intrigat. Patronul se simțea exclus.

Mai mult decât atât, Osama și mulți alții aveau un sentiment de frustrare din ce în ce mai accentuat. Acum sovieticii erau în mare parte țintuiți în orașe, cu excepția unor scurte incursiuni în afară, în care își foloseau echipamentul greu. Lupta ajunsese într-un punct mort, rebelii secerându-i pe sovietici în orașe la adăpostul întunericului, iar sovieticii și forțele guvernamentale care se tot împuținau lansând ocazional

atacuri asupra rebelilor. În timp ce lumea era surprinsă de succesul mujahedinilor în faţa efectivelor sovietice copleşitoare în ceea ce priveşte efectivele şi tehnologia, în Afganistan şi Pakistan se forma un val de opinie care evidenţia faptul că de pe urma rămânerii în defensivă a sovieticilor puteau fi obţinute şi mai multe câştiguri.

Treptat, în ciuda succeselor relative ale operaţiunilor de tip comando ale rebelilor, Osama şi alţi lideri ai opoziţiei au început să considere că era nevoie de o abordare mai agresivă. Această dorinţă a dus la o mai bună cooperare între diversele facţiuni afgane, iar pe Osama l-a condus la concluzia că trebuia să meargă pe front. Formase, finanţase şi înarmase cea mai eficientă diviziune a mujahedinilor. Acum era vremea să ia şi el parte la lupta adevărată.

CAPITOLUL 8

Nașterea unui idol

„Odată eram la doar 30 de metri de ruși. Încercau să mă captureze. Era bombardament, însă eu mă simțeam așa de împăcat în inima mea, încât am adormit. Despre experiența asta se scrisese în primele cărți ale islamului. Am văzut căzând în față un obuz de 120 mm, dar nu a explodat. Un avion rusesc a lansat alte patru bombe asupra comandamentului nostru, dar nici acelea n-au explodat. Am învins Uniunea Sovietică. Rușii au fugit."

Așa își amintea Osama momentul în care a fost cel mai aproape de moarte în lupta lui de un deceniu pentru eliberarea Afganistanului. Povestea nu poate fi confirmată de alte surse, dar a devenit una dintre numeroasele legende care îl înconjoară de când a pus mâna pe un Kalașnikov și a plecat la luptă în fruntea detașamentului său de luptători.

„Pentru noi era un erou, fiindcă întotdeauna era pe linia frontului, mereu o lua înaintea celorlalți", își amintea Hamza Mohammed, un voluntar pakistanez în Afganistan, citat de revista *Time*. „Nu și-a dăruit doar banii, ci s-a dăruit și pe sine. A coborât din palatul lui pentru a trăi alături de țăranii afgani și de luptătorii arabi. Gătea cu ei, mânca împreună cu ei, săpa tranșee cu ei. Așa era Bin Laden."

Osama era foarte inteligent și își cultiva cu grijă imaginea. În ciuda zelului său în susținerea cauzei, știa foarte bine că, deși era considerat un om bun, fiindcă dovedea atâta atașament față de cauză, părea un fel de sportiv de categorie ușoară — milionarul de pe margine. Nu-i plăcea această imagine, și când în cel din urmă a luat hotărârea să joace un rol militar activ, a făcut-o după ce și-a pus foarte bine la punct un plan.

După ce a discutat pe larg subiectul cu mentorul său, Azzam, s-a hotărât să evite imaginea eroică, dar învechită preferată de majoritatea comandanţilor mujahedini care alergau de colo-colo în jeepuri dând ordine pe ton răstit. Aceşti oameni participau rareori la luptă, însă erau întotdeauna prezenţi când apăreau carele de televiziune. Osama detesta astfel de lideri, care căutau mai ales publicitate, pentru a-şi promova ambiţiile politice. S-a hotărât, poate din cinism într-o anumită măsură, să adopte imaginea de om din popor, care i-a folosit până în ziua de azi. Oamenii lui s-au apropiat repede şi cu simpatie de el când a arătat că era dornic să fie unul de-al lor, să se murdărească, să se ascundă în peşteri şi să-şi asume majoritatea îndatoririlor de bază.

Odată cu venirea la putere a lui Mihail Gorbaciov în martie 1985, lucrurile au început să se schimbe în Uniunea Sovietică. În Afganistan, această schimbare a fost marcată de înlocuirea lui Babrak Karmal în mai 1986 cu Mohammed Najibullah, mai întâi ca secretar general al PDPA şi apoi ca preşedinte al Consiliului Revoluţionar. Această schimbare a survenit după ce Gorbaciov a descris în mod public războiul dus de sovietici în Afganistan drept o „rană sângerândă", şi a adoptat o nouă tactică: trupele sovietice aveau să fie retrase după ce se va fi ajuns la o înţelegere. Conform unui zvon care a circulat la vremea respectivă, Gorbaciov îi dăduse armatei lui un an ca să înăbuşe rezistenţa. Dacă nu reuşea, spunea zvonul, el avea să încerce să rezolve problema pe cale diplomatică. Oricare ar fi adevărul, timp de aproximativ un an după venirea la putere a lui Gorbaciov, sovieticii au organizat cele mai cumplite operaţiuni întreprinse în Afganistan.

În ciuda marilor speranţe că Najibullah putea să aducă stabilitate şi să aranjeze cu sovieticii o retragere paşnică, situaţia din ţară a rămas fundamental neschimbată. În această perioadă, sovieticii au urmat mai întâi o „strategie de enclavizare", iar mai târziu metoda „pământului pârjolit". În timpul celei dintâi, trupele au întreprins mai puţine campanii ambiţioase, limitându-se la apărarea bazelor militare, a instalaţiilor militare, a oraşelor şi drumurilor importante şi a comunicaţiilor, evitând pe cât posibil campaniile în toată ţara. Numai în lunile de iarnă puteau să-şi extindă în mod consistent apărarea, să-şi împingă în afară perimetrul şi să captureze armele şi bazele mujahedinilor de pe

dealurile din jurul Kabulului. Asta pentru că rebelii echipați ușor nu rezistau în iernile afgane geroase și erau nevoiți să se retragă și să aștepte primăvara.

Totuși, în 1985, această fisură supărătoare din armura lor a fost rezolvată. Guvernele prietene, ONG-urile și donatorii particulari au continuat să acorde sprijin financiar și logistic, dar pentru prima dată, în vara și toamna lui 1985, diverșii mujahedini s-au pregătit folosind o parte din resursele lor. Osama a importat mii de jachete groase, bocanci și corturi de schi. Rețeaua lui a făcut rost din Europa de 50 000 de minisobe cu gaz care să le permită oamenilor lui să încălzească băuturi și să prepare mâncare în toiul unei ierni geroase și deseori cu troiene de zăpadă. Astfel au putut să rămână pe câmpul de luptă în număr mare, ziua ascunzându-se în grote izolate și noaptea atacând.

La fel de important, rețeaua lui Osama a început în sfârșit să găsească surse de nădejde, stabile de înlocuire a armelor și muniților. Oamenii lui foloseau acum bazooka, lansatoare de grenade care scoteau din luptă un tanc, și mitraliere grele care puteau susține un foc de baraj prelungit. Au fost aprovizionați și cu câteva rachete SAM-7, relativ primitive. Fiecare om avea un Kalașnikov.

Implicat acum mai mult pe teren în Afganistan, Osama s-a ataşat de o bază pe care luptătorii lui o numiseră al-Ansar, „Bârlogul leului". Mai târziu a preluat direct comanda acesteia. Afganii-arabi din al-Ansar erau printre cei mai duri și mai călițI în bătălie luptători din Afganistan. Mulți dintre ei aveau să lucreze mai târziu pentru Osama sau să urmeze drumuri profesionale care s-au intersectat cu cel al liderului lor. Între aceștia erau doi dintre fiii șeicului Omar Abdel-Rahman, clericul orb acuzat mai târziu de organizarea primului atentat cu bombe de la World Trade Center; Mahmoud Abouhalima, care a plănuit atacul de la World Trade Center și i-a instruit pe alții să-l execute; și Ahmad Ajaj, care a intrat în SUA cu un pașaport pakistanez fals, aducând manuale de confecționare a bombelor și alte materiale pentru atentatori.

Al-Ansar fusese una dintre primele tabere înființate de MAK-ul lui Osama în 1980, ascunsă în munții care dominau importantul oraș Jalalabad, foarte util din punct de vedere strategic. Încă de atunci, Al-Ansar intrase în folclorul mujahedinilor, afganii-arabi de acolo

învingând în nenumărate rânduri puternica armată sovietică. Un amestec alcătuit în principal din recruți algerieni, egipteni, pakistanezi și turci, aceşti oameni se mândreau cu reputația lor. Deşi probabil neîncrezători în liderul lor oficial, care nu avea experiență de luptă, după ce li s-a alăturat, în primăvara lui 1986, s-au apropiat repede de el.

În acel an, în aprilie a avut loc una dintre luptele-cheie ale campaniei de eliberare a Afganistanului. Informat despre o ofensivă majoră asupra aliaților lor afgani, oamenii din tabără au plecat în grabă în sud-vestul provinciei Paktia ca să ia parte la apărarea unei baze a rebelilor de un atac întreprins în comun de sovietici şi de forțele guvernamentale afgane. Armata Roşie ocupase baza din Zhawara, din apropiere de oraşul Khost, dar se retrăsese în câteva ore sub un puternic foc de baraj. Această luptă s-a dovedit a fi unul dintre punctele de cotitură şi i-a schimbat pe mujahedini.

Atacul i-a costat pe sovietici şi pe aliații lor afgani 13 elicoptere şi avioane. Mai bine de o sută de soldați ai regimului au fost capturați, şi peste 1500 uciși sau răniți. Mai târziu, într-un interviu acordat rețelei de televiziune americane ABC, Osama a spus: „Am dus lupte grele cu ruşii. E suficient să spun cu ruşii: în Occident sunt cunoscuți pentru brutalitatea şi răutatea lor. Au folosit gaze otrăvitoare împotriva noastră, din cauza cărora am suferit chiar şi eu. Ne-au atacat cu avioane şi am pierdut mulți luptători, dar am reuşit să contracarăm multe atacuri de comando, cum nu s-au mai văzut."

Mujahedinii, mai bine echipați, aveau acum şansa de a învinge, iar asta însemna pentru Armata Roşie doar mai multe pierderi. Îmbărbătați de această idee, afganii-arabi au început să-şi asume misiuni mai importante, mai îndrăzneţe. Pe 25 septembrie 1986, un luptător pe nume Abdul Ghaffar a fost primul om care a lansat cu succes o rachetă Stinger, doborând un elicopter care ateriza pe aerodromul din Jalalabad. Un alt punct de cotitură al campaniei. De atunci înainte, rachetele Stinger au neutralizat parțial ofensivele sovietice aeriene, unul dintre principalele lor avantaje strategice.

În acelaşi an, steaua lui Osama a strălucit şi mai puternic când, se spune, el şi câteva zeci de apărători afgani-arabi au respins un violent atac sovietic într-un oraş numit Jaji, nu departe de granița cu Pakistanul.

Pentru arabi, a fost unul dintre primele evenimente care demonstrau că ruşii chiar puteau fi învinşi. În 1986, mai târziu, Osama a condus o ofensivă împotriva trupelor sovietice în bătălia de la Shaban. Luptele grele, corp la corp, s-au soldat cu pierderi semnificative în rândul mujahedinilor, dar oamenii lui au reuşit să alunge din zonă Armata Roşie. Liderul oficial al atacului, Osama, a fost aclamat drept unul dintre cei mai inteligenţi comandanţi.

În această perioadă, familia Bin Laden a aflat despre autopromovarea lui Osama din culisele frontului în linia întâi. Pe la sfârşitul lui 1986, în timp ce era în Golf într-o scurtă campanie de strângere de fonduri pentru organizaţia lui, MAK, a ajuns în Jeddah pentru două zile. Unchii şi fraţii care s-au grăbit să-l viziteze l-au găsit extrem de afectat de războiul la care luase parte: avea răni vii pe picioare, corpul plin de cicatrici, slăbise şi era tras la faţă. Osama a respins râzând temerile pentru siguranţa lui şi, după o şedere scurtă, a pornit iarăşi la drum.

Totuşi, în campania împotriva Armatei Roşii au existat şi rateuri. Dar chiar şi acestea au fost incluse într-o ţesătură de jumătăţi de adevăruri, exagerări şi minciuni care au sporit mistica personală a lui Osama. Într-un interviu, el îşi amintea o întâmplare din 1987, când ruşii îi ajunseseră în sfârşit din urmă pe vechii lor adversari, oamenii din al-Ansar. Descoperind coordonatele unei tabere al-Ansar din munţi, nu departe de Jalalabad, au organizat un atac de mare anvergură. „Luptătorii afgani care erau acolo s-au retras când au început atacurile aeriene şi aterizarea paraşutiştilor. Luptătorii arabi conduşi de Abdullah Azzam şi de mine şi un grup care, din câte ştiam noi, nu avea mai mult de 35 de persoane au rămas fermi pe poziţie timp de două săptămâni de lupte aprige..." Este o poveste minunată de succes în condiţii extrem de dificile. Totuşi, ca multe dintre poveştile despre Osama, este săracă în fapte, frizând chiar fantezia pură. Abdullah Azzam, de exemplu, deşi o figură care inspira curaj, a pus prea rar piciorul în Afganistan şi nu a ajuns niciodată într-o poziţie avansată.

Astfel de mărturii anecdotice au alimentat legendele despre Bin Laden şi chiar şi în ziua de azi circulă multe poveşti despre eroismul lui sub focul inamicului. Pe măsură ce realizările reale ale lui Osama —

deşi mai degrabă nesemnificative — erau înfrumuseţate şi se adăugau la acele relatări fantastice, în jurul lui a început să se formeze un cult al personalităţii. El ştia acest lucru şi le permitea bucuros susţinătorilor să-i înflorească şi mai mult legenda. Puţinele lui declaraţii publice erau menite să-i consolideze credibilitatea şi să prezinte o falsă modestie. El spunea: „Nu mi-a fost niciodată frică de moarte. Ca musulmani, noi credem că atunci când murim mergem în Rai. Înainte de o luptă, Dumnezeu ne trimite seninătate."

Lăsând la o parte legendele cu care se amăgea Osama, Armata Roşie încasa înfrângeri tot mai mari. Folosindu-şi din plin rachetele SAM-7, în vara lui 1987 mujahedinii au lovit zilnic în medie 1,5 avioane de diverse tipuri, estima ISI din Pakistan. La sfârşitul lui 1987 situaţia se deteriorase într-atât, încât chiar şi preşedintele-marionetă al Afganistanului, Najibullah, a recunoscut că 80% din zonele rurale şi 40% din oraşe nu mai erau sub controlul guvernului său.

Confruntat cu atacurile tot mai dese ale mujahedinilor, Najibullah a primit ordin de la comandanţii lui de la Moscova să ceară pace. Pe 15 ianuarie 1987, în timp ce inaugura politica de „reconciliere naţională", Najibullah a invitat grupările politice la un dialog despre formarea unui guvern de coaliţie. I-a invitat şi pe liderii grupărilor islamice, care au promis „continuarea jihadului armat până la retragerea necondiţionată a trupelor sovietice, răsturnarea regimului ateu şi întemeierea unui Afganistan islamic, liber şi independent". Timp de un an Najibullah a încercat tot ce i-a stat în putere să-şi susţină guvernul şi să-i păstreze pe sovietici în Afganistan, curtându-i şi combătându-i, în acelaşi timp, pe islamişti.

În toată această perioadă, reputaţia lui Osama şi a oamenilor lui a atins cote înalte. Mişcarea mujahedină conducea războiul cu sovieticii, care au constatat că rata pierderilor lor creştea într-un ritm inacceptabil. Moscova, care dăduse deja semne că vrea să iasă din încurcătură, nu mai avea răbdare.

Pe 10 februarie 1988, diplomatul sovietic Iuli Vorontov l-a informat la Islamabad pe preşedintele pakistanez Zia ul-Haq că „trupele sovietice se vor retrage, cu sau fără reconcilierea naţională, cu sau fără acordul de la Geneva". La Geneva se purtau discuţii de pace încă din 1982,

supervizate de Diego Cordovez, reprezentantul personal al secretarului general al ONU. Pe 14 aprilie 1988, reprezentanții guvernelor afgan și pakistanez au semnat un acord. Au fost prezenți ca garanți ai Acordurilor de la Geneva secretarul de stat american George Shultz și ministrul de Externe sovietic Edward Shevarnadze. Sovieticii s-au angajat să-și retragă trupele în nouă luni, până la data de 15 februarie 1989.

A fost o victorie extraordinară. După un deceniu de lupte, efectivele mujahedinilor numărau zeci de mii de oameni. Cei mai mulți nu aveau decât un Kalașnikov și erau susținuți de câteva bazooka și de rachete SAM-7 și Stinger. Totuși, nu numai că ținuseră la distanță forțele armate sovietice, ci le și obligaseră să se retragă, cu pierderi grele.

Între aprilie 1988 și februarie 1989, mujahedinii au continuat să le aplice sovieticilor lovituri scurte. Dar nu era vorba doar de lovirea unui inamic în retragere. Moscova era bucuroasă să plece, dar încă făcea tot posibilul pentru a asigura supraviețuirea regimului-marionetă pe care îl instalase cu un deceniu în urmă. Planul era neîntemeiat, și Gorbaciov știa asta. Administrația Najibullah începuse să se năruie încă dinainte ca trupele lui să fi părăsit Afganistanul.

Data de 14 aprilie 1988, ziua în care au fost semnate Acordurile de la Geneva, a fost un moment hotărâtor în viața lui Osama. În cele din urmă se zărea un sfârșit. În ultimele luni din 1988 și-a continuat războiul cu aceeași forță care îl consacrase drept un idol al luptei. I-a spus familiei lui că e încântat. După atâta vreme departe de Jeddah, poate chiar îi era dor de casă și ar fi schimbat hrana de subzistență și corturile reci și umede din taberele lui de pe linia frontului cu luxul mâncării bune, al unui cămin confortabil și al unui birou tihnit. Dar între timp mai avea treabă, și afganii-arabi s-au hotărât să lupte cu Armata Roșie până la plecarea ultimului soldat de pe teritoriul afgan. În plus, Osama dorea să-i ajute pe indigeni să înlocuiască guvernul-marionetă cu un organ reprezentativ. Din biroul său sigur din nordul Pakistanului, mentorul lui Osama, Abdullah Azzam, încă mai propovăduia fundamentalismul islamic și spera ca o mișcare cu adevărat radicală să preia puterea.

Deși inițial a fost entuziasmat la culme de realizările mujahedinilor, fericirea lui Osama a fost repede înlocuită de sentimente de trădare.

Visul mujahedinilor era trădat de aceiaşi comandanţi aroganţi de care el se străduise din răsputeri să se distanţeze. Chiar şi înainte de plecarea sovieticilor, chiar şi înainte să fi început măcar lupta pentru răsturnarea guvernării Najibullah, ei începuseră să se bată pentru putere. După părerea lui Osama, cel mai rău era că grupuri mari de mujahedini îi înlocuiau acum pe soldaţii sovietici ca opresori ai afganilor.

Cum data retragerii se apropia, regimul de la Kabul şi-a reorganizat forţele, pregătind scena pentru evenimente precum cele care au urmat evacuării sediului guvernului din provincia Kunar. Mujahedinii l-au ocupat pe 11 octombrie 1988, şi semnele a ceea ce avea să urmeze au apărut repede. În Kunar au venit imediat mii de luptători. Au prădat şi incendiat toate clădirile şi proprietăţile care fuseseră folosite de guvern sau de sovietici. Când n-au mai avut ţinte de atacat, mujahedinii s-au năpustit asupra populaţiei locale, pretextând că, întrucât aceştia nu se ridicaseră la luptă împotriva Armatei Roşii, erau colaboratori. Aceiaşi oameni care pretinseseră că îi reprezintă şi care în numele islamului luptaseră pentru libertatea lor au ucis bătrâni, au violat femei şi au răpit copii. Locuitorii au fugit.

Vestea dezastrului din Kunar a ajuns în scurtă vreme în tabăra lui Osama. Dezamăgirea avea să fie şi mai mare când grupuri de mujahedini şi-au vărsat mânia şi s-au răzbunat pe cetăţenii afgani pe tot cuprinsul ţării.

La sfârşitul lui 1988, 78 de ofiţeri şi soldaţi din forţele guvernamentale s-au predat autorităţilor de la frontiera pakistaneză şi au solicitat protecţie. Au fost încredinţaţi ilegal unui comandant al unei grupări de mujahedini, Hizb-e-Islami, din Khalis. Mai târziu au fost găsiţi morţi pe partea afgană a frontierei, după ce fuseseră legaţi şi împuşcaţi în cap din spate.

Osama şi-a dat toată silinţa ca afganii-arabi să nu fie implicaţi în astfel de atrocităţi; în mare parte mujahedinii arabi au fost cei care s-au răzbunat pe propriul popor. Dar în mod inevitabil, pofta de sânge i-a cuprins şi pe unii dintre oamenii lui. La începutul lui ianuarie 1989, când mujahedinii au năvălit în postul militar din Shewa, arabii au fost cei care au măcelărit doi ofiţeri şi au luat şaisprezece femei ca pradă de război, în timp ce alte cinci femei au fost răpite de membrii a două

grupări islamice. Pe măsură ce jihadul degenera într-o încăierare pentru prăzi şi răzbunări, percepţia publică despre mujahedini ca salvatori a început să se schimbe.

Când aliaţii lui sovietici au plecat, guvernul a început treptat să se prăbuşească. Generalul Valenkov, comandantul trupelor terestre ruse din Afganistan, îşi amintea: „Am evacuat Afganistanul în împrejurări care mi-au rămas viu în minte. Au fost grămezi de flori. Oamenii erau înlăcrimaţi. Bine-nţeles că nu toţi afganii aveau acest sentiment. Cei afectaţi de război sufleteşte sau material aveau cu totul alte sentimente. Totuşi, cei mai mulţi afgani se temeau de repercusiunile retragerii noastre din ţară. Ba chiar au încercat să obstrucţioneze această retragere. Cât despre liderii afgani, ei nu voiau deloc asta. Mă refer la Najibullah şi la alţii."

Plecarea trupelor sovietice a lăsat în urmă un arsenal uriaş de arme sofisticate, care au căzut în mâinile a mii de facţiuni islamice războinice. Această risipă avea să alimenteze conflictul civil din deceniile următoare.

Spre deosebire de Uniunea Sovietică, după ce şi-au atins scopul de a forţa retragerea trupelor sovietice, Statele Unite s-au dezangrenat treptat, serviciile americane de spionaj revendicând în linişte o victorie morală. Caracterul greşit al acestei strategii avea să se vadă abia mulţi ani mai târziu. După cum a declarat la CNN fostul secretar de stat american Madeleine Albright: „Efectiv, Statele Unite s-au detaşat de Afganistan odată cu plecarea sovieticilor, lăsând un vid. Avem de obicei tendinţa de a ne detaşa înainte ca situaţia să fie rezolvată."

Nimeni nu beneficiase mai mult de sprijinul american decât Osama şi reţeaua lui, totuşi el a negat ajutorul lor, spunând: „Este o încercare a Statelor Unite de a denatura lucrurile. Slăvit să fie Dumnezeu care a făcut ca intrigile pe care le-au urzit să se întoarcă împotriva lor. Orice musulman care se simte discriminat începe să-i urască pe americani, evrei şi creştini. Asta face parte din credinţa şi religia noastră. De când am început să înţeleg ce se petrece în jurul meu, sunt în război...; pentru noi a fost clar că acest sprijin a venit de la statele arabe, mai ales de la statele din Golf... Americanii mint când spun că au cooperat cu noi în trecut, şi îi provocăm să arate vreo dovadă a acestui lucru. Adevărul

e că pentru noi şi mujahedinii din Afganistan au fost o povară. Nu a existat nicio înţelegere. Noi ne-am făcut datoria sprijinind islamul din Afganistan, cu toate că, împotriva dorinţei noastre, această datorie a slujit interesele Statelor Unite."

În ciuda victoriei, campania din Afganistan s-a sfârşit cu o întorsătură amară pentru Osama, care a fost manipulat şi împins să participe la cea mai urâtă înfrângere suferită de mujahedini. La două săptămâni de la retragerea sovieticilor, guvernul-marionetă al Uniunii Sovietice moştenise suficient echipament militar pentru a supravieţui aproape la infinit în sediile sale, mai ales în cele din oraşele importante precum Kabulul. Conform rapoartelor care au ieşit la iveală de atunci, guvernele Pakistanului, Arabiei Saudite şi Statelor Unite au făcut presiuni asupra conducerii mujahedinilor să lanseze un atac extraordinar asupra Jalalabadului, crezând că ocuparea acestui oraş avea să dea curs unei lupte neîntrerupte ce avea să ducă la căderea Kabulului. În ciuda informaţiilor că Jalalabadul era foarte bine apărat şi că garnizoana era bine înarmată, aceste trei puteri i-au manipulat pe mujahedini astfel încât să fie de acord cu planul lor. Osama a fost convins şi a trimis pentru atac mai multe batalioane de afgani-arabi; atacul a avut loc în martie 1989.

Guvernul afgan avea în Jalalabad multă artilerie şi a rezistat atacului, care a durat mai multe zile. Mii de mujahedini au fost ucişi, printre ei sute de oameni de-ai lui Osama. A fost un măcel, şi el nu a iertat niciodată guvernele străine pentru rolul lor în acea decizie. În câteva zile s-a întors în Peshawar şi şi-a descărcat sufletul în faţa lui Azzam. Azzam s-a revoltat şi a început imediat să dea declaraţii în care atrăgea atenţia asupra masacrului şi rădăcinilor lui, acuzând de trădare Pakistanul, Arabia Saudită şi Statele Unite. A fost o greşeală. Puterilor pe care el le condamna în mod public pentru bătălia de la Jalalabad nu le-a plăcut deloc să audă că sunt asociate cu o astfel de înfrângere. În opt luni Azzam a fost ucis: maşina lui a fost aruncată în aer de o bombă în timp ce se ducea cu doi dintre fiii săi la rugăciunile de vineri în Peshawar.

Osama a fost distrus. Se ştie că în ziua în care a murit mentorul lui, i-a dat telefon mamei sale. Plângea şi practic nu se înţelegea ce vorbea.

Între hohote de plâns, a spus: „L-au ucis... şeicul Abdullah... a murit... s-a dus la Dumnezeu..."

Bănuielile au căzut deseori asupra lui Osama pentru moartea lui Azzam, multe condeie insinuând că cei doi parteneri se pregăteau să pornească în direcţii diferite. Însă date fiind reacţia lui, devotamentul lui faţă de Azzam şi reacţia de după asasinat, ipoteza pare puţin probabilă. Azzam i-a fost mentor şi confesor. Sub aripa lui, Osama şi-a găsit un rost. Pierderea acestei influenţe liniştitoare l-a împins, la vârsta de 32 de ani, într-o perioadă de incertitudine. În urma morţii lui Azzam, Osama i-a spus unui jurnalist: „El a motivat naţiunea din estul îndepărtat până în vestul îndepărtat. În timpul acelui binecuvântat jihad, activităţile şeicului Abdullah Azzam, fie ca Dumnezeu să-i binecuvânteze sufletul, au sporit... Şeicul a purces din atmosfera îngustă şi adesea provincială care le era familiară islamiştilor... către Islam în general, şi a început să motiveze adevărata lume arabă. Noi şi şeicul am fost în aceeaşi barcă..."

Fără Azzam care să conducă barca, Osama s-a trezit curând în ape învolburate.

CAPITOLUL 9

Reculul

„A meritat." Aceasta a fost o simplă declarație făcută de senatorul Orrin Hatch, un republican în vârstă din Comitetul pentru Serviciile de Informații din Senat. Senatorul comenta decizia de a finanța și înarma opoziția rebelilor din Afganistan față de Uniunea Sovietică. „Au fost elemente esențiale, care au jucat un rol important în prăbușirea Uniunii Sovietice", a spus el.

Deși Statele Unite au avut în timpul conflictului un scop politic clar, bine definit, s-au gândit prea puțin la perioada de după conflict. Miliardele de dolari vărsate în sprijinirea mujahedinilor au transformat o armată dezorganizată într-o mașină de război coerentă.

Sigur că CIA avea propriile-i motive să canalizeze o mare parte din acest ajutor către afganii-arabi, care erau preferați luptătorilor indigeni. Totuși, având în vedere severa credință fundamentalistă islamică și ostilitatea față de Occident manifestată în mod deschis de liderii în ale căror mâini ajungeau fondurile și armele sofisticate, implicațiile pe termen lung ar fi trebuit prevăzute mai atent.

Odată cu retragerea forțelor armate sovietice în ianuarie și februarie 1991, activitatea afganilor-arabi ai lui Osama bin Laden s-a redus. Osama a condus multe raiduri mici, împușcând câțiva soldați, doborând avioane și distrugând tancuri, pentru ca agonia Moscovei să fie desăvârșită. Însă în cea mai mare parte, plecarea treptată a sovieticilor i-a făcut pe mulți luptători să se gândească să se întoarcă la casele lor. Lupta pentru putere în care începeau acum să se angajeze mujahedinii afgani nu era o luptă pentru colegii lor din legiunile străine. Misiunea

lor, alungarea asupritorilor neislamici de pe pământul islamic, se încheiase.

Treptat, în prima jumătate a anului, Osama a început să-şi trimită oamenii acasă. În acest stadiu, cifra totală a efectivelor era estimată la 5000 de arabi saudiţi, 3000 de yemeniţi, 2000 de egipteni, 2800 de algerieni, 400 de tunisieni, 370 de irakieni, 200 de libieni şi zeci de iordanieni. Alte ţări bine reprezentate de cetăţenii lor au fost Emiratele Arabe Unite, Sudan, Irak, Liban şi Siria. Numărul total de afgani-arabi instruiţi în timpul luptei cu Armata Roşie este estimat între 15 000 şi 22 000. Iar faptul că au fost recrutaţi, transportaţi, instruiţi, înarmaţi şi trimişi în campanii de Osama arată dimensiunea realizării lui.

În toată Africa de Nord şi în Peninsula Arabică şi restul Orientului Mijlociu, mii de fanatici musulmani călîţi în luptă s-au întors acasă. Impactul nu a fost imediat, dar a fost la fel de sigur ca şi cum sub multe regimuri din lumea arabă ar fi fost plasată o bombă cu ceas. În tot Orientul Mijlociu, aliaţii Statelor Unite şi duşmanii lor deopotrivă aveau să simtă efectele generozităţii CIA în Afganistan. E posibil să fi existat izbucniri islamiste şi fără veteranii arabi ai războiului afgan. Însă cert este că aceşti războinici cu experienţă au dat fundamentalismului islamic un sprijin puternic, pe care altfel nu l-ar fi avut.

Teroarea şi instabilitatea au apărut în Algeria. După ianuarie 1992, un război civil sângeros a lovit ţara în urma înlăturării preşedintelui Bendjedid, când armata a refuzat să dea puterea Frontului Islamic al Salvării (FIS). FIS s-a regrupat într-o aripă armată, Gruparea Armată Islamică (GIA). Mai târziu, fanatici din GIA s-au alăturat diverselor grupări extremiste. Aceste grupări au lansat atacuri împotriva ţintelor aparţinând regimului, mai ales împotriva poliţiei, a cadrelor de securitate şi a funcţionarilor guvernamentali. S-au înfăptuit asasinate şi atentate cu bombe. Se crede că începând din 1992, 70 000 de algerieni au murit în urma violenţelor.

Printre liderii GIA se număra Tayeb al-Afghani, despre care se spune că a fost unul dintre ajutoarele lui Osama în tabăra al-Ansar. După capturarea lui în 1992, GIA a fost condusă de Sid Ahmed Mourad, alias Jaafar el-Afghani, alt fost locotenent al lui Osama. Şeriful

Gousmi, cunoscut ca Abu Abdullah Ahmed, este alt lider GIA care a fost recrutat printr-un birou MAK din Algeria să plece în Afganistan.

Kamar Kharban, fost ofiţer în armata algeriană devenit comandant mujahedin în Afganistan, se laudă că a luptat alături de Osama în bătălia de la Jalalabad. Kharban este acum lider FIS şi se spune că este conducătorul unei reţele de contrabandă cu arme în oraşele Aachen, Berlin, Hamburg şi München din Germania.

Egiptul este în mod incontestabil cel mai mare aliat al Statelor Unite din lumea arabă. Totuşi, este o ţară sfâşiată de problemele cu fundamentaliştii islamici, dintre care mulţi sunt foşti partizani ai lui Osama. Ba chiar primesc şi azi fonduri şi provizii de la fostul lor şef. Cea mai vizibilă dintre aceste grupări este Jihadul Islamic Egiptean, condus de Mohammed Shawky al-Islambouli, fratele locotenentului de armată Khalid al-Islambouli, liderul grupului care l-a asasinat pe preşedintele egiptean Anwar Sadat în octombrie 1981. Mohammed al-Islambouli a fost condamnat la moarte în contumacie de un tribunal egiptean, în decembrie 1992, sub acuzaţia că a complotat pentru răsturnarea guvernului actualului premier Hosni Mubarak. Jihadul Islamic Egiptean a revendicat cel mai sângeros atac terorist, uciderea a 58 de turişti străini şi rănirea altor 26 în noiembrie 1997, în Valea Regilor, din apropiere de Luxor.

Alte ţări care au avut de suferit în urma conflictului din Afganistan au fost Tadjikistan, Sudan, Eritreea, Yemen — unde fundamentalistul al-Islah, sau Partidul Reformei Islamice, este activ — şi Palestina. Unul dintre afganii-arabi foarte cunoscuţi este Mohammed Nazzal, un specialist în calculatoare care a studiat în Pakistan, iar acum este lider al Hamasului, facţiunea fundamentalistă palestiniană care, pe lângă faptul că luptă în Israel, a fost asociată cu tentativele de răsturnare a guvernului iordanian.

În Extremul Orient, terorismul este răspândit de oameni instruiţi şi încercaţi în luptă în Afganistan. Se crede că unii conduc grupări în provinciile musulmane din vestul Chinei, în timp ce în Filipine facţiunea extremistă musulmană Abu Sayyaf — nume pe care şi l-a luat în cinstea unui erou mujahedin afgan — luptă pentru autonomia musulmanilor din regiunea Mindanao.

*

Membrii familiei Bin Laden spun că e posibil ca Osama să nu fi avut de gând să rămână definitiv în Mişcarea Fundamentalistă Islamică. În urma asasinării lui Azzam şi a fiascoului bătăliei de la Jalalabad, toate convorbirile telefonice cu Jeddahul indicau că era sătul de intrigile politice. Însă era un perfecţionist, şi intenţiona să rezolve problemele mărunte de ultimă oră ale organizaţiei înainte de a se întoarce definitiv în Jeddah.

Aproape de sfârşitul războiului din Afganistan, când oamenii începuseră să se întoarcă acasă, Osama a stat un timp într-o bază pe care o achiziţionase la câţiva kilometri de Peshawar, în nordul Pakistanului. Bait Al Asnar („casa din bârlogul leului") constase iniţial dintr-o casă mare de piatră şi un număr de dependinţe, dar în decursul campaniei fuseseră adăugate anexe şi noi clădiri. Fusese punctul de sosire pentru mulţi voluntari care plecau de acolo la instruire şi apoi în zona de război. Pentru alţii fusese un punct de ieşire, din care erau duşi cu maşina sau cu avionul la Islamabad sau Karachi, de unde plecau spre casă cu zboruri civile.

În toiul războiului, pe măsură ce numărul oamenilor din MAK creştea, creşteau şi solicitările de tip administrativ. În 1988, afluxul de luptători care i se alăturau era atât de mare şi programul lui era atât de încărcat, încât Osama nu mai reuşea să se documenteze la fel de meticulos cum o făcea înainte. Îl îngrijora că nu putea să ofere răspunsuri familiilor care întrebau de cei dragi, mulţi dintre ei luptători de ani de zile în Afganistan, rupţi de lumea exterioară. Veşnic tehnocrat, în acel an Osama a organizat un departament administrativ. Acesta trebuia să se ocupe cu urmărirea deplasărilor luptătorilor între Bait Al Ansar, taberele de instrucţie şi grupurile de atac din afara graniţei, din Afganistan. Întrucât lucra cu informaţii delicate, Osama a hotărât ca departamentul să nu aibă sediul în niciunul dintre birourile MAK din Pakistan, ci la bine apărata bază Bait Al Ansar. Apoi a rebotezat baza, dându-i numele mai modern şi mai cunoscut — Al-Qaeda („baza").

Semnarea Acordurilor de la Geneva pe 14 aprilie 1988 a pus capăt unui război de ocupaţie de zece ani în Afganistan şi a schimbat repede întreaga atmosferă din comunitatea arabo-afgană. După ani de zile la

limita supraviețuirii, luptătorii străini s-au trezit lăsați în voia unui viitor incert. Deși în această perioadă n-au existat niciodată sciziuni care să zdruncine latura afgană a mujahedinilor, aceşti oameni aveau de luat o decizie: să se întoarcă acasă, sau să rămână în Afganistan. Mulți au optat să se întoarcă la casele lor.

În 1989, Osama şi partenerul său Abdullah Azzam erau foarte preocupați de viitor. Instigatorul palestinian dorea ca organizația lor să păstreze un nucleu în nordul Pakistanului şi centre în zonele prietenoase din Afganistan, unde să fie instruiți oamenii care aveau să conducă revoluția islamică. Sprijinit de banii lui Osama, se vedea liderul unei revoluții islamice sunite, oarecum asemănătoare cu revoluția islamică şiită care a măturat Iranul. Azzam credea că poporul era pregătit să se răscoale în goana după o utopie islamică. Iar Osama a subscris la visul lui.

Odată cu moartea lui Azzam în noiembrie 1989, totul s-a schimbat.

Fără pasiunea lui Azzam care să-l mâne înainte, Osama s-a mulțumit cu un alt vis.

Formatul mişcării Al-Qaeda nu a fost plănuit cu exactitate, ci a evoluat în timp. Cum luptele din Afganistan erau pe sfârşite, luptătorii arabo-afgani se întorceau din munți. De obicei, primul lor punct de oprire din Pakistan era Al-Qaeda. În bază domnea o atmosferă de euforie amestecată cu tristețe, ceea ce nu era de mirare. Oamenii aceia se antrenaseră şi luptaseră împreună, împărtăşiseră durerea morții camarazilor lor, se rugaseră, mâncaseră şi dormiseră împreună. Fireşte că între ei exista o legătură.

Aceasta a fost perioada în care ideile şi scopurile Al-Qaeda au început să prindă contur în mintea lui Osama. Deşi oamenii lui erau secătuiți fizic şi emoțional, toți veneau din munți crezând cu aceeaşi fervoare în principiile care îi duseseră acolo. La mesele compuse din „pâine nisipoasă, brânză şi ceai", Osama îi testa. De asemenea, racola viitori colaboratori. Multora le dădea numerele de telefon de la biroul său, pe unde el însuşi nu mai trecuse de ani buni, cu indicația de a lua legătura cu el. Altora, care îşi expuneau clar ideile de continuare a luptei islamice acasă la ei, le promitea neoficial sprijin financiar.

Cu ani în urmă, cei mai mulți dintre luptători lăsaseră în urmă slujbe şi familii ca să plece în necunoscut în Afganistan. Prin intermediul

MAK, Osama le plătise familiilor lor o rentă. În felul acesta, le cumpărase loialitatea. Acum, stând pe pernuţele uzate ale *majlis*-ului său din Al-Qaeda, Osama auzea clar visurile şi aspiraţiile celor care luptaseră cu atâta bărbăţie pentru fundamentalismul islamic. „Considerăm lumea islamică drept un stat unic şi, atât cât putem, cooperăm cu oamenii pe baza dreptăţii şi a evlaviei", spunea el. „Suntem o singură naţiune cu o religie unică."

Timpul pe care îl petrecea Osama cu oamenii lui — şi sprijinul pe care li-l oferea — aveau să-i asigure şi legături strânse cu viitorii săi aliaţi importanţi ca lideri ai grupărilor fundamentaliste „surori" împrăştiate în Orientul Mijlociu. Mulţi se întorceau în ţările lor mai îndoctrinaţi ca niciodată cu fundamentalism islamic şi dornici să răstoarne guvernele laice influenţate de occidentali. Cunoştinţele căpătate în războiul afgan aveau să le fie de folos pentru a înfiinţa celule teroriste şi de gherilă, pentru a confecţiona bombe, a plănui raiduri armate şi a comite asasinate.

Totuşi, în multe ţări arabe, în ciuda faptului că în multe locuri au fost salutaţi ca eroi victorioşi, aceşti veterani de război nu erau deloc bineveniţi, iar guvernele nu-i scăpau din ochi. Se spune că Arabia Saudită, de exemplu, fusese încântată că mii de potenţiali scandalagii, agitatori şi intriganţi aveau o ocupaţie în afara graniţelor ei. Alte state au fost mai înţelegătoare cu cetăţenii lor şi i-au sprijinit. În Sudan, guvernul le-a dat slujbe foştilor luptători, i-a ajutat să înfiinţeze tabere de antrenament şi pe unii i-a numit în posturi guvernamentale.

Cu sprijinul continuu promis de Osama, alţii au optat să se întoarcă în Afganistan. În vidul de putere cauzat de războiul civil din ţară, multe tabere de instrucţie ale mujahedinilor au continuat să funcţioneze, sponsorizate de Osama. Multe aveau să devină terenuri de antrenament şi case pentru mercenarii islamici, un fenomen nou. Aceşti luptători puteau fi trimişi să lupte oriunde era nevoie de ei. În anii următori, veteranii afgani-arabi au jucat un rol în luptele islamice din diverse ţări, de exemplu în Somalia, Bosnia, Kosovo şi Cecenia.

Ele au fost şi nuclee ale Al-Qaeda.

Nu e deloc limpede ce planuri avea Osama pentru sine în acest punct, dacă avea vreun plan. Familiei îi transmitea că vine acasă, că şi-a

terminat treaba, şi că are de gând să-şi consacre tot timpul afacerii familiale. Familia crede că acesta a fost mereu planul lui.

Pe toată perioada luptei cu sovieticii în Afganistan, a ţinut legătura cu rudele lui din Jeddah, deşi cu intermitenţe. Uneori, trecea şi o lună fără să fie sunat de niciunul dintre fraţi, de mama sau de soţia lui. Dar, ciudat, chiar şi în toiul conflictului, nu a uitat niciodată vreo zi de naştere. În timpul *Eid*-ului, sărbătoarea islamică echivalentă Crăciunului, trimitea daruri. Alteori, când făcea turul statelor din Golf şi din Orientul Mijlociu pentru a strânge fonduri şi a obţine sprijin, avea o plăcere deosebită să facă surprize sosind pe neaşteptate acasă.

Una dintre aceste vizite acasă s-a produs în timpul unei tragedii. În 1988, cel mai mare dintre fiii lui Mohammed bin Laden, Salim, a murit într-un accident în Texas, la doar 36 de ani, în timp ce pilota un avion ultrauşor. Salim fusese cel care îl salvase de la autodistrugere, şi Osama avea o relaţie specială cu el. În mai puţin de un an, i-a pierdut pe Salim şi pe Abdullah Azzam, persoanele de care era cel mai apropiat.

Când Armata Roşie a început să-şi plănuiască strategia de retragere, se pare că Osama a făcut acelaşi lucru. În a doua jumătate a lui 1988 şi în 1989 a început să ia legătura regulat cu unchii şi fraţii lui. Având mai mult timp liber, discuta pe larg cu ei despre afacerea familiei. Din aceste conversaţii reieşea că Osama era foarte hotărât să termine cu Al-Qaeda şi să se întoarcă în biroul lui de dinainte de război.

S-ar fi zis că dorea să se întoarcă în biroul de şef al Bin Laden Group, printre mobilele de stejar şi plantele ornamentale, pentru a trata cu clienţii şi a conduce proiecte. Nu a pomenit nimic de finanţarea unei reţele teroriste regionale. La începutul verii lui 1989, Osama i-a telefonat mamei sale pentru a-i spune că vine acasă.

CAPITOLUL 10

Întoarcerea acasă a unui erou

În vara lui 1989 Osama bin Laden a ajuns direct în Jeddah, cu un avion privat. Nu era fericit. În primăvară, Armata Roşie se retrăsese în sfârşit din Afganistan, dar, spre durerea lui, văzuse ţara pe care o considera acum o a doua casă intrând în război civil. Mujahedinii, de care fusese aşa de mândru, se luptau acum între ei pentru firimituri de putere. Cum nimeni nu mai respecta legea, veştile despre uciderea civililor, despre violuri şi jafuri erau acum un lucru comun. Pentru un om care credea din toată inima în cauză şi în ţară, era o lovitură dureroasă.

Zăbovise în Afganistan şi Pakistan ca să-şi lichideze organizaţia. Era obosit după zece ani petrecuţi mereu în mişcare, sau, în ultima perioadă, ascunzându-se în peşteri în timp ce elicopterele sovietice cu arme la bord dădeau târcoale în căutarea oricăror semne de viaţă care să declanşeze un atac nimicitor. După o astfel de viaţă, i-a spus el fratelui său Bakr, o viaţă simplă părea foarte atrăgătoare.

Însă Osama nu se gândise la un lucru. Acum era o celebritate în toată puterea cuvântului.

În a doua jumătate a anilor 1980, media arabă îşi concentrase atenţia asupra acestei figuri ieşite din comun şi îi lăudase eforturile, transformându-l într-un fel de enigmă. Era o poveste fără sfârşit. Ba mai mult, luptătorul pentru libertate educat şi stilat era expert în influenţarea jurnaliştilor pe care îi întâlnea. Când reputaţia lui crescuse, Osama vorbise pe larg cu presa.

Era extraordinar cum un om aparent aşa de modest reuşea să seducă jurnaliştii fără drept de apel. În biroul său din Jeddah avea un

angajat care se ocupa de relaţia cu presa. Când a început să devină cunoscut, numărul cererilor de interviuri a crescut, şi foarte puţine au fost refuzate. Biroul lui monitoriza şi presa regională şi internaţională. Când nu era acolo, îi erau trimise săptămânal în Afganistan, via Pakistan, colete cu decupaje din ziare şi casete video cu apariţiile la televiziune. Osama le studia cu atenţie şi era încântat de atenţia care i se acorda.

La fel de bine se pricepea şi la relaţiile publice, devenind şarmant ori de câte ori se afla în compania unui reprezentant al presei. După întâlnirea cu Osama, Abdul Bari Atwan, redactorul-şef al ziarului *Al-Quds al-Arabi*, cu sediul la Londra, scria: „Mi s-a părut un om forte modest din fire. Crede fiecare cuvânt pe care îl spune. Nu minte. Nu exagerează. Nu face nimănui complimente. Nici măcar nu încearcă să ascundă ceva. Spune tot ce simte. Este foarte enigmatic. Are un glas calm şi este foarte manierat. Am stat o zi întreagă cu el şi i-am sesizat cu adevărat farmecul, manierele rafinate şi modestia autentică, nu exagerată sau falsă. Este un om care se orientează spre viaţa de apoi şi care consideră sincer că a trăit mai mult decât suficient. Simţi la el tristeţea — pe care nu o exprimă — că nu a murit ca un martir când lupta cu sovieticii sau cu comuniştii sau cu păgânii. Simţi că parcă ar spune «De ce sunt în viaţă?»"

Fiind specialist în relaţii publice, Osama fermeca auditoriul. Orientul Mijlociu nu mai avusese lideri charismatici de la Gamal Abdel-Nasser. Nasser a fost un pionier al socialismului arab şi un lider moral al lumii arabe în timpul uneia dintre cele mai critice perioade din istoria ei. După ce a devenit preşedintele Egiptului, în 1952, în urma unei lovituri de stat militare, Nasser a fost lăudat în toată lumea arabă pentru naţionalizarea Canalului de Suez, reforma agrară şi politicile socialiste care au scos din sărăcie marea majoritate a egiptenilor.

Mai mult, Nasser s-a bucurat de o popularitate fără precedent în toată lumea arabă şi a fost admirat pentru că a sprijinit cu entuziasm naţionalismul arab. În lumea musulmană a devenit un fel de talisman. A sprijinit mişcările liberale împotriva ocupaţiei de tot felul din ţările în curs de dezvoltare şi a fost lider fondator al Mişcării de Nealiniere. Alături de Nehru, preşedintele Indiei, şi Sukarno, preşedintele Indoneziei,

a devenit un important controlor internaţional al influenţelor din politica ţărilor în curs de dezvoltare.

La scurt timp după înfrângerea arabilor de către Israel în 1967, Nasser a demisionat, dar sute de mii de egipteni au mărşăluit pentru a-şi exprima sprijinul, proteste similare având loc în capitalele din toată regiunea, şi Nasser a rămas în funcţie. Când boala l-a răpus, în 1970, unda de şoc s-a resimţit în toată lumea arabă. Într-o uluitoare manifestare de emoţie, milioane de egipteni au urmat procesiunea funerară pe străzile din Cairo, şi pe cuprinsul Orientului Mijlociu s-au înregistrat manifestări de durere fără precedent.

Din 1970, oamenii de rând din lumea arabă nu mai aveau o personalitate în jurul căreia să se grupeze. În ultima parte a anilor 1980, mulţi au fost foarte bucuroşi să asculte de Osama, tânărul mahomedan charismatic care şi finanţa, şi conducea lupta pentru alungarea Uniunii Sovietice din Afganistan. În mod ironic, povestea lui se potrivea şi cu diversele nuanţe politice din regiune. În democraţiile islamice şi dictaturile extreme din Orientul Mijlociu, el era înfăţişat drept cucernicul Osama bin Laden, care întorsese spatele însemnelor bogăţiei pentru a se dedica unei cauze nobile. Monarhiile din Golf, bogate în petrol, aveau un alt punct de vedere. El era socotit un exemplu al faptului că nou-îmbogăţiţii lumii arabe nu-şi pierduseră, la urma urmei, credinţele religioase.

Din toate punctele de vedere, la sfârşitul anilor 1980 Osama era steaua în urcare a Islamului. În birourile şi în magazinele din regiune, printre inscripţiile tradiţionale coranice şi obligatoria fotografie retuşată şi dezinfectată a liderului, cei bine informaţi şi avizaţi politic expuneau acum şi fotografia lui Osama bin Laden.

Având în vedere noua lui celebritate, planurile lui Osama de a se întoarce în Jeddah şi de a-şi relua viaţa de odinioară au fost probabil calculele cele mai puţin corecte pe care şi le făcuse în ultima perioadă. Avionul lui a aterizat într-un colţ izolat al Aeroportului Internaţional din Jeddah, unde a fost întâmpinat de câţiva membri ai familiei, şi de unde luptătorul pentru libertate s-a întors în casa părintească, palatul în care îşi petrecuse cea mai mare parte a copilăriei.

Ceruse un singur lucru familiei sale: să fie lăsat să intre în ţară fără zarvă. Familia şi-a dat toată silinţa să-i facă pe plac, dar dorinţa lui Osama nu s-a împlinit. Vestea că se întorsese acasă s-a răspândit repede printre numeroasele lui rude. Unchi, veri, nepoţi, rude de tot felul — şi prietenii lor — au asaltat palatul sperând să stea de vorbă cu el la o cafea, tradiţia ospitalităţii arabe. Cum în palat lucrau zeci de servitori dornici să împărtăşească vestea prietenilor şi rudelor, nu a trecut mult până când tot Jeddahul a aflat că eroul lumii musulmane era acasă. În scurtă vreme a început să primească în vizită prieteni de familie, apoi consilieri municipali, apoi membri ai organizaţiei politice locale. În cele din urmă chiar şi prinţul Majid ibn Abdul Aziz Al Saud, influentul frate al regelui Fahd şi guvernator al învecinatei Mecca, i-a făcut o vizită neoficială. Prinţul era purtătorul unui mesaj de bun venit acasă din partea monarhului.

La un moment dat servitorii au fost chemaţi să-i împrăştie pe curioşii care se învârteau pe lângă porţile palatului în speranţa de a-l zări pe Osama. Dacă mergea la una dintre numeroasele cafenele din Jeddah, se pomenea asaltat de o mulţime de vânători de autografe, aidoma unei vedete de fotbal. Musulmanii de rând îl abordau pe fostul mujahedin cu aparate de fotografiat, cerând fotografii cu eroul lor.

Osama sorbea cu lăcomie această adulaţie şi era vizibil dornic să-şi petreacă timpul în cafenelele din oraş. Adora atenţia care i se acorda şi dovedea o răbdare nemărginită, dând autografe, lăsându-se fotografiat şi răspunzând la întrebări despre faptele lui de vitejie. Făcând cumpărături cu soţia lui, era încântat când intra în unele magazine mici de pe străzile din Jeddah şi descoperea că patronii atârnaseră o fotografie dintr-un ziar sau chiar unul dintre puţinele postere care circulau la acea vreme reprezentându-l pe cel mai faimos fiu al Jeddahului. Fostul proscris se întorsese şi îşi vedea chipul alături de cel al regelui.

Sosirea acasă a fost extraordinară, ţinând cont că familia nu avusese un respect deosebit pentru el înainte de a-şi găsi credinţa şi a pleca din Afganistan. Apropiaţii lui din vremea aceea îşi amintesc că, la început, Osama a părut oarecum luat prin surprindere de profunzimea afecţiunii pe care o aveau acum oamenii pentru el. A respins cu timiditate propunerile de a-şi asuma un rol public. Azi, familia este de părere chiar că prinţul Majid a venit cu o ofertă pentru o funcţie în guvern. Poate că

regele Fahd a dorit să-şi apropie această personalitate nou apărută, ceea ce e de înţeles. În schimb, Osama a repetat că doreşte doar să se întoarcă în modestul său birou şi să-şi reia munca în cadrul afacerii familiei de unde o lăsase. Şi aşa s-a şi întâmplat.

În vara lui 1989, după doar câteva zile de odihnă, a început un program zilnic. După rugăciunile de dimineaţă, se întorcea acasă şi lua micul-dejun, udat cu ceai dulce. Mai târziu se ducea la birou şi lucra serios până la mijlocul după-amiezii, cu o singură pauză, pentru rugăciunile de la amiază. Vrând puţină intimitate, Osama şi soţia lui s-au mutat într-un apartament luxos din Jeddah.

„M-am întors la construirea de drumuri în Taif şi Abha. Am adus înapoi echipamentul pe care l-am folosit la construirea de tuneluri şi drumuri pentru mujahedinii din Afganistan", spunea el. Aparent, Osama bin Laden era acasă şi îşi continua viaţa, un cetăţean obişnuit practicând o meserie obişnuită.

Totuşi, a ieşit repede la iveală că nu era aşa. Fără ştirea familiei, şi-a transformat biroul într-un fel de Birou Oval al fundamentalismului islamic din Orientul Mijlociu. Între întâlnirile cu arhitecţii pentru discutarea proiectelor, Osama înroşea telefonul, sprijinind jihadul din regiune, care era acum ferm în mâinile afganilor-arabi retraşi din Afganistan.

În primele zile ale islamului, pentru a-i apăra pe credincioşi şi pentru a asigura supravieţuirea credinţei, profetul Mahomed a fost nevoit să elaboreze conceptul de jihad, sau „război sfânt". Războaiele, luptele şi revoltele naţionale împotriva politeismului şi materialismului au avut întotdeauna drept scop apărarea religiei, nu cucerirea, expansiunea sau imperialismul. Primele revelaţii ale profetului cu privire la jihad sunt înscrise în Coran la Sura XXII: Hajj (versetele 39 şi 40), care spune: „Celor împotriva cărora necredincioşii poartă război li se dă voie să lupte fiindcă ei sunt asupriţi (cu adevărat Dumnezeu are cea mai mare putere să îi ajute) şi au fost daţi afară din casele lor pe nedrept pentru singura vină de a fi spus «Domnul nostru este Dumnezeu»." În Sura II: Baqara (versetul 190), Coranul spune: „Luptaţi în temeiul lui Dumnezeu împotriva celor care vă atacă. Dar aveţi grijă să păstraţi limita, întrucât Dumnezeu nu îi iubeşte pe cei care încalcă legea."

În cazul invadării Afganistanului de către Uniunea Sovietică, campania de îndepărtare a forţelor Moscovei a fost în mod clar un jihad. Totuşi, activitatea de după retragere a multor facţiuni afgano-arabe era în afara limitelor impuse de Coran şi, prin urmare, neislamice prin definiţie. Respectarea cu stricteţe a legii islamice părea să fi dat greş, în timp ce interpretarea poruncilor profetului a fost progresiv deformată pentru a se adapta în mod convenabil la comportamentul majorităţii. Islamul era denaturat de oamenii care îşi apăraseră cu atâta vitejie credinţa.

Observaţiile lui Osama pe tema jihadului nu erau mai lămuritoare. „În ziua de azi, jihadul trebuie purtat de naţiune", a spus el. „Se poate renunţa la obligaţia de a participa la jihad dacă oamenii au dizabilităţi. Dar noi credem că cei care au luat parte la jihadul din Afganistan poartă cea mai mare responsabilitate în această privinţă, fiindcă ei şi-au dat seama că, deşi cu posibilităţi reduse, cu un număr mic de mine antitanc, cu un număr mic de carabine Kalaşnikov, au reuşit să zdrobească cel mai mare imperiu pe care l-a cunoscut omenirea. Au zdrobit cel mai mare dispozitiv militar."

În această perioadă petrecută în Arabia Saudită, jihadul lui personal se limita la birou. Era aproape zilnic în legătură cu „oamenii lui" din regiune, discutând amănunţit despre planurile lor, văzând unde putea să fie de ajutor. În această perioadă s-au pus bazele multor grupări islamice teroriste moderne, mai ales în Egipt şi Algeria, unde erau pe cale să izbucnească conflicte serioase.

Toate erau ascunse, firește, în spatele unei spoieli de respectabilitate. Osama părea că-şi vede liniştit de treabă în cadrul afacerii familiei, dar asta era o faţadă care-i permitea să deturneze sume mari către aliaţii lui din regiune. Banii erau viraţi în conturile bancare ale celor care doreau să cumpere arme şi explozibil pentru a le folosi într-o luptă în ţara lor; nimeni nu se gândea la nenorocirile pricinuite semenilor musulmani şi familiilor lor. Sume mari se îndreptau şi spre Al-Qaeda şi spre taberele paramilitare de antrenament care continuau să scoată pe bandă luptători antrenaţi în izolatul Afganistan.

Totuşi, autorităţilor din Arabia Saudită nu le-a luat mult timp să adulmece activităţile lui. Se crede că, în 1990, guvernele Egiptului, Algeriei şi Yemenului au făcut demersuri diplomatice la Riad după ce au

descoperit că opoziția islamică din țările lor era în creștere și a devenit brusc mai bine înarmată — sursa bogăției ei recente aflându-se în Arabia Saudită. Instigarea statelor învecinate nu putea fi tolerată, mai ales că regimul saudit era dornic să controleze propria opoziție internă. Descoperirea activităților lui Osama a fost un mare șoc pentru casa regală, care avea legături foarte strânse cu membrii familiei Bin Laden. Prințul Naif, ministru de interne și frate cu regele Fadh, a ordonat o anchetă discretă. Osama a fost monitorizat în liniște. Cu cât guvernul saudit afla mai multe, cu atât mai puțin încântat era.

Tot atunci, pe lângă activitățile lui bancare secrete, Osama începuse să-și petreacă timpul în compania unor oameni pe care Naif și apropiații lui îi considerau suspecți. În rândurile dreptei religioase conservatoare existaseră mereu îndoieli cu privire la legitimitatea regimului Al Saud. Saad Al-Fagih, un disident saudit de frunte, care trăiește în exil la Londra și este șeful Mișcării pentru Reformă Islamică în Arabia, descrie situația drept „domnia patologică a familiei regale".

Legitimitatea familiei regale saudite se bazează în mare măsură pe dreptul din naștere și pe statutul lor de păzitori ai patriei islamului. Unii credeau că familia Al Saud își pierduse această autoritate morală, nu neapărat din cauza fărădelegilor regelui și ale membrilor importanți ai familiei, ci din cauza comportamentului deseori urât al prinților. Un disident saudit pe nume Mohajir Al-Saeed, care a studiat la Ohio State University, a scris într-o lucrare de cercetare că guvernul „pervertise acele credințe și se îndreptase cu o ferocitate din ce în ce mai mare spre instrumentele de supraveghere și represiune în masă. Chiar de la început, acest stat a folosit puteri străine (și neislamice) pentru a-și asigura securitatea externă (dând la schimb într-o măsură sau alta suveranitatea lui, mai întâi britanicilor, iar mai târziu americanilor, pentru a-l apăra de mișcările care au străbătut lumea arabă după sfârșitul erei coloniale)... Regimul saudit nu a fost în stare decât să înăbușe dezacordurile cu privire la nereușitele lui aplicând cele mai diabolice metode de control de stat. În viața de zi cu zi din țară, un segment mult mai mare al populației trăiește greu. Pentru un cerc tot mai mare de cetățeni devine limpede că numai familia regală este răspunzătoare de eșecurile voinței politice atât pe plan intern, cât și pe plan internațional. În ciuda

câtorva generații de creștere a produsului intern brut, alimentată exclusiv de sectorul de bază al economiei, adică exportul de petrol, Arabia Saudită este tot o țară din Lumea a Treia... Un segment tot mai mare al societății saudite înțelege asta și își dă seama că guvernul Arabiei și-a trădat principiile islamice și, prin nepotismul practicat de casa regală, a furat viitorul țării".

Conservatorii islamiști au fost receptivi la astfel de gânduri. Printre noile relații ale lui Osama bin Laden se numărau mai mulți clerici și disidenți inflexibili care fuseseră identificați de guvern drept agitatori. Osama a început de asemenea să țină discursuri în unele organizații secrete și predici în câteva moschei mai controversate din Jeddah, minimalizând importanța familiei regale și cerând schimbarea. Întrucât era o celebritate, oamenii voiau să audă ce are de spus. Înregistrări autorizate ale discursurilor lui s-au vândut într-un sfert de milion de exemplare în această perioadă, cifră raportată, la care dacă se adaugă înregistrările vândute pe sub mână pe piața neagră se poate spune că numărul înregistrărilor cu discursurile lui ajungea la milioane.

Își folosea vocea influentă și pentru a da avertizări cu privire la iminenta invadare de către Irak. La acea vreme, regele Fadh era în relații bune cu președintele irakian Saddam Hussein și își dădea toată osteneala să-l păstreze alături, pentru binele atât al Arabiei Saudite, cât și al Kuwaitului.

Când Ministerul de Interne l-a cercetat mai îndeaproape pe eroul campaniei afgane, a fost ca și cum ar fi cojit o ceapă. A descoperit „coji" incompatibile cu Statul. Totuși, era de neconceput ca un personaj atât de cunoscut să „dispară" sau să fie reținut într-una dintre renumitele pușcării din Jeddah — soartă pe care se presupune că au avut-o mulți opozanți ai regimului. Cam în această perioadă s-au făcut intervenții la membrii importanți ai familiei Bin Laden. Unchiul lui Osama, Abdullah Awad bin Laden, a fost abordat în mod neoficial și pus la curent cu înclinațiile nepotului său. Au fost informați și frații mai mari ai lui Osama. S-a dat de înțeles că astfel de activități puteau pune în pericol relația comercială de lungă durată dintre guvern și firma familiei. Pentru clan, vestea s-a dovedit un șoc. Tatăl lui Osama fusese mai apropiat decât multă lume de o suită de regi saudiți, și familia se mândrea cu

loialitatea ei. Era total inacceptabil ca vreun membru al clanului, darămite cel mai renumit fiu al lui, să fie implicat în subminarea statului.

O vreme s-a crezut că situația a fost adusă sub control. Lui Osama i s-a retras discret pașaportul și i s-a spus să nu părăsească Jeddahul fără permisiune. Însă el a continuat să sprijine tacit grupările din străinătate, deși cu mult mai multă grijă. În aparență se lepădase de ostilitatea față de familia Al Saud. Dar apoi evenimentele au început să se înlănțuie.

Pe 2 august 1990 forțele lui Saddam Hussein au invadat Kuwaitul, pe care conducerea Irakului îl considera de mult ca făcând parte din țara lor. Această revendicare teritorială dusese de-a lungul anilor la confruntări și la o ostilitate continuă între cele două state arabe vecine din Golf. După ce tentativa de a invada Iranul se încheiase cu întoarcerea la starea de fapt cu prețul a un milion de vieți, Saddam căuta cuceriri mai ușoare, vizând vecinii slabi de la sud. Cum sub frontiera prost definită erau depozite bogate de petrol, Irakul reclama în mod constant că instalațiile petroliere ale Kuwaitului extrăgeau petrol în mod ilegal din terenurile petrolifere irakiene.

Invadarea Kuwaitului de către Irak a șocat profund populațiile și guvernele din Golf. Familia Bin Laden a avut aceeași reacție. Pe 3 august, majoritatea femeilor și copiilor din familie au fost trimiși cu avioane particulare în țări mai sigure. Luptătorul pentru libertate Osama era și șocat, și entuziasmat. Deși pe 2 august țara era cufundată în haos, el a reușit să ia legătura direct cu biroul regelui Fadh, cu o ofertă uluitoare. Într-o săptămână, afirma Osama, putea să adune sub arme 10 000 de mujahedini, fie pentru a apăra regatul, fie pentru a intra în Kuwait și a încerca să elibereze țara prin jihad.

Poate că sub impulsul momentului nu a sesizat ironia situației. De unde până atunci critica familia Al Saud, acum voia s-o apere, împreună cu regatul ei, cu ajutorul mujahedinilor, cele mai revoluționare brigăzi din lume, care au jurat să răstoarne toate regimurile care urmau chiar și pe departe așa-zisele principii prooccidentale apărate de sistemul Arabiei Saudite.

În aceeaşi zi, a plecat cu un avion privat direct la Riad. În capitala Arabiei Saudite era mare agitaţie; zeci de mii de maşini, pline cu cetăţeni, se grăbeau să ajungă la aeroport sau cât mai departe de Kuwait şi de ameninţarea irakiană. Osama s-a dus direct la biroul regelui Fadh. Monarhul era ocupat, lucru de înţeles, dar Osama a fost condus în biroul prinţului Sultan, puternicul ministru al Apărării, frate bun cu regele. Osama i-a prezentat ministrului un memoriu de zece pagini, scris de mână, în care îşi expunea planurile de apărare a regatului. Promitea ca în două zile să strângă sub arme 4000 de afgani-saudiţi antrenaţi, urmaţi de încă 6000 de oameni care aveau să sosească de pe cuprinsul Orientului Mijlociu, toţi luptători experimentaţi şi veterani ai campaniei din Afganistan.

Memoriul includea şi un plan detaliat de apărare a Arabiei Saudite. Osama era gata să folosească toate utilajele grele deţinute de firma familiei, să le trimită în grabă la graniţa cu Kuwaitul şi să înceapă construirea unei linii de apărare corespunzătoare.

Osama ştia deja că regele Fadh era gata să ceară ajutor Statelor Unite. Însă el l-a asigurat pe prinţul Sultan că un afgan-arab era mai bun decât un recrut irakian, şi că oamenii lui puteau uşor să înfrângă Garda Republicană de elită a lui Saddam. Argumentul a fost că pentru o armată musulmană este un privilegiu să apere o ţară musulmană. Prinţul Sultan a părut convins. I-a spus lui Osama să se întoarcă în Jeddah şi să înceapă pregătirile pentru mobilizare, în timp ce el avea să-i arate planul regelui Fadh.

La căderea nopţii, la doar o zi de la invadarea Kuwaitului de către Irak, Osama a ajuns în Jeddah. S-a dus direct la biroul său din sediul companiei şi a început să telefoneze reţelei sale de luptători din Arabia Saudită şi din Orientul Mijlociu. I-a informat pe câţiva membri ai familiei despre rolul pe care urma să-l joace Bin Laden Group în apărarea ţării lor. Apoi a început să contacteze luptători importanţi din regat. În doar opt ore, întreaga reţea a lui Osama era în aşteptare, gata de luptă. Eroul campaniei din Afganistan era pregătit să-şi asume rolul de apărător al Arabiei Saudite, rol care, considera el, i se cuvenea de drept.

Membrii familiei îşi amintesc că timp de mai multe zile după prezentarea ofertei, Osama a fost nedezlipit de telefonul mobil, aşteptând

un răspuns de la regele Fadh. A sunat în mod repetat la cabinetul monarhului, a contactat mai multe ajutoare ale regelui Fadh pentru a reitera oferta, a trimis mai multe faxuri, precum şi scrisori prin câţiva angajaţi. Între timp a lucrat zi şi noapte în biroul său rânduindu-şi forţele, mobilizându-le şi pregătindu-le de acţiune, convins că ele aveau să fie cheia succesului în războiul care stătea să înceapă.

Dar apoi, pe 7 august, a venit bobârnacul care l-a consumat şi l-a înfuriat până în ziua de azi. În acea zi s-a anunţat că trupele Statelor Unite vor intra în Arabia Saudită pentru a apăra rezervele de petrol saudite. Consiliul de Securitate al Naţiunilor Unite ceruse deja Irakului să se retragă din Kuwait şi, ulterior, decretase un embargo comercial, însă acum Statele Unite începeau să pregătească o coaliţie mondială al cărei scop era să-l forţeze pe Saddam Hussein să se retragă din Irak, sau să elibereze Kuwaitul prin forţă.

Împreună cu trupele americane, în regat au sosit soldaţi din zeci de ţări, reprezentând o coaliţie internaţională formată din state arabe, islamice şi din Orientul Mijlociu, precum Afganistan, Bahrain, Bangladesh, Egipt, Kuwait, Maroc, Oman, Pakistan, Qatar, Arabia Saudită, Senegal, Siria, Turcia şi Emiratele Arabe Unite, şi din state nearabe, precum Australia, Belgia, Canada, Cehoslovacia, Coreea de Sud, Danemarca, Franţa, Germania, Grecia, Honduras, Italia, Marea Britanie, Noua Zeelandă, Nigeria, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia şi Spania. Efortul era parţial finanţat de ţările care nu puteau să trimită trupe. Au fost promişi şi primiţi mai mult de 5,3 miliarde de dolari. Principalii donatori au fost Arabia Saudită şi Kuwaitul.

Pe 29 noiembrie, ONU a stabilit ca termen-limită pentru retragerea paşnică a trupelor irakiene din Kuwait data de 15 ianuarie 1991. Pe 18 ianuarie a fost lansată operaţiunea „Furtună în deşert", sub conducerea generalului american Norman Schwarzkopf.

Coaliţia condusă de Statele Unite a început un masiv război aerian menit să distrugă forţele şi infrastructura civilă şi militară ale Irakului. Irakul a ripostat prin atacuri teroriste şi a lansat rachete Scud asupra Israelului — în încercarea nereuşită de a extinde războiul şi de a rupe coaliţia — şi asupra Arabiei Saudite. Principalele forţe ale coaliţiei au invadat Kuwaitul şi sudul Irakului pe 24 februarie, iar în următoarele

patru zile i-au încercuit şi înfrânt pe irakieni şi au eliberat Kuwaitul. Pe 28 februarie preşedintele SUA, George Bush, a declarat încetarea focului, şi majoritatea forţelor irakiene din Kuwait fie s-au predat, fie au fugit. Din cei 545 000 de soldaţi trimişi de Irak în Kuwait, se crede că 100 000 şi-au pierdut viaţa.

În timp ce lumea se bucura şi saudiţii sărbătoreau, Osama îşi oblojea mândria rănită. Suferea mai mult decât dacă ar fi fost rănit fizic. Oferta pe care i-o făcuse regelui Fahd nu fusese de fapt refuzată, ci pur şi simplu nici regele, nici vreun membru al guvernului lui nu se deranjase să-l contacteze pe „mujahedinul milionar" ca măcar să admită că a primit o ofertă. Înfuriat, Osama s-a întors complet împotriva regimului pe care se oferise să-l ajute să se apere de irakieni, şi împotriva americanilor. Se poate spune că acesta a fost punctul de cotitură din viaţa lui Osama, care l-a determinat să se dedice misiunii supreme. Lumea îi refuzase oferta de ajutor şi în schimb se întorsese spre străini pentru a elibera Kuwaitul. În patria lui, eroul Islamului, cel care învinsese Uniunea Sovietică, nu avea niciun rol de jucat.

Chiar în timp ce Kuwaitul era încă prădat de irakieni, Osama ducea o campanie de subminare a poziţiei Arabiei Saudite. Şi-a reînceput misiunea de a răsturna dreapta religioasă — un lobby puternic în regat. După ce a convins un molah influent să emită o *fatwa* (edict religios) pentru ca oamenii să se împotrivească sosirii trupelor occidentale, se crede că până la 4000 de voluntari au fost trimişi în Afganistan să se alăture Al-Qaeda, pe cheltuiala lui Osama.

Osama şi-a expus clar punctele de vedere într-un interviu: „Niciun guvern care vinde interesele oamenilor lui, îşi trădează poporul şi ia măsuri care îl înlătură din lumea musulmană nu va reuşi. Noi prezicem că liderul de la Riad şi cei care, ţinând cu el, au rămas cu evreii şi creştinii şi au pierdut Al-Haramien, sfintele altare, în faţa evreilor şi creştinilor americani sau de altă naţionalitate vor fi distruşi. Ei au părăsit naţiunea musulmană. Prezicem că la fel ca familia regală iraniană, Shah, se vor împrăştia şi vor dispărea. După ce Allah le-a dat proprietatea asupra celui mai sacru pământ şi le-a dat o bogăţie de pe urma petrolului cum nu s-a mai auzit, ei tot păcătuiesc şi nu preţuiesc darul lui Allah. Prezicem nimicire şi dezbinare... o mare pustiire în naţiunea

musulmană, mai ales ce i se întâmplă poporului musulman din Irak... Profetul a spus: «O femeie a intrat în iad din cauza unei pisici. Nu a hrănit-o şi a împiedicat-o să-şi găsească singură mâncare.» Ea merge în iad fiindcă a lăsat o pisică să moară de foame, dar ce să zicem de cei care le-au permis sutelor de mii de soldaţi să blocheze milioane de musulmani în Irak?"

Acesta a fost şi este cocktailul ameţitor de raţionament şi ură al lui Osama. În concepţia lui, păgânii înarmaţi de pe pământul sfânt al islamului comiteau o profanare, şi acest lucru punea capăt legitimităţii islamice a familiei Al Saud. Furia lui a crescut şi mai mult când, după război, americanii au rămas în Golf, şi mai ales în bazele din Arabia Saudită. „Veţi pleca atunci când corpurile soldaţilor şi civililor americani vor fi trimise [acasă] în lăzi de lemn şi sicrie. Atunci veţi pleca", a spus el mai târziu la emisiunea *Nightline* de la ABC.

În Arabia Saudită a început să-şi intensifice activităţile, vorbind la întrunirile opoziţiei, acuzând cu putere guvernul şi familia Al Saud, provocând agitaţie. Acum, cauza palestiniană, un subiect care nu-l interesase niciodată, a devenit brusc un instrument util de propagandă împotriva ameninţării americane. În faţa unui mare auditoriu a declarat: „Când cumpărăm bunuri americane suntem complici la uciderea palestinienilor. Companiile americane câştigă milioane de dolari în lumea arabă, cu care plătesc taxe guvernului lor. Din aceşti bani, Statele Unite trimit anual 5 miliarde de dolari Israelului, care le foloseşte pentru a-i ucide pe palestinieni."

Era foarte probabil ca aceste acţiuni şi discursuri provocatoare să aibă repercusiuni asupra unei persoane urmărite deja îndeaproape de autorităţi. În loc să iniţieze un dialog, autorităţile au preferat o abordare agresivă. Osama a fost hărţuit pe stradă. După cum au declarat membrii familiei lui, a fost chiar bruscat de un grup de „tineri". O rudă îşi aminteşte că odată s-a întors acasă plin de sânge şi cu un ochi învineţit, atât de tare fusese bătut. Altă dată, guvernul a autorizat Garda Naţională să-i percheziţioneze ferma din afara Jeddahului. Asta l-a întărâtat şi mai mult pe Osama. Şi-a manifestat protestul în faţa prinţului moştenitor Abdullah, care este şi şeful Gărzii Naţionale. Prinţul Abdullah şi-a cerut scuze, spunând că nu ştiuse de acest plan, însă era

puţin probabil ca o descindere la proprietatea unui cetăţean atât de cunoscut să nu fi fost ordonată de la cel mai înalt nivel. S-au făcut şi presiuni financiare. Osama a fost ameninţat că, pe lângă anularea unor contracte valoroase cu guvernul, o să-i fie confiscată şi averea.

Astfel de metode de constrângere fizică şi psihică au fost o tactică proastă din partea autorităţilor saudite. Palmaresul lui arăta că era un luptător, aşa că a-l înrăi şi mai mult era o idee proastă. Tensiunea dintre el şi guvernul saudit a crescut. Blocat în Jeddah, Osama se simţea ca un leu în cuşcă. Ştiind că toate convorbirile telefonice îi erau ascultate şi că era urmărit de Serviciile de Securitate, nu putea să vorbească liber cu reţeaua lui din străinătate.

Totuşi, în primăvara lui 1991, s-a ivit un prilej de a evada, şi anume atunci când prinţul Naif, ministrul de Interne, a fost trimis de regele Fahd în străinătate, într-o misiune oficială. Osama credea că prinţul Naif se ocupa personal de cazul lui. Absenţa lui din ţară putea fi un bun prilej de evadare.

S-a dus la fratele său mai mare, Bakr, şi l-a informat că, prin relaţiile lui, făcuse rost pentru compania Bin Laden Construction de un contract valoros de construire de drumuri în Pakistan. Pentru a finaliza acordul, trebuia să se ducă la Islamabad, iar pentru asta avea nevoie de paşaport.

După moartea tatălui lor şi accidentul fatal al lui Salim, o mare parte din portofoliul afacerilor familiei îi revenise lui Bakr, un om integru şi competent. Bakr era — şi este — foarte respectat. Printre numeroşii lui prieteni se numărau regele Fahd şi prinţul Ahmed, ministru de Interne adjunct. Bakr avea şi reputaţia de mare filantrop. Donase sume consistente cauzelor bune din Arabia Saudită şi din toată lumea arabă, şi sponsorizase şcoli şi orfelinate din ţări sărace. A finanţat mii de săraci ca să poată înfăptui *hajj*-ul şi a plătit spitalizarea pentru tratament de specialitate în Occident unor familii sărace din Jeddah. Cu relaţiile lui sus-puse şi caracterul său integru, Bakr a reuşit să recupereze documentele de călătorie ale fratelui său mai mic. Asumându-şi un oarecare risc, a garantat pentru fratele lui şi prinţul Ahmed a fost convins să predea paşaportul lui Osama.

În prima săptămână din aprilie 1991, avionul particular al lui Osama a aterizat la Karachi. Venise într-un exil cert. În aceeaşi săptămână i-a trimis prin fax lui Bakr o scrisoare în care îşi cerea scuze că-i trădase încrederea, şi a telefonat câtorva rude pentru a-şi justifica faptele.

Pakistanul, fosta patrie a lui Osama, era acum un loc periculos pentru un disident saudit. Cu siguranţă că vicleana ISI avea să afle repede de la guvernul Arabiei Saudite că el era acolo şi, după toate probabilităţile, nu avea să ezite să-l aresteze şi să-l predea autorităţilor saudite. A doua zi, Osama a ajuns cu un avion mic la Peshawar şi, mai târziu, la o bază Al-Qaeda din munţii Afganistanului, nu departe de Jalalabad. A fost altă întoarcere acasă emoţionantă. Blocat atâta timp în Jeddah şi înconjurat de bănuieli şi învinuiri, acum era în patria lui spirituală. Mai multe sute de luptători Al-Qaeda l-au întâmpinat trăgând în aer salve de gloanţe cu Kalaşnikovurile lor.

Dar iarăşi a fost dezamăgit. Deşi organizaţia Al-Qaeda o ducea bine, situaţia din Afganistan era mai proastă decât o lăsase el. Ţara era cuprinsă de un război civil, iar societatea părea să intre în colaps. Într-o lună, şi-a pierdut răbdarea cu foştii săi aliaţi. Considerându-se în stare să pună capăt vărsării de sânge, Osama a încercat să intervină. Dar la fiecare pas a fost refuzat categoric. În Kabul, capitala pe care luptase atâta timp să o elibereze, a găsit oameni înarmaţi la fiecare colţ de stradă şi civili ajunşi la sapă de lemn, condamnaţi la foamete de colapsul ţării. Cei zece ani din viaţa lui pe care îi dedicase eliberării Afganistanului fuseseră în zadar.

La sfârşitul lui 1991, aflând că ISI căuta să pună mâna pe el şi văzând că eforturile lui de mediere între facţiunile de mujahedini nu duceau nicăieri, Osama şi-a dat seama că, pentru a se dezvolta, revoluţia avea nevoie de o bază corespunzătoare. Numai o singură ţară, Sudanul, întrunea condiţiile. Cu mai mulţi ani în urmă, la sfârşitul ocupaţiei sovietice, Sudanul nu-i primise cu bucurie doar pe luptătorii lui afgani-arabi, ci şi pe cei pe care ţările lor îi respinseseră. Hassan al-Turabi, liderul charismatic al Frontului Islamic Naţional (NIF), care se afla la guvernare, era un prieten fidel cauzei. El l-a primit cu braţele deschise pe Osama bin Laden.

CAPITOLUL 11

Terorism S.A.

Sudanul este cea mai mare țară din Africa, alcătuind 8% din continentul african și fiind aproximativ de mărimea Europei. Țara se învecinează cu Egiptul și Libia la nord, cu Etiopia la est, cu Kenya, Uganda și Zair la sud și cu Republica Centrafricană și Ciad la vest. Din punct de vedere strategic, Sudanul controlează rutele de transport maritim care duc de la Marea Roșie la Golful Eilat și Canalul de Suez. Deși majoritatea populației consideră că aparține lumii arabe, minoritățile creștină și animistă din sud consideră că fac parte din statele africane negre de la granița cu Sudanul.

Războiul civil din Sudan — cel mai îndelungat conflict intern din lumea de azi — a făcut îngrozitor de multe victime. La sfârșitul mileniului, războiul și foametea pricinuită de el uciseseră mai mult de două milioane de oameni și făcuseră ca aproximativ cinci milioane de locuitori să se refugieze în alte părți ale Sudanului — cea mai mare concentrare de persoane strămutate pe plan intern din lume. Numărul oamenilor din sudul Sudanului uciși în acest conflict este mai mare decât totalul victimelor din Bosnia, Kosovo și Ruanda.

Liderul spiritual sudanez, Hassan al-Turabi, și-a făcut studiile la Sorbona, Paris, și la Universitatea din Londra. Era considerat capabil să comunice și să relaționeze cu un public cu orientare occidentală. Cei care îl cunosc îl descriu ca pe un om cald și fermecător. Mulți au crezut că el o să pună capăt războiului civil din țara sa natală și că o să devină unul dintre cei mai importanți și iubiți lideri din Africa.

Pe 30 iunie 1989, în urma unei lovituri de stat militare, la conducerea Sudanului a venit generalul Omar Hassan al-Bashir. Generalul era islamist şi a fost captivat de al-Turabi. După războiul din Golf — în care, la fel ca Osama, sudanezii credeau că n-ar fi trebuit să fie folosite trupe occidentale neislamice — Sudanul a alunecat într-un extremism periculos. În 1991 al-Turabi era şeful Frontului Islamic Naţional din ţara sa, al Conferinţei Populare Arabo-Islamice şi, în plus, membru vechi al Frăţiei Musulmane, o grupare islamică extremistă. Tot el a fost şi iniţiatorul unei organizaţii colective pentru grupurile islamice sunite teroriste, Islamist International, menită să coordoneze lupta împotriva aşa-zisei ordini mondiale „iudeo-creştine".

În august 1989, la doar şase săptămâni de la venirea la putere a lui al-Bashir, al-Turabi a participat la o întrunire extraordinară a Frăţiei Musulmane Internaţionale la Londra. La această întrunire el a pus pe masă o ofertă absolut nouă, care deschidea uşile Sudanului oricăror grupări dornice să folosească ţara drept bază. În schimbul a milioane de dolari plătiţi guvernului suferind, Sudanul era gata să fie un canal oficial în procesul fundamentalismului islamic, o bază din care grupările să se poată angaja în mod liber în campanii teroriste împotriva regimurilor nefundamentaliste. Mai târziu, după războiul din Golf, al-Turabi a înfiinţat Conferinţa Poporului Islamic, care cuprindea Organizaţia Internaţională Populară (PIO). PIO trebuia să fie un fel de parlament al terorismului, un forum cu 50 de delegaţi reprezentând fiecare ţară în care se ducea o luptă islamică.

Al-Turabi s-a folosit de puterea sa pentru a deveni unul dintre cei mai de seamă susţinători ai terorismului pe plan mondial, ţara lui ajungând să asigure pregătire militară, sprijin sau ambele unor grupări precum Hezbollah, Hamas, Jihadul Islamic Palestinian, Jihadul Islamic Egiptean şi Grupul Islamic Armat din Algeria, pentru a numi doar câteva. Se spune că sute de activişti din Africa şi din Orientul Mijlociu au fost pregătiţi militar în Sudan pentru a se întoarce în ţările lor, unde să înfăptuiască atacuri şi să producă anarhie cu intenţia de a prelua instituţiile respectivelor ţări şi de a instaura un regim islamic.

În august 1993 Sudanul a fost înscris de SUA pe lista statelor care sponsorizează terorismul, dar şi-a văzut mai departe de treabă. În scurtă

vreme, țara era strâns aliată cu Iranul; strategia teroristă a celor două țări presupunea schimb de tehnologie și informații.

Al-Turabi era prieten la cataramă cu Osama bin Laden când, la încheierea campaniei din Afganistan, acesta din urmă căuta o bază pentru numeroșii lui afgani-arabi. Câțiva ani mai târziu, al-Turabi a acceptat bucuros să-l găzduiască pe Osama, care căuta pentru sine un refugiu sigur, dar și o bază de unde să acționeze.

În decembrie 1991, Osama a plecat cu un avion mic de pe un aerodrom plin de hârtoape din Peshawar spre Khartoum, capitala Sudanului. Când avionul s-a oprit pe pista Aeroportului Internațional din Khartoum, Osama a găsit un comitet de întâmpinare trimis de al-Turabi. Zeci de copii fluturau stegulețe și cântau cântece revoluționare, o fanfară militară interpreta imnul național al Sudanului, și mai mulți oficiali guvernamentali veniseră să-i ureze bun venit celui pe care în mod clar îl considerau un VIP. Toată această primire fastuoasă îi era destinată unui om care în trecut fusese modestia întruchipată.

Osama a fost stânjenit, dar s-a simțit și onorat de felul în care sudanezii întâmpinau un erou al fundamentalismului islamic. Însă Sudanul avea să fie casa la care visase Osama. Al-Turabi i-a spus clar că o să poată lucra nestânjenit și că Frontul Islamic Național îi va da tot concursul pentru a-i grăbi reușita. A fost începutul unui parteneriat care avea să dureze mulți ani. Ba e posibil chiar ca patriarhul teroriștilor, în vârstă de 59 de ani, să fi fost confesorul pe care îl căuta Osama ca să-l înlocuiască pe Abdullah Azzam, asasinat cu mai mulți ani în urmă.

În câteva săptămâni Osama s-a instalat într-una dintre puținele clădiri mai moderne din Khartoum, unde avea un birou pentru activitatea comercială și altul pentru Al-Qaeda, o armată de secretare și personal divers. Aceste birouri ar fi semănat cu oricare altele din lume, dacă activitatea care se desfășura în ele n-ar fi avut drept scop exportarea fundamentalismului islamic prin mijloace violente. Al-Turabi trecea deseori pe acolo pentru a discuta cu Osama, la o cafea, despre cum vedea el lumea islamică. Exilatul saudit se agăța de fiecare cuvânt și îi împărtășea întru totul viziunea.

La începutul lui 1992, în organizația Al-Qaeda a intrat Wahid El Hage, un cetățean american care mai târziu, în februarie 1999, avea să

fie adus în faţa unui tribunal din New York sub acuzaţia de conspiraţie şi sperjur în cazul atentatelor cu bombă de la ambasadele din estul Africii. El Hage îi fusese prezentat lui Osama de Azzam, partenerul lui din Maktab al-Khidamat. S-a implicat în campania de alungare a sovieticilor din Afganistan şi, în 1992, când i s-a oferit o slujbă în cadrul biroului comercial al lui Osama, s-a mutat cu familia în Khartoum. Depoziţia lui de la procesul de mai târziu oferă o relatare directă despre viaţa din acel birou din Khartoum, dar şi cele ale familiei lui sunt la fel de lămuritoare. Într-un interviu, unul dintre membrii familiei lui a spus: „[Osama] era o persoană ocupată şi avea sute de oameni care lucrau pentru el. Nu reuşeai să-l vezi decât dacă te invita." Tot rudele lui au mai spus şi că El Hage făcea în mod frecvent călătorii de afaceri în Europa şi în alte părţi ale lumii.

Clădirea în care se afla biroul Al-Qaeda era de obicei încercuită de un pluton aparţinând armatei sudaneze. Şi locuinţa lui Osama din capitală, somptuoasă după standardele sudaneze, era păzită de 50 de soldaţi. Pe lângă alte câteva proprietăţi, avea şi o mică fermă pe malurile Nilului Albastru, unde îi plăcea să-i ducă pe jurnaliştii occidentali în încercarea de a le schimba imaginea de as în terorism pe care o aveau despre el. Într-un interviu publicat în revista *Time* în mai 1996, jurnalistul Scott MacLeod declara: „La fermă, a ţinut să precizeze că egiptenii o numiseră tabără pentru teroriştі. Tot ce se putea vedea acolo erau câţiva cai, câteva vaci şi capre. «Fotografiaţi ce vreţi», spunea Bin Laden cu un zâmbet."

Osama a fost repede integrat în cercul lui al-Turabi. Nu avea decât 34 de ani, dar era pe cale să declanşeze una dintre cele mai importante probleme cu care avea să se confrunte lumea fundamentalismului islamic.

Pe 5 iulie 1991, Banca Internaţională de Credit şi Comerţ (BCCI) s-a prăbuşit. Investitori mici şi mari din întreaga lume au pierdut miliarde. Printre ei s-au numărat cam toate organizaţiile islamice teroriste importante din lume: se spune că BCCI a fost un paravan pentru multe dintre aceste organizaţii. Prăbuşirea băncii a fost o grea lovitură pentru fundamentalismul islamic. Fără un sistem prin care banii să circule în lume în mod invizibil, avea să fie relativ simplu să se dea de urma fondurilor

teroriştilor. Cauza avea să fie falimentată prin îngheţarea conturilor ei, prin confiscarea fondurilor şi sechestrarea bunurilor. Sarcina rezolvării acestei crize i-a revenit lui al-Turabi. Disperat, el s-a întors spre Osama. La o cafea, în biroul Al-Qaeda, a aruncat bomba. I-a spus sauditului că are o misiune şi că viitorul întregii lupte ar putea să se sprijine pe umerii lui, ai lui Osama.

A fost o chemare sub arme care l-a entuziasmat. În decursul mai multor luni, biroul lui a devenit „Banca Mondială" a terorismului şi, împreună cu o echipă mică de contabili şi experţi financiari islamici, a pus la punct mai multe planuri. Din când în când al-Turabi trecea pe acolo pentru a-i aminti protejatului său că succesul trebuia să vină în scurtă vreme, înainte ca economia teroriştilor să se prăbuşească de tot şi ca organizaţia să fie nevoită să închidă prăvălia.

În cursul acestui proces au fost concepute mai multe modele la care apoi s-a renunţat, din cauză că erau prea greu de condus sau de întreţinut. În schimb, Osama a apelat la propria sa experienţă. În timpul conflictului din Afganistan, se ocupase de aproape toate tranzacţiile financiare importante pentru MAK şi, cu ocazia călătoriilor în Orientul Mijlociu în scopul strângerii de fonduri, ajunsese să ştie cine erau simpatizanţii cauzei fundamentaliste. În vara lui 1997 a luat legătura în mod discret cu cei mai bogaţi dintre aceşti indivizi, mai ales cu aceia care aveau o reţea internaţională de companii. Majoritatea au fost mai mult decât dispuşi să sprijine un plan care nu costa nimic, dar care îi punea bine cu conducerea cauzei... în eventualitatea că ea prindea rădăcini şi expulza din ţara lor sistemul capitalist, prooccidental.

În câteva luni, Osama i-a dezvăluit lui al-Turabi ceea ce a numit el „Grupul Fraternităţii". Acesta era o reţea de 134 de afacerişti arabi ale căror afaceri însumate formau un imperiu comercial întins pe tot globul. Aveau conturi bancare în practic toate ţările şi, împreună, în cadrul afacerilor lor legale, transferau de colo-colo miliarde de dolari. Era un paravan perfect. Grupul Fraternităţii a ajuns să fie folosit de grupări teroriste din întreaga lume. Osama a fost foarte lăudat şi preţuit pentru sârguinţa lui.

Prima societate comercială înfiinţată de Osama în Sudan a fost Al-Hijrah pentru Construcţie şi Dezvoltare Ltd. Cu şiretenie, şi-a luat

drept parteneri atât oficiali importanți din Frontul Islamic Național, cât și militari sudanezi. Cele două organizații erau efectiv un guvern în cadrul guvernului și, ca atare, conducerea lor controla toate cheltuielile federale.

În această perioadă, la nivel național se punea accentul pe dezvoltarea orașului Port Sudan, bine plasat pe coasta Mării Roșii. Al-Hijrah a primit un contract de construire a noului aeroport din Port Sudan și, mai târziu, a unei artere principale cu patru benzi care să lege Khartoum de Port Sudan. Acest proiect masiv presupunea construirea a circa 1200 de kilometri de drum pavat.

Al-Hijrah s-a implicat repede și în alte proiecte, precum cele de lărgire a Nilului Albastru în anumite zone. Erau multe de schimbat și în sistemul de căi ferate al țării, în jur de 5500 de kilometri de linie ferată care leagă majoritatea orașelor principale. Totuși, din cauza războiului civil, sistemul avea nevoie de reparații. Majoritatea sistemului datează de pe vremea ofensivei lui Kitchener împotriva mahdiștilor, din anii 1890, și este o linie simplă, cu ecartament îngust. Firma lui Osama a lucrat la un proiect important de îmbunătățire a liniei care lega Port Sudan, din estul țării, de orașul Nyala, din vest. A avut și contracte pentru aeroporturi în orașele Kassala și El Obeid și pentru rețele de drumuri în vestul țării. Relațiile lui din cadrul armatei i-au asigurat un contract pentru șoseaua de 500 de kilometri care se întinde între Khartoum și orașele Shendi și Atbarah, din nord.

Cu astfel de contracte mari, Al-Hijrah pentru Construcție și Dezvoltare i-a eclipsat repede pe competitorii care erau și mai vechi, și mai cunoscuți. Au început să curgă și lucrări particulare. Ba chiar firma a obținut contractul pentru cel mai mare proiect civil de inginerie tehnologică din țară, Barajul Rosaires. Într-un răstimp de câteva luni, compania devenise o corporație cu o cifră de afaceri și profituri de milioane de dolari.

Talentul comercial al lui Osama l-a ajutat să sesizeze și alte oportunități. Având la cheremul lui factorii de decizie ai țării, adunând bani din acțiunile lor din compania de construcții, Osama și-a văzut mai departe de interesele lui particulare. Două firme importante înființate de el au fost Wadi al-Aqiq și Ladin International Company, firme de

import-export. Într-o lună de la înființarea lor, Wadi al-Aqiq și Ladin International Company aveau asigurate o mulțime de contracte, printre care importarea de alimente pentru armata sudaneză, administrarea importurilor de cărbune în țară și aprovizionarea cu combustibil pentru avioane, atât pentru zborurile militare, cât și pentru aeroporturile civile din Sudan.

Lui Osama i s-au oferit oportunități și în sectoarele subdezvoltate ale petrolului și minereritului. În ciuda rezervelor consistente — pe lângă petrol, în Sudan se găsesc din abundență mică, marmură, ghips, minereu de fier, uraniu, mangan, zinc și cupru —, aceste bogății naturale rămân aproape neexploatate, contribuind la produsul intern brut cu doar 4%. Una dintre întreprinderile mai mici ale lui Osama a fost implicată chiar și în căutarea de aur pe dealurile de la Marea Roșie.

O altă firmă din portofoliul lui era Taba Investment Company Ltd. Aceasta se ocupa cu schimbul de valută, dar avea și un compartiment numit Themar al-Mubaraka Company, care se ocupa serios de agricultură. Pentru a-i sprijini eforturile, guvernul sudanez i-a cedat un milion de acri de pământ, mare parte în vestul țării.

Deși se credea că în jur de 65% dintre sudanezi erau direct angajați în industrie, doar circa 5% din zona de uscat a Sudanului era folosită în agricultură. Din cauza lipsei unui sistem de irigații și a infrastructurii generale proaste, pământul nu era exploatat la întregul potențial. Folosind fonduri limitate, Osama a făcut repede pământul să producă prin culturi de mei, sorg, orez, manioca, grâu, fasole, arahide și banane. O fermă a companiei din Ed Damazin era una dintre cele mai mari unități agricole din Sudan, care producea susan și arahide. Osama a investit și în vite și deținea multe ferme de păsări.

În plus, tot el a investit 50 de milioane de dolari în înființarea Băncii Islamice Al-Shamal din Khartoum, o întreprindere în parteneriat cu Frontul Islamic Național, care de atunci a fost puternic implicat în circulația fondurilor destinate terorismului în Orientul Mijlociu.

Conform unor surse, imperiul de afaceri al lui Osama s-a extins în întreaga regiune și chiar și în Occidentul pe care îl disprețuia așa de mult, cu toate că-și masca dreptul de proprietate prin companii de tip holding și prin terți. Vernon Loeb, membru al colegiului de redacție al

Washington Post, scria în 1998: „Holdingurile lui [Osama] includ companii comerciale în Kenya, o companie de fabricare a ceramicii în Yemen şi o bancă, o companie de construcţii şi firme de investiţii în Sudan, unde el şi asociaţii lui aproape că au pus monopolul pe guma arabică, principalul produs de export al ţării, şi o materie primă pentru o mare parte din producţia de suc de fructe din SUA.

Succesul imperiului său comercial era pentru Osama mai important decât ştiau cei mai mulţi oameni, chiar şi gazdele lui sudaneze. Fiindcă deşi reuşise să fugă din Arabia Saudită, luase cu el doar fonduri limitate, după spusele membrilor familiei. Transferarea unor sume mari de bani lichizi în străinătate ar fi ridicat semne de întrebare pe vremea când încerca să-şi convingă fratele să-i obţină înapoierea paşaportului. Se crede că Osama a luat cu el o geantă în care erau 1 milion de dolari, bani retraşi din conturi curente în zilele de dinaintea plecării. Înainte să-i fie descoperită înşelăciunea, a băgat repede mâna în conturi şi a mutat banii în bănci asupra cărora Arabia Saudită nu deţinea controlul. Dar aceste fonduri erau rapid înghiţite de Al-Qaeda, cu zecile ei de tabere de antrenament pentru terorişti din Afganistan, şi de numeroasele cereri de sprijin financiar din partea grupurilor de rezistenţă islamică împrăştiate în Orientul Mijlociu.

Când a ajuns în Khartoum, Osama era foarte îngrijorat. Timpul se scurgea. Toate căile de a mai scoate bani din Arabia Saudită erau blocate. Guvernul saudit, înfuriat de fuga lui, făcea tot ce-i stătea în puteri, în cadrul şi în afara reglementărilor bancare, să îngheţe sau să-i confişte banii din conturi. Cum era de aşteptat, el îşi luase deja măsuri de precauţie pentru a contracara o astfel de eventualitate. În lunile şi anii precedenţi, îşi depusese o parte din bani în cutii de valori în bănci din Jeddah şi din Pakistan. Câţiva asociaţi de încredere au avut acces la ele şi le-au golit repede, trimiţând banii în străinătate. Mai avea fonduri şi în alte bănci din lume, unde putea acum să facă operaţiuni. Nu erau sume uriaşe, al căror transfer ar fi atras atenţia, ci sume variind între 1 milion şi 2 milioane de dolari. Cum avea să se dovedească mai târziu, a folosit bănci din toată Europa, inclusiv uriaşa bancă britanică Barclays.

În ciuda acestor pregătiri, Osama a pierdut zeci de milioane de dolari. „Averea" lui fusese estimată la 300 milioane de dolari, dar în

realitate avea mult mai puțin. Nu erau bani lichizi, ci închiși în acțiuni împărțite între fiii lui Mohammed bin Laden la moartea lui. Accesul la mai multe milioane nu era o problemă în Jeddah, dar, fugind din Arabia Saudită, Osama nu-l mai deținea. Cheltuind până la 5 milioane de dolari pe lună cu rețeaua lui teroristă, știa clar că este în încurcătură. Al-Qaeda nu se implicase încă în activități infracționale pentru a se finanța — mai avea câțiva ani până la droguri și taxe de protecție —, astfel că, în afară de buzunarul lui Osama, singura sursă de finanțare era o mână de donatori.

În 1991 și 1992, Osama a evoluat de la terorist fugar la un prosper om de afaceri. Fabricile și fermele lui ofereau locuri de muncă foștilor luptători mujahedini. Afgani-arabi din toată regiunea s-au alăturat din nou fostului lor șef. Conform unui raport, în mai 1993 mai bine de 300 au fost duși din Afganistan în Sudan pentru a ocupa posturi în noua organizație. Într-un interviu din 1996 acordat ziarului britanic *The Independent*, Robert Fisk l-a întrebat direct pe Osama despre slujbele pe care le asigura mujahedinilor și câți foști luptători i se alăturaseră în Sudan. „Nu vreau să spun [câți], a răspuns el. Dar sunt aici cu mine, muncesc chiar aici, construind drumul până la Port Sudan. Le place munca asta, și mie la fel. Este un plan măreț pe care îl realizăm pentru poporul de aici. Îi ajută pe musulmani și le face viața mai bună."

În 1992, interesele gemene ale lui Osama, comerțul și lupta islamică, se dezvoltau repede. Mai presus de toate, încerca să îmbogățească arsenalul organizației Al-Qaeda. Mărturii din timpul procesului lui Wahid El Hage arată că acesta avansase de la simplu secretar la ajutor apropiat al disidentului saudit. Anchetatorii americani au spus că El Hage „era cercetat pentru eforturile lui de a încerca să obțină arme chimice pentru organizația lui Osama bin Laden". Pentru prima dată, Osama era înconjurat de stabilitatea care avea să-i permită să-și împlinească visurile mai mari legate de Al-Qaeda. Avea deja o relație strânsă cu Al Jihad și al-Gamaat al-Islamiyya în Egipt, cu Hezbollah în Iran, cu FIN în Sudan și cu grupuri de adepți ai jihadului din Yemen, Arabia Saudită și Somalia. Zeci de alte grupări fundamentaliste țineau morțiș să aibă relații cu Al-Qaeda.

Osama spunea că scopul Al-Qaeda era „să-i unească pe toţi musulmanii şi să înfiinţeze un guvern care să urmeze regulile califilor [succesorii lui Mahomed]". El era încredinţat că numai prin forţă se putea întemeia califatul. Prin urmare, scopul Al-Qaeda ca grup de sprijin multinaţional era de a finanţa şi a orchestra activităţile militanţilor islamici din întreaga lume sub umbrela lui. Miza lui principală era răsturnarea acelor guverne din statele musulmane pe care le considera corupte şi eretice şi înlocuirea lor cu lideri care să guverneze după *sharia*, legea islamică.

Această viziune a fost dublată de credinţa care l-a mânat pe Osama într-o direcţie puternic antioccidentală şi antiamericană. Felul în care s-a folosit de această ţintă nu era diferit de abordarea lui Adolf Hitler. Liderul german şi-a concentrat mânia publică asupra evreilor şi i-a demonizat, folosindu-i drept ţapi ispăşitori pentru tot ce nu mergea bine în lume. Hitler a reuşit să-şi facă poporul să-l creadă şi apoi a putut să aplice cel mai cumplit program de genocid pe care l-a cunoscut vreodată lumea, în timp ce şi-a unit poporul într-o cauză comună. Osama şi-a găsit drept demon America şi s-a concentrat asupra ei. Era o alegere evidentă, iar sprijinul era uşor de găsit. Statele Unite erau — şi sunt — foarte antipatizate de lumea musulmană pentru sprijinul acordat Israelului în detrimentul palestinienilor. „Războiul nostru nu e împotriva poporului american sau occidental, ci împotriva influenţei corupătoare a Occidentului. Ce a dat Occidentul lumii? Poftă de putere şi dreptul de a jefui şi prăda ţările mai sărace", a afirmat el într-un interviu acordat unui jurnalist arab.

Pentru realizarea acestor ţeluri, Osama avea o nouă viziune despre sine şi despre Al-Qaeda. În contactele cu omologii săi din Hezbollah, Hamas şi Jihadul Islamic, privise organizaţiile lor cu ochi critic. Toate erau în mare măsură unidimensionale, prost organizate şi nesustenabile pe termen lung. Erau organizaţii create de terorişti cu scopul pe termen scurt de a produce multe daune duşmanului, cât mai repede. Deşi era de acord cu ţelurile lor, Osama le considera total neprofesioniste şi prost conduse, rude sărace ale grupării pe care o preconiza el. La fel ca în cazul imperiului său comercial, se vedea în rolul de director general, administrând afacerile unei organizaţii mondiale. Era o idee îndrăzneaţă şi

fără precedent, însă una care a slujit bine lumea comerțului. Dacă ea funcționa pentru Heinz, Pepsi sau Nike, credea Osama, nu exista niciun motiv pentru care să nu fie valabilă și pentru Terorism S.A. a lui.

Pentru a-și realiza planul, a început să-și apropie oamenii care aveau să fie directorii lui. Al-Qaeda urma să aibă un comitet de conducere, iar organizația avea să fie divizată în mai multe departamente. Unul se ocupa cu dirijarea activităților teroriste, altul cu politica și problemele religioase, iar al treilea avea să dețină un rol administrativ, ocupându-se cu plata salariilor, socotelile și alte mărunțișuri, precum pregătirile de călătorie. O diviziune mai mică se ocupa de comunicare, inclusiv de relațiile cu presa.

Cu acest proiect bine definit se juca Osama de ceva vreme, însă până atunci îi lipsise genul de bază solidă pe care o găsise în Sudan. În 1992, când imperiul său de afaceri prospera, producând bani pentru organizația soră, Osama s-a concentrat asupra Al-Qaeda, Teroare S.A. Și-a format treptat comitetul de conducere, alcătuit din locotenenți de încredere din fosta campanie afgană, plus ceva sânge proaspăt și mai mulți indivizi foarte respectați din regiune. Unul dintre aceștia, care avea să se apropie în mod constant de Osama și să exercite o foarte mare influență asupra lui, era șeful Jihadului Islamic Egiptean, Ayman al-Zawahiri.

Al-Qaeda a adunat sub aripa ei și alte grupări teroriste regionale și internaționale, pe care le aproviziona cu arme sau le finanța. Osama era un susținător înfocat al tuturor, însă folosea metoda hrănirii cu pipeta, furnizându-le cantități mici și provizii limitate, pentru a-și păstra aliații subordonați organizației mai mari.

Primul test adevărat pentru noua Al-Qaeda a survenit la sfârșitul lui 1992, când două evenimente s-au impus atenției lui Osama. Primul a fost dispariția treptată a Bosniei și genocidul necontenit împotriva musulmanilor de acolo. Al doilea a fost o solicitare de sprijin din partea unei grupări care voia să-i înfrunte pe americani. Amândouă erau cauze cărora Osama nu le-a putut rezista.

Prima campanie în care Osama a implicat Al-Qaeda a fost cea din Bosnia, unde Serbia lui Slobodan Miloșevici se angajase în cel mai cumplit

genocid din Europa, după cel practicat de naziști în al Doilea Război Mondial. Se pare că Occidentul abandonase populația majoritar musulmană din Bosnia.

Iugoslavia se formase în jurul Serbiei în timpul unui șir de războaie de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, când Imperiul Otoman a pierdut treptat controlul teritoriilor din Balcani. În 1917, Pactul din Corfu proclama că toți iugoslavii (adică slavii din sud) aveau să se unească sub domnia casei regale sârbe. La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, monarhia a fost abolită și conducerea a fost preluată de mareșalul Tito, liderul Partidului Comunist. După moartea lui, survenită în 1980, fragilitatea federației guvernate de el a devenit repede vizibilă.

Bosnia, cu un teritoriu cam de mărimea statului american West Virginia, a devenit țară independentă când Iugoslavia s-a fărâmițat. Acolo trăiau în jur de 4 milioane de oameni, și predominau trei grupuri etnice: musulmanii slavi (44% din populație), sârbii (31%) și croații (17%).

În ianuarie 1992, liderii sârbo-bosniaci naționaliști au proclamat o entitate sârbească în cadrul Bosniei. Într-un referendum organizat la scurt timp după aceea, peste 63% dintre votanții bosniaci au ales independența, întrunind criteriile de recunoaștere stabilite cu mai multe luni în urmă de SUA și de Comunitatea Europeană. Statele Unite, împreună cu majoritatea comunității internaționale au recunoscut independența Bosniei-Herțegovina în aprilie 1992.

În primăvara lui 1992, după ce ofensiva ei din Croația ajunsese într-un punct mort, Serbia a pornit un război împotriva Bosniei, la ordinele lui Slobodan Miloșevici, care voia să creeze o Serbie mai mare. Forțele paramilitare sârbe, întărite de Armata Națională Iugoslavă dominată de sârbi cu cel de-al patrulea arsenal ca mărime în Europa Războiului Rece, au început o campanie a groazei în estul Bosniei. La începutul lunii mai, armata iugoslavă a anunțat că se va retrage din Bosnia-Herțegovina. În realitate totuși, în jur de 80 000 de soldați și-au schimbat doar uniformele și, înarmați cu tancurile și avioanele pe care le-au lăsat în urmă iugoslavii, au continuat războiul și măcelul.

Această forţă sârbo-bosniacă reconfigurată sub conducerea generalului Ratko Mladici, ajutată de grupuri paramilitare, a început să ocupe teritorii din nordul şi estul Bosniei, să expulzeze o mare parte din populaţia nesârbească şi să înceapă „purificarea etnică". Această campanie implica uciderea în masă a civililor, lagăre de concentrare, violul sistematic şi strămutarea forţată a milioane de oameni, fapt care a creat cel mai mare val de refugiaţi din Europa de după al Doilea Război Mondial. Acest tablou a fost susţinut de raportul anual pe 1992 al Departamentului de Stat American cu privire la drepturile omului, care menţiona că forţele sârbeşti din Bosnia duceau o campanie de „cruzime, brutalitate şi măcel" fără seamăn în Europa de după perioada nazistă.

Dovezile sugerează că la sfârşitul lui 1992 grupuri de avangardă din mai multe grupări fundamentaliste islamice ajunseseră deja în Bosnia, deoarece comunitatea musulmană cerea zgomotos ajutorul internaţional. Majoritatea statelor musulmane erau legate de mâini de calitatea de membri ai comunităţii internaţionale, cu toate că unele erau implicate în furnizarea pe ascuns a unor cantităţi limitate de arme. Al-Qaeda a fost una dintre primele organizaţii care au răspuns, şi în cadrul comunităţii Serviciilor Secrete se crede că Osama a vizitat personal Bosnia de cel puţin două ori, pentru a se lămuri cu ce putea să ajute.

Pe toată durata acestei agresiuni, Organizaţia Naţiunilor Unite, Uniunea Europeană şi Statele Unite au fost ineficiente în eforturile lor de a negocia pacea. În mod periculos, au permis şi perpetuarea unei lupte inegale. În septembrie 1991, la cererea regimului Miloşevici, Naţiunile Unite au impus Iugoslaviei un embargo pe arme, în încercarea de a opri lupta.

La scurtă vreme după sosirea lui în Sudan, Osama a fost contactat pe canale clandestine de liderii multor miliţii musulmano-bosniace nou-apărute. Din cauza embargoului, musulmanii nu puteau să cumpere echipament militar pentru a se apăra. A fost o cerere la care Osama nu numai că a răspuns, ci pe care a luat-o ca pe o cauză personală. Deşi intenţiile lui au fost probabil dublate de dorinţa de a răspândi fundamentalismul, în absenţa unor măsuri din partea comunităţii internaţionale împiedicarea măcelăririi oamenilor nevinovaţi este o cauză pe care o poate înţelege chiar şi un observator neutru.

În 1992, Osama s-a angajat într-o ofensivă pe trei planuri pentru sprijinirea musulmanilor bosniaci. Aceasta a început cu propriii lui oameni. Avea sute, poate mii de luptători pregătiți în Afganistan, echipați cu îmbrăcăminte corespunzătoare unui teatru de război european, în mare parte asemănătoare cu a omologilor lor din rezistența musulmano-bosniacă. Al-Qaeda a început astfel, în liniște, să transporte soldați pe aeroportul din Sarajevo. Analiștii cred că în toiul conflictului în jur de 5000 de afgani-arabi luptau alături de frații lor europeni.

În a doua lui inițiativă, Osama a înființat un număr de grupuri de caritate prin care să poată fi transferate în mod legitim fonduri în Bosnia, atât pentru batalioanele Al-Qaeda, cât și pentru sprijinirea musulmanilor bosniaci. În sfârșit, a devenit repede unul dintre cei mai mari donatori de arme și de artilerie grea către musulmanii bosniaci. Prin relațiile lui de pe piața neagră din întreaga lume, a procurat echipament în valoare de zeci de milioane de dolari. Depozitele de arme ale Al-Qaeda din Sudan și Afganistan au fost rechiziționate și stocuri proprii în valoare de milioane de dolari au fost expediate pentru înarmarea rezistenței musulmane. A fost o desfășurare logistică masivă, care a furnizat o imagine clară a forței și organizării Al-Qaeda, cu aproape un deceniu înainte de intrarea în noul mileniu.

Osama s-a referit rareori la implicarea sa în Bosnia, iar când a făcut-o, a făcut-o doar în trecere, poate din cauză că nu a fost un jihad în sensul modern al cuvântului. Cu toate acestea, afganilor-arabi le-a fost încredințat un rol important în apărarea comunității musulmane din Bosnia.

Între timp, în Somalia avea loc un dezastru fără precedent. În ianuarie 1991, după o cârmuire brutală de 21 de ani, președintele Mohamed Siad Barre fusese răsturnat. Ca și cum n-ar fi fost de ajuns răul pe care i-l pricinuise Barre poporului său, după aceea Somalia se fărâmițase, în mare parte în grupuri stabilite pe principii etnice. Bande înarmate controlau regiunile, iar guvernul și toate serviciile civile erau la pământ. Lupta pentru putere împărțea o țară cu 8 milioane de locuitori într-o colecție de feude conduse de dictatori militari. Mai mult de 350 000 de somalezi au murit din cauza luptelor și a foametei.

Gărzile acestor feude prădau alimentele trimise ca ajutoare de urgență din străinătate, sporind foametea. Ajuns acum unul dintre așa-zișii dictatori militari somalezi, Barre a politizat în mod deliberat acest efort umanitar, afirmând că efortul se făcea în sprijinul lui. Această afirmație a atras și alte atacuri din partea liderului Congresului Unit Somalez (CUS), generalul Mohammed Farah Aidid, care a promis o „vărsare de sânge fără precedent" dacă în „țara lui" sosesc forțe străine.

Totuși, în cele din urmă, imaginile cu civili murind de foame au determinat comunitatea internațională să acționeze. Statele Unite au dispus trimiterea mai multor stocuri de urgență prin operațiunea „Furnizarea de ajutoare", deși acest lucru era periculos, din cauză că avioanele cu ajutoare deveneau ținta focului antiaerian. Dictatorii militari și oamenii lor au furat și aceste alimente, de îndată ce au aterizat, situație în urma căreia comunitatea internațională și-a dat seama că hrana trebuia livrată pe cale terestră, cu sprijin militar dacă era nevoie.

Rezoluția 794 a Consiliului de Securitate al ONU, adoptată pe 3 decembrie 1992, a aprobat o operațiune menită să împiedice facțiunile beligerante să fure transporturile de hrană și medicamente. Trupele trebuiau să acționeze ca forțe polițienești, având grijă ca proviziile să ajungă la cei care aveau nevoie de ele. Pe 9 decembrie 1992, infanteriștii marini americani au debarcat în capitala somaleză, Mogadishu, și au pus repede la punct o infrastructură expediționară pentru a facilita distribuirea în siguranță a hranei somalezilor înfometați. Miliția somaleză abia aștepta să ucidă orice soldat american, așa că sosirea lor era foarte riscantă. Trupele au primit permisiunea să „tragă pentru a ucide" dacă viața le era amenințată de forțele ostile. Aceste prime forțe au trecut la apărarea aeroportului din Mogadishu și la pregătirea lui pentru sosirea grosului forțelor mandatate de ONU. Când au sosit, acestea s-au grăbit să protejeze proviziile de hrană și rutele de transport. Orașul era devastat, iar populația, înfometată. Soldații străini erau îngroziți de ce vedeau.

În ciuda condițiilor cumplite, operațiunea a decurs bine. Mogadishu a fost repede pus sub pază și trupele s-au răspândit în orașele învecinate. Inginerii ajutau la reconstruirea infrastructurii.

Pe 11 decembrie, Aidid a semnat un armistiţiu cu celelalte facţiuni, şi au căzut de acord să-şi retragă forţele din Mogadishu. Totuşi, această pace a fost de scurtă durată. După succesul iniţial al operaţiunii „Redarea speranţei", ONU a continuat cu UNOSOM II. Aceasta era menită să fie o prezenţă „fără rază de acţiune", permiţându-le politicienilor să hotărască în mod paşnic viitorul Somaliei. Ideea a fost perfectă în teorie, dar în practică nu a funcţionat.

Vina a fost nu în mică măsură a lui Aidid. Instruit în Italia, pe vremea preşedinţiei lui Siad Barre fusese în armată, făcuse parte din cabinet şi fusese ambasadorul Somaliei în India. Barre l-a numit şeful Serviciilor Secrete, dar mai târziu a ajuns să-l suspecteze de uneltire împotriva lui şi l-a băgat la puşcărie, unde a stat din 1969 până în 1976. Când guvernarea lui Siad Barre a slăbit, Aidid s-a întors împotriva fostului său şef şi, în ianuarie 1991, luptătorii lui l-au gonit pe Barre din Mogadishu. La scurt timp după aceea au apărut mai multe grupări, toate căutând să pună mâna pe conducerea ţării. Atunci când Statele Unite şi ONU au început să se intereseze de Somalia, Aidid se obişnuise să ţină frâiele puterii. Nu-şi făcea iluzii că, dacă i se permitea comunităţii internaţionale să pună capăt instabilităţii şi să readucă ţara la o viaţă cât de cât normală, dictatorii militari somalezi — inclusiv el — nu aveau să fie marginalizaţi.

În 1992, Aidid a lansat o rundă de contacte internaţionale cu liderii industriei terorismului islamic şi a obţinut sprijin imediat din partea Iranului şi Sudanului, guvernul acestuia din urmă cerând implicarea lui Osama şi a organizaţiei Al-Qaeda pentru un efort masiv. Lumea fundamentalismului islamic abia aştepta să se lupte cu Statele Unite, iar Aidid exact asta îi oferea.

Osama s-a întâlnit cu Aidid de mai multe ori. Comportamentul acestuia i s-a părut respingător: generalului îi plăcea viaţa, bea mult şi, în ciuda faptului că provenea dintr-un mediu relativ bun, era extrem de necivilizat. Însă aveau totuşi ceva în comun: duşmanul.

Cu mult înainte de Rezoluţia 794 a Consiliului de Securitate al ONU din decembrie 1992, Al-Qaeda acceptase să-l sprijine pe generalul Aidid, care afirma că doreşte să creeze un stat islamic laic. Deşi era un scop îndoielnic, îi dădea lui Osama posibilitatea să lupte

împotriva ameninţării americane, chiar dacă indirect. Era un prilej prea bun pentru a fi ratat, după cum a dezvăluit un fost ajutor de-al lui, după mai mulţi ani, în timpul proceselor legate de atentatele cu bombe asupra ambasadelor din Africa.

Jamal Ahmed Al-Fadl, care fusese apropiat de Osama în biroul din Khartoum al acestuia, a declarat că la o întrunire la care participau câteva zeci de oameni ar fi spus: „Şarpele este America şi noi trebuie s-o oprim. Trebuie să-i tăiem capul şi s-o oprim... [adică] ce fac ei acum în Cornul Africii."

În octombrie şi noiembrie 1992, Al-Qaeda funcţiona după cum prevăzuse Osama. După o scurtă „şedinţă a comitetului de conducere" în care hotărârea lui de a-l sprijini pe generalul Aidid fusese aprobată, organizaţia s-a pus în mişcare. Au fost deschise mai multe depozite de arme din Sudan şi s-a ales o încărcătură de arme. Acestea au fost apoi expediate pe cale terestră — pe o şosea construită de compania lui Osama Al-Hijrah pentru Construcţie şi Dezvoltare — la Port Sudan. De acolo au fost încărcate pe un vapor aparţinând firmei lui de import-export Wadi al-Aqiq şi transportate pe Marea Roşie şi Oceanul Indian pentru a-i fi livrate generalului Aidid într-o localitate izolată de pe coasta somaleză.

A fost o operaţiune rapidă şi uşoară, exact cum îşi imaginase Osama când a conceput planul. Terorismul sub această formă semăna cu o afacere de export. S-au făcut transporturi repetate nu doar spre Somalia, ci şi către grupuri din Etiopia, Kenya şi Djibouti care fuseseră înfiinţate de Iran sau Sudan pentru a sprijini operaţiunea. Osama a cumpărat ferme mari în zone izolate din Somalia, unde să poată construi alte amenajări pentru coaliţia internaţională.

Din tot Cornul Africii oamenii veneau potop în tabere noi, pregătindu-se pentru confruntarea cu America. Printre aceştia erau 3000 de afgani-arabi aduşi din taberele din Afganistan şi transportaţi din Pakistan în Yemen. Mai târziu, Osama i-a trimis pe oamenii aceştia pe calea aerului în Somalia, ca să participe la rezistenţa împotriva forţelor SUA. Ulterior, s-a lăudat că în timpul acestei operaţiuni a cheltuit 3 milioane de dolari cu transportul.

Alte fonduri au fost dirijate spre noile avanposturi ale fundamentalismului prin reţeaua comercială a lui Osama şi prin Grupul Fraternităţii, care s-a dovedit extrem de eficient. În timpul campaniei somaleze, Fraternitatea s-a dovedit viitorul fondurilor mişcării.

Al-Qaeda a fost solicitată să lovească şi în altă parte armata americană, în timp ce aceasta se pregătea în grabă să intre în Somalia. Statele Unite foloseau portul Aden, din sudul Yemenului, drept bază de concentrare înainte de a intra în Somalia. Osama a activat o grupare care fusese o vreme sub tutela lui, Jihadul Islamic Yemenit, alcătuită din 500 de luptători afgani-arabi cu experienţă.

Tariq al-Fadli, un aliat din Afganistan, a fost convins de Osama să iasă din semiizolarea lui de la Londra pentru a conduce operaţiunea din Yemen. În câteva săptămâni, Jihadul Islamic Yemenit s-a constituit într-un număr de celule active, separate. În ţară au mai fost aduşi experţi străini, printre care, pare-se, o „vedetă" a fundamentalismului islamic, un libanez specialist în fabricarea bombelor artizanale, considerat cel mai bun din branşa lui. El a început să-i înveţe pe voluntarii yemeniţi elementele de bază ale confecţionării bombelor artizanale.

Conform rapoartelor, reiese că Al-Qaeda plănuia o campanie de masă împotriva ţintelor americane din Yemen. Din fericire, a fost demascată.

Pe 29 decembrie, două bombe lansate asupra a două hoteluri din Yemen au ucis doi turişti austrieci şi au ratat de aproape 100 de soldaţi americani în drum spre operaţiunea „Redarea speranţei". Au fost lovite Aden Hotel şi Golden Moor Hotel. În aceeaşi zi, mai târziu, la câteva clipe după îndeplinirea misiunii, o echipă de şoc a fost descoperită pregătindu-se să doboare cu o rachetă un uriaş avion de transport Galaxy C-5. Deşi nu a fost lovită nicio ţintă americană, aceste evenimente i-au buimăcit pe americani. Au fost şi precursoare a ceea ce avea să vină în Somalia.

Succesul misiunii din Yemen conduse de Al-Qaeda i-a făcut pe Aidid şi pe aliaţii lui fundamentalişti să prindă şi mai mult curaj. La scurtă vreme după ce UNOSOM II şi-a intrat în ritm în Somalia, grupuri teroriste au început să împungă apărările cu atacuri de mică intensitate lansate din câteva zone din Mogadishu deţinute de Aidid.

Apoi, pe 5 iunie 1993, un grup de necunoscuți înarmați a atacat prin surprindere trupe pakistaneze atașate operațiunii. Pakistanezii nu erau pregătiți și au pierdut 24 de soldați.

Acest incident a determinat trupele Organizației Națiunilor Unite să renunțe la neutralitatea lor în ceea ce acum nu mai era doar o misiune de menținere a păcii. Între 13 și 15 iunie au început operațiuni ofensive în Somalia, cu atacuri aeriene asupra cartierului general al lui Aidid și a depozitelor de arme. La periferia capitalei au fost trimise patrule să dea de urma lui Aidid, dar fără succes. În timpul unui raid al trupelor terestre americane ajutate de elicoptere Cobra au fost uciși 50 de soldați somalezi care îi apărau casa.

Atacurile împotriva trupelor ONU s-au intensificat, fapt care i-a făcut pe comandanții americani să le raporteze șefilor lor politici că Aidid trebuia fie închis, fie ucis, pentru ca atacurile să înceteze. Statele Unite au trimis trupele de elită Rangers și Delta Force, dar fără să înregistreze vreun succes, iar apoi o succesiune de raiduri prost organizate întreprinse de trupele ONU de menținere a păcii au lovit din greșeală spitale și civili.

O ultimă tentativă de capturare a generalului Aidid a avut loc pe 3 octombrie, dar s-a sfârșit la fel de tragic. În jurul orei 3:30 după-amiază, șase elicoptere Blackhawk au coborât 90 de soldați din forțele Rangers și Delta Force în centrul cartierului în care locuia generalul Aidid, în apropiere de Olympic Hotel din Mogadishu. Un grup de susținători ai lui a fost capturat, și la fața locului a sosit un convoi de protecție cu încă 50 de soldați Rangers la bord, care să asigure un eventual foc de acoperire.

Se pare că raidul era un succes, când primul din cele două elicoptere a căzut. În operațiunile de salvare care au urmat au fost măcelăriți soldați din ambele tabere, precum și civilii care au ieșit în număr mare pe străzi să vadă ce se petrece. Mai târziu, când cadavrele a doi soldați americani au fost purtate prin oraș de soldați rebeli, au sosit și camere de televiziune, pentru a surprinde scena și a sublinia în fața telespectatorilor din toată lumea cruzimea și răutatea forțelor cu care aveau de-a face Națiunile Unite.

Deşi Osama şi Al-Qaeda nu au avut o implicare directă în acest incident, retragerea în cele din urmă a Statelor Unite şi a Naţiunilor Unite s-a datorat, nu în mică măsură, implicării lor directe în coaliţia fundamentalistă formată pentru „apărarea" Somaliei. Al-Qaeda pusese arme mai multe şi mai bune în mâinile lui Aidid şi infiltrase mii de oameni în zona de război, permiţându-le forţelor lui să realizeze nivelul de rezistenţă care a slăbit capacitatea şi dorinţa comunităţii internaţionale de a ajuta Somalia. Înfometarea în masă fusese depăşită, şi securitatea fusese sporită. Dar la presiunea internaţională, nemulţumită de operaţiunile ei, forţa ONU a fost retrasă. La mijlocul lui 1994, ultimele trupe americane au părăsit Somalia, după ce au eşuat în misiunea lor.

Mai târziu Osama a comentat: „După ce Allah ne-a onorat cu victoria din Afganistan şi dreptatea s-a arătat, şi după uciderea celor care au măcelărit milioane de musulmani din republicile musulmane, din mintea musulmanilor s-a şters mitul superputerilor. Tinerii nu au mai văzut în America o superputere. După ce au plecat din Afganistan s-au dus în Somalia şi s-au pregătit pentru o luptă îndelungată, crezând că americanii sunt ca ruşii. Dar au fost surprinşi când americanii au intrat cu 300 000 de soldaţi, şi au mai strâns trupe şi din alte ţări — 5000 din Pakistan, 5000 din India, 5000 din Bangladesh, 5000 din Egipt, din Senegal şi din alte ţări, precum Arabia Saudită. Tinerii au fost surprinşi de moralul scăzut al soldaţilor americani şi şi-au dat seama mai bine decât înainte că soldaţii americani sunt tigri de hârtie. După câteva lovituri, au fugit învinşi şi America a uitat de tot tărăboiul şi propaganda media după ce a părăsit războiul din Golf şi a distrus infrastructura — şi a distrus fabrici de lapte pentru copiii mici, toate fabricile civile, poduri şi depozite de alimente —, a uitat că e liderul lumii şi liderul noii ordini mondiale... După câteva lovituri, au uitat de acest titlu şi au plecat, târându-şi hoiturile şi înfrângerea ruşinoasă, iar apoi n-au mai folosit astfel de titluri. Şi ajunşi acasă au învăţat că numele acesta e mai mare decât ei. Când s-a întâmplat asta, eu eram în Sudan, şi extraordinara înfrângere m-a bucurat foarte mult, la fel cum îi bucură pe toţi musulmanii."

La plecarea Naţiunilor Unite, liderii clanurilor somaleze beligerante n-au reuşit să ajungă la o înţelegere, şi organizaţiile internaţionale de

ajutorare au fost nevoite să-şi suspende operaţiunile, din cauza jafurilor. De îndată ce organizaţiile de ajutorare au început să se retragă, legea şi ordinea s-au prăbuşit din nou şi dictatorii militari şi-au reluat lupta.

Într-un alt interviu, Osama şi-a dezvăluit gândurile: „Aşa-zisele superputeri au dispărut. Noi credem că Statele Unite sunt mult mai slabe decât Rusia. Din rapoartele pe care le-am primit de la fraţii noştri care au participat la jihadul din Somalia am aflat că ei au văzut slăbiciunea, fragilitatea şi laşitatea soldaţilor americani. Numai 80 de soldaţi americani au fost ucişi. Cu toate astea, au fugit în toiul nopţii, frustraţi, după ce făcuseră mare zarvă cu privire la noua ordine mondială..."

Într-adevăr, trupele americane şi ONU au plecat în grabă din Somalia — motiv de sărbătoare în cartierul general din Sudan al lui Osama —, dar odată cu ele s-a năruit şi speranţa poporului de acolo că aprigul război civil se va sfârşi repede. Ca urmare directă a intervenţiei lui şi a aliaţilor lui din Iran şi Sudan, sute de mii de alţi musulmani nevinovaţi au murit în luptele prelungite. Pe seama acestui lucru Osama nu a comentat niciodată.

CAPITOLUL 12

Înființarea firmei

În vreme ce președintele american Bill Clinton și sfătuitorii lui discutau o strategie pentru ieșirea din Somalia a trupelor Statelor Unite, Al-Qaeda se trezea la viață. Pentru contribuția lui la mult trâmbițata victorie din Somalia, Osama bin Laden era pe cale să devină unul dintre cei mai influenți reprezentanți ai fundamentalismului islamic. Viziunea sa personală, „Teroare S.A.", avea acum o formă pe deplin definită; atât de solicitantă era conducerea acestei rețele mondiale a groazei, încât „președintele" ei a fost nevoit să se retragă din operațiunile sale comerciale private din Sudan.

Al-Qaeda era deja principala organizație teroristă nonguvernamentală din lume, un gigant care domina „industria" fundamentalismului islamic. Osama era în mod clar încântat de rolul de magnat. Sosirea lui la biroul din centrul Khartoumului într-un convoi armat format din mașini și jeepuri, cu sirenele pornite, trebuia să impresioneze. Era înconjurat de milițieni Al-Qaeda sobri și de soldați din Armata Sudaneză dotați cu mitraliere, care descurajau orice eventual gest suspect al locuitorilor din Khartoum.

În aceste călătorii, Osama ignora în mod teatral zarva care se făcea în jurul lui, dar membrii familiei își amintesc că mereu i-a plăcut să i se acorde atenție. O plimbare emoționantă de zece minute prin Khartoum, printre curioși înșirați pe marginea drumului, i-ar fi satisfăcut perfect fanteziile infantile și dorința de a primi atenție.

Totuși, lăsând la o parte falsa lui modestie, era categoric necesar ca Osama să fie păzit. Imposibil ca CIA să nu fi aflat ce se petrecea în

Khartoum, chiar dacă în mod oficial nu putea face nimic. Odată cu Hassan al-Turabi, Sudanul dobândise reputaţia de patrie a fundamentalismului islamic, iar grupările teroriste care operau din Sudan răspândeau groaza în lume. Sudanezii aveau relaţii strânse cu iranienii, cu irakienii şi cu elementele islamiste care îi înfruntau pe americani pe toate fronturile. Dacă dintr-un motiv oarecare Comunitatea Serviciilor Secrete americane nu cunoştea amploarea ambiţiilor lui Osama, acesta nu ducea lipsă de laude, din interiorul organizaţiei lui — organizaţie urmărită cu atenţie la Washington.

În Khartoum s-a atentat cel puţin o dată la viaţa lui Osama. Doi bărbaţi înarmaţi, dintre care unul pe motocicletă, au încercat să-l omoare în timp ce se îndrepta spre biroul său. Amândoi au fost împuşcaţi mortal înainte de a apuca să se apropie suficient. Un miliţian a fost ucis. Osama a scăpat nevătămat, dar a fost zguduit. În aceeaşi zi i-a telefonat mamei lui pentru a se plânge de incident, aparent necunoscând posibilele motive. A dat vina pe Arabia Saudită, dar se pare că n-a fost întreprinsă nicio anchetă. Asasinii erau morţi, şi niciun guvern străin nu a recunoscut că ar fi fost implicat.

O zi în biroul Al-Qaeda nu semăna cu una dintr-o corporaţie importantă din Occident. Unul dintre puţinii dezertori din organizaţie care au ajuns în lumea occidentală a oferit o mărturie fascinantă din interiorul Al-Qaeda. În februarie 2001, la procesul suspecţilor mai târziu condamnaţi pentru implicarea lor în atentatele cu bombă de la ambasadele africane a depus mărturie Jamal Ahmed Al-Fadl, un sudanez care i s-a alăturat lui Osama în 1990 şi care a fost în preajma lui încă de la începutul activităţii din Sudan. Mai târziu, după ce a furat bani din Al-Qaeda, a fost prins de miliţieni. A evadat şi s-a refugiat în Statele Unite, oferindu-se să depună mărturie împotriva foştilor săi patroni.

La proces, Al-Fadl le-a povestit juraţilor că a lucrat cu Osama în Khartoum, ajutându-l să întocmească statele de plată. În felul acesta a avut acces la dosarele tuturor membrilor grupării, în care erau trecute numele false şi salariile. Al-Fadl a descris şi o reţea bancară mondială, numind bănci din Sudan, Malaezia, Marea Britanie, Hong Kong şi Dubai, unde gruparea păstra fonduri.

În continuare, Al-Fadl a vorbit despre disputele complicate din cadrul Al-Qaeda. Osama trebuia să se lupte cu plângeri privitoare la numărul de egipteni din conducere şi la faptul că membrii grupării erau plătiţi în mod diferit. Angajaţii primeau cecuri lunare în valoare de mai multe sute de dolari. În calitate de contabil al firmei, Osama i-a cerut să cumpere cinci ferme din Sudan, pe care gruparea să le folosească drept tabere de antrenament. Conform acestei mărturii, o fermă costase 250 000 de dolari, iar alta 180 000 de dolari. Al-Qaeda, a spus el, era destul de bine organizată încât atunci când Osama dorea să călătorească sau să-şi trimită directorii în străinătate să pună doar mâna pe telefon şi să sune direct la biroul de călătorii Al-Qaeda, care obţinea vize şi bilete de avion.

Al-Fadl a dat amănunte şi despre operaţiunile unui comitet militar care supraveghea instrucţia de război, procurarea de arme, un comitet pentru finanţe, un comitet islamic, care dezbătea dreptul religios, şi un comitet de presă, care publica *Nashrat al-Akhbar*, cotidianul grupării.

Conform acestei mărturii, în biroul lui Osama lucra şi Abu Muaz el-Masry, tălmăcitorul lui de vise. „Dacă cineva avea un vis şi credea că visul lui se putea împlini se ducea şi îi spunea", a declarat Al-Fadl. Abu Muaz, a adăugat el, se pricepea foarte bine la vise: „E expert în domeniu."

Într-o zi normală, Osama rezolva problemele necesare unei operaţiuni de amploare dintr-un birou simplu, văruit în alb, împodobit doar cu postere islamiste înrămate, un covor simplu verde şi jaluzele la ferestre. După atentatul la viaţa lui, acestea stăteau permanent trase, din motive de securitate. O bibliotecă ce domina un capăt al camerei era plină cu cărţi legate în piele verde, care tratau subiecte islamice. O mulţime de perne pentru podea, de toate culorile, stăteau înşirate de-a lungul peretelui. Acesta era *majlis*-ul lui informal. Şi biroul lui era la fel de modest: un telefon demodat, cu disc, câteva hârtii şi nişte pixuri.

Dar dacă biroul lui Osama era modest, musafirii lui nu erau. Protectorul său din Sudan, al-Turabi, trecea din când în când pe acolo. Alt musafir cu care bea ceai şi cafea turcească era preşedintele Sudanului, generalul Omar Hassan al-Bashir.

Multe dintre personalităţile Sudanului îl vizitau pe Osama, trecând mai întâi prin mai multe filtre de siguranţă. Chiar în faţa uşii biroului său stăteau câţiva miliţieni ameninţători, înarmaţi cu carabine semiautomate. Toţi vizitatorii erau priviţi cu suspiciune şi majoritatea erau percheziţionaţi. După ce acest ultim obstacol era trecut, un secretar îl invita pe vizitator în biroul şefului său.

Osama are o prezenţă impunătoare. Cu înălţimea lui — 1.95 m —, domină majoritatea bărbaţilor. Timid din fire, are nevoie de timp pentru a se apropia de o persoană străină. Vorba domoală şi felul blând de a fi exprimă aceeaşi rezervă. Cu toate acestea, cei care îl cunosc spun că, odată cu vârsta şi după ce a dobândit o parte din puterea pe care a căutat-o atâta timp, a căpătat o demnitate şi o noblețe care îi lipsiseră cu desăvârşire tânărului fluşturatic de odinioară.

În ciuda purtării paşnice, vizitatorii au spus că el proiectează în încăpere ceva vag ameninţător. Unii au vorbit despre intimidare prin osmoză — senzaţia că e în stare de o teroare inimaginabilă. Totuşi, pentru alţii, este un personaj fermecător şi extrem de plăcut. În mod pervers, în timp ce-i înfierează pe păgânii din Occident, cei câţiva europeni şi americani care îl vizitează sunt primiţi cu multă curtoazie.

Foarte rar, atunci când are încredere în cei din jurul lui, se deschide şi este surprinzător de lucid.

Având în vedere toate aceste trăsături, Osama era în esenţă un bun ascultător. Le oferea vizitatorilor răcoritoare, ceai fără lapte sau cafea turcească şi, invariabil, se ridica de la birou şi se aşeza pe o pernă alături de ei, în stil *majlis*, preferând mai degrabă acest tip de primire informală.

În cursul dimineţii, Osama ţinea şedinţe şi răspundea la telefon. Aproape în fiecare zi prezida înaltul comandament al Al-Qaeda, comitetul său de directori, care răspundea de toate operaţiunile organizaţiei. După aceea avea întâlniri individuale cu diverşi membri ai personalului, de obicei contabili şi şefi ai departamentelor de instrucţie şi recrutare.

Deşi nu era şeic sau prinţ, lui Osama îi plăcea să se prezinte ca atare; tot mai mulţi oameni i se adresau cu aceste titluri, şi el nu făcea nimic să le schimbe părerea.

În fiecare zi, un şuvoi de sudanezi sărăciţi făceau potecă până la uşa lui pentru a-i cere ajutorul. Pentru oamenii de rând, viaţa în Sudanul devastat de războiul civil nu era uşoară. Economia era pe butuci, slujbele, puţine, iar programele sociale, inexistente. Donatorii de ajutoare străini întorseseră de mult spatele Sudanului, deoarece guvernul lui o luase pe un drum extremist, lăsând poporul fără speranţă. Străzile Khartoumului şi ale altor oraşe erau ticsite de cerşetori. Revoluţia islamică a lui al-Turabi ar fi fost mai bine primită de către oamenii de rând dacă le-ar fi adus pâine sau posibilităţi pentru a-şi hrăni familiile.

Cei mai mulţi sudanezi nu ştiau decât numele lui Osama bin Laden, dar puţini se îndoiau de mărinimia acestui străin din mijlocul lor, care stătea într-un birou modest din Khartoum, cu vedere spre Nilul Albastru. În 1993, Osama a început să ţină zilnic scurte audienţe, ascultându-i pe sudanezii care făceau coadă la uşa biroului său ca să-i ceară ajutorul. „Şeicul" împărţea zilnic fiecăruia dintre ei echivalentul a câţiva dolari, după ce mai întâi le asculta cererile într-o tăcere satisfăcută.

Odată cu trecerea timpului, imaginea de afacerist gentleman pe care îi plăcea să o cultive a început să semene tot mai mult cu cea de „Naş" mafiot sau de şeic al petrolului dintr-unul dintre statele din Golf, pe care el le disprețuia foarte mult. La un moment dat, chiar s-a lăudat în faţa membrilor familiei că arunca monede pe geamul maşinii când trecea prin zonele sărace ale Khartoumului — obicei care amintea de comportamentul foştilor regi ai Arabiei Saudite. Cu toate acestea, era încântat de respectul primit acum şi rar trecea o zi fără să dea bani celor care veneau să-i ceară.

Uşa biroului din Khartoum al lui Osama era închisă numai atunci când se discuta partea periculoasă a activităţii Teroare S.A. Potenţialele ţinte erau aduse în discuţie şi dezbătute deschis într-un mod care îi îngrozea pe unii dintre asociaţii lui apropiaţi. Chiar şi personalul tânăr al biroului era încurajat să-şi exprime părerea, fiindcă Osama ţinea la consimţământul musulmanilor de rând. Însă atunci când el şi comitetul de conducere trebuiau să ia o hotărâre cu privire la o anumită acţiune, discuţiile aveau loc cu uşile închise. Din motive de securitate, şedinţele se ţineau deseori la una dintre fermele din afara Khartoumului: terorismul internaţional era pus la cale în decorul bizar alcătuit din nişte perne

dispuse în cerc în mijlocul unui câmp — în mod sigur departe de orice dispozitiv de ascultare mascat.

Asemeni unei corporaţii care finanţează cercetarea şi dezvoltarea, aripa teroristă a Al-Qaeda îşi întinsese antenele şi dăduse de ştire în mod discret că „ideile utile" aveau să fie ascultate şi sprijinite. Au venit multe idei care au fost discutate de comitetul militar şi apoi respinse. Cele care păreau interesante erau transmise „mai sus", către Osama şi comitetul director. Astfel au fost descoperite şi alimentate mai multe operaţiuni semiindependente.

Lui Osama îi plăcea această latură a activităţii lui. Îl făcea să se simtă un filantrop, asemenea tatălui său, care dădea milioane instituţiilor de binefacere şi era respectat de toată lumea. În plus, reuşea să ia pulsul a ceea ce se întâmpla în lume pentru promovarea cauzei fundamentalismului islamic.

Dată fiind această activitate efervescentă, Osama era convins că serviciile secrete străine îl monitorizau deja îndeaproape. În Sudan, toată lumea ştia că Al-Hijrah pentru Construcţie şi Dezvoltare era un paravan pentru Osama bin Laden, eroul fundamentalist al campaniei din Afganistan. Cei mai mulţi îi cunoşteau şi retorica antiamericană, antioccidentală. Se afla în Sudan ca oaspete al guvernului şi avea de gând să exporte fundamentalismul islamic în Orientul Mijlociu. Puţini se îndoiau că avea să reuşească. Cei mai mulţi îl aplaudau.

În septembrie 1992, Ahmad Mohammed Ajaj, un palestinian în vârstă de 26 de ani, a ajuns pe aeroportul Kennedy din New York, venind din Pakistan. A fost arestat din cauza paşaportului fals — un paşaport furat de la un suedez, pe care îşi lipise grosolan propria fotografie. Ajaj avea în bagaj multe alte paşapoarte false, precum şi manuale în limba arabă şi casete video în care erau descrise mai multe metode de confecţionare a explozibilelor — azotat de amoniu, nitroglicerină şi trinitrotoluen.

În urma interogatoriilor şi a examinării amprentelor au fost identificaţi alţi doi bărbaţi, care anul următor aveau să participe în mod activ la atentatul cu bombă de la World Trade Center. Cel mai important era Ramzi Ahmed Yousef, care intrase în Statele Unite cu acelaşi zbor ca Ajaj, dar fusese imediat expulzat. Yousef se învârtea de ceva vreme

în lumea terorismului islamic, după ce plecase din Afganistan cu o reputaţie extraordinară, şi se ştia că lucrează în cadrul reţelei Al-Qaeda. Amprentele lui au fost găsite şi pe foile manualelor despre explozibile din bagajul lui Ajaj.

Lucru ieşit din comun, în timp ce lâncezea în închisoare din cauza paşaportului fals, Ajaj a vorbit cu Yousef de circa douăzeci de ori într-o perioadă de cinci luni. Toate convorbirile telefonice din închisoare sunt înregistrate, însă ale lui Ajaj nu au fost niciodată studiate, din cauză că erau în limba arabă. El nu a fost identificat drept potenţial terorist, deoarece, aşa cum a reieşit mai târziu dintr-o mărturie depusă în faţa unei comisii senatoriale în iunie 2001, timp de nouă ani jurnalele lui în arabă n-au fost în întregime traduse în engleză. Aceste scăpări i-au permis lui Yousef să se strecoare nedepistat înapoi în America. Avea o misiune de terminat.

Pe 26 februarie 1993, o explozie în parcarea de la subsolul World Trade Center s-a soldat cu şase decese, 1042 de răniţi şi pagube în valoare de peste 500 de milioane de dolari. A fost produsă de o bombă artizanală conţinând în jur de 590 kg de explozibil, principala încărcătură constând dintr-un explozibil fabricat în casă pe baza unui fertilizator, nitratul de amoniu. Explozia a făcut un crater cu un diametru de aproximativ 45 de metri şi o adâncime de 25-30 de metri. Dispozitivul fusese plasat în partea din spate, destinată transportului de mărfuri, a unei autoutilitare Ford F350 Econoline.

Inspecţia făcută pe 27 februarie a descris locul drept „scena unui dezastru masiv, aproape supranatural". Conform unui raport, era „ca şi cum ai fi intrat într-o peşteră în care singurele lumini erau cele proiectate de lanterne. Ici şi colo rămăseseră mici focare de incendiu, scântei care săreau din instalaţiile electrice avariate şi alarme de maşini care şuierau şi ţiuiau..."

Explozia a spart două dintre principalele conducte de canalizare ale ambelor turnuri şi ale hotelului Vista şi mai multe conducte de apă din sistemul de climatizare. În total, au trebuit să fie evacuaţi peste 7 milioane de litri de apă.

Un fragment de caroserie găsit la faţa locului a dus la identificarea autoutilitarei folosite de teroriştii. Agenţii Biroului Federal de Investigaţii

s-au dus la Ryder Renter Agency din Jersey City, New Jersey, care închiriase vehiculul, şi au început să-l interogheze pe şeful agenţiei. În timp ce interogatoriul era în desfăşurare, a sunat un bărbat pe nume Mohammed Salameh, care a cerut să i se returneze garanţia. S-a stabilit o întâlnire cu Salameh la Ryder Agency, pe 4 martie. Când acesta a venit să-şi ridice garanţia de 400 de dolari, agenţii FBI l-au pus sub supraveghere.

Adresa din Jersey City indicată de Salameh la sfârşitul contractului de închiriere a fost percheziţionată de anchetatori, care au descoperit unelte, fire şi circuite electrice, dispozitive electromagnetice, precum şi reziduuri de explozibile, fiind astfel conduşi şi la colegul de cameră al lui Salameh Ramzi Yousef. Totuşi, acesta plecase în Pakistan a doua zi după atentat, la bordul unui avion aparţinând Pakistan International Airlines.

Alt bărbat capturat prin intermediul acestei percheziţii a fost Nidel Ayyad, un chimist care lucra la Allied Signal Corporation din New Jersey. Înregistrări telefonice şi conturi bancare comune au făcut legătura dintre Salameh şi Ayyad. A fost arestat şi i s-a confiscat computerul. Alte înregistrări telefonice şi chitanţe au dus la descoperirea unei adrese secrete din New Jersey care fusese folosită ca fabrică de confecţionare a bombelor. La percheziţie, în apartament s-au găsit acizi şi alte substanţe chimice care fuseseră folosite la fabricarea explozibilelor.

Înregistrările telefonice au arătat că Salameh şi Ayyad sunaseră la un centru de depozitare aflat nu departe de fabrica de bombe. Din discuţia cu directorul centrului a reieşit că Salameh închiriase spaţiul de depozitare şi că patru indivizi cu „înfăţişare de arabi" fuseseră văzuţi folosind o autoutilitară Ryder cu mai multe zile înainte de atentatul terorist. La percheziţia spaţiului de depozitare închiriat de Salameh s-au găsit substanţe chimice şi echipament de laborator. Printre lucrurile confiscate au fost 100 kg de amoniu, 750 kg de acid sulfuric, numeroase containere de patru litri, unele conţinând acid azotic şi cianură de sodiu. La examinarea unei lăzi de gunoi s-a găsit o substanţă albă, cristalină. Analizele chimice au arătat că era azotat de amoniu.

Pe 3 martie, la *New York Times* s-a primit un bilet bătut la maşină. Comunicatul revendica atentatul cu bombă „în numele lui Allah".

Salameh, Ayyad şi un al treilea bărbat, Mahmud Abuhalima, au trebuit să dea mostre de salivă, care au fost comparate cu saliva de pe clapa plicului. Examenul ADN-Q Alfa a scos la iveală faptul că saliva de pe plicul în care se afla comunicatul era a lui Ayyad. Abuhalima, care participase efectiv la atentat, fugise din Statele Unite a doua zi după explozie. Mai târziu a fost arestat în Egipt şi extrădat în Statele Unite.

Procesul care a urmat a durat şase luni. Pe 4 martie 1994, exact la un an de la arestarea lui Salameh, juriul i-a găsit pe Salameh, Ajaj, Abuhalima şi Ayyad vinovaţi în toate cele 38 de capete de acuzare. Abuhalima a fost identificat prin fotografii, în timpul anchetelor desfăşurate în vecinătatea fabricii de bombe şi depozitului.

În cele din urmă a fost judecat şi găsit vinovat pentru rolul său în complot şi clericul orb Omar Abdel-Rahman. Cărturar egiptean, când a avut loc atacul trăia în Statele Unite şi a ajutat la orchestrarea lui. Legătura lui cu Al-Qaeda s-a făcut prin Jihadul Islamic Egiptean şi prin liderul organizaţiei, Ayman al-Zawahiri. Şeicul Omar fusese judecat şi achitat în Egipt în legătură cu asasinarea preşedintelui egiptean Anwar Sadat, însă a fost un membru cunoscut al grupului şi s-a implicat foarte mult în cauză.

Pe 7 februarie 1995, agenţii FBI şi ofiţerii de securitate ai Departamentului de Stat l-au prins pe Yousef, cunoscut şi ca Abdul Basit Mahmoud Abdul Karim, la Islamabad, Pakistan. A fost acuzat şi mai târziu condamnat pentru implicarea în atentatul cu bombă de la World Trade Center.

După arestarea sa în Pakistan, Yousef a fost adus în Statele Unite. A fost legat la ochi şi încătuşat. O singură dată în timpul călătoriei un agent FBI a vorbit cu el. Se spune că în ultima parte a călătoriei, în timp ce survolau noaptea New Yorkul cu elicopterul, un agent i-a smuls legătura de la ochi şi i-a arătat luminile Turnurilor Gemene. „Uită-te acolo. Sunt tot în picioare", l-a tachinat el pe terorist. Yousef a răspuns imediat: „Dacă aş fi avut destui bani şi mai mult explozibil, n-ar mai fi fost."

Într-un interviu pe care l-a dat ulterior televiziunii ABC, Osama l-a elogiat pe Yousef. „După atacul cu bombă de la World Trade Center, Ramzi Yousef a devenit o personalitate musulmană binecunoscută, şi toţi musulmanii îl ştiu. Din păcate, nu l-am cunoscut înainte de

incident. Îl ţin minte ca pe un musulman care a apărat islamul de agresiunea americană. El a recurs la acest gest pentru a le da de ştire americanilor că guvernul lor îi atacă pe musulmani ca să asigure interesele israelienilor... America va vedea mulţi tineri care îl vor urma pe Ramzi Yousef." Însă Osama n-a vrut să trădeze faptul că Yousef era un important agent de teren al Al-Qaeda.

În intervalul dintre atacul din 1993 şi arestarea lui în 1995, Yousef a devenit extrem de activ şi a fost cât pe ce să lovească mai multe ţinte importante pentru Al-Qaeda şi pentru fundamentalismul islamic, ajungând la începutul lui 1994 în conducerea unei celule teroriste active din Filipine. Celula din Manila a început să orchestreze planuri pentru o serie de deturnări simultane de avioane americane de pe aeroporturi din toată Asia. Aceste avioane trebuiau doborâte în ocean, ucigând mii de pasageri. Osama avea să revină mai târziu în campania lui la tema deturnărilor simultane, însă la acea vreme era un plan atât de îndrăzneţ, încât Al-Qaeda credea că existau puţine şanse să le reuşească din întâmplare.

În taberele Al-Qaeda din Sudan şi Afganistan a început instrucţia, în timp ce Yousef şi Wali Khan Amin Shah, care era în căutarea unei cauze încă de la sfârşitul războiului cu sovieticii, au început să formeze o reţea de ascunzători în jurul principalelor centre de transport aerian din Asia, să adune informaţii şi să alcătuiască o echipă.

Planul prindea formă, când cei doi au aflat de o nouă ocazie uluitoare. Preşedintele Statelor Unite, Bill Clinton, intenţiona să facă un turneu în ţările asiatice. Yousef, acum recunoscut drept mâna dreaptă a lui Osama, a vândut uşor ideea asasinării lui Clinton în Manila şi a primit undă verde pentru a pune planul în aplicare indiferent de cost. Prin relaţiile sale cu grupurile fundamentaliste din Iran, Sudan şi din alte părţi, Osama a cerut ca un număr de lunetişti buni şi de nădejde să fie trimişi la Al-Qaeda pentru instruire. Voia să creeze în Manila o celulă care să plănuiască mai multe atentate la viaţa lui Clinton, în speranţa că dacă unul sau mai multe erau descoperite, operaţiunea să poată merge totuşi înainte. Planul a fost abandonat abia când Clinton a fost nevoit să-şi anuleze călătoria. Dar aceste pregătiri n-au fost inutile, cum fuseseră cele pentru o altă idee a lui Yousef, un complot de asasinare a

papei Ioan Paul II. Metodele de atac includeau bombe, un atac cu rachetă asupra coloanei de maşini în care se afla papa şi un atac înfăptuit de ţintaşi de elită care să folosească gloanţe cu mercur în vârf.

Două proiecte — deturnările simultane de avioane şi asasinarea papei — erau în desfăşurare când incompetenţa complotiştilor le-a pus capăt. Pe 7 ianuarie 1995, Abdul Hakim Murad, unul dintre conducătorii celulei Al-Qaeda din Manila, căutat în Statele Unite în legătură cu atacul terorist de la World Trade Center, lucra la un dispozitiv explozibil, când a încălcat o regulă de bază a confecţionării bombelor. S-a spălat pe mâini, amestecând apa cu reziduurile chimice din chiuveta de la bucătărie. Acest lucru a produs o explozie mică urmată de un incendiu. Pompierii au fost chemaţi de urgenţă la un apartament închiriat în districtul Malate din Manila, aflat la doar 200 de metri distanţă de ambasada Vaticanului, cu o săptămână înainte de sosirea papei Ioan Paul II. Îngrijoraţi, pompierii le-au raportat autorităţilor bănuielile lor şi, în aceeaşi zi, o descindere în apartament a descoperit o adevărată cutie a Pandorei teroristă.

Poliţiştii au fost şocaţi de ce au găsit: în afară de un amestec fumegând de explozibile într-o chiuvetă, mai erau acolo hărţi ale oraşului şi veşminte asemănătoare cu ale oamenilor din anturajul papei, ceea ce sugera că atentatorii plănuiau să se apropie de pontif înainte de a-l împuşca. S-au mai găsit CD-uri ce conţineau planuri amănunţite pentru aruncarea în aer a avioanelor de linie americane. Bombele urmau să fie lăsate la bordul avioanelor care decolau din Tokio, Seul, Taipei, Hong Kong, Bangkok şi Singapore, pentru ca apoi să explodeze deasupra Oceanului Indian.

Mai uimitor a fost faptul că Yousef se implicase la rându-i, lăsând prin apartament o mulţime de dovezi care au făcut legătura dintre el şi complicii lui şi atacul terorist cu bombă asupra zborului de testare 434 efectuat de un avion al Philippine Airlines pe 11 decembrie 1994, de la Cebu la Narita. În urma exploziei micului dispozitiv incendiar plasat la bord, a murit un pasager.

După atacul terorist de la World Trade Center, filipinezii au făcut o dezvăluire extrem de surprinzătoare, şi anume că în timpul descinderii din 1995 în apartamentul din Manila s-a mai găsit o dovadă legată de

alt plan măreț al lui Osama: polițiștii au recuperat un laptop în care s-au descoperit scurte însemnări cu privire la un așa-zis „Proiect Bojinka".

Proiectul Bojinka („explozii pe uscat") era un nume de cod care inițial a avut legătură cu complotul de plasare simultană de bombe la bordul a 16 avioane de linie americane, pentru a le doborî în Oceanul Indian. La vremea respectivă nu au fost investigate însemnările din laptop, deși Bojinka înseamnă „explozii pe uscat", ceea ce nu avea legătură cu doborârea avioanelor civile deasupra oceanului. Din nefericire, abia mai târziu s-a dat o altă interpretare informațiilor găsite în acel laptop.

Intervievat după 11 septembrie 2001 de *Straits Times* din Singapore, superintendentul-șef Avelino Razon, pe atunci șeful poliției din Manila și ofițerul care condusese descinderea în apartamentul lui Yousef, a afirmat că Proiectul Bojinka avea un țel mult mai mare. „E posibil să fi făcut parte dintr-un complot general, a spus Razon. În cursul anchetei, datorită unui laptop confiscat de la Murad, am descoperit că aveau de gând să pună în aplicare și un plan terorist numit Proiectul Bojinka."

Murad a fost arestat imediat și a colaborat bine cu anchetatorii, dând amănunte despre operațiunile celulei teroriste din Manila, ale echivalentelor ei din alte state asiatice și despre principalele proiecte ale celulei. Capii celulei, Yousef și Shah, încălcaseră legea de bază a conducătorilor de celule teroriste și împărtășiseră informații detaliate despre proiecte cuiva aflat mai jos pe scara ierarhică. Mai mult, acesta a transmis informații confidențiale, delicate despre câteva proiecte viitoare ale Al-Qaeda. Conform rapoartelor, Murad a informat o echipă comună de anchetatori americani și filipinezi că, printre altele, Proiectul Bojinka țintea să lovească obiective precum sediul FBI și sediul CIA din Langley, Virginia, cu un avion civil.

După mai mulți ani, John Miller, de la ABC, l-a întrebat pe Osama bin Laden despre Shah, care atunci era în închisoare. Extraordinara prostie comisă de afgan în acel apartament din Manila în ianuarie 1995 provocase o breșă uriașă în securitatea Al-Qaeda. Osama nu a trădat vreo nemulțumire când a spus: „Wali Khan este un tânăr musulman. În Afganistan era poreclit Leul. E unul dintre cei mai buni tineri. Suntem buni prieteni. Am luptat împreună în aceeași tranșee împotriva rușilor,

până când Allah i-a făcut să plece înfrânți și umiliți. Ai spus că lucrează pentru mine. Niciunul dintre noi nu lucrăm pentru altcineva. Toți lucrăm pentru Allah și așteptăm răsplata lui... Iar referitor la faptul că ai spus că a încercat să-l asasineze pe președintele Clinton, nu e de mirare. Eu n-am știut despre asta, dar nu e de mirare. Cum spuneam, fiecare acțiune atrage o reacție similară. La ce se așteaptă Clinton de la cei cărora le-a ucis și le-a violat copiii și mamele? Nu-i nimic surprinzător."

Yousef și Shah furnizaseră autorităților o informație importantă. Se pare că în apartamentul din Manila acestea dăduseră din întâmplare peste un plan, aflat în stadiu embrionar, de lovire directă a Statelor Unite cu ajutorul avioanelor civile de linie. Osama era mult prea deștept ca să lase vreun om, cu atât mai puțin un agent de teren mai puțin dotat, ca Yousef, să-i cunoască planurile în întregime. Dar chiar și niște detalii minore ajunse la urechea FBI-ului erau o lovitură care dădea de gândit. Faptul că un pion umil precum Murad a putut să le ofere anchetatorilor informația că erau țintite sediile FBI și CIA este o dovadă concretă că Osama plănuia în mod activ să lovească Statele Unite cu avioane civile de linie cu mai mult de cinci ani înainte de 11 septembrie 2001. Planul pe care el îl numea „al basal" (ceapa) mai avea mult până să fie terminat, chiar și la nivel de schiță. Al-Qaeda trebuia să fie mult mai atentă.

În mod previzibil, în acel an în toată lumea s-a propagat un val de necazuri, și cele mai multe aveau rădăcini adânci în Al-Qaeda. De la bazele ei împrăștiate în Sudan și Afganistan, Al-Qaeda trimisese sute de soldați în Bosnia, unde Slobodan Miloșevici lansase infama campanie de purificare etnică. În Algeria, Grupul Islamic Armat (GIA) adoptase în acest an o tactică nouă — masacrarea unor grupuri mari de civili. Conducerea GIA era puternic influențată de afganii-arabi, luptătorii grupului fiind în majoritate antrenați în tabere din Sudan și finanțați și înarmați de Al-Qaeda.

CAPITOLUL 13

Cercul complet

Date fiind dovezile din ce în ce mai numeroase că fusese implicat în atacul terorist din 1993 asupra World Trade Center, este extrem de surprinzător faptul că Osama a putut să plece nestingherit în Marea Britanie în 1994. La mai puţin de 18 luni de la atacul terorist din New York, când autorităţile din Arabia Saudită căutau să-l aresteze, Osama a ajuns cu avionul pe aeroportul Heathrow. A rămas în Marea Britanie în jur de 3 luni.

Aparent, scopul călătoriei lui din acea primăvară a fost înfiinţarea unui serviciu de informaţii pentru Al-Qaeda, sub pretextul că este o misiune de caritate islamică. Deşi fără doar şi poate pentru Al-Qaeda era util să aibă o maşină de propagandă la Londra — şi cu noile sale libertăţi politice Londra era în mod sigur locul potrivit —, e puţin probabil că el ar fi riscat să fie prins, când de o asemenea misiune măruntă s-ar fi putut ocupa un complice.

Marea Britanie a rămas un centru de operaţiuni important pentru islamişti de toate credinţele; un centru de unde le era uşor să opereze, supravegherea din partea autorităţilor fiind minimă. În ciuda relaţiei strânse dintre Londra şi Riad, reglementările liberale cu privire la vize au făcut din capitala britanică punctul focal pentru disidenţii saudiţi exilaţi şi, drept urmare, Osama găsise acolo o companie bună. Mulţi dintre cei care în ţările lor erau *persona non grata* erau fundamentalişti şi susţinători fireşti ai lui. Osama şi-a petrecut timpul stabilind contacte şi formând alianţe.

Londra urma să fie un punct de escală pentru expansiunea Al-Qaeda în Europa pe mai multe fronturi. „City" (oraşul vechi al Londrei) era capitala financiară a Europei, unde aliaţii lui Osama aveau să facă tranzacţii bancare în numele lui. Fondurile aveau să fie infiltrate în Londra prin câteva paravane comerciale şi caritabile şi — nedetectabile între zecile de miliarde care intrau şi ieşeau zilnic pe şi de pe pieţele financiare — spălate printr-o reţea de conturi şi companii-fantomă, pentru a fi expediate oriunde în lume.

În timpul vizitei sale, Osama a cumpărat o casă pe sau în apropiere de Harrow Road, în zona Wembley din Londra. A plătit în numerar şi a trecut casa pe numele unui intermediar. După ce a plecat din Marea Britanie, casa a fost folosită de mulţi oameni de legătură de-ai lui, precum şi ca loc discret de întâlnire pentru organizaţia înfiinţată de el la Londra, Comitetul de Consultare şi Reorganizare. Casa era utilată cu faxuri, computere, fotocopiatoare şi echipamente de printare.

Aliaţi de nădejde din Londra, precum camaradul disident saudit şeicul Omar Bakri, aveau să folosească mai târziu echipamentele oferite de Comitetul de Consultare şi Reorganizare pentru a răspândi dogma fundamentalistă. În esenţă, această modestă locuinţă de la periferia capitalei britanice era biroul de presă al fundamentalismului islamic pentru lumea occidentală. Mulţumită tuturor canalelor de comunicare obişnuite, laice, Comitetul de Consultare şi Reorganizare putea să transmită miilor de susţinători ai săi şi organizaţiilor de presă punctul de vedere militant cu privire la orice eveniment care se petrecea în lume.

Trecuseră mai mult de 20 de ani de la prima şi singura vizită a lui Osama în Marea Britanie; se ştie că a rămas cu o simpatie pentru această ţară. La vremea vizitei lui din 1994, deşi practic în ţara sa natală era bănuit de activităţi nonconformiste, nu fusese dat în vileag pentru vreo acţiune radicală şi exista doar un zvon că ar fi fost finanţatorul atacului terorist asupra World Trade Center, din urmă cu mai bine de un an. Deşi familia avea resentimente faţă de el din cauza atitudinii lui inflexibile faţă de familia Al Saud şi a felului nesincer în care se folosise de fratele lui pentru a fugi din Arabia Saudită, a păstrat totuşi legătura cu câteva rude.

Cu ajutorul lor, în această perioadă, departe de telefoanele ascultate şi de supravegherea din Khartoum, Osama a putut să guste —

poate pentru ultima dată — din plăcerile simple ale unui om liber şi anonim.

În copilărie Osama jucase fotbal cu fraţii lui şi îi plăcea sportul. În primele luni ale lui 1994, la Londra, a asistat la primul său meci de fotbal pe stadionul Highbury Road al Arsenalului. Fundamentalistul islamist cu barbă deasă trebuie să fi fost o privelişte ciudată în tribune; cu toate acestea, el nu şi-a făcut griji că ar putea părea deplasat. Pe 15 martie, la doar o săptămână după ce guvernul Arabiei Saudite îi retrăsese cetăţenia, Osama a fost unul dintre cei 34 678 de spectatori care în a doua repriză a prelungirilor în urma scorului egal au văzut Arsenalul distanţându-se cu un singur gol de Torino din Italia, fapt care i-a trimis pe „tunari" în semifinalele Cupei Cupelor.

Atmosfera din acea seară l-a captivat pe Osama, care mai târziu le-a povestit prietenilor despre emoţia pe care a simţit-o. A spus că nu a mai văzut niciodată ceva atât de puternic precum pasiunea microbiştilor. O lună mai târziu era iar în tribune, chiar înainte de a pleca din ţară, ca să vadă Arsenal executând echipa franceză Paris St. Germain şi calificându-se în finala competiţiei. La întoarcerea în Sudan, a cumpărat daruri pentru toţi fiii săi, printre care un tricou al echipei Arsenal pentru fiul său cel mare, Abdullah, în vârstă de 15 ani, iar pentru ceilalţi, daruri mărunte de la magazinul de suveniruri de la Highbury.

Deşi nu s-a întors niciodată la obiceiurile lui hedoniste din Beirut, Osama a profitat de faptul că se afla la Londra pentru a se familiariza din nou cu cultura Occidentului. Fără îndoială că îşi dădea seama ce furtună avea să stârnească în jurul lui dacă celulele pe care le înfiinţase deja în Occident şi în Arabia Saudită obţineau succese, şi dacă organizaţiile fundamentaliste pe care le adusese sub umbrela Al-Qaeda începeau să-şi extindă operaţiunile. Avea să devină rapid o ţintă.

Un susţinător bogat îi pusese la dispoziţie o maşină BMW cu şofer şi, pe lângă drumurile cu probleme de afaceri oficiale în districtele financiare şi vizitele la susţinătorii din sud-estul Angliei, folosea din plin această libertate. Se ştie că a explorat amănunţit British Natural History Museum şi British Museum, în special expoziţia egipteană. A vizitat şi câteva muzee din Londra care aveau exponate islamice.

Lui Osama îi plăcea să trimită cărți poștale ilustrate. Din astfel de ilustrate se știe că a vizitat Tower of London și Imperial War Museum. Cel puțin o dată a părăsit sudul Angliei și s-a numărat printre cei un milion de oameni care vizitează anual castelul Edinburgh, din capitala Scoției. A profitat din plin de aceste momente simple de turism anonim, momente care îmbogățesc viața oamenilor de rând, și nu a dat semne că vrea să plece.

Totuși, plecarea lui a fost subită. Guvernul Arabiei Saudite era nerăbdător să-l aresteze și a făcut demersuri pe lângă Marea Britanie. Auzind că este căutat, Osama a plecat imediat la aeroport și s-a întors la baza lui din Sudan.

Osama știa și că era monitorizat în Khartoum. Știa mai mult din instinct că, după ce numele lui fusese legat direct de un complot de ucidere a liderului lumii libere, președintele american Bill Clinton, și a liderului lumii romano-catolice, papa Ioan Paul II, existau oameni care voiau să-i urmărească activitățile. A cerut discret să fie căutate microfoane în biroul lui, apoi în mașina lui, apoi în casa lui de la periferia Khartoumului, apoi la ferma lui. Pretutindeni erau dispozitive de ascultare. Ba chiar un microfon a fost găsit ascuns în spatele rezervorului de la „toaleta directorilor" din biroul lui din centrul Khartoumului.

Un terorist internațional nu cunoaște niciodată cu adevărat identitatea dușmanilor săi, însă dat fiind că Osama fusese deja implicat ca furnizor de arme pentru generalul Mohammed Farrah Aidid, din Somalia, și apoi finanțatorul unui plan de asasinare a lui Clinton, printre alte activități antiamericane, nu era prea greu de ghicit.

În primăvara lui 1995, programul lui Osama s-a schimbat brusc. Se întreținea în continuare cu admiratorii săi în biroul lui simplu de pe strada McNimr din Khartoum, se întâlnea cu politicienii locali, împărțea bani săracilor și ținea ședințe la Al-Hijrah pentru Construcție și Dezvoltare, Wadi al-Aqiq și Taba Investment Company, principalele firme ale imperiului său de afaceri. Dar cei care îi ascultau conversațiile vor fi sesizat o schimbare.

Știind că dușmanii lui îi monitorizau fiecare cuvânt, Osama își folosea acum biroul Al-Qaeda pentru a-i induce în eroare. Vorbea pe larg cu ajutoarele lui despre comploturi care nu existau, insinuând misterios

că oamenii lui pregăteau un atac iminent asupra unor ţinte din Statele Unite, pe care nu le numea. Făcea aluzii la tentative de asasinare a preşedintelui Clinton şi a familiei lui, a prim-ministrului britanic, John Major, şi a altor lideri din lume. După câteva săptămâni fără evenimente, cei care îl ascultau şi-au dat seama că erau victimele unei glume sinistre. În momente mai liniştite, departe de dispozitivele de ascultare, Osama putea fi auzit râzând cu poftă de alarmele de securitate pe care bănuia că le declanşase în lume. În cele din urmă, sătul de acest joc, a poruncit ca toate clădirile să fie curăţate de dispozitivele de ascultare şi după aceea verificate aproape zilnic.

Deşi îl distra să joace teatru pentru un ascultător nevăzut, Osama îi înşela şi pe tovarăşii săi. Unii membri Al-Qaeda ştiau de existenţa unui proiect care avea drept scop ţintirea Americii continentale cu avioane civile de linie, dar proiectantul-şef avea grijă ca nici chiar cei mai apropiaţi locotenenţi ai săi să nu ştie prea multe. Poate că nimeni în afară de Osama nu ştia cât de departe avea de gând să meargă şi câţi oameni era dispus să sacrifice pentru a-şi atinge obiectivul suprem.

În 1995 mai avea câţiva ani până să emită infama sa *Declaraţie de Război* împotriva Statelor Unite, dar avea deja la dispoziţie planurile pentru piesa lui de rezistenţă, Proiectul Bojinka. Totuşi, între timp Osama ducea un război de mică anvergură cu Statele Unite şi cu aliaţii lor, dezvăluindu-şi din când în când adevăratele intenţii prin atacuri mai ambiţioase. Dar la analiza finală, de după 11 septembrie 2001, chiar şi atacurile teroriste precum bombele detonate în ambasade par să facă parte dintr-o elaborată perdea de fum menită să abată atenţia FBI şi CIA de la obiectivul lui suprem.

Pentru a-l realiza, Osama s-a angajat într-un masiv program de achiziţionare a celor mai moderne arme şi de expediere a lor la bazele din Sudan şi Afganistan. În timpul procesului din 2001 al oamenilor care ulterior au fost condamnaţi pentru atacurile teroriste asupra ambasadelor americane din Kenya şi Tanzania, un martor-cheie a făcut o declaraţie interesantă care a adus lumină în această problemă.

Essam al Ridi, instructor de zbor născut în Egipt, a lucrat un timp ca pilot al lui Osama. Când a depus mărturie la New York, a recunoscut că a ajutat Al-Qaeda să cumpere un avion militar casat cu 200 000 de

dolari, în scopul de a transporta proiectile antiaeriene din Pakistan în Sudan. Al Ridi le-a spus juraţilor că unul dintre inculpaţii în acelaşi proces, Wahid El Hage, fusese reprezentantul lui Osama în tranzacţia din 1993, explicând că avionul avea să fie folosit la transportarea rachetelor americane Stinger cu lansare de pe umăr spre bazele Al-Qaeda.

Al Ridi a primit o listă cu date tehnice — inclusiv informaţia că avionul trebuia să aibă autonomie de zbor de cel puţin 3000 de kilometri — şi un buget de 250 000 de dolari. El a găsit un T-39 convenabil în Tucson, Arizona. După pregătirea avionului, a zburat cu el la Khartoum. Al Ridi a afirmat că în capitala sudaneză i-a predat cheile lui Osama, în timpul unei cine pentru sărbătorirea reuşitei.

Cum obligaţiile faţă de grupările din regiune creşteau, T-39 al lui Osama a devenit un animal de povară, transportând în tot Orientul Mijlociu şi în Africa arme şi oameni. Au fost procurate şi alte avioane, punându-se astfel bazele unei flote aeriene.

Osama avea rădăcini adânci în Sudan. Atunci când guvernul saudit i-a retras cetăţenia, în aprilie 1994, a primit un paşaport diplomatic sudanez sub un pseudonim. Dar, mai mult, Osama se instalase bine şi planurile lui progresau în linişte, departe de lumina orbitoare a publicităţii nedorite. Lucra pentru Proiectul Bojinka, şi punea în mişcare „evenimentele" care aveau să fie perdeaua de fum menită să-l ascundă.

În ţara lui natală, Arabia Saudită, după fuga lui în exil în aprilie 1991, guvernanţii încercaseră să uite de nesupusul lor cetăţean, făcând doar încercări discrete de a-l localiza şi aresta. Pe scurt, i-au cerut agenţiei ISI din Pakistan să-l aresteze, deşi Osama a rămas iniţial în Afganistan. Dar după ce s-a stabilit în Sudan, familia Al Saud s-a spălat bucuroasă pe mâini de el. Rudele lui îşi amintesc că Serviciile de Securitate ale Arabiei Saudite au cerut să fie înştiinţate de orice contact direct cu Osama, or acest lucru pare să indice că erau foarte interesate de el.

Însă în timp ce Al-Qaeda începuse să funcţioneze la capacitate maximă, asigurând instruire şi arme pentru diverse grupări, saudiţii au descoperit că Osama era o problemă care nu voia să dispară. În cursul anilor 1993 şi 1994, canalele diplomatice de la nivel înalt dintre regat şi vecinii lui din Orientul Mijlociu erau pline de referiri la Al-Qaeda.

O astfel de corespondenţă reflectă gravitatea situaţiei. La începutul lui 1994, în timpul uneia dintre convorbirile lor telefonice regulate, preşedintele egiptean Hosni Mubarak i-a vorbit despre această problemă regelui Fahd. Ce avea de gând să facă Fahd, a întrebat el, în privinţa disidentului saudit care incita Jihadul Islamic Egiptean, al-Gamaat al-Islamiyya şi alte grupări fundamentaliste? Mubarak a explicat în continuare că Ministerul lui de Interne l-a informat că Al-Qaeda instruia oameni din aceste două grupări în Sudan, pregătindu-se să răstoarne guvernul egiptean.

Acest telefon de la unul dintre cei mai puternici lideri ai lumii arabe a fost pentru regele Fahd picătura care a umplut paharul. Auzise deja reproşuri de la guvernul Yemenului şi de la alte guverne arabe, care afirmau că Osama acţiona în vederea destabilizării lor. Întrebarea era: ce putea el să facă? Cu puţine opţiuni la dispoziţie, regele Fahd a optat pentru o cale simbolică, spunând lumii: „Nu mai e unul de-al nostru." În aprilie 1994, lui Osama i-a fost retrasă cetăţenia saudită, pentru „comportament iresponsabil", şi a fost informat că nu mai era bine-venit în ţara sa natală, deoarece „comisese acte care afectaseră negativ relaţiile de frăţie ale regatului Arabiei Saudite cu alte ţări". În mod surprinzător, această decizie l-a uimit şi l-a înfuriat totodată pe Osama. Când în sfârşit s-a întors din prelungita lui excursie în Marea Britanie, a început să se gândească mai mult la ce se putea face pentru răsturnarea Casei de Saud.

Prima lui salvă din această bătălie personală a fost să dea o declaraţie prin care condamna decizia şi spunea că nu avea nevoie de naţionalitatea arabo-saudită pentru a se legitima. După mai multe săptămâni, a doua lui mişcare a fost constituirea unui grup de activişti denumit Comitetul de Consultanţă şi Reformă (ARC). Conform propriilor comunicate de presă, ARC era definit drept o grupare politică ce avea drept obiectiv să constituie o opoziţie eficientă în interiorul şi în afara sistemului monopartid din Arabia Saudită. ARC a publicat în jur de 17 declaraţii, dintre care cele mai multe conţineau critici ocolite la adresa guvernului şi multă retorică religioasă. Totuşi, lui Osama nu i-au plăcut niciodată metodele paşnice, aşa că şi-a pierdut repede interesul pentru ARC, lăsând gruparea să dispară.

În schimb, a plănuit o revoltă armată şi a dat declaraţii ameninţătoare. Când se ivea prilejul, prin intermediul unui interviu în presă sau al unei apariţii la televiziune, îşi repeta mantra de acuzaţii la adresa Casei de Saud, uitând în mod convenabil că în 1991 se oferise să apere regatul de Irak, cu ajutorul luptătorilor lui afgani-arabi.

Un interviu cu Osama publicat în numărul din noiembrie 1996 al revistei *Nida'ul Islam* s-a concentrat puternic pe aversiunea lui faţă de familia Al Saud şi oferă un portret reuşit al încrâncenării lui. I s-a cerut părerea cu privire la politica regimului Al Saud faţă de lumea musulmană. A răspuns că „era legată de concepţia britanică... apoi s-a ataşat de concepţia americană, după ce America s-a impus ca o mare putere în lumea de după al Doilea Război Mondial. Este bine cunoscut că politica acestor două ţări răspândeşte cea mai mare duşmănie faţă de lumea islamică... Regimul nu încetează să se plângă public de problemele care-i afectează pe musulmani, fără să facă niciun efort serios de a servi interesele comunităţii musulmane, în afară de mici eforturi cu scopul de a-i deruta pe oameni şi de a le azvârli praf în ochi... Simpatia poporului se îndreaptă spre cărturarii muncitori care au fost închişi... ceea ce i-a făcut pe oameni să sprijine mişcarea de îndreptare generală condusă de cărturari... Această mişcare capătă zi de zi tot mai multă putere şi tot mai mulţi susţinători pe cheltuiala regimului. Simpatia pentru misiunile la nivel militar şi civil este mare, la fel ca şi simpatia lumii musulmane faţă de lupta împotriva americanilor".

Guvernul Arabiei Saudite zgândărea cuibul de viespi din Khartoum şi, în acelaşi timp, îi determina pe compatrioţii lui să se înstrăineze de el. În septembrie 1994 a fost închis şeicul Salman bin Fahd al-Udah, o figură charismatică şi celebră în cercurile islamice din regat. Era un glas puternic, care se ridicase împotriva familiei regale. Dar arestarea lui a fost o greşeală. Închiderea şeicului Salman a dat puteri noi mişcării împotriva regimului.

Cum nu scăpa niciodată vreun prilej, Osama era pregătit pentru o astfel de gafă din partea familiei Al Saud. Organizaţia lui făcea pe tăcute recrutări în rândul tinerilor nemulţumiţi din ţară. În regat trăiau discret mai multe mii de afgani-arabi „în retragere", care activaseră ca agenţi, contactând candidaţii potriviţi pentru mişcări precum cea a

şeicului Salman. În 1994 se estima că între 15 000 şi 20 000 de tineri părăsiseră ţara în anii precedenţi pentru a lua parte la programele de instrucţie în taberele Al-Qaeda din Afganistan, Sudan, Iran şi Yemen. Osama pusese bazele mişcării de rezistenţă armată din Arabia Saudită, pare-se fără ca guvernul să afle de armata clandestină care acum aştepta răbdătoare să-i vină vremea.

Această luptă a început pe 13 noiembrie 1994 în Riad, capitala Arabiei Saudite. Chiar înainte de prânz o maşină-capcană a explodat în faţa unei clădiri cu trei etaje unde se afla un bufet expres foarte frecventat, întotdeauna înţesat de americani care făceau parte din Programul de Cooperare Militară, o iniţiativă comună a forţelor SUA şi a Gărzii Naţionale Saudite.

În explozie au murit şase oameni, cinci dintre ei americani. În jur de 90 kg de Semtex au produs un suflu care a smuls faţada clădirii şi a spulberat ferestre pe o rază de un kilometru şi jumătate. Ancheta care a urmat a arătat că operaţiunea fusese atât de bine executată, încât era imposibil să se dea de urma vreunei organizaţii sau persoane implicate.

Un act terorist în inima capitalei saudite era greu de imaginat. *Al-Tawn*, unul dintre principalele ziare din Arabia Saudită, scria: „A fost o încercare disperată de a destabiliza securitatea Arabiei Saudite." Dar asupra regatului aveau să se abată nenorociri şi mai mari. Informaţiile secrete arată că Al-Qaeda era activă şi pe alte fronturi. Forţa organizaţiei aşa cum se prezenta la mijlocul anilor 1990 e cu adevărat uimitoare. Nimic nu ilustrează mai bine perspectiva mondială a lui Osama decât Cecenia, stat caucazian puţin cunoscut odinioară.

Cecenii sunt un popor indigen din Caucazul de Nord. Ei vorbesc o limbă distinctă, care nu e nici slavă, nici turcă, nici persană. Prin tradiţie, cecenii sunt munteni aprig de independenţi şi democraţi. Poetul rus Lermontov scria despre ei în 1832: „Zeul lor e libertatea, legea lor e războiul." Din secolul al XVII-lea până la mijlocul secolului al XIX-lea, cecenii au fost convertiţi la ramura sunită a islamului — Osama e şi el sunit —, şi religia lor joacă un rol important în societatea cecenă. Ruşii au cucerit regiunea în 1859, după decenii de rezistenţă, iar în 1944 mai mult de 800 000 de ceceni au fost deportaţi de Stalin în Asia centrală, pentru presupusa colaborare cu nemţii.

Cecenia are o suprafaţă de aproximativ 9500 de kilometri pătraţi, fiind puţin mai mare decât statul american Connecticut. Principalele ei resurse sunt bogatele terenuri petrolifere din jurul oraşului Groznâi, exploatate din anul 1893. Deşi producţia de petrol este în declin, Groznâi a rămas un centru principal de rafinare şi producţie petrochimică, un punct central al transportului feroviar şi rutier, precum şi al conductelor importante de petrol şi gaze.

Prin constituţia rusă, Republica Cecenă face parte din Federaţia Rusă. Totuşi, în 1990 a început să capete forţă o mişcare de secesiune, iar în noiembrie 1991, după ce generalul Dzhokhar Dudaiev a venit la putere, regiunea şi-a declarat independenţa. După o scurtă încercare nereuşită de a înăbuşi rebeliunea, Moscova a început negocieri cu privire la viitorul republicii, iar în 1992 Cecenia a devenit republică autonomă. În acelaşi an, mai târziu, au izbucnit lupte între forţele loiale lui Dudaiev şi forţele opoziţiei antiseparatiste, sprijinită de Rusia.

În acest punct, Dudaiev a activat contactele pe care le stabilise deja cu Osama şi Al-Qaeda. În timp ce trupele ruseşti veneau în număr mare în regiune, Dudaiev a trimis un emisar la Khartoum, cerând ajutor de urgenţă. Osama atât aştepta. Devenise celebru luptând împotriva Uniunii Sovietice, şi nu putea rata şansa de a se răfui din nou cu ruşii. Dudaiev, un camarad musulman sunit, a fost răsplătit cu bani şi arme.

O vreme, implicarea Al-Qaeda în Cecenia pare să se fi limitat la atât. Dar în august 1994 războiul civil a luat amploare, iar în decembrie forţele ruse au intrat în Cecenia şi au bombardat capitala. Conform unei estimări din martie 1995, 40 000 de civili fuseseră ucişi şi 250 000 erau refugiaţi. În iunie 1995 ruşii invadaseră majoritatea centrelor urbane ale republicii, forţându-i pe rebelii ceceni să recurgă la tactici de gherilă. Afganii-arabi din Al-Qaeda erau în elementul lor.

Deşi cei mai mulţi dintre oamenii lui Dudaiev aveau pregătire militară, le lipsea experienţa de a duce un război de gherilă prelungit. Luptătorii Al-Qaeda aveau din plin această experienţă. Până la 2000 de afgani-arabi au luptat alături de rebelii ceceni, contribuind la câteva dintre principalele lor succese.

Din 1994, reţeaua Al-Qaeda a început să trimită în Cecenia oameni de la bazele ei din Afganistan, prin Turkmenistan, prin Marea Caspică

şi apoi, din Daghestan, pe uscat. Mulţi dintre oamenii lui Dudaiev au făcut călătoria de întoarcere, urmând să fie instruiţi în tacticile războiului de gherilă la bazele Al-Qaeda din Afganistan.

În iulie 1995 s-a semnat un acord de pace. Dar în decembrie luptele au reizbucnit când rebelii au încercat să submineze alegerile locale. Dudaiev a fost ucis de ruşi într-un atac cu rachete, în aprilie 1996. În ianuarie 1997, oficialităţile ruse au anunţat că toate trupele Ministerului de Interne părăsiseră regiunea rebelilor.

Şi pe alte fronturi era activitate. În Riad, în primăvara lui 1995, altă maşină-capcană a fost prima acţiune antiamericană importantă din regat. Osama nu a revendicat niciodată acţiunea, dar guvernul saudit a descoperit repede dovezi care făceau legătura între incident şi Al-Qaeda. Mai târziu, televiziunea saudită a transmis mărturisirile înregistrate pe bandă video a patru afgani-arabi implicaţi în actul terorist. Un alt atac, în luna noiembrie a aceluiaşi an, a avut drept ţintă un birou de legătură a SUA cu elita Gărzii Naţionale Saudite. În acest incident, o maşină-capcană a ucis cinci americani şi doi indieni.

Ulterior, Departamentul de Stat al SUA a primit şi alte ameninţări, şi în ianuarie 1996 a anunţat: „Ambasada SUA a primit rapoarte noi şi tulburătoare cu privire la faptul că este posibil să se plănuiască şi alte atacuri asupra instituţiilor identificate cu Statele Unite şi cu interesele lor în Arabia Saudită." Neliniştea Statelor Unite era atât de mare, încât au reuşit să obţină o amânare a vizitei planificate de secretarul de stat Warren Christopher la Riad pentru a se întâlni cu prinţul moştenitor Abdullah. În acelaşi an, mai târziu, când cei doi s-au întâlnit, Abdullah l-a asigurat pe Christopher că ţările lor nu vor renunţa la legăturile strânse.

În noiembrie 1995, dovezile arătau clar că raza de acţiune a Al-Qaeda se lărgea. Pe măsură ce reţeaua devenea tot mai puternică, Osama se impunea în tot mai multe teatre de război. Cecenia oferă o primă dovadă pentru cât de puternic se credea. Alături de multe guverne din Orientul Mijlociu, Statele Unite legau tot mai mult activitatea teroristă din regiune de Al-Qaeda. Numărul dovezilor şi al informaţiilor în această privinţă era copleşitor.

Când Christopher s-a întâlnit cu Abdullah la Riad, a fost pomenit în mod inevitabil şi numele lui Osama bin Laden. Drept urmare, în primele luni ale lui 1996, asupra autorităţilor sudaneze s-au exercitat din toate părţile presiuni diplomatice intense. Gazdele Al-Qaeda erau pe lista SUA de state care sponsorizau terorismul începând din august 1993. În urma unei analize amănunţite făcute de serviciile de informaţii s-a constatat că guvernul Sudanului „asigură adăpost, coridor de siguranţă, instruire militară, sprijin financiar şi spaţiu pentru birouri în Khartoum pentru capii terorismului internaţional şi pentru grupări islamiste radicale..."

Totuşi, abia de curând au ieşit la iveală dovezi despre nişte negocieri defectuoase la cel mai înalt nivel, negocieri care ar fi putut duce la arestarea lui Osama încă din 1996. Conform unui raport prezentat de CNN, „Oficialităţi americane au confirmat că în 1996, când Bin Laden trăia în Sudan, guvernul de la Khartoum s-a oferit să-l predea Arabiei Saudite pentru a fi judecat. Au avut loc negocieri trilaterale, Statele Unite fiind reprezentate de CIA, dar saudiţii au decis să refuze să-l accepte pe Bin Laden, şi în schimb a fost lăsat să plece în Afganistan".

Acest eşec reprezintă o extraordinară eroare de judecată atât din partea guvernului Arabiei Saudite, cât şi a celui american. Deşi familia Al Saud s-ar fi confruntat acasă cu probleme suplimentare dacă Osama ar fi fost prins şi, probabil, judecat pentru crimele din regat, preţul plătit pentru scoaterea lui din ecuaţia fundamentalismului islamic ar fi fost mic. Şi Arabia Saudită, şi Statele Unite aveau să plătească scump eşecul acestor discuţii.

Lăsând la o parte această problemă, în Sudan lanţul de evenimente începuse să se întoarcă împotriva reţelei Al-Qaeda. Era în mare parte urmarea valurilor de şoc produse de un plan prost conceput de una dintre organizaţiile finanţate şi aprovizionate cu arme de Al-Qaeda, Jihadul Islamic Egiptean. Gruparea egipteană avea legături cu Osama de pe vremea şederii lui în Afganistan şi, la încheierea conflictului de acolo, Al-Qaeda se angajase să sprijine Jihadul Islamic Egiptean trimiţând mulţi afgani-arabi să-l înlăture pe preşedintele Mubarak şi să instaleze o administraţie fundamentalistă islamică.

Osama se apropiase de Ayman al-Zawahiri, liderul grupării, care avea să devină mâna lui dreaptă în Al-Qaeda. Al-Zawahiri se dedicase trup şi suflet jihadului şi jucase un rol important în campania din Somalia. Acest lucru îl propulsase în centrul lumii fundamentalismului islamic. La mijlocul lui 1995 era şeful unui birou din Geneva de unde Osama şi principalele state care sponsorizau terorismul, Iran şi Sudan, sperau să lanseze direct jihadul asupra SUA.

Mai existaseră câteva atentate împotriva lui Mubarak, cel mai important petrecându-se în timpul unei vizite în Italia. Toate eşuaseră. În 1995, o vizită de stat la Addis Abeba, capitala Etiopiei, a oferit încă un prilej; Mubarak avea să fie mai slab păzit decât acasă. Influentul sudanez Hassan al-Turabi şi Osama l-au însărcinat cu executarea operaţiunii pe al-Zawahiri. Timp de mai multe luni, cei mai buni strategi şi planificatori militari, confecţioneri de bombe artizanale şi trăgători de elită au fost adunaţi într-o bază izolată din Sudan pentru a perfecta planul. Chiar şi Osama, care în mod normal era legat de birou, a renunţat la confortul Khartoumului pentru a supraveghea pregătirile pe care le finanţa, în timp ce al-Zawahiri s-a strecurat în secret în Etiopia pentru a studia personal situaţia. Cu câteva săptămâni înainte de data la care era aşteptat Mubarak să sosească, zece agenţi au plecat în Etiopia cu un avion al lui Osama, pentru a finaliza pregătirile.

Totuşi, pe 26 iunie 1995, întregul proiect s-a năruit. Indivizi înarmaţi cu carabine AK-47 şi vehicule prevăzute cu lansatoare de rachete au năvălit la locul cu pricina... şi au atacat altă maşină! Ei crezuseră că Mubarak va călători într-o maşină oficială etiopiană, însă el venise cu Mercedesul fabricat pe comandă, cu o caroserie blindată antirachetă. Un plan de rezervă care prevedea detonarea unei bombe sub maşina lui a fost zădărnicit de şoferul lui Mubarak, care nu a mai ţinut seama de protocol, a întors maşina la 180 de grade şi a pornit în viteză înapoi spre aeroport.

Forţele de securitate etiopiene au arestat cu uşurinţă mai mulţi militieni. Alţi trei au fugit peste graniţă în Sudan. În timpul anchetei care a urmat, guvernul etiopian s-a convins de complicitatea oficialităţilor sudaneze, când s-a descoperit că armele folosite fuseseră aduse în Etiopia cu un avion aparţinând liniei aeriene sudaneze de stat. Ba mai mult,

pe eticheta de pe containerul în care erau armele la rubrica expeditor era trecut Serviciul Secret de Informaţii Sudanez din Khartoum!

Continuând să dea ordine din culise din ţara sa, Hassan al-Turabi l-a împiedicat pe preşedintele Omar al-Bashir să-i predea pe teroriştii. Sudanul le-a asigurat un refugiu sigur celor trei suspecţi şi a refuzat să-i extrădeze în Etiopia. Acest lucru avea să se dovedească o greşeală a lui al-Turabi, şi să marcheze începutul sfârşitului pentru Osama în Sudan. Neştiind de mişcarea internaţională tot mai extinsă împotriva ţării lui, al-Turabi a spus într-un interviu: „Oamenii din toată Africa şi din toată lumea arabă iubesc Sudanul."

Statele Unite nu-l iubeau şi, în 1996, au impus Sudanului sancţiuni diplomatice pentru faptul că nu i-a predat pe fugari şi pentru sprijinul general acordat terorismului internaţional. Din aceleaşi motive, Statele Unite au aplicat Sudanului sancţiuni atât diplomatice, cât şi economice. Tot în 1996, Statele Unite şi-au evacuat ambasada de la Khartoum şi au expulzat un diplomat sudanez suspectat că furnizase informaţii secrete despre Statele Unite grupului de terorişti condamnaţi pentru plănuirea atacurilor din 1993 care au avut drept ţintă sediul ONU şi alte obiective din New York.

În câteva luni de la fiascoul etiopian, misterul din jurul lumii lui Osama începuse să fie descâlcit.

Aceste sancţiuni economice se adăugau la un scenariu cumplit deja existent în Sudan — un război civil căruia al-Turabi şi preşedintele al-Bashir nu făceau nimic să-i pună capăt. Lupta încrâncenată se ducea între guvernul sudanez, dominat de arabi musulmani din partea de nord a ţării, şi forţe de opoziţie alcătuite predominant din creştini negri şi animişti din sudul ţării. Războiul şi foametea care au urmat au curmat viaţa a mai mult de două milioane de oameni, iar aproximativ cinci milioane au fost forţaţi să-şi părăsească locuinţele, un dezastru de o proporţie nemaivăzută.

Pentru al-Turabi şi pentru preşedintele al-Bashir era o luptă îndepărtată, care nu-i interesa mai deloc. Însă date fiind noile sancţiuni aspre, ţara se confrunta cu un colaps imediat. În încercarea de a-şi salva pielea, cei doi au căutat să înlăture cele mai vizibile semne ale faptului

că sponsorizau terorismul, ca să poată să ceară reducerea sancţiunilor, sau chiar ridicarea lor.

Din biroul său cu vedere la Nilul Albastru, Osama urmărise cu groază cum aliaţii lui de odinioară îşi legau singuri şireangul de gât. În vreme ce preşedintele şi acolitul lui se bâlbâiseră în faţa presiunii internaţionale crescânde, într-un mod aproape părintesc el pregătise Al-Qaeda pentru ce era mai rău, o mutare forţată. Strateg cu largă perspectivă, Osama începuse totuşi să se pregătească pentru această eventualitate cu mult înainte.

Lumea a auzit prima dată de o grupare numită Talibanii cu un an în urmă, când guvernul pakistanez a însărcinat-o să protejeze un convoi care încerca să deschidă o rută comercială între Pakistan şi Asia centrală. Gruparea, alcătuită din afgani instruiţi în şcoli religioase din Pakistan şi din foşti luptători islamişti sau mujahedini, s-a dovedit eficientă, punând pe fugă alte grupuri de mujahedini care încercau să atace şi să prade convoiul.

Talibanii fuseseră înfiinţaţi de molahul Mohammed Omar, un cleric puritan cu un singur ochi, care era descris ca „unul dintre cele mai surprinzătoare şi ciudate personaje din chinuita istorie a Afganistanului". Luptător de frunte în lupta de izgonire a sovieticilor din ţara sa natală, ajunsese să fie scârbit de foştii săi prieteni din gruparea mujahedinilor. Conform unui raport publicat după unul din puţinele interviuri pe care le-a dat în primele zile de la preluarea puterii, o nelegiuire care i-a provocat mânia a fost o luptă cu tancuri pe viaţă şi pe moarte în Kandahar, între doi comandanţi de miliţii cărora le plăcea acelaşi băiat frumos. Deşi această relatare ar putea fi neadevărată, el a apărut oricum drept un lider a cărui viziune a atras mulţi oameni la fel de dezamăgiţi. Deoarece a recrutat studenţi din şcoli coranice, în primele zile Talibanii au fost consideraţi o mişcare studenţească.

Odată ce grupul a crescut ca număr de membri şi reputaţie, s-a răspândit repede în Afganistan. Simpatia de care se bucurau talibanii din partea multor afgani a surprins la început facţiunile mujahedine din ţară, care se războiau. Talibanii au ocupat oraşul Kandahar în noiembrie 1994, iar în septembrie 1996 au pus mâna pe capitala ţării, Kabul.

Osama bin Laden intră în povestea cu talibanii înainte de bătălia pentru Kabul. Nu se ştie dacă el a luat legătura cu molahul Omar, sau invers. Dar se ştie că înainte de plecarea lui din Afganistan cu mai mulţi ani în urmă, şi Osama fusese dezamăgit de foştii lui camarazi şi de obiceiurile lor violente. A salutat apariţia unei forţe care putea să unească ţara şi, pe la sfârşitul lui 1995, a început să-i furnizeze fonduri direct molahului Omar.

Cel botezat mai târziu de adepţii lui „Comandantul credincioşilor" i-a atribuit lui Osama finanţarea luptei sângeroase care l-a adus efectiv la putere, Bătălia pentru Kabul. Succesul de la Kabul a fost opera talibanilor. Din acest moment înainte, ei au zdrobit opoziţia, înghesuind-o progresiv într-o zonă mică din nordul ţării. Molahul Omar nu şi-a uitat niciodată prietenii, iar Osama se dovedise prietenul bun de care Comandantul credincioşilor avea nevoie. A fost începutul unei relaţii aparte.

După Bătălia pentru Kabul, afganii de rând au salutat sosirea unei forţe noi şi stabile în Afganistan. Sătui de anarhie, au primit cu bucurie promisiunile de eradicare a corupţiei şi de restabilire a păcii, chiar dacă asta avea un preţ. Talibanii erau hotărâţi să creeze cel mai pur stat islamic din lume, interzicând divertismentul „neislamic" precum cel reprezentat de televiziune, muzică şi cinematograf. Aveau să urmeze decrete şi mai dure, unele atât de restrictive, încât aveau să fie groaznice pentru femei. Dar până ca populaţia Afganistanului să înţeleagă toate acestea, talibanii deveniseră cea mai puternică forţă politică şi militară din ţară şi erau de neoprit.

În martie 1996 Osama se afla în biroul său din Khartoum, când a avut loc vizita pe care o aşteptase atât de mult. Sirenele care urlau în stradă anunţau sosirea unui convoi mare de maşini. După câteva minute, a intrat în încăpere influentul al-Turabi. La o ceşcuţă de cafea turcească, sudanezul l-a informat pe Osama că ţara lui nu mai putea să găzduiască Al-Qaeda. Organizaţia Naţiunilor Unite, Statele Unite şi Arabia Saudită exercitau o presiune mult prea mare asupra lui. Era vremea să plece.

Al-Turabi câştigase milioane de dolari din interesele de afaceri cu Osama. Cei doi erau prieteni. După asasinarea lui Abdullah Azzam, în 1989, devenise noul confesor al lui Osama. În 1996 al-Turabi avea

64 de ani, în vreme ce Osama avea 39. Avea vârsta perfectă pentru un astfel de ataşament, dar un model îndoielnic de comportament. Rudele lui Osama îşi amintesc că în scurtele contacte pe care le-au avut cu el în Sudan, chiar şi după luni întregi în care nu vorbise cu familia lui, Osama făcea mare caz de calităţile şi omenia lui al-Turabi. Se întrebau dacă era vrăjit, sau poate chiar nutrea a doua pasiune homosexuală, de data asta pentru noul său mentor.

Al-Turabi i-a promis lui Osama că Al-Qaeda nu va închide pur şi simplu prăvălia, ci i se va acorda un scurt răgaz pentru a-şi organiza mutarea în altă parte. Imperiul de afaceri al lui Osama avea să rămână atât cât se putea nestingherit, pentru ca circuitul financiar al Al-Qaeda să nu fie afectat.

În ciuda pierderii unei baze de care Osama se ataşase şi din care scotea milioane de dolari, o tranziţie lină era deja asigurată mulţumită legăturii sale cu molahul Omar. Ba mai mult, în vreme ce gazdele lui se îndreptau de câtva timp în mod clar într-o direcţie care avea să-i forţeze să renunţe la sponsorizarea făţişă a grupurilor islamiste radicale pentru a supravieţui, Osama era curtat în secret de altă naţiune interesată de „afacere".

Chiar înainte ca Al-Qaeda să fi încheiat procesul de mutare a bunurilor ei în Afganistan, campania ei împotriva Arabiei Saudite începuse. Însă acesta a fost doar începutul. Pe 25 iunie 1996, sergentul-major Alfredo Guerrero, din serviciul de pază al Aviaţiei Militare SUA, patrula pe acoperişul Clădirii 131 din complexul care adăposteşte Turnurile Khobar din Dhahran, Arabia Saudită. În jurul orei 10 seara, ceva i-a atras atenţia. O maşină cisternă, urmată de un automobil, trecea printr-o parcare de dincolo de gardul din jurul complexului. Ambele vehicule s-au oprit, iar autocisterna a cotit şi a intrat cu spatele în nişte tufişuri din lungul gardului apropiat de clădirile cu opt etaje unde se afla Guerrero. Din autocisternă au ieşit doi bărbaţi, care au intrat în maşină şi au demarat în viteză.

Guerrero venise în Arabia Saudită pentru acelaşi lucru ca şi miile de colegi militari care locuiau în Turnurile Khobar. Misiunea lor era operaţiunea „Paza Sudului", care a început în 1992 în urma războiului din Golf, când Grupul de Asalt 4404 (provizoriu) s-a mutat în Turnurile

Khobar pentru a impune o zonă de zboruri controlate. În anii de după războiul din Golf, aceste patrule aeriene zilnice n-au pierdut niciun avion în faţa apărării aeriene irakiene. Ţinându-l în frâu pe Saddam Hussein, americanii apărau Arabia Saudită de unul dintre cei mai periculoşi despoţi din lume. Dar, cum aveau să constate bărbaţii şi femeile care participau la operaţiunea „Paza Sudului", fundamentalismul islamic era o ameninţare mai mare decât Saddam Hussein. Evenimentul care a urmat avea să amintească în mod dureros de riscurile pe care şi le asumă zilnic în toată lumea americanii în uniformă.

Văzând comportamentul ciudat al bărbaţilor, Guerrero a luat imediat legătura prin radio cu un pupitru de pază şi, împreună cu încă doi paznici, au început să bată la uşile locatarilor, ordonându-le să părăsească imobilul. După şapte minute, când el şi ceilalţi paznici coborâseră trei etaje, clădirile au fost zguduite de o explozie. Un întreg zid al unei clădiri înalte a fost smuls. În atac şi imediat după aceea au fost ucişi 19 piloţi americani şi mai mult de 500 au fost răniţi.

La începutul aceluiaşi an, oficialităţile de la ambasada SUA din Arabia Saudită emiseseră o atenţionare neobişnuit de fermă despre posibile atacuri teroriste împotriva personalului american din regat. În urma atacului din 1983 asupra unei cazărmi americane din Beirut, care a ucis 241 de infanterişti marini, astfel de ameninţări au fost luate foarte în serios. Din diverse motive, Turnurile Khobar au fost expuse.

În aprilie 1996, în ciuda mai multor incidente care indicau că era posibil ca Turnurile Khobar să se afle sub supravegherea teroriştilor, oficialităţile au refuzat să ridice nivelul de ameninţare, considerând că cererea de pază suplimentară avea să fie greu de justificat. Din cauza naturii temporare a misiunii, comandamentul nu avea resursele unui grup permanent; de exemplu, avea o structură de spionaj ad hoc, şi într-o unitate cu trei mii de membri nu exista decât un translator arab.

Cu aproape cinci ani mai târziu, în 2001, au fost acuzaţi de terorism 13 membri ai Hezbollahului Saudit proiranian, sau „Partidul lui Dumnezeu", precum şi o persoană neidentificată, despre care se credea că avea legătură cu Hezbollahul libanez. În rechizitoriu se pretindea că suspecţii au fost dirijaţi de funcţionari guvernamentali iranieni. În 46 de capete de acuzare, rechizitoriul pretindea că toţi cei 14 bărbaţi erau

membri ai grupării islamice militante Hezbollah, susţinută şi încurajată de indivizi din cadrul guvernului iranian. Rechizitoriul nu dădea niciun nume de înalt funcţionar iranian.

„În rechizitoriu se spune că elemente din guvernul iranian au încurajat, susţinut şi dirijat membri ai Hezbollahului saudit", a spus procurorul general al SUA, John Ashcroft. „Mai exact, în rechizitoriu se afirmă că inculpaţii le raportau funcţionarilor superiori iranieni activităţile lor de supraveghere şi erau sprijiniţi şi dirijaţi în aceste activităţi de către oficialităţi iraniene." Nu s-a specificat numărul celor arestaţi. Ashcroft a spus că plănuirea acestui atac terorist a început în 1993 cu „o urmărire la scară mare menită să descopere ţintele americane din Arabia Saudită. După ce au adunat cantităţi mari de explozibil de plastic, teroriştii ajutaţi de un membru încă neidentificat al Hezbollahului din Liban... au transformat o autocisternă într-o bombă uriaşă".

Dacă autorităţile au apreciat corect, Turnurile Khobar au reprezentat o nouă şi sinistră ameninţare cu care se confrunta lumea, şi nu doar din cauza faptului că era rezultatul unei noi alianţe nemaipomenite care adusese laolaltă „crema" fundamentalismului islamic.

Ba mai mult, Osama îşi vânduse sufletul unor forţe şi mai întunecate decât sudanezii, pentru un loc la „masa mirilor".

CAPITOLUL 14

Fuziunea internațională și expansiunea

Islamul are asemănări structurale cu celelalte mari religii monoteiste. Toți credincioșii consideră Coranul sacru, dar pot avea unele interpretări diferite. Principalul dezacord este între tradiția majoritară sunită și cea minoritară șiită. Grupul minoritar consideră că ginerele Profetului, Ali, și urmașii lui sunt autorizați prin puterea divină să fie conducătorii comunității musulmane. Conform credinței grupului majoritar, califul trebuie numit prin consensul comunității.

Deși musulmanii suniți și cei șiiți se consideră două părți ale unui întreg, sunt permanent conștienți de diferențele dintre ei — cam așa cum sunt și ramurile catolică, protestantă și ortodoxă ale credinței creștine. Deși de obicei lucrează în tandem, în unele situații adepții se feresc unii de alții. Această dezbinare era evidentă la nivelele de sus din lumea fundamentalismului islamic.

Prin naștere, Osama bin Laden este sunit, secta care domină în Arabia Saudită, aceeași care guvernează în Sudan, gazda lui de la începutul anilor 1990. Dar principalul exportator și sponsor al fundamentalismului islamic era Iranul, conservatorul stat șiit care s-a ridicat după căderea șahului și revoluția din 1979. În timpul guvernării ayatollahului Khomeini, din 1981 până la moarte, în 1989, sponsorizarea terorismului a devenit un mod eficient de exportare a fanatismului religios.

În unele privințe, șahul și-a grăbit înlăturarea de la putere încurajând creșterea așteptărilor poporului său în anii 1960 și 1970. Reformele agrare ale șahului și o economie înfloritoare au adus un progres rapid, dar au și mărit distanța dintre elită și mase. Răspândirea sărăciei a fost

pusă pe seama modernizării. Creşterea veniturilor ca urmare a creşterii preţului petrolului a adus doar mai multe arme şi industrializare, în loc de o bunăstare tangibilă pentru omul de rând.

Ayatollahul Ruhollah Khomeini a reprezentat în mare parte nemulţumirea segmentului religios al Iranului. Exilat în 1963 pentru criticile deschise la domnia şahului, la sfârşitul anilor 1970 Khomeini se stabilise în Franţa. A câştigat simpatia maselor şi a devenit simbolul opoziţiei.

După 1975 începuseră să se formeze valuri de opoziţie, în urma înfiinţării partidului politic legal din Iran, Rasfakhiz, şi a interzicerii partidelor politice de opoziţie. La mijlocul lui 1977, liderii religioşi au început să demonstreze împotriva modernizării introduse de şah. În luna noiembrie a acelui an, mai mulţi oameni au fost ucişi când poliţia a dispersat demonstraţiile. Violenţa a crescut de ambele părţi; cei care fuseseră moderaţi în cererile de reformă au devenit mai radicali.

În toamna lui 1978, grevele din industria petrolului, din serviciile poştale, din fabrici de stat şi bănci au distrus economia. Situaţia a continuat până pe 10 decembrie, când a culminat cu un marş împotriva guvernării şahului, la care au participat 8 milioane de iranieni. Această uriaşă demonstraţie a fost punctul de cotitură. Şahul a părăsit Teheranul pe 16 ianuarie 1979, pentru „o vacanţă prelungită". Liderul opoziţiei, ayatollahul Khomeini, s-a întors triumfător în Iran pe 1 februarie. Planul lui se baza pe un guvern stabil care să facă faţă problemelor reconstrucţiei. Voia să stârpească rădăcinile rele ale vechiului sistem, pe care îl descria drept satanic. Pe 1 aprilie 1979, după o victorie răsunătoare într-un referendum naţional, Khomeini a declarat Iranul republică islamică. Această republică avea o nouă constituţie, care reflecta ideile lui Khomeini despre guvernarea islamică. A fost numit pe viaţă lider politic şi religios al Iranului.

Din acest punct, relaţia Iranului cu Statele Unite s-a înrăutăţit. Statele Unite îl sprijiniseră întotdeauna pe şah, ca pe o pavăză împotriva liderilor arabi din Golf care controlau o mare parte din rezervele de petrol ale lumii. Pe 4 noiembrie 1979, 500 de studenţi extremişti au ocupat ambasada SUA din Teheran. Au luat ostatici 66 de cetăţeni de la ambasadă şi pe ministrul de Externe. Ocuparea ambasadei, aprobată,

pare-se, de Khomeini, a durat 444 de zile şi a distrus definitiv relaţiile dintre Statele Unite şi Iran. Un raid american, nereuşit, pentru eliberarea ostaticilor a fost unul dintre principalele evenimente care au dus la înfrângerea în alegerile din 1979 a preşedintelui Jimmy Carter şi la venirea la putere a lui Ronald Reagan, a cărui atitudine conservatoare faţă de regimul iranian a agravat situaţia.

În Tunisia susţinătorii au organizat răzmeriţe, iar în Kuwait s-au pus la cale alte atentate cu maşini-capcană. Khomeini a sponsorizat Jihadul Islamic, ai cărui terorişti sinucigaşi au ucis 241 de soldaţi americani şi 58 de soldaţi francezi în Beirut. În ciuda faptului că aceste acţiuni erau condamnate drept acte de terorism, acasă erau văzute mai degrabă ca faptele unor eroi patrioţi.

Ayatollahul Khomeini a murit în mai 1989. Succesorul lui ales a fost Ali Hashemi Rafsanjani, care a venit la putere după două luni. La mijlocul anilor 1990, politica lui Khomeini de încurajare a principiilor fundamentalismului islamic peste hotare se transformase într-o politică guvernamentală de sprijinire a grupurilor teroriste şiite. Conform rapoartelor Serviciilor Secrete americane, care au ieşit la suprafaţă în 1996, infrastructura teroristă a Iranului conţinea o reţea de 11 tabere de antrenament. Se spune că cea mai mare dintre ele era tabăra Imam Ali, aflată la est de Teheran. Altele erau localizate la nord-est de Teheran, în Qazvin, la sud de Teheran, în Qom, şi la sud-vest de Teheran, în Hamadan. Toate erau proiectate să semene cu nişte sate mici, cu locuinţe, prăvălii şi moschei şi erau închise publicului larg, dar se pare că fuseseră descoperite datorită supravegherii prin satelit şi informaţiilor adunate de Agenţia Naţională de Securitate a SUA.

Se spunea de asemenea că două dintre grupări — Organizaţia Revoluţiei Islamice şi Hezbollah — au fost instruite în domeniul fabricării bombelor la tabăra Imam Ali. Surse din Serviciile Secrete americane au declarat că cele mai multe dintre atacurile teroriste ale Iranului au fost plănuite la Imam Ali. Unele documente secrete americane indicau faptul că în tabere studenţii erau învăţaţi să asambleze bombe şi să înfăptuiască asasinate, recruţii provenind din Algeria, Egipt, Iran, Iordania, Liban, Libia, Palestina, Arabia Saudită, Sudan, Siria şi Turcia. Conform documentelor, preşedintele Rafsanjani a

înființat taberele în urmă cu mai mulți ani, folosind instructori din Garda Revoluționară și din Serviciile Secrete ale Iranului. Se spunea că toate planurile pentru atacuri teroriste erau mai întâi aprobate de Consiliul Suprem al Iranului.

În aprilie 1995, președintele american Bill Clinton a impus Iranului un embargo comercial total. Pe 7 iunie 1996, ayatollahul Ali Khomeini, liderul spiritual al Iranului, a ținut o predică de vineri după tiparul obișnuit, cu atacuri la adresa Americii, ironii cu privire la valorile occidentale și laude aduse Revoluției Islamice. Dar a rostit și o frază nouă — a afirmat că Hezbollahul trebuie să opereze „pe toate continentele și în toate țările..."

Pentru majoritatea dintre miile de oameni care au ascultat săptămânala mantră de vorbărie sforăitoare și ură, a fost un comentariu care a trecut nebăgat în seamă. Doar cineva care știa dinainte ce se petrecea în culisele guvernării ar fi înțeles implicațiile mesajului său.

Rafsanjani înființase sub controlul său un Consiliu Suprem pentru Afaceri de Spionaj, interpretat în exterior drept un Consiliu Suprem pentru Terorism. Consiliul răspundea de finanțarea și administrarea bugetului statului și de infrastructura pentru „promovarea" fundamentalismului islamic. Până în iunie 1996, această organizație a pus bazele unei noi grupări teroriste de anvergură, Hezbollahul Internațional, la care făcea aluzie ayatollahul Khomeini.

Până la acel moment, reprezentanți ai Consiliului Suprem pentru Afaceri de Spionaj, dominat de șiiți, luaseră legătura cu liderii grupărilor teroriste sunite de vârf. Mahdi Chamran Savehie, care fusese numit șef al Serviciului Secret Extern, l-a vizitat pe șeful Al-Qaeda în Afganistan.

Osama fusese întâmpinat cu căldură când plecase din Khartoum, Sudan, și aterizase pe un aerodrom particular din apropiere de Jalalabad, pe 10 mai 1996. După câteva zile luase un elicopter și parcursese circa 400 de kilometri, până în orașul Kandahar, pentru a-l saluta pe noul lui sponsor. Molahul Mohammed Omar l-a primit pe Osama ca pe un fiu, deși nu era cu mult mai în vârstă decât oaspetele său. Totuși, comportamentul era de înțeles. Molahul Omar avea de ce să-i fie recunoscător lui Osama bin Laden, și încă din plin. Al-Qaeda finanțase o

mare parte din campania talibanilor de preluare a puterii în Afganistan. Osama trimisese avioane pline cu arme într-o vreme când talibanii aveau cel mai mult nevoie de ele, dându-le posibilitatea să ocupe capitala, Kabul. Într-una dintre puținele convorbiri cu familia lui din această perioadă, Osama le-a spus cu mândrie că molahul Omar îl luase în brațe, îl privise fix cu singurul lui ochi și spusese: „În numele lui Allah, asta e acum casa ta, așa cum e și a mea."

Până să sosească în Afganistan, Osama se întâlnise deja de câteva ori în Khartoum cu Savehie. Deși venirea iranianului îl mirase, l-a primit bine. Osama nu fusese niciodată stânjenit de doctrinele religioase, modul pragmatic de a se ocupa de crearea unei vaste organizații teroriste fiind un exemplu al noii sale gândiri.

Lucrul acesta era important pentru iranieni. Al-Qaeda era fără doar și poate cea mai mare forță a fundamentalismului islamic sunit. Un organ conducător atotcuprinzător nu prea putea fi creat fără sprijinul acestei prezențe. Deși sunit, Osama a fost foarte deschis la sugestiile lui Savehie. După mai multe întâlniri, a căzut de acord cu principiile și structura Hezbollahului Internațional. În cele din urmă, a acceptat să trimită un reprezentant personal la o întâlnire la vârf a principalelor grupări fundamentaliste islamice programată să aibă loc la Teheran, în iunie 1996, încurajând totodată multe dintre organizațiile afiliate la Al-Qaeda să participe la acest eveniment din capitala iraniană.

Pe 21 iunie 1996, dis-de-dimineață, Mohammed Ali Ahmed, reprezentantul personal al lui Osama, a plecat din Jalalabad la bordul unui avion particular către un aerodrom particular situat în afara Teheranului. La coborârea din avion a fost întâmpinat de Savehie, care i-a transmis un mesaj personal de bun venit din partea președintelui Rafsanjani. Cei doi au plecat către o clădire anonimă a guvernului, de la periferia Teheranului, care fusese aleasă să găzduiască întâlnirea.

În aceeași zi, mai târziu, Savehie a convocat o conferință la care au participat cele mai mari nume ale fundamentalismului islamic. Printre cei prezenți s-au numărat Mustafa Al Liddawi, din Hamas, George Habbash, din Frontul Popular de Eliberare a Palestinei, Ahmed Sala, din Jihadul Islamic Egiptean, Abdullah Ocalan, din Partidul Poporului Kurd, și Ramadan Shallah, din Jihadul Islamic Palestinian.

Printre aceste figuri de frunte erau zeci de alţi reprezentanţi ai unor organizaţii mai mici. Iranienii acordaseră statut de observator şi unor grupuri mai puţin cunoscute, invitaseră vorbitori pe teme de specialitate şi pregătiseră documente informative care dădeau detalii despre noi tehnici şi tehnologii. Cu excepţia temei, acea conferinţă din iunie ar fi putut să fie o conferinţă a oricărei industrii, din orice colţ al lumii.

Chiar şi în această companie, Osama era o figură respectată. Îşi trimisese locotenentul cu deplina autoritate de a vorbi în numele Al-Qaeda. Ali Ahmed a jucat un rol important, ajutând la păstorirea a ceea ce era, la urma urmelor, un grup de terorişti — bărbaţi obişnuiţi mai mult cu armele, crima şi mutilarea decât cu nuanţele corporatiste — şi la transformarea lui într-o organizaţie unită în care ei să accepte cu adevărat să opereze. Era un plan extraordinar.

Printre alte rezoluţii, s-au luat decizii de standardizare a antrenamentului, de unificare a raportării financiare şi de stabilire a unui organ de comandă semiomogen, în scopul de a evita repetarea anumitor acţiuni. În cele din urmă, pe 23 iunie, ultima zi a întâlnirii, s-a înfiinţat, prin vot unanim, Comitetul celor Trei, cu rolul de consiliu suprem al Hezbollahului Internaţional. Acesta avea să fie comitetul de conducere al organizaţiei şi să lucreze în tandem cu conducerea iraniană, Savehie raportând direct preşedintelui Rafsanjani şi Consiliului Suprem pentru Afaceri de Spionaj.

În Comitetul celor Trei au fost votaţi Osama bin Laden, Imad Mughniyah, reprezentantul Jihadului Islamic Libanez, şi Ahmed Salah, din Jihadul Islamic Egiptean. Era un echilibru de putere cu care toate zonele spectrului religios au fost de acord. Doi membri ai comitetului erau suniţi, deşi comitetul era în mare măsură sub controlul şiiţilor iranieni. În multe privinţe, a fost un aranjament perfect pentru toţi protagoniştii. Odată cu înfiinţarea oficială a Hezbollahului Internaţional, pentru fundamentalismul islamic avea să înceapă o nouă eră.

Peste doar două zile, pe 25 iunie 1996, Hezbollahul Internaţional s-a impus oficial odată cu atacul terorist asupra Clădirii 131 din complexul de locuinţe Khobar Towers din Dhahran, Arabia Saudită. Într-un interviu acordat mai târziu, Osama a declarat: „Noi am îndemnat poporul... să alunge acest duşman din ţara sfântă... Ei au ajutat naţiunea

arabă să stea din nou cu fruntea sus, şi au spălat o parte din dezonoarea pe care a trebuit s-o suportăm din cauza colaborării guvernului saudit cu guvernul american în ţara lui Allah. Ne uităm la aceşti tineri ca la nişte mari eroi şi martiri... Ne rugăm la Allah să-i primească şi să-i binecuvânteze pe părinţii lor cu răbdare."

În alt interviu, acordat revistei *Nida'ul Islam*, a adăugat: „Cele două explozii din Riad au avut efecte importante... Cel mai important dintre acestea este că poporul şi-a dat seama de semnificaţia ocupaţiei americane în ţara celor două moschei sacre, şi că hotărârile originale ale regimului reflectă dorinţele ocupanţilor americani. Astfel, poporul a înţeles că cele mai mari probleme ale lui sunt pricinuite de ocupanţii americani şi de marionetele lor din regimul saudit... Aceste misiuni au pregătit şi terenul pentru riposta opoziţiei împotriva ocupaţiei americane din cadrul familiei domnitoare şi al forţelor armate; de fapt, putem spune că restul ţărilor din Golf au fost afectate în aceeaşi măsură, şi că nemulţumirile opoziţiei faţă de ocupaţia americană au atras atenţia familiilor domnitoare şi a guvernelor... ţărilor din Golf."

Un reporter al unei reţele de televiziune din SUA l-a întrebat: „În America aţi fost zugrăvit drept un lider terorist. Pentru adepţii dumneavoastră sunteţi un erou. Dumneavoastră cum vă vedeţi?"

Osama a răspuns: „Cum spuneam mai înainte, nu ne pasă de părerile Americii. Noi şi fraţii noştri ne considerăm adoratori ai lui Allah, care ne-a creat ca să-l venerăm şi să-i urmăm învăţăturile şi profeţii. Eu sunt unul dintre adoratorii lui Allah. Îl venerez pe Allah, ceea ce include înfăptuirea jihadului pentru înălţarea cuvântului lui Allah şi evacuarea americanilor de pe întreg pământul musulman."

Într-o altă declaraţie de presă, a catalogat atacul drept „terorism demn de laudă" şi, pentru prima dată, a revendicat atacurile din Somalia declarând că „noi îi urmăream până-n pânzele albe în Mogadishu".

Osama era mulţumit de operaţiunea „Turnurile Khobar". Dar aceasta avea să reprezinte o schimbare tristă în viaţa lui. Era de aşteptat ca un act de terorism atât de amplu şi atât de distrugător în ţara sa natală să atragă o reacţie. Guvernul saudit îi retrăsese deja cetăţenia şi îi anulase paşaportul. Regele Fadh şi guvernul lui nu aveau ce să mai facă, decât poate să-şi regrete hotărârea de a nu fi pus mâna pe el atunci

când administrația sudaneză se oferise să-l predea în lanțuri. Aceasta a fost una dintre cele câteva ocazii în care a scăpat ca prin urechile acului; pe unele, Osama le-a descoperit abia în timpul freneziei mediatice de după 11 septembrie 2001.

În ciuda isprăvilor rudei lor de care le era din ce în ce mai ruşine, familia a încercat întotdeauna să-i întindă o mână de ajutor. Unii au sperat că putea fi readus pe drumul cel bun, aşa cum se mai întâmplase în timpul *hajj*-ului, când renunțase la obiceiurile lui păcătoase în favoarea religiei. Astfel, unii membri ai familiei, printre care mai mulți frați, au încercat să păstreze legătura cu el. Ba chiar Abdullah, unchiul lui, l-a vizitat în speranța că putea să-l convingă să se întoarcă la turmă.

Legitimul imperiu de afaceri Binladin avea mai mulți furnizori în Sudan. Când şi când, în perioada în care Osama trăia în Khartoum, unul dintre frații lui, un unchi sau un văr avea motiv să viziteze statul african. Când se întâmpla asta, Osama îşi primea ruda cu ospitalitate şi căldură sincere. Vorbea deschis şi îşi susținea cu tărie punctul de vedere şi cauza. Nu voia să audă să-şi tempereze comportamentul, cu atât mai puțin să se întoarcă în regat şi să-i ceară scuze regelui Fadh. Dar când în prima jumătate a anilor 1990 numărul dovezilor cu privire la activitățile Al-Qaeda a crescut, puține dintre rudele lui apropiate au mai continuat să-l viziteze.

Dar această relație cu intermitențe nu era deloc o stradă cu sens unic. În perioadele mai liniştite, de parcă i-ar fi fost dor de un glas din trecut, Osama avea obiceiul să-şi sune familia, din Sudan sau din Afganistan. De multe ori, cel care vorbea în astfel de ocazii era un Osama gânditor. Spre deosebire de fundamentaliştii rigizi cu care membrii familiei se întâlniseră față în față în Khartoum, el era mai relaxat, deseori depănând amintiri din copilărie şi spunând anecdote despre tatăl său.

O rudă apropiată îşi aminteşte că a fost trezit dis-de-dimineață în Jeddah. La telefon era Osama. Voia să vorbească despre mama lui, să se intereseze de afacerea familiei şi să facă schimb de bârfe despre prietenii familiei. Cel care a primit telefonul îşi aminteşte clar că au discutat astfel timp de jumătate de oră, şi a rămas cu impresia copleşitoare că lui Osama îi era dor de casă.

Dar atacul terorist de la Turnurile Khobar a pus capăt acestui contact ocazional, lărgind prăpastia dintre Osama şi familia lui. Pe lângă dezgustul pe care l-au simţit descoperind amestecul lui într-o astfel de faptă, atacul a contrazis poziţia familiei, afirmată frecvent. Clanul Binladin spusese răspicat, în mod repetat, că susţinea cu tărie legitimitatea guvernării Al Saud în Arabia Saudită şi îşi exprimase aversiunea faţă de terorismul sub orice formă. După atacul de la Turnurile Khobar, relaţia deja încordată s-a rupt de tot. Osama a fost evitat. De atunci, deşi din când în când a încercat să ia legătura cu familia prin satelit, rar s-a întâmplat să găsească o rudă care să vrea să vorbească la telefon cu el. Şi chiar şi atunci, i s-a răspuns cu încordare şi răceală. Răul pe care-l făcuse nu mai putea fi îndreptat.

Pe 17 iulie 1996, în jurul orei 8:45 seara, Trans World Airlines Flight 800, un Boeing 747-100, urcase până la aproximativ 4000 de metri, după ce decolase de pe aeroportul internaţional Kennedy, când turnul de control a pierdut contactul prin radar. Martorii de pe coasta Long Island au spus că au văzut o minge de foc luminând cerul întunecat. Apoi avionul în flăcări s-a prăbuşit în apă, la circa 15 km sud de Suffolk. Radarul a arătat că avionul, sau o parte din el, a continuat „să zboare" încă vreo 30 de secunde după explozie. La bordul aeronavei TWA erau 212 pasageri şi echipajul compus din 17 membri. Avionul a fost distrus şi n-au existat supravieţuitori.

Nu trecuseră decât trei săptămâni de la distrugerea Turnurilor Khobar. America fierbea. În mod inevitabil, prima reacţie s-a concentrat pe un act terorist. Totuşi, un înalt funcţionar din administraţia Clinton a anunţat repede că nu se primiseră avertizări de la vreo grupare teroristă, şi că nu existau dovezi ale unui atac cu bombă. În câteva ore, James Kallstrom, de la biroul FBI din New York, a anunţat că ancheta era preluată de grupul operativ al FBI în colaborare cu Departamentul de Poliţie din New York. S-a organizat o masivă căutare a resturilor epavei.

Dar nici după ani de zile nu s-a găsit vreo dovadă care să facă legătura între această tragedie şi terorism. Când echipamentul sofisticat a detectat urme de explozibil pe epava avionului, descoperirea a părut o pistă promiţătoare. Asta până când s-a aflat că în lunile de dinainte de

prăbuşire avionul fusese folosit pentru dresarea câinilor care caută bombe. Stricăciunile nu păreau să fi fost provocate de o bombă.

La începutul lui 1997, un raport CNN concluziona: „După şase luni de la începerea celei mai costisitoare anchete privind prăbuşirea unui avion, întrebările despre fatala explozie în aer a TWA Flight 800 sunt, încă, mai multe decât răspunsurile." La şase luni de la începerea căutărilor, o mică flotă de ambarcaţiuni continua să cerceteze zona unde căzuse avionul de 200 de tone. Până în această etapă, în jur de 95% din Boeingul 747 fusese recuperat din Atlantic, resturile fiind apoi migălos asamblate într-un hangar. La caz lucrau 600 de agenţi FBI, care au discutat cu martorii în mai mult de 4500 de interviuri. Chiar şi cadavrele pasagerilor au fost cercetate amănunţit în căutare de indicii. În ciuda întregului efort, nici până astăzi nu există o explicaţie clară cu privire la ce s-a întâmplat în acea seară fatidică. Se ştie sigur doar că a explodat rezervorul central de combustibil. Dar acelaşi raport CNN afirma că „neoficial, anchetatorii sunt convinşi că s-a comis o crimă. Nu le trebuie decât dovada..."

În ciuda acestei afirmaţii, între 22 şi 23 august 2000 National Transportation Safety Board (NTSB) s-a întrunit în Washington DC pentru a întocmi raportul final cu privire la prăbuşirea TWA Flight 800. NTSB a refuzat să lase vreunul dintre cei 736 de martori oculari oficiali, mai mulţi dintre ei observatori militari cu experienţă, să depună mărturie la audieri. Conform NTSB, tragedia a fost cauzată de o scânteie la rezervorul central de combustibil al avionului. Boeing recunoscuse că, în timpul unui zbor normal, un rezervor de combustibil aproape gol poate fi uneori plin de vapori fierbinţi. Caracteristicile de siguranţă sunt menite să împiedice orice sursă de căldură sau electricitate să aprindă acest amestec explozibil.

Totuşi, teoria a fost respinsă de mulţi membri respectaţi ai comunităţii. Printre ei, comandorul S. Donaldson III (în retragere), din Marina Militară SUA, un specialist cu 24 de ani de experienţă în practic toate aspectele aviaţiei navale. Comandorul Donaldson, care a murit în august 2001, a declarat: „După un dezastru precum prăbuşirea TWA Flight 800 părţile îşi formulează de obicei concluziile în mod independent. Una dintre părţile care au cele mai bune scrisori de acreditare în

anchetarea prăbuşirilor de avioane este International Aerospace Workers (IAW). Oamenii aceştia construiesc şi întreţin avioanele. Ei ştiu zilnic cum arată componentele, fiindcă lucrează cu ele, şi au declarat foarte clar că nu un accident început în rezervorul central din aripă a fost cauza prăbuşirii, ci un accident de înaltă presiune care a început în partea stângă a avionului. Ei au stabilit că explozia rezervorului central din aripă care a urmat a fost un efect al accidentului iniţial, cauzat de ceva care l-a precedat."

În anii care au trecut de la prăbuşirea TWA Flight 800, anchetatorii nu au găsit nicio dovadă că tragedia a avut legătură cu activităţi subversive cu originea în Orientul Mijlociu. Ba chiar guvernul SUA, FBI şi organele de cercetare aproape că au minimalizat teoria terorismului, în absenţa unor dovezi care să o susţină. Totuşi, unele surse stăruie încă asupra acestei teorii. Punând laolaltă declaraţii atipice şi irelevante din presa arabă cu tendinţe de dreapta, ameninţări vagi de la un grup terorist, şi făcând comparaţii între dezastru şi alte atacuri (PanAm Flight 103), munca lor spune o poveste diferită.

Una dintre pietrele de temelie ale teoriei terorismului a fost un editorial apărut pe 16 iulie — cu o zi înainte de dezastrul petrecut cu TWA Flight 800 — în *Al-Quds Al-Arabi*, un ziar arab tipărit la Londra şi simpatizant al fundamentalismului. În acest editorial se afirma: „Ce s-a întâmplat la Cairo, Riad şi Khobar e abia începutul..." Dar în ceea ce priveşte teoria teroristă, proba incontestabilă este o declaraţie dată de Aripa Jihad (Peninsula Arabică) a Mişcării Islamice pentru Schimbare. Mişcarea Islamică pentru Schimbare poate fi legată de Al-Qaeda, şi în acel an a avut reprezentanţi în Iran pentru înfiinţarea Hezbollahului Internaţional. Cam în această perioadă, într-o serie de declaraţii ameninţătoare, Mişcarea Islamică pentru Schimbare a atacat, printre altele, Casa de Saud şi Statele Unite. Într-una dintre ele se spunea pe un ton lăudăros că „Mişcarea Islamică pentru Schimbare dovedise că are braţe lungi ţintind complexul pentru piloţi din Khobar". Pe 17 iulie, în altă declaraţie se spunea că „Mujahedinii vor da cea mai puternică replică ameninţărilor caraghiosului preşedinte american. Mulţi oameni vor fi surprinşi de proporţia replicii noastre, ale

cărei dată şi oră vor fi stabilite de Mişcarea Islamică pentru Schimbare. Invadatorii vor pleca fie morţi, fie vii, dar le-a sosit ceasul."

Teoreticienii conspiraţiei spun că acesta a fost un semnal clar că avea să urmeze un atac iminent şi că un complot era deja în desfăşurare. La doar câteva ore de la declaraţie, TWA Flight 800 s-a prăbuşit.

A doua zi, Aripa Jihad (Peninsula Arabică) a Mişcării Islamice pentru Schimbare a emis un comunicat în care revendica atacul terorist asupra TWA Flight 800. Se spune că pe 20 iulie, la o şedinţă administrativă a Hezbollahului Internaţional, reprezentanţii organizaţiei au fost lăudaţi pentru succesul lor.

Dar deşi Mişcarea Islamică pentru Schimbare afirma cu bucurie că tragedia a fost opera ei, problema e că — cel puţin oficial — nu există dovezi care să susţină această afirmaţie. Cei care au făcut o analogie cu PanAm Flight 103, doborât deasupra oraşului Lockerbie în luna decembrie 1988, uită în mod convenabil un aspect. Resturile PanAm Flight 103 au oferit destule dovezi care nu doar că au arătat clar că tragedia a fost provocată de o bombă, ci au dus şi la condamnarea unui libanez, pe baza probelor constituite de reziduuri. Un dispozitiv explozibil de orice fel trebuie, ca parte a procesului distructiv, să lase dovezi. Un Boeing 747 nu poate fi distrus de un eveniment cataclismic fără să existe niciun indiciu al cauzei. În cazul TWA Flight 800, studiile judiciare minuţioase nu au indicat nimic de genul acesta. Doar dacă nu cumva...

Numeroşi investigatori particulari, care nu sunt de acord cu constatările National Transportation Safety Board, dar nu au primit permisiunea să depună mărturie la şedinţa din august 2000, cred că TWA 800 a fost distrus de o rachetă. Conform unor rapoarte, nu mai puţin de 60 de oameni de pe pământ şi din aer, între care doi piloţi aflaţi într-un avion de vânătoare la mai puţin de un kilometru şi jumătate de Flight 800, au spus că au văzut o rachetă teleghidată venind de jos şi lovind Flight 800. Sursa rachetei este subiect de speculaţii.

În cartea sa *The Downing of TWA Flight 800*, James Sanders scrie: „În seara zilei de 17 iulie 1996, la lăsarea întunericului, locuitorii din Est End de pe bifurcaţia sudică a Long Island habar n-aveau că la doar câţiva kilometri depărtare un grup operativ naval se întrunea pentru o

testare hotărâtoare a unui sistem de arme strict secret. În orăşele precum Westhampton, Mastre Beach şi de-a lungul Shinnecock Bay Inlet, când au început petrecerile de mijloc de săptămână, cei care au ieşit în larg cu bărci de agrement nu aveau cum să prevadă spectacolul de lumină care în scurtă vreme avea să aprindă cerul. Pe 17 iulie 1996, la orele 20, la mare distanţă de plajele oraşului Southampton, zona militară W-105, compusă din mii de kilometri pătraţi de ocean localizate la sud şi sud-est de Long Island, a fost activată de Marina Militară a Statelor Unite. În câteva minute, în mai multe zone ale acestui sector a început o intensă activitate militară, deoarece diversele unităţi care participau la operaţiune şi-au dispus în formaţie de luptă avioanele şi vasele de suprafaţă."

Dacă a fost un foc amical, n-ar fi fost prima — sau ultima — dată în ultimii ani când un avion civil de linie a fost doborât din greşeală de armată. Pe 1 septembrie 1983, aviaţia militară a Uniunii Sovietice a atacat şi a distrus zborul 007 al unui avion civil coreean, care intrase din greşeală în spaţiul aerian sovietic în timpul unei curse din Alaska spre Japonia. O navă de război aparţinând marinei militare americane a confundat în Golful Persic un avion civil iranian cu reacţie cu un avion de vânătoare F-14 şi l-a doborât cu o rachetă detectoare de căldură. Dar de ce apoi a muşamalizat incidentul?

Spre deosebire de acest tip de dezastre aviatice, ale căror cauze au fost dovedite în mod irevocabil, nesiguranţa FBI, NTSB şi a investigatorilor a încurajat apariţia unui număr excesiv de mare de teorii ale conspiraţiei.

Dr. Thomas Stalcup este un alt glas foarte respectat afiliat la Flight 800 Independent Researchers Organization. El a declarat: „Pe 18 noiembrie 1997, data conferinţei de presă a FBI, mă uitam la o emisiune de pe postul de televiziune CNN care prezenta versiunea animată a CIA cu privire la ceea ce s-a întâmplat. Mi s-a părut că încercau să dovedească mai degrabă ce nu s-a întâmplat decât ce s-a întâmplat. Cuvintele «nicio rachetă» erau subliniate şi aduse de mai multe ori în prim-plan; fondul muzical era dramatic; semăna mai mult a propagandă decât a ştiri. Asta m-a tulburat, şi am simţit că ceva nu era în regulă — mai ales când animaţia CIA a pretins că o parte din avion a

urcat 900 m după distrugere. De asemenea, la conferința de presă a FBI s-a afirmat că nimeni nu a văzut două obiecte pe cer. Însă eu mi-am adus aminte că am citit că niște martori spuseseră exact contrariul, că un obiect l-a lovit pe celălalt... Pe o bucată de epavă etichetată CW504, [National Aeronautics și Space Administration (NASA)] au găsit nitrați, ceea ce este o dovadă că exploziile au fost cauzate din exterior... CW504 era o bucată din rezervorul central de pe aripă, din apropiere de punctul în care noi credem că a lovit racheta..."

Comandorul Donaldson a adăugat: „FBI a adus fragmentele recuperate din apă, le-a pus pe podeaua hangarului și a pus câini de depistare a bombelor să le miroasă. Când câinii au detectat ceva, agenții FBI au dus fragmentul în altă încăpere, pentru a fi analizat cu cel mai bun detector chimic din lume. Au găsit cel puțin zece urme de substanțe chimice cunoscute ca PETN și RDX pe fragmente ale epavei, și acestea sunt substanțele care se găsesc într-un focos de rachetă. PETN este un puternic explozibil accelerator, iar RDX este încărcătura principală... Pe fundul rezervorului central de pe aripă s-a găsit o adâncitură despre care NTSB nu a vrut să vorbească. N-a fost explicată niciodată. Dacă ar fi existat o explozie în interiorul rezervorului, n-ar fi rezultat o adâncitură, ci o excrescență."

Comandorul Donaldson a mai susținut că, așa cum au arătat computerele, dacă racheta tip Stinger ar fi lovit avionul în aripă, ar fi trecut apoi prin aripă și ar mai fi parcurs în aer între 1 și 3 kilometri. „Radarul arată clar două bucăți mari de metal parcurgând 1 km în șapte secunde. Nu puteau fi decât resturile unei rachete sau ale unui obuz antiaerian. Au parcurs jumătate de milă marină în șapte secunde și apoi, dacă ne uităm la următoarele câteva baleiaje ale radarului, vedem bucățile acelea căzând în apă și formând un câmp separat de resturi."

Prin urmare, ce s-a întâmplat pe 17 iulie 1996, la 8:45 seara, la circa 15 km în largul coastei de est a Statelor Unite? FBI și NTSB spun categoric că nu există nicio dovadă că la bordul Boeingului 747 ar fi fost o bombă. Iar marina militară a SUA spune că nu a fost vina ei. În schimb, Aripa Jihad (Peninsula Arabică) a Mișcării Islamice pentru Schimbare revendică actul terorist.

Totuşi, conform multor dovezi, NASA a găsit nitraţi, ceea ce reprezintă o dovadă că explozia a fost cauzată din afară, iar alţii declară ferm că dovezile radar sugerează că în tragedie a fost implicat încă un corp. În jur de 60 de oameni — printre care doi piloţi aflaţi într-un avion de vânătoare care patrula în zonă, la mai puţin de un kilometru şi jumătate de Flight 800 — afirmă că au văzut o rachetă teleghidată venind de jos şi lovind avionul.

Dar iată un aspect la care puţini par să se fi gândit: Al-Qaeda avea în dotare încă de la începutul anilor 1980 sisteme de rachete sol–aer. În timpul luptelor cu sovieticii, în Afganistan, Serviciul de Informaţii pakistanez a aprovizionat Maktab al-Khidamat (MAK) al lui Osama cu rachete SAM-7, cunoscute în mod obişnuit ca rachete Strella. În ciuda tehnologiei lor învechite, trainicele rachete SAM-7 şi modelele mai recente rămân echipamentul standard pentru tipuri foarte diverse de organizaţii, precum UNITA, din Angola, Hezbollah, din Liban, şi Armata Republicană Irlandeză, din Marea Britanie. Strella este eficientă doar la altitudini de 2500 până la 3000 m, iar TWA Flight 800 se afla la aproximativ 4000 m când a explodat.

Totuşi, mult mai periculoase ca arme erau sistemele de rachete portabile Stinger. MAK a primit şi din acestea în anii 1980, iar în 1993 Osama a procurat versiuni mai moderne de pe piaţa neagră din Pakistan. Sistemul de rachete teleghidate Stinger este proiectat pentru apărarea aeriană cu rază mică de acţiune împotriva ţintelor aeropurtate de joasă altitudine, precum avioanele cu aripi fixe, elicopterele, vehiculele aeriene automate (fără echipaj) şi rachetele de croazieră, la un plafon operaţional de aproximativ 3000 m. Lansată de pe umăr, este genul de armă „tragi şi fugi", care foloseşte un sistem de ghidare cu infraroşu.

În 2001, un pilot partener cu Osama a mărturisit în depoziţia sa la un proces din New York că a procurat un avion T-39 din Tucson, Arizona, în numele milionarului. Un ajutor al lui Osama i-a spus că avionul avea să fie folosit la transportarea rachetelor Stinger în Sudan.

O rachetă Stinger ar fi putut să aibă o rază de acţiune suficient de mare încât să lovească un Boeing 747 la înălţimea de 4000 m? Era posibil ca teroriştii să fi reuşit să strecoare un mic sistem de rachetă teleghidată în Statele Unite sau în largul coastei americane? Şi, la adăpostul

întunericului, să fi folosit o rachetă Stinger pentru a doborî un avion civil? Ar fi fost o teorie ciudată şi neverosimilă, dacă nu ar fi existat evenimentele din 11 septembrie 2001, care au demonstrat posibilităţile terorismului fundamentalist islamic modern — şi poate vrednică de a fi muşamalizată de guvernul SUA, ţinând cont de panica pe care ştirea despre un astfel de atac ar fi putut s-o producă în rândul poporului american.

Osama nu a făcut niciodată vreun comentariu public, şi nici nu a fost întrebat direct despre acest subiect. Dar Aripa Jihad (Peninsula Arabică) a Mişcării Islamice pentru Schimbare a recunoscut deschis că este răspunzătoare de spulberarea de pe cer a TWA Flight 800, iar această organizaţie avea, de ceva vreme, legături strânse cu Al-Qaeda.

CAPITOLUL 15

Diversificarea afacerii principale

„Numai mulțumită lui Allah, relația noastră cu frații mujahedini din Afganistan este o relație solidă și cuprinzătoare, în care sângele și sudoarea s-au amestecat de-a lungul multor ani de luptă împotriva sovieticilor. Nu este o relație trecătoare, nici una bazată pe interese personale. Ei s-au angajat să sprijine religia aprobată de Allah, și acea țară rămâne așa cum o cunosc musulmanii, o fortăreață puternică pentru islam, iar oamenii ei sunt printre cei mai mari apărători ai religiei aprobate de Allah, și cei mai dornici de a împlini legile Lui și de a înființa un stat islamic..."

În multe privințe, întoarcerea lui Osama bin Laden în Afganistan în mai 1996 a fost o întoarcere acasă. Fusese respins de guvernul Arabiei Saudite și deposedat de cetățenie, dar cum nu recunoștea autoritatea dinastiei Al Saud, nu considera valid nici statutul Arabiei Saudite. În schimb, ajunsese să considere Afganistanul drept patrie.

Vorbind despre țara sa de adopție într-un interviu dat revistei *Nida'ul Islam* în octombrie 1996, a lăudat renașterea islamică pe care gazdele lui o inițiau pe cuprinsul Afganistanului. „Acea fază trecătoare de conflict intern [război civil] ne-a întristat, așa cum i-a întristat pe toți musulmanii. Totuși, dorim să explicăm că tabloul evenimentelor așa cum a fost el zugrăvit de presa internațională este distorsionat în mod grosolan. Acest conflict intern e mai puțin extins și mai puțin crâncen decât își pot imagina musulmanii din afară. Cea mai mare parte a țării duce o viață normală, pașnică, exceptând câteva infracțiuni mărunte ici și acolo, deoarece unele elemente încearcă să creeze corupție la

adăpostul disputelor dintre diverse grupări. Sperăm că Afganistanul își va recăpăta foarte repede — cu voia Celui de Sus — poziția islamică ce i se cuvine dat fiind îndelungatul jihad pe care l-a purtat."

În 1996 Osama avea multe de făcut pentru a transplanta Al-Qaeda din Sudan în Afganistan. Susținătorul său din statul african, Hassan al-Turabi, fusese generos, ținând cont că încercase în secret să-l predea pe Osama justiției internaționale. Al-Turabi nu doar că îi acordase organizației șapte luni pentru a-și muta pe îndelete bazele de operațiuni, ci fusese dornic ca Osama să-și păstreze imperiul de afaceri în Sudan, chiar dacă avea să-l conducă din umbră. Motivul nu era nici pe departe altruismul; al-Turabi era asociat în multe dintre afaceri și făcea anual o mică avere din profituri.

Osama își lăsase întotdeauna afacerile legitime pe mâna unor manageri de nădejde, așa că se putea concentra asupra principalelor sale interese. Pe vremea aceea, imperiul lui sudanez era evaluat la sute de milioane de dolari, numeroasele contracte cu guvernul și termenii favorabili mărind și mai mult cifra de afaceri.

Cum Al-Qaeda era confortabil finanțată de imperiul lui comercial — precum și de pe urma taxelor de protecție percepute arabilor bogați din Golf —, Osama și-a întors acum atenția spre noua lui țară. După aproape două decenii de război, aceasta era înglodată în datorii și suferea din cauza dispariției treptate a economiei, poporul supraviețuind tot mai mult numai cu ajutoarele din străinătate.

În 1996, Afganistanul avea doar un singur export de seamă: drogurile. Era o industrie despre care Osama a vorbit în discuții particulare. În încercarea de a-și justifica implicarea în traficul de droguri, i-a spus unei rude: „Occidentul ne exportă nouă cultura lui corozivă. Societatea lor este la fel de vicioasă ca și cultura lor." Al-Qaeda era la fel de implicată în impozitarea, protejarea și încurajarea industriei ca și administrația molahului Mohammed Omar.

Opiul se obține prin colectarea și uscarea sucului lăptos extras din semințele necoapte de mac (*Papaver Somniferum*). Principiul lui activ de bază este morfina alcaloidă, un narcotic. Alți constituenți sunt alcaloizii codeina, papaverina și noscapina (narcotina). Heroina se

sintetizează din morfină. Morfina, heroina şi codeina sunt substanţe care produc dependenţă.

Proprietăţile medicinale ale opiului au fost cunoscute din cele mai vechi timpuri, şi a fost folosit ca narcotic în culturile sumeriană şi europeană încă din anul 4000 î.Chr. Drogul a fost introdus în India şi apoi a început să fie folosit şi în China. La începutul secolului al XIX-lea, încălcând prohibiţia Chinei, negustorii britanici au început să introducă opiu în China prin contrabandă, pentru a balansa achiziţiile de ceai exportat în Marea Britanie, pregătind astfel terenul pentru Războaiele Opiului.

Consumul de „narcotice", inclusiv pe bază de opiu, contravine doctrinei islamice şi, prin urmare, cultivarea macului, producerea morfinei şi heroinei şi traficul cu aceste droguri sunt o încălcare a legii *sharia*. Pare scris negru pe alb. Dar aşa cum Coranul condamnă crima sau instigarea la acte de violenţă, chiar şi cel mai aprig fundamentalist islamic poate să uite, când îi convine, fragmente din codul de viaţă pe care îl urmează cu atâta stricteţe.

Liderul taliban molahul Mohammed Omar a interzis televiziunea şi le-a impus femeilor restricţii puritane, printre alte iniţiative, dar în mod inteligent a închis ochii faţă de producţia de droguri. La fel ca protejatul său Osama bin Laden, el argumentează că drogurile cu care Afganistanul inundă piaţa lumii îi afectează doar pe occidentali. Prin urmare, exportul de droguri devine acceptabil.

Dar acesta este un cuţit cu două tăişuri; nicio cultură sau credinţă nu e imună la dependenţa de heroină. Vecinii molahului Omar au fost inundaţi de heroină produsă sub patronajul lui. Dintr-o populaţie de 135 de milioane, Pakistanul avea 4 milioane de dependenţi, în vreme ce Iranul are 1,2 milioane. Consumul de droguri a contribuit în mare măsură şi la răspândirea SIDA şi HIV în Orientul Mijlociu.

După ce sprijinul sovietic acordat regimului de la Kabul şi expedierea de arme americane către rebeli au luat sfârşit în ianuarie 1992, rolul Afganistanului ca principal furnizor de heroină a crescut brusc. Acest lucru a fost anticipat la sfârşitul lui 1991 de comisia antidrog a Organizaţiei Naţiunilor Unite, care a raportat că forţele de gherilă afgane,

anticipând o reducere a ajutorului american mascat, plănuiau deja o recoltă de opiu mult sporită ca sursă alternativă de finanţare.

Zone mari din Afganistan sunt fertile, iar nevoia şi ingeniozitatea le păstrează aşa în continuare. La baza văilor montane din regiune au fost săpate canale de irigaţii şi tunele, unele de origine străveche, pentru exploatarea resurselor pânzei de apă freatică. Numite *qanat*-uri, aceste tunele sunt curăţate în mod regulat de nisip şi nămol, astfel încât apa să poată fi ridicată sau pompată, sau să se reverse pentru a iriga culturile. Chiar şi în zonele în mare parte aride, fermierii au o sursă de apă sigură pentru culturile lor, dintre care opiul este în mod clar favorit, deoarece aduce de trei ori mai mulţi bani decât culturile pentru hrană.

În Afganistanul molahului Omar, cele mai importante luni pentru agricultură sunt sezonul de cultivare a macului, care începe în octombrie/noiembrie şi se termină în mai/iunie. În mai şi iunie fermierii deschid măciuliile de mac coapte cu nişte cuţite speciale şi colectează secreţia lăptoasă care se scurge. Opiul brut, plus morfina, este apoi vândut traficanţilor locali şi, pe căi întortocheate, este introdus prin contrabandă în Pakistan, Turkmenistan, Tadjikistan, Uzbekistan şi Iran, cu măgari, cămile, camioane sau pe jos; pe drum, este uscat în laboratoare şi, prin rafinare, transformat în heroină.

Cu toate că narcoticele din Afganistan sunt consumate în aceste ţări vecine şi în India, principala destinaţie pentru aproximativ 80% din recoltă este Europa, urmată de America de Nord. Din zece kilograme de opiu se obţine un kilogram de morfină, care, prin procesare, poate să dea un kilogram de heroină. În Marea Britanie, preţul angro al heroinei poate să ajungă la 25 000 de dolari pe kilogram şi între 100 şi 160 de dolari pe gram pe stradă. Asta l-a făcut pe prim-ministrul britanic, Tony Blair, să spună în 2001: „Armele pe care talibanii le cumpără astăzi sunt plătite cu viaţa tinerilor britanici care le cumpără drogurile pe străzile din Marea Britanie. Iată o altă latură a regimului lor pe care trebuie să căutăm s-o distrugem."

Centrele producţiei de mac din Afganistan sunt în provincia răsăriteană Nangarhar, care se află între provincia pakistaneză North West Frontier şi Kabul şi produce în jur de 20% din opiul Afganistanului, şi în provincia sudică Helmand, care produce în jur de 50% din recolta de

mac. Se estimează că începând din 1993 recolta de mac din provincia Helmand a crescut cu 800%. Helmand se învecinează cu provincia Kandahar, Kandaharul fiind centru de influenţă al talibanilor şi oraşul natal al molahului Omar. Provincia Kandahar este sediul central al rutelor tradiţionale de contrabandă în Pakistan.

Una e să ignori acest comerţ şi alta e să profiţi în mod direct de pe urma lui. În absenţa altor averi, administraţia talibană e finanţată în mare măsură de impozitele pe comerţul cu opiu în toate stadiile. Acest proces începe cu impozitul agricol. Talibanii recunosc că percep un impozit de 10%, recolta de mac fiind impozitată la fel ca alte recolte agricole. Acest impozit poate fi plătit în bani sau în natură.

Numeroase rapoarte indică şi faptul că atât talibanii, cât şi oficialii Alianţei de Nord primesc bani de la traficanţii de droguri pentru a facilita transportul heroinei şi morfinei prin Afganistan. Practica percepерii la punctele de control a unei taxe de drum pe valoarea bunurilor transportate e şi ea larg răspândită şi constituie o importantă sursă de venituri pentru fondurile guvernului. Taxa se aplică şi drogurilor exact ca pentru orice alte bunuri transportate.

Pe lângă mita larg răspândită, acesta este modul în care funcţionează Afganistanul mişcării talibane. În ciuda faptului că molahul Omar dă periodic decrete simbolice de interzicere a comerţului cu droguri, nu s-a luat nicio măsură concretă. Ultimul decret de acest gen, emis în iulie 2000, a durat un sezon „agricol", şi există toate semnele că producţia a fost repede reluată.

În 2000, recolta de opiu a Afganistanului, de 3656 tone, reprezenta 72% din opiul ilegal din lume. Suprafaţa totală cultivată cu mac din Afganistan a crescut de la 41 720 de hectare în 1998 la 64 510 hectare în 2000. Numai provincia Helmand, controlată de talibani, dă 39% din producţia ilicită de opiu din lume. Un raport anual publicat de CIA în 1999 declara că Afganistanul este „cel mai mare producător de opiu ilicit din lume, întrecând Burma, una dintre principalele surse de haşiş; iar principalele facţiuni politice din ţară profită de pe urma comerţului cu droguri datorat înfiinţării unui număr tot mai mare de laboratoare de procesare a heroinei".

Dar dacă traficanţii scot profituri considerabile, chiar şi cultivatorii o duc bine din producţia de opiu, ceea ce explică de ce eforturile străine de până acum de a-i dezvăţa să cultive mac şi de a-i convinge să cultive altceva n-au prea avut succes. În ultimul timp, iniţiativele Programului Naţiunilor Unite pentru Controlul Internaţional al Drogurilor (UNDCP) au progresat lent, în vreme ce un program al unei organizaţii nonguvernamentale finanţat de Statele Unite şi-a atins multe dintre scopurile de dezvoltare alternativă. „Problema din Afganistan este de a-i ajuta pe talibani să facă ceva ce vor să facă oricum, ca musulmani riguroşi", a spus Pino Arlacchi, directorul UNDCP. „Cheia e să atragem de la comunitatea internaţională resurse pentru a pune la dispoziţia fermierilor sisteme de irigaţii, seminţe, fertilizatori şi utilaje agricole necesare culturilor alternative."

La câteva luni de la instalarea lui Osama în Afganistan, molahul Omar şi-a achitat datoria pe care o avea la aliatul şi acum prietenul său apropiat printr-un dar. I-a pus efectiv la dispoziţie zone mari din provincia Nangarhar. Veniturile din droguri generate de acestea erau ale lui, ca şi banii colectaţi de la numeroasele puncte de control de pe şosele în care Al-Qaeda încasa taxa de drum în puncte răsărite alături de cele ale guvernului. În schimbul recompenselor, membrii organizaţiei aveau să le ofere şi „protecţie" fermierilor, deşi în realitate singurul pericol care îi ameninţa era incendierea recoltelor de către forţele organizaţiei, dacă refuzau să-şi plătească impozitele. În schimbul unor recompense suplimentare, Al-Qaeda avea să ignore şi funcţionarea laboratoarelor de rafinare a drogurilor din zonele pe care le controla.

Banii din droguri au devenit repede un venit important pentru Al-Qaeda, şi organizaţia a continuat să încurajeze cât mai mulţi fermieri să înceapă să cultive mac. S-au raportat cazuri în care membrii Al-Qaeda au incendiat în mod deliberat recoltele unor fermieri drept pedeapsă că nu au cultivat mac.

Pe plan personal şi profesional, sosirea în Afganistan a constituit o cumpănă în viaţa lui Osama bin Laden. Exilarea sa din Sudan îi dovedise că era, poate, mai vulnerabil decât crezuse. Nu luase în serios ameninţările la adresa propriei siguranţe; şi îşi bătuse joc de descoperirea

dispozitivelor de ascultare din biroul lui din Khartoum, din locuinţele lui şi chiar din maşina lui. Dar în cele din urmă comunitatea internaţională forţase mâna Sudanului, iar apoi actul terorist comis asupra Turnurilor Khobar mărise în mod considerabil miza. Acum Osama ştia cu certitudine că lumea avea să încerce să-i vină de hac.

Asta l-a speriat. S-au observat schimbări în comportamentul şi personalitatea lui. Osama cel din Afganistan nu avea să se mai întreţină în mod deschis, ca un şeic, cu admiratorii în biroul său, cum făcea în Khartoum. Nu avea să mai iasă niciodată la plimbare prin oraş în mijlocul unei coloane de maşini cu girofaruri şi sirene pornite.

Pentru siguranţa sa, ca să rămână în viaţă pentru a conduce Al-Qaeda, Osama a revenit la un rol de care se dezobişnuise — acela de om de afaceri anonim. Se terminase cu viaţa plăcută pe care o dusese până atunci.

Bănuind că fostul său aliat, CIA, avea să dorească să-l omoare, Osama s-a retras. Tot mai puţini oameni ştiau unde se afla; călătorea cu mai puţine gărzi, şi îşi dezvăluia planurile de călătorie doar unui număr mic de ajutoare de încredere.

Primele luni în Afganistan au însemnat planificare. Al-Qaeda nu avea să mai fie vreodată organizaţia mare, centralizată de dinainte. Osama a înţeles că structura lui din Khartoum — birouri corporatiste, mai multe tabere de instrucţie importante — îi ademenea pe toţi cei pentru care lucrase să îl atace şi să-l distrugă. Organizaţia lui era acum clandestină. Deşi probabil că era obişnuit cu această situaţie, mai ales din Afganistan, trebuie să i se fi părut că face un pas înapoi.

Osama s-a stabilit în Jalalabad şi în împrejurimile lui, cu un anturaj de aproximativ 50 de oameni — soţii, copii, servitori şi paznici aleşi pe sprânceană din miliţiile lui. Chiar şi atunci, rar se întâmpla să doarmă mai mult de două nopţi la rând în acelaşi loc. Avea mai multe vile retrase în zona Jalalabad, în care numeroasa lui familie locuia permanent, în timp ce el circula între aceste clădiri şi câteva tabere primitive din munţi. Într-o convorbire telefonică cu mama lui, Osama era plin de optimism, afirmând că era încântat că se întorsese la rădăcini, teritoriul familiar din munţi. Între timp, ea îi cerea ca nepoţii ei să fie scutiţi de o astfel de viaţă şi să se întoarcă la viaţa sigură din Jeddah.

Osama ştia probabil că Jalalabadul nu era într-o situaţie ideală, aflându-se atât de aproape de graniţa cu Pakistanul, de unde se puteau uşor plănui şi executa infiltrări. Mai târziu, când reţeaua lui i-a raportat că unii oameni pun întrebări pertinente despre domiciliul lui din Peshawar, a ignorat în mod imprudent aceste rapoarte.

La începutul lui 1997 au avut loc două tentative de asasinare a lui. În prima s-a folosit un mic dispozitiv incendiar, plasat în apropierea unui drum de intrare în Jalalabad, pe unde trecea des Osama. Dar el a nesocotit iarăşi ameninţarea, şi asta era să-l coste viaţa. Obişnuit să fie vânătorul, nu vânatul, Osama a comis o mare gafă tactică: a urmat un program regulat. Deşi a ascultat sfatul de a se deplasa permanent, era încă robul obiceiurilor. Una dintre plăcerile lui era să-şi viziteze un fost coleg, un comandant afgan care luptase din când în când alături de el şi de afganii-arabi împotriva sovieticilor. După alungarea sovieticilor, afganul se întorsese la o „viaţă normală" şi nu participase deloc la luptele sângeroase dintre mujahedini care au urmat. Dar după ce asistase la calamitatea care se abătuse asupra Afganistanului, se alăturase bucuros talibanilor. Acum deţinea o funcţie importantă în cadrul Serviciilor de Securitate din Jalalabad.

Osama avea obiceiul să-l viziteze pe acest vechi prieten de mai multe ori pe săptămână, pentru a sta la taclale la o ceaşcă de ceai dulce. În dimineaţa zilei de 19 martie 1997, tocmai părăsise clădirea şi demarase cu maşina, când o explozie puternică aproape că a năruit postul de poliţie din Jalalabad. Mai mult de 50 de oameni au murit şi 150 au fost răniţi. Bomba avusese în mod clar menirea să-l includă pe Osama printre victime. În câteva săptămâni Osama şi familia lui s-au mutat în districtul de la periferia Kandaharului unde locuia molahul Omar — o zonă considerată drept una dintre fortăreţele talibane şi mult mai puţin deschisă la infiltrări.

Între aceste mutări şi ameninţările la viaţa lui, Osama a început să construiască o Al-Qaeda nouă. Avea alături de el în Afganistan cele mai apropiate ajutoare, directorii de la Terorism S.A. Cel mai important pentru el era Ayman al-Zawahiri, medic pediatru şi şef al Jihadului Islamic Egiptean, implicat în asasinarea în 1981 a preşedintelui egiptean Anwar Sadat. Pe lângă faptul că este mentorul „preşedintelui" şi unul

dintre oamenii de frunte ai Al-Qaeda, al-Zawahiri conduce şi departamentul religios al organizaţiei.

La fel ca Osama, al-Zawahiri era originar dintr-un mediu neobişnuit de privilegiat, dintr-o comunitate dominată de rebeli proveniţi din rândurile clasei muncitoare. Unchiul lui a fost primul secretar al Ligii Arabe, iar bunicul lui a fost mare imam la Al-Azhar University. E posibil ca al-Zawahiri să fi simţit mai puternic decât alţii nevoia de a se afirma ca revoluţionar, sau poate că suferă de tulburări de personalitate din cauza presupuselor lui înclinaţii pedofile, cert e că a îmbrăţişat calea violenţei cu entuziasm şi cu o mare sete de sânge.

Alte persoane de seamă din ierarhia Al-Qaeda erau Mohammed Atef, un fost poliţist egiptean care a fost inculpat pentru rolul important pe care l-a jucat în atacurile din 1998 asupra ambasadelor americane din Kenya şi Tanzania, Abu Zubaydah, un palestinian născut în Arabia Saudită care face recrutări pentru Al-Qaeda şi conduce mai multe tabere de instrucţie, şi mai puţin cunoscutul şeic Said, despre care se spune că se ocupă de problemele financiare. Înconjurat de membri importanţi ai comitetului director, Osama a început să reformeze Al-Qaeda. În loc de câteva tabere mari, a optat să creeze o reţea de baze mai mici, mai mobile şi specializate.

La câteva săptămâni de la sosirea sa în mai 1996, Osama supraveghea sosirea oamenilor lui din Sudan, cu avionul. Mulţi luptau deja în Bosnia, în timp ce alţii continuau să se strecoare în secret în provincia rusă Cecenia. Circa 2000 continuau să slujească în Somalia, iar în Sudan erau menţinute în secret tabere de instrucţie.

Mutarea din Sudan fusese pentru Al-Qaeda un moment de nesiguranţă. Dar faptul că Osama începuse pregătirile din vreme şi implicarea cu trup şi suflet a oamenilor din jurul lui făcuseră ca tranziţia să fie lină. În loc să fie afectată, Al-Qaeda se dezvolta. Acum Osama avea parte şi de sprijin internaţional, dată fiind noua lui afiliere la Hezbollahul Internaţional. Alinierea reuşită a grupurilor şiite şi sunite adăugase dinamism, punând totodată Al-Qaeda în legătură cu priceperea iranienilor. Astfel, performanţele organizaţiei s-au îmbunătăţit.

În 1996, atât de multe acte teroriste îşi atinseseră scopul, încât Osama a prins curaj. Chiar şi înainte de atentatul la viaţa lui din februarie 1997, ştia că Statelor Unite le-ar fi plăcut să-l vadă mort. Aşa că, foarte încrezător în sine, a socotit că era momentul să declare oficial conflictul cu Statele Unite.

Pe 26 august 1996, a dat primul său *bayan*, sau „declaraţie", un document de 12 pagini intitulat *Declaraţie de Război* de Osama bin Laden. În paginile acestui document dădea un ultim avertisment tuturor trupelor americane să părăsească Ţara celor Două Locuri Sfinte: „Musulmanii simt o mânie forte mare împotriva Americii. Spre binele ei, America trebuie să plece..." Dacă nu, avertiza el, aceiaşi tineri care „cu ajutorul lui Allah au înfrânt în Afganistan cea mai mare superputere păgână din lume" aveau să întreprindă acţiuni militare şi împotriva lor.

Deşi nu era ceva neobişnuit ca grupările să lanseze tirade bombastice împotriva Statelor Unite şi Occidentului, această declaraţie era diferită. Trecuseră două luni de la atacul terorist asupra Turnurilor Khobar; Osama era un erou în lumea fundamentalismului islamic; în unele zone din Orientul Mijlociu, musulmanii de rând îl considerau un fel de Robin Hood, în căutare de speranţă într-o viaţă pe care ei o credeau dominată de opresiunea pe care o sponsorizau Statele Unite — problema palestiniană fiind un exemplu elocvent.

Părerile despre Osama erau împărţite. În 1996, fie că îl iubeau sau îl urau, oamenii ştiau exact cine era Osama bin Laden, iar atunci când vorbea, erau siliţi să asculte şi să-i analizeze comentariile. De aceea *Declaraţia de Război* a fost primită cu cea mai mare atenţie de care a avut parte vreun document de la renumitul acord încheiat de prim-ministrul britanic Neville Chamberlain cu Adolf Hitler în 1938, în urma căruia Chamberlain a declarat că a obţinut „pacea în vremea noastră".

Dacă nu se mai întâmplase ca un terorist să se bucure de atâta credibilitate, faptele lui Osama ar fi trebuit de acum să-l situeze mai presus de restul lumii şi, prin urmare, să-l definească drept o ameninţare care trebuia cu orice preţ înăbuşită în faşă, nu doar printr-o campanie de bombardare rudimentară şi prost executată în Jalalabad, care şi-a ratat ţinta cu desăvârşire. Într-o serie ulterioară de interviuri orchestrate cu grijă pe care le-a acordat reprezentanţilor presei arabe şi

occidentale, Osama a dat o nouă interpretare *Declarației de Război*. Revistei *Nida'ul Islam* i-a vorbit despre „o aprigă campanie iudeo-creştină împotriva lumii musulmane... Musulmanii trebuie să se pregătească la toate nivelele posibile să respingă duşmanul, în domeniul militar, economic, misionar şi în toate celelalte. Pentru noi este crucial să avem răbdare şi să cooperăm în cinste şi evlavie pentru a-i face pe oameni să-şi dea seama că cea mai mare prioritate, după credinţă, este respingerea duşmanului care corupe religia şi lumea. Nimic nu merită mai multă atenție... Şi Îl rugăm pe Allah să călăuzească această comunitate pentru a-i înflăcăra pe oamenii care Îl ascultă şi a-i umili pe cei care nu Îl ascultă".

Mesajul era limpede: Al-Qaeda trecea la ofensivă.

CAPITOLUL 16

Perdeaua de fum

Chiar şi nepunând la socoteală posibilitatea ca Osama bin Laden şi reţeaua lui Al-Qaeda să fi fost implicaţi în mod direct în tragedia TWA Flight 800 din 17 iulie 1996 — în ciuda faptului că actul terorist a fost revendicat de Aripa Jihad (Peninsula Arabică) a Mişcării Islamice pentru Schimbare —, la sfârşitul lui 1996 singurul act terorist important în care fusese implicat era atacul asupra Turnurilor Khobar, îndreptat împotriva unui obiectiv militar american.

Dacă Osama ar cunoaşte legenda lui Robin Hood, fără doar şi poate i-ar plăcea comparaţia dintre el şi rebelul englez care fura de la bogaţi şi dădea săracilor. În vreme ce Osama considera că bogaţii sunt America şi Occidentul, Al-Qaeda avea un departament bine finanţat care se ocupa de bunăstarea talibanilor din Afganistan prin mite. Asemănările erau simplu de văzut.

Afirmând că îi reprezintă pe arabii şi musulmanii de rând, Osama a stabilit că aceştia nu pot fi ucişi, spre deosebire de majoritatea aliaţilor săi, care considerau că aproape oricine putea fi sacrificat. Cât despre Osama, planurile lui nobile îi includeau şi pe nonmusulmani. Conform unor surse din familie, când era presat de mama lui şi de alte rude să renunţe la acţiunile de răzvrătire, el se apăra afirmând că nu a atacat niciodată decât obiective militare. „Noi n-am ucis niciodată un copil, şi nu vom ucide" era mantra lui. Cu alt prilej, a declarat: „Cum pot eu să procedez greşit, când nu vreau decât să-i gonesc pe oamenii aceştia de pe pământurile noastre [Arabia Saudită]? Folosim mijloace militare împotriva mijloacelor lor militare."

Această limită pe care-o impusese părea importantă pentru el. Credea că îl situa mai presus de cei din jurul lui, a căror sete de sânge împotriva nonmusulmanilor — şi a musulmanilor care erau consideraţi colaboratori ai păgânilor sau care doar le stăteau în drum — era aproape legendară. Unul dintre aceştia era un om considerat un fel de mentor sau sfetnic al lui Osama, care avea o personalitate mai slabă.

Născut în 1951, Ayman al-Zawahiri, odinioară şeful Jihadului Islamic Egiptean, a devenit medic pediatru, după o educaţie îndelungată şi reuşită. Cunoştea foarte bine cum funcţionează anatomia omului. Salvase multe vieţi de copii. Totuşi, întorsese spatele acestei profesii. Era mânat de o sete de sânge care părea de nestins, mai puternică chiar decât cea a mujahedinilor din Afganistan. Pentru el, civilii de orice religie erau ţinte îndreptăţite.

Cariera post-Afganistan a lui al-Zawahiri a început odată cu Jihadul Islamic Egiptean. Această grupare era răspunzătoare de asasinarea în 1981 a preşedintelui egiptean Anwar Sadat şi de tentativa de ucidere a succesorului său, Hosni Mubarak, al cărei rezultat imediat a fost faptul că Osama a trebuit să-şi mute baza din Sudan în Afganistan. Mentorul spiritual al lui al-Zawahiri era şeicul Omar Abdel-Rahman, clericul orb, care ispăşeşte o condamnare pe viaţă într-o închisoare din Statele Unite pentru implicarea sa în atacul asupra World Trade Center din 1993.

Dar al-Zawahiri ascunde un alt secret, care nu are nicio legătură cu jihadul. Motivul pentru care a renunţat în 1984 la un trai confortabil specific clasei aristocrate din Egipt nu a fost doar dorinţa de eliberare a Afganistanului. Fusese acuzat de mai mulţi părinţi că-i molestase pe copiii aflaţi în îngrijirea lui. Poliţia începuse să-i ancheteze activitatea, pentru a dovedi declaraţiile conform cărora pediatrul profitase de faptul că îi fuseseră lăsaţi în grijă băieţi şi fete şi comisese o serie de agresiuni sexuale.

Când s-a bănuit că va fi pus sub acuzare, familia lui al-Zawahiri şi-a folosit influenţa considerabilă pentru a opri ancheta. Deşi nu a fost niciodată acuzat în mod oficial, norul care l-a înconjurat în ţara lui natală l-a urmărit şi mai târziu, când s-a stabilit în Sudan, Elveţia şi Afganistan. Aceste acuzaţii n-au fost susţinute niciodată de dovezi şi de un dosar juridic, dar al-Zawahiri a fost toată viaţa bănuit de pedofilie.

Faptul că Osama a adus un astfel de om în sanctuarul său tainic arată cât de mult simțea nevoia unei figuri paterne și a unui mentor spiritual. Îngrijorător — mai ales pentru acele rude din Jeddah care îi consideră victime pe copiii lui Osama — e și faptul că al-Zawahiri este întâmpinat în casa familiei ca „unchi", atât de strânsă este relația lor.

La mijlocul anilor 1990, se împlinea un deceniu de când Osama îl cunoștea pe al-Zawahiri, prima lor întâlnire având loc în timpul campaniei din Afganistan. În anii petrecuți în Khartoum ajunseseră să se cunoască bine, lucrând la diverse proiecte precum campania din Somalia și atentatul eșuat la viața lui Mubarak, a cărui urmare a fost că ambii au crescut vertiginos în ochii fundamentaliștilor islamici din întreaga lume.

Când Osama a fost exilat în Afganistan, al-Zawahiri a început să exercite asupra lui o influență puternică. A avut un rol important în stabilirea direcției în care avea să se dezvolte Al-Qaeda și a strategiilor ei. Al-Zawahiri a avut un cuvânt de spus și în formularea *Declarației de Război* a lui Osama, iar în lunile de după emiterea ei a insistat mult ca Al-Qaeda să-și schimbe poziția cu privire la uciderea civililor, mai ales a celor americani.

În unele interviuri, Osama se referă în mod deschis și în termeni contradictorii la acest subiect. Într-un interviu acordat unei publicații arabe, a declarat: „Politica americană nu admite să facă deosebirea între civili, militari și copil, om sau animal. Am mai menționat exemplele Nagasaki și Hiroshima, unde au încercat să elimine un întreg popor. Când e vorba de musulmani, există mărturii de la occidentali și creștini care au confirmat moartea a sute de mii de copii de-ai noștri în Irak. Și există Qana, Sabra și Shatila, Dir Yasin și Bosnia... Cruciații au continuat să ne măcelărească mamele, surorile și copiii. De fiecare dată America ia decizia să-i sprijine și împiedică armele să ajungă la musulmani, și îi lasă pe măcelarii sârbi să-i măcelărească pe musulmani. Nu ai o religie care să te împiedice să înfăptuiești aceste acțiuni și, de aceea, nu ai dreptul să obiectezi la un astfel de tratament. Fiecare acțiune atrage o reacție similară. Fiecărei crime îi corespunde o pedeapsă. În același timp, principala noastră țintă este armata, împreună cu cei care o slujesc... Religia noastră ne interzice să ucidem nevinovați — copiii și

femeile care nu sunt combatante. Femeile-soldaţi care intră în tranşee primesc acelaşi tratament ca luptătorii bărbaţi..."

Aici el a definit în mod clar ţintele pe care le considera interzise. Însă această controversă ideologică s-a sfârşit cu victoria abordării lui al-Zawahiri. Cea mai bună dovadă a fost masacrarea în noiembrie 1997 a turiştilor aflaţi la Luxor, Egipt, înfăptuită de elemente care aveau legături cu al-Gamaat al-Islamiyya, grupare egipteană asociată de multă vreme cu Al-Qaeda. 4 egipteni şi 58 de turişti — 35 dintre ei elveţieni — au fost ucişi într-un atac executat de militanţi egipteni. În 1999, şeful Poliţiei Federale Elveţiene, Urs Von Daeniken, a făcut public faptul că Egiptul bănuieşte că masacrul de la Luxor a fost comandat de un egiptean pe nume Mustafa Hamza, lider militar al organizaţiei al-Gamat al-Islamiyya, şi înfăptuit cu fonduri de la Al-Qaeda.

Deşi este cu siguranţă adevărat că a avut loc o schimbare de politică, Osama a încercat să atragă de partea lui poporul Orientului Mijlociu. Mânia pe care o exprima el era tangibilă. Îi acuza pe americani de „crime" împotriva civililor, crime pentru a căror înţelegere era nevoie de o bună cunoaştere a istoriei moderne a Orientului Mijlociu.

Mulţi americani se vor întreba ce legătură au incidentele de la Qana şi Sabra şi Shatila cu Statele Unite. Poate că cei mai mulţi nici n-au auzit de ele. Totuşi, evenimentele din aceste locuri au o mare legătură cu mânia pe care o simte poporul Orientului Mijlociu faţă de Statele Unite. Deşi foarte puţini musulmani ar putea să ierte vreodată acţiunile extreme ale Al-Qaeda — într-adevăr, religia lor nu permite astfel de acţiuni —, majoritatea pot să înţeleagă sursa mâniei care a împins la acţiune aceste minţi bolnave.

Cauza principală a mâniei lor este aliatul Statelor Unite, Israelul. Statul evreu a fost creat prin consens internaţional acum mai bine de o jumătate de secol, fără a se lua în calcul consecinţele, după cum reiese în prezent. Milioane de palestinieni au fost strămutaţi. Acei oameni daţi afară de pe pământul lor, şi urmaşii lor, trăiesc şi în ziua de azi în lagăre de refugiaţi sordide. Nemulţumirea lor a crescut an de an.

Aceasta este sursa neînţelegerilor dintre Orientul Mijlociu şi Occident şi cauza a jumătate de secol de conflicte. Războiul dintre israelieni şi palestinieni a costat ambele tabere zeci de mii de vieţi. Ţinând seama

de faptul că este izolat, înconjurat de duşmani declaraţi, este de înţeles de ce Israelul a tratat mereu extrem de dur actele de agresiune împotriva lui. Dar guvernele israeliene care s-au succedat au irosit puţinele şanse autentice de a încheia cu adevărat pacea, devenind tot mai violente în încercarea de a dovedi arabilor forţa lor.

Statele Unite, singura ţară care a continuat să acorde sprijin total Israelului, l-a susţinut cu tărie, chiar şi într-unele dintre cele mai ruşinoase momente din istoria omenirii. În vreme ce Osama a susţinut cauza palestiniană numai atunci când a convenit scopurilor lui, alţi arabi n-au oscilat niciodată.

În septembrie 1982, Israelul a invadat Libanul. Condusă de Ariel Sharon, ministrul Apărării pe atunci, mai târziu prim-ministru, operaţiunea „Pace pentru Galileea" a fost plănuită ca un exerciţiu rapid de a intra în ţară, de a-i forţa pe luptătorii din Organizaţia de Eliberare a Palestinei să iasă din locuinţele lor din Beirut, şi apoi să plece. Totuşi, Ariel Sharon a subestimat forţa OEP şi în această operaţiune şi-au pierdut viaţa mii de civili libanezi.

Apoi Sharon a dat ordine directe ca armata israeliană să protejeze miliţiile creştine libaneze, ele însele implicate într-un război civil pe motive sectare, lăsându-le să intre în taberele de refugiaţi Sabra şi Shatila. Cunoscutul scriitor palestinian Said K. Aburish a scris mai târziu: „Acolo nu a avut loc nicio luptă, ci pur şi simplu măcelărirea civililor. Intrarea creştinilor [miliţiilor] în lagăre nu a fost niciun secret; ei au fost protejaţi de trupele israeliene... În unele momente [în timpul masacrului] israeliţii erau la mai puţin de 600 m de lagăre, şi prin urmare puteau să audă împuşcăturile şi chiar ţipetele victimelor, printre care se numărau bebeluşi, femei însărcinate şi bătrâni... străpungerea femeilor însărcinate cu baioneta era un lucru obişnuit... măcelul nu s-a oprit decât atunci când nişte ofiţeri israelieni s-au săturat să audă ţipetele şi au ordonat să se pună capăt întregului episod." În plus, armata israeliană a blocat timp de 36 de ore orice încercare din partea presei internaţionale de a avea acces la Sabra şi Shatila.

Alt eveniment în relaţiile israelo-palestiniene a avut loc pe 18 aprilie 1996, când mortiere israeliene de 155 mm au bombardat o bază a Naţiunilor Unite din satul Qana, situat la câţiva kilometri sud-est de

Tyre, Liban. Acolo se refugiaseră în jur de 800 de civili. Israelienii au bombardat baza drept represalii pentru atacul întreprins de Hezbollah asupra unui grup de forţe speciale israeliene, care plasa mine în afara „zonei de securitate" ocupate de israelieni. De data aceasta au murit între 91 şi 105 oameni, în mare parte refugiaţi libanezi civili. Nu a fost posibilă o numărătoare oficială a cadavrelor, deoarece rămăşiţele omeneşti fuseseră spulberate.

Organizaţia Naţiunilor Unite a întreprins propria anchetă. General-maiorul Franklin van Kappen, principalul consilier militar al secretarului general al ONU, Boutros-Ghali, a prezentat un raport de şase pagini extrem de critic la adresa Forţelor Apărării Israeliene. În timpul anchetei sale de opt zile, van Kappen a făcut un studiu amănunţit care a constatat că cel puţin 36 de obuze israeliene căzuseră în sau aproape de tabăra ONU. Bombardamentul s-a concentrat asupra a două zone specifice. Prima se afla la 100 m la sud de complex. Această zonă a fost lovită aproape în întregime, cu excepţia unei runde, de obuzele cu detonare la impact — obuze care explodează când ating pământul. Aceste obuze sunt în general folosite pentru a distruge echipamentul şi tehnica de luptă. A doua zonă lovită a fost chiar complexul ONU. Tabăra a fost lovită de un număr mare de obuze cu detonare în proximitate. Aceste obuze sunt menite să explodeze deasupra pământului, pentru a mări raza de impact şi a maximiza pierderile.

Cele trei exemple pe care le dădea Osama bin Laden pentru a se justifica nu sunt incidente izolate: există mult mai multe. Deşi ar fi greşit să sugerăm că grupări precum Hamas, Jihadul Islamic Palestinian şi Hezbollah nu şi-au îndeplinit rolul de a-şi provoca şi ucide inamicul, „pumnul de fier" al Israelului şi politicile economice inflexibile au creat un mare val de nemulţumire în zonă, care nu avea nicio supapă. Grupările extremiste îşi recrutau carnea de tun din rândurile palestinienilor săraci şi revoltaţi, a căror situaţie economică era disperată. Astfel, cercul morţii se perpetua.

În spatele tuturor acestor lucruri erau Statele Unite, care sprijineau economic şi financiar Israelul. Musulmanii de rând credeau că dacă Statele Unite şi-ar fi folosit extraordinara influenţă pentru a convinge Israelul să facă pace, conflictul s-ar fi putut încheia în mod satisfăcător

cu decenii în urmă. Totuşi, chiar şi atunci când Israelul a mers prea departe cu atacurile asupra palestinienilor — atacuri evidenţiate de exemplele Sabra, Shatila şi Qana —, Statele Unite şi-au folosit forţa diplomatică, în loc să-şi manifeste dezaprobarea şi să iniţieze rezoluţii de interzicere a acestui gen de atacuri în organisme precum Organizaţia Naţiunilor Unite.

Osama a profitat pur şi simplu de lupta palestiniană pentru a obţine mai mult sprijin pentru propriul său jihad. Nu arătase niciodată vreo înclinaţie de a-i susţine pe palestinieni sau vreun interes de-al lor. Dar cert e că resentimentele şi ura faţă de Statele Unite erau prea mari ca să nu le exploateze pentru a-şi populariza cauza. Cei care resping această observaţie afirmă că Hamas, Jihadul Islamic Palestinian şi Hezbollah nu vor fi mulţumite până nu vor şterge Israelul de pe hartă. Adevărat, într-o oarecare măsură. Dar respectivele grupări s-ar mai bucura oare de acelaşi grad de susţinere dacă pacea ar fi larg răspândită? Sau dacă economia ar putea furniza slujbe membrilor lor tineri? Sau dacă militarii israelieni n-ar mai ucide fără teamă de urmări? Bunul simţ spune că nu.

Dacă aceste grupări teroriste din Orientul Mijlociu n-ar mai fi alimentate, mugurii verzi ai păcii ar aduce mai multă stabilitate în regiune. Pentru organizaţii precum Al-Qaeda, ar fi ca şi cum ar rămâne brusc fără oxigen.

Treptat, declaraţiile şi explicaţiile publice ale lui Osama au ajuns să includă mai multe referiri la lupta palestinienilor. De asemenea, la îndemnul lui al-Zawahiri, a lărgit şi spectrul ţintelor. Unei rude îi spusese: „Folosim mijloace militare împotriva mijloacelor lor militare...", dar mai târziu a declarat pentru o publicaţie arabă: „Cruciaţii au continuat să ne măcelărească mamele, surorile şi copiii... Fiecare acţiune solicită o reacţie. Fiecărei crime îi corespunde o pedeapsă."

În aproape toate interviurile date de Osama după 1996 se simte influenţa lui al-Zawahiri: domeniul celor care puteau deveni ţinte era din ce în ce mai larg. Într-un interviu pentru televiziune, el a declarat: „Referitor la ce se spune printre musulmani, că Osama ameninţă să ucidă civili, ei ce ucid în Palestina? Ei ucid copii, nu doar civili, ci şi copii. Statele Unite au o presă favorabilă, care-şi schimbă standardele în funcţie

de nevoi. Duşmanul nostru, ţinta — dacă Dumnezeu le dă musulmanilor prilejul să facă asta — este fiecare bărbat american, indiferent dacă luptă direct împotriva noastră sau dacă plăteşte impozite... Poate aţi auzit zilele trecute că aproape trei sferturi din poporul american susţine loviturile lui Clinton asupra Irakului. Ei sunt un popor al cărui preşedinte devine mai popular atunci când ucide oameni nevinovaţi. Ei sunt un popor al cărui sprijin pentru preşedintele lui creşte când el comite unele dintre cele şapte păcate de bază. Ei sunt un popor needucat care nu înţelege semnificaţia principiilor."

Iar momentul emiterii *Declaraţiei de Război* oferă un indiciu pentru dorinţa nerostită a lui Osama de a fi acceptat; avea încă din copilărie o frică fundamentală de respingere. Declaraţia lui a fost emisă pe 23 august 1996, cu doar câteva zile înainte de a conduce o delegaţie Al-Qaeda la o întrunire a Hezbollahului Internaţional.

Iranienii refuzaseră să găzduiască întrunirea, care venea la puţin timp după atacul asupra Turnurilor Khobar, de teama unor repercusiuni din partea Statelor Unite. Locul conferinţei a fost mutat în Mogadishu, capitala Somaliei. Osama nu mai fusese acolo, şi poate nu s-ar fi gândit să se ducă dacă n-ar fi fost contactat de Mohammed Farrah Aidid, vechiul lui aliat, care l-a rugat personal să participe.

La conferinţă au participat lideri ai lumii fundamentaliste islamice — şiiţi şi suniţi. Figuri importante din întreaga lume au sosit la Mogadishu şi, până la unul, s-au ridicat în picioare în sala de conferinţă şi i-au adus omagii lui Osama pentru realizările lui. Stând tăcut la masa lungă şi ovală, Osama s-a uitat smerit în podea, prefăcându-se stânjenit. Dar în sinea lui radia la auzul laudelor cu care era copleşit. La Mogadishu era înconjurat de familia lui de adopţie, o familie care-şi manifesta aprecierea pentru eforturile şi realizările lui.

Dar în afară de a vorbi la superlativ despre cel mai vestit membru al organizaţiei lor, reprezentanţii Hezbollahului Internaţional aveau treburi serioase de rezolvat la Mogadishu. Încurajată de succesul de la Turnurile Khobar, campania lor era gata să prindă avânt.

CAPITOLUL 17

Perdeaua de fum africană, Campionatul Mondial de Fotbal

În orice industrie mondială, rezultatele depind în foarte mare măsură de planificare. Microsoft nu a devenit un gigant mondial fiindcă Bill Gates s-a trezit şi s-a dus la birou; Pepsi, McDonald's, Nike sau Ford n-au devenit întâmplător branduri mondiale.

Abia odată cu naşterea organizaţiei Al-Qaeda şi cu alianţele făcute de ea cu state care sponsorizează terorismul, precum Iranul sau Sudanul, exportul fundamentalismului islamic a devenit o posibilitate realistă. În această privinţă Osama şi aliaţii săi au fost inegalabili.

În timp ce lupta împotriva Uniunii Sovietice în Afganistan era în plină desfăşurare, Osama a avut timp să aplice principiile managementului profesional la organizarea reţelei sale Maktab al-Khidamat. Puterea lui financiară şi talentul său organizatoric au creat o forţă mai eficientă decât oricare dintre omoloagele ei din rezistenţa mujahedină.

După ce ocupaţia sovietică a luat sfârşit, Osama s-a întors la viaţa normală doar pentru o scurtă perioadă. Simţea că ruginise după un deceniu în care stătuse departe de mediul comercial. Mai târziu a recunoscut în faţa unei rude că avusese mult de câştigat din experienţa lui în firma familiei, unde lucrase cu cele mai moderne sisteme de management. Se uita atent la ce se petrecea în jurul lui şi, în afară de îndatoririle obişnuite, se străduia mult să înveţe cum funcţionează compania. La vremea respectivă, unii dintre fraţii lui care lucrau şi ei în companie considerau că e un obicei minunat, fără să bănuiască sinistrul lui scop.

Între 1991 şi 1996 Osama a profitat de prilej pentru a pune în practică ceea ce învăţase pe două nivele: organizarea unei forţe combatante în Afganistan şi întemeierea unui imperiu comercial care aducea profituri de milioane de dolari atât pentru Al-Qaeda, cât şi pentru susţinătorii lui politici din Sudan.

A aplicat în organizaţia Al-Qaeda multe principii pe care le învăţase în altă parte, şi a creat o grupare teroristă mult mai bine organizată decât oricare dintre cele existente. Sub îndrumarea lui în rolul de director executiv, funcţionau în mod independent patru departamente distincte. Activităţile dintre cele patru departamente erau coordonate de subcomitete, dar singurul for în faţa căruia un departament dădea raportul în mod oficial era comitetul director al Al-Qaeda, care se întrunea o dată pe săptămână. Directorii şi şefii departamentelor se întâlneau neoficial cu şeful cel mare aproape zilnic.

Acest sistem funcţiona bine în organizaţia lui Osama. Toate cele patru departamente funcţionau, atât cât era posibil, ca entităţi separate. Iar unităţile de lucru separate din cadrul lor funcţionau la fel de bine. Asta însemna că deşi era posibil ca activitatea organizaţiei să fie subminată prin descoperirea sau capturarea unor membri, Al-Qaeda ar fi fost extrem de greu de scos din circuit. De exemplu, când în 1996 li s-a ordonat să plece din Sudan, Osama şi directorii lui au avut la dispoziţie câteva luni pentru a organiza o retragere ordonată a grosului efectivelor militare în Afganistan. Între timp, comitetul religios a continuat să lucreze normal. Departamentul de finanţe a rămas în mare parte în Sudan, deoarece ar fi fost dificil să lucreze din Afganistan. Al-Qaeda era o multinaţională care funcţiona la capacitate maximă.

Aceleaşi principii ale împărţirii pe compartimente erau aplicate, în mai mică măsură, în cadrul departamentelor Al-Qaeda. Comitetul militar era puternic influenţat de Ayman al-Zawahiri, confidentul şi cel mai apropiat aliat al lui Osama. Aripa militară era fărâmiţată în unităţi mici, fiecare dând raportul nu unui comitet, ci informându-i în mod independent pe al-Zawahiri şi/sau pe Osama. În felul acesta, doar ei doi ştiau exact ce se petrecea, sau puteau să vadă tabloul general.

Motivul pentru care Osama a avut nevoie să construiască cea mai profesionistă şi evoluată organizaţie teroristă din lume era simplu.

În primii ani petrecuți în Sudan, își elaborase planul principal. Dorea să lovească în mod direct Statele Unite, la ele acasă, în curtea lor. Dar chiar și pentru o organizație precum Al-Qaeda, ale cărei tentacule se întindeau în toată lumea, era o sarcină mamut, și ar fi fost nevoie de ani întregi de întocmit planuri. Între timp Al-Qaeda nu s-ar fi potolit; nu putea s-o facă, de teama de a pierde sprijinul donatorilor financiari, susținerea guvernului și inima și mintea luptătorilor ei. Dar mai exista un motiv. Osama pricepuse lecțiile luptei armate. El a înțeles că, până să făurească mărețul său plan, perioada dintre inițierea planului și execuția lui finală avea să-l expună unei lungi perioade de pregătiri, în care avea să fie supravegheat atent de comunitatea serviciilor secrete occidentale.

Pe la sfârșitul lui 1993, în Khartoum, temelia organizației Al-Qaeda pe care voia s-o creeze Osama era așezată. În jurul lui funcționa un consiliu director, diverse departamente și un personal cu efectivul complet. Pe teren înființase grupuri secrete și agenți în adormire. Era preocupat și să plaseze în inima diverselor coaliții fundamentaliste islamice o rețea care avea să-i ofere grupării sale cunoștințe de specialitate noi. Venise vremea să făurească o perdea de fum pentru planul său principal.

În multe privințe povestea lui Osama bin Laden — aspectele care privesc întreaga lume — începe aici. Tot ce s-a întâmplat înainte a fost doar un preludiu la evenimentele de la mijlocul anilor 1990. Acesta a fost punctul în care nebunia lui s-a întors spre lume.

Prin definiție, aripa militară a Al-Qaeda trebuie să fie diferită ca natură de departamentele din corporațiile normale, cu toate că întregul era surprinzător de corporatist ca structură. În timp ce alte departamente din cadrul organizației se dezvoltau dintr-o entitate centrală, aripa militară era alcătuită din câteva grupuri mai mici. Oamenii primeau sarcini în cadrul unui singur proiect, Turnurile Khobar, de exemplu, și în cea mai mare parte lucrau fără să cunoască sarcinile altor grupuri. Atât cât s-a putut, Osama a avut grijă ca acestea să rămână separate, chiar și în fazele de planificare. Coordonatorii planurilor erau adesea obligați să se stabilească în țări separate, sau cel puțin în tabere aflate în capete opuse ale Sudanului.

S-a străduit mult ca informațiile să nu se încrucișeze sau să se răspândească. În încăperea din spate a biroului său din Khartoum avea un

mic seif, de genul celor pe care mulţi oameni îl cumpără pentru a depozita documente valoroase sau bijuterii de familie. Nu era un dispozitiv de înaltă siguranţă, dar nici nu trebuia să fie: biroul lui era păzit zi şi noapte de miliţieni cu înfăţişare de natură să intimideze. Numai Osama ştia combinaţia, şi pe bună dreptate. Înăuntru nu era nimic cu valoare intrinsecă, doar câteva hârtii. Motivul depozitării lor devenea evident abia când documentele erau examinate. Fiecare document prezenta în detaliu desfăşurarea unuia dintre proiectele teroriste ale lui Osama.

Motivul necesităţii de a menţine siguranţa internă erau scurgerile de informaţii. Asta nu înseamnă că Osama n-ar fi avut încredere în oamenii lui. Dimpotrivă, înainte de plecarea în Afganistan, câţiva ani mai târziu, se simţea în largul lui în sânul unui grup de oameni care, se gândea el, credeau în cauză cu la fel de multă înflăcărare ca şi el. Nevoia de siguranţă a venit atunci când Osama şi-a dat seama că mulţi dintre oamenii pe care el îi considera tovarăşi de arme aveau să fie sacrificaţi, de fapt, pentru cauză, într-un fel sau altul. Cei care nu erau chemaţi să se sacrifice în luptă pe viitor aveau toate şansele să cadă în mâna autorităţilor. În caz că erau interogaţi sau torturaţi, cu cât ştiau mai puţin, cu atât mai puţin puteau să spună.

Turnurile Khobar au fost primul exemplu de perdea de fum pe care Osama începea acum s-o arunce în faţa duşmanului său. Aceste acte cumplite aveau să atragă asupra lui mânia lumii, deşi, în vreme ce comunitatea internaţională vuia, Osama le considera doar rampe de lansare. Toate erau menite să lovească Statele Unite pentru a dovedi forţa în ascensiune a Al-Qaeda. Însă toate aveau mize semnificativ mai mici decât „marele lui tablou" şi nu necesitau întregul lui talent operaţional. Raportate la principalul eveniment pe care îl plănuia, erau primitive, şi poate chiar l-au ajutat să adoarmă vigilenţa duşmanului său, dându-i un fals sentiment de siguranţă.

Încă de la mijlocul lui 1994, Osama a început să trimită în mod intenţionat grupuri mici de oameni de la bazele din Sudan în oraşe din estul Africii. Aşa-numitul „proiect Africa" era condus de la Londra de un membru Al-Qaeda de rang înalt, Khaled al Fawwaz, un disident saudit care trăia liniştit într-o casă din nordul Londrei şi, aparent, conducea o organizaţie dedicată ajutorării victimelor de război.

Al Fawwaz avea de-a face aproape exclusiv cu liderii celulelor din Africa, deşi ţinea permanent legătura cu comandantul de operaţiuni, Ayman al-Zawahiri, şi cu Osama bin Laden, după cum au dovedit ulterior înregistrările telefonice. În felul acesta, nu exista un contact vizibil între Sudan şi celulele din Africa.

După arestarea lui ulterioară, documentele instanţei britanice au sugerat că este posibil ca Fawwaz să fi avut legături directe cu celula teroristă care a înfăptuit atacul asupra ambasadei americane din Nairobi. Documente furnizate de Barclays Bank arată că el era semnatarul contului Comitetului pentru Consiliere şi Reformare, o organizaţie despre care oficialităţile britanice şi americane cred că este un paravan pentru Al-Qaeda. Extrasele de cont pentru cărţile lui de credit arată că Fawwaz a folosit contul pentru a plăti sute de lire sterline pe articole de papetărie cumpărate de la o anume companie Huddersfield, pare-se pentru a tipări mii de copii după o *fatwa* a lui Osama. Înregistrările de pe telefonul lui mobil arată că era frecvent în legătură cu Sudanul, Yemenul şi Arabia Saudită — ţări în care Osama avea tot mai mulţi susţinători. Telefoane date la New York şi Washington sugerau că avea legături şi acolo.

Esenţială pentru operaţiune era Kenya, unde s-au creat celule în Nairobi şi Mombasa. Au existat două motive pentru care Kenya a fost aleasă ca loc de întâlnire în vederea unui atac. Cum guvernul Statelor Unite considera că este expusă unui risc scăzut, ambasada de acolo era slab păzită. În al doilea rând, asemeni multor persoane din lumea fundamentalistă islamică, Osama purta duşmănie guvernului kenyan fiindcă în timpul raidului din 1976 asupra aeroportului Entebbe din Uganda acesta le permisese trupelor israeliene să se realimenteze cu combustibil în Nairobi, pentru salvarea ostaticilor dintr-un avion deturnat. În 1980, o bombă făcuse una cu pământul hotelul Norfolk din Nairobi, omorând 20 de oameni şi rănind alţi 80. Atacul, despre care s-a spus că a fost înfăptuit drept răzbunare, a fost revendicat de o grupare puţin cunoscută.

Oamenii lui Osama au fost introduşi în ţară sub pretextul că erau angajaţii mai multor grupuri caritabile — un paravan inteligent construit — cu filiale deschise recent în Kenya. Cel mai important grup caritabil era Help Africa People, înfiinţat în Germania. Biroul din Kenya

al acestui grup a fost deschis de Wahid El Hage, un creştin născut în Liban, devenit mai târziu cetăţean american naturalizat şi convertit la islam. Grupul s-a străduit mult ca, din toate punctele de vedere, celulele lui să fie construite în jurul unei baze legitime; această tactică avea să devină o marcă înregistrată Al-Qaeda. Munca de asistenţă umanitară şi de întrajutorare depusă de Help Africa People era legitimă. În fiecare lună, labirintul financiar al lui Osama vărsa în conturile bancare ale Help Africa People o sumă generoasă de bani spălaţi, printr-o bancă germană. Se făceau şi alte donaţii, mai mici. Dacă autorităţile kenyene ar fi avut vreodată vreun motiv să se îndoiască de validitatea Help Africa People, conturile grupului arătau întru totul plauzibil.

La fel şi oamenii implicaţi. El Hage nu a avut, personal, nicio activitate caritabilă, ci a angajat mai mulţi kenyeni care se ocupau cu donarea unor sume mici de bani familiilor sărace — numai musulmane, conform regulii — şi, totodată, adunau bani prin colecte de stradă şi solicitau donaţii de la oamenii de afaceri.

Cu timpul, Help Africa People a ajuns să angajeze mai mulţi arabi, printre care Harun Fazhl şi Muhammed Sadiq Odeh, care mai târziu aveau să joace un rol important în atacurile teroriste. Odeh, iordanian, intrase în Al-Qaeda în 1992. Şi alţi oameni au fost implicaţi în astfel de afaceri mici. Timp de mai mulţi ani, aceşti oameni şi alţii, cu rol secundar, s-au infiltrat în societatea kenyană de rând. Nu aveau nimic deosebit, nimic care să indice că erau altceva decât lucrători ai unei organizaţii filantropice, mici negustori sau pescari. Conduse de arabi, aceste organizaţii au angajat mulţi kenyeni. Este de înţeles de ce guvernul a salutat o astfel de investiţie.

Încă o celulă a fost creată în Tanzania, în oraşul Mwanza. Aceasta era condusă de Abu Ubaidah Al-Banshiri, un afgan-arab din vechea şcoală, deosebit de apropiat de Osama. Al-Banshiri s-a mutat în Tanzania şi a investit în mai multe întinderi de pământ arabil. Mai târziu a înfiinţat mai multe firme de import-export, de succes. Şi el a fost bine primit de autorităţile acestui sărac stat african, care-l vedeau ca pe un om care crea locuri de muncă şi care era dornic să investească în ţară.

Al-Banshiri luptase alături de Osama în Afganistan şi era un membru de încredere al cercului de vârf. De aceea se crede că a fost şeful

operațiunii generale „estul Africii" până în mai 1996, când a murit într-un accident de feribot pe lacul Victoria.

Probabil că încă din 1994 spionii în adormire ai lui Osama duceau o viață normală în Kenya și Tanzania. Strângeau din când în când informații despre anumite ținte, dar, altfel, nu făceau nimic care să atragă atenția asupra lor.

Totuși, a fost cât pe-aci să se aleagă praful de planurile lui Osama. În urma tragediei de la Turnurile Khobar și a altor incidente mai mărunte, Departamentul de Justiție al Statelor Unite a convocat încă din 1996 un mare juriu în New York, pentru a investiga activitatea lui Osama și a organizației Al-Qaeda. Au fost implicate și FBI și CIA, și se crede că de investigarea activităților lui Osama s-au ocupat persoane aflate și mai sus de atât în ierarhia politică și investigativă a Statelor Unite.

În cursul acestei anchete, cel puțin două surse i-au indicat marelui juriu că în Kenya se punea ceva la cale. Una dintre surse era un om de afaceri saudit pe nume Sidi Tayyib, căsătorit cu o rudă îndepărtată a lui Osama. Tayyib fusese arestat în Arabia Saudită și a oferit multe informații valoroase despre operațiunile Al-Qaeda, cele mai prejudiciabile fiind de natură financiară. Drept urmare, au fost descoperite un număr de conturi bancare pe numele lui Osama, dintre care unele duceau în Kenya.

În august 1997, aceste informații au condus la un rezultat. În urma anchetelor, El Hage a fost identificat drept o persoană care avea legături cu Osama, și a urmat o descindere a unei echipe comune de polițiști kenyeni și agenți FBI la locuința lui, sub pretextul căutării de bunuri furate. El Hage părea să ducă o viață liniștită. Vecinii lui nu bănuiau nimic.

Dar într-un laptop care-i aparținea anchetatorii au descoperit mai multe documente foarte tulburătoare. Puse cap la cap, acestea au furnizat o schiță a unei celule Al-Qaeda din Kenya. Printre documente se afla o scrisoare scrisă de Fazil Abdullah Mohammed, care oferea o imagine vagă despre unele dintre informațiile adunate. Scrisoarea îi era adresată simplu lui „Haj", care, după cum se crede, era codul pentru Osama bin Laden. În urma descoperirii, FBI le-a spus lui El Hage și familiei sale să părăsească țara. Acesta a plecat în Statele Unite cu familia sa în septembrie 1997. Dar, în mod incredibil, agenția nu a făcut

nimic pentru a contracara ameninţarea care acum devenea evidentă. Şi incompetenţa ei s-a înrăutăţit din ce în ce.

Către sfârşitul lui 1997, un cetăţean egiptean, Mustafa Said Ahmed, a intrat în ambasada SUA din Nairobi. A cerut să discute cu cineva din Serviciile Secrete. Mai târziu a informat un agent CIA că ştia despre un plan de detonare a unei maşini-capcană în parcarea ambasadei. A fost interogat a doua oară, de poliţia kenyană, şi a recunoscut că luase parte la un program în derulare de supraveghere a ambasadei, inclusiv la fotografierea ei. În ciuda naturii concrete a mărturiei, CIA nu a luat în serios declaraţiile lui Ahmed şi el a fost deportat. Mai târziu, a fost arestat în legătură cu atacul terorist.

Conform unor surse din Serviciile Secrete, ambasadoarea SUA în Kenya, Prudence Bushnell, şi personalul ei au fost anunţaţi. Se spune că Bushnell solicita permanent Departamentului de Stat găsirea bugetului necesar pentru o clădire nouă sau întărirea securităţii în clădirea existentă. Din păcate, Departamentul de Stat nu a considerat Nairobi drept un loc cu risc ridicat.

Deşi greu de crezut, în Franţa pericolul devenea inevitabil. Alături de principalii ei asociaţi din terorismul internaţional, Al-Qaeda era părtaşă şi la un plan cuprinzător de sabotare a Campionatului Mondial de Fotbal din 1998, din Franţa. Timp de cinci săptămâni, 37 de miliarde de oameni au urmărit la televizor 62 de partide, în vreme ce alte sute de mii au asistat la meciurile dintre cele 32 de echipe naţionale calificate. Cei mai mulţi au urmărit partidele fără să cunoască riscul pe care-l prezenta terorismul şi cât de aproape fusese de a distruge această sărbătoare a sportului.

Al doilea eveniment sportiv din lume ca amploare, era deja foarte politizat de presă, Statele Unite şi Iranul făcând parte din aceeaşi grupă în calificări şi urmând să joace un meci la Lyon sâmbătă, 21 iunie. Vedeta americană Alexi Lalas a avut o intuiţie corectă când a declarat sarcastic: „Acesta este un meci care va hotărî viitorul planetei noastre şi, posibil, cel mai important eveniment sportiv din istoria lumii."

Deşi, desigur, Lalas se referea la altceva, sentimentul lui real nu era departe de gândurile celor care căutau o ţintă americană uşoară şi o

scenă a lumii pe care să evolueze. Planurile pentru Franţa '98 începuseră cu mai mulţi ani în urmă.

Totuşi, în mai 1998, Abu Zamza, un membru important al Grupului Islamic Armat din Algeria, a fost arestat şi, ca să-şi salveze pielea, a colaborat fără rezerve cu autorităţile. Pe 16 mai, înarmate cu ceea ce poliţia franceză a afirmat că era dovada că „se făceau pregătiri pentru înfăptuirea unor atacuri teroriste în timpul Campionatului Mondial", poliţiile franceză, belgiană, germană, italiană şi elveţiană au făcut descinderi în zori la locuinţa susţinătorilor cunoscuţi şi bănuiţi ai grupului terorist algerian, Grupul Armatei Islamice (GAI), şi ai Grupului Islamic Armat (GIA). Au fost arestaţi pentru interogatorii aproape o sută de oameni, printre care şeicul Abdallah Kinai, un afgan-arab apropiat de întreaga conducere GAI, şi Tayeb al-Afgani, fost locotenent al lui Osama la baza al-Ansar din Afganistan.

S-a estimat că aproape 3000 de algerieni au luptat în MAK-ul lui Osama. Mulţi s-au întors acasă şi au intrat în puzderia de mişcări de rezistenţă împotriva guvernului algerian. Printre acestea se numărau Grupul Islamic Armat (GIA) şi Mişcarea Armatei Islamice (MAI). Mai târziu, elementele cele mai radicale din GIA şi MAI au format Grupul Armatei Islamice (GAI). Din 1992, cel puţin 70 000 de oameni au murit în violenţele din Algeria, GAI fiind responsabil pentru pierderea multora dintre aceste vieţi.

Franţa, fostul stăpânitor colonial al Algeriei, era focarul activităţilor GAI. Se spune că în timpul unei deturnări a unui avion de linie din 1994, GAI a încercat să-i ordone pilotului să zboare deasupra Parisului şi apoi să prăbuşească avionul în oraş. Dar avionul a aterizat pentru a se realimenta cu combustibil şi, până să apuce să decoleze din nou, soldaţii francezi l-au luat cu asalt.

Deoarece conducerea GAI avea legături strânse cu Osama, grupul s-a adăpostit sub umbrela Al-Qaeda în timpul anilor petrecuţi în Khartoum. Pe lângă faptul că erau finanţaţi şi aprovizionaţi cu arme de Osama, membrii GAI erau antrenaţi în taberele lui răspândite în Sudan.

Prilejul oferit de Franţa '98 părea prea bun pentru a fi ratat. Aflat în Afganistan la acest moment, Osama finanţase şi ajutase la sistematizarea planului când îi fusese prezentat, şi acceptase să suplimenteze

fondurile şi armele, pe lângă faptul că trimisese cadre importante ale GAI să se specializeze în tabere Al-Qaeda.

Din lumea arabă, la Franţa '98 se mai calificaseră şi Arabia Saudită, Tunisia şi Maroc, un paravan perfect sub care în Franţa şi Europa puteau să intre oricâţi agenţi operativi GAI. Totuşi, autorităţile nu doar că se aşteptaseră la această eventualitate, ci se şi pregătiseră pentru ea. Cu mulţi ani înainte guvernul francez infiltrase informatori în comunitatea fundamentalistă islamică din Algeria, şi îi trecuse pe statul lui de plată.

Datele-cheie ale complotului erau luni, 15 iunie, duminică, 21 iunie, şi joi, 25 iunie, când erau programate meciurile din grupă ale echipei naţionale a SUA, cu Germania, respectiv Iranul şi Iugoslavia. Asta avea să însemne un grup mare de suporteri americani adunaţi într-un loc, iar deplasarea echipei SUA putea fi prevăzută. În oricare dintre cazuri, avea să fie ţinta ideală pentru teroriştii.

Chiar înainte ca mulţi dintre agenţii operativi GAI să fi plecat din Algeria în Europa, Interpolul a iniţiat o campanie de ascultare a telefoanelor întinsă pe întregul continent, şi planul GAI a fost năruit. Deşi nu s-au găsit materiale pentru confecţionarea bombelor, un purtător de cuvânt al poliţiei a declarat: „Confirmăm că erau plănuite atacuri, şi am reuşit să punem mâna pe cei care le plănuiau, atât aici, cât şi în străinătate."

Din alte părţi ale lumii nu au venit comentarii oficiale, astfel că există foarte puţine informaţii publice. Motivul? Panica ce s-ar crea dacă s-ar afla cât de aproape a fost Campionatul Mondial de un dezastru. Dacă adevărata proporţie a planului de atacare a acestei competiţii sportive ar fi fost dată publicităţii, ar fi rezultat un dezastru comercial.

Colapsul extraordinarului plan de sabotare a Campionatului Mondial de Fotbal a fost o lovitură pentru conducerea fundamentalismului islamic. Un atac eficient ar fi oprit evenimentul şi ar fi dovedit forţa mişcării fundamentaliste. Cum s-a întâmplat de foarte multe ori, în mişcarea fundamentalistă aveau loc multe dispute meschine şi conflicte interne atunci când şacalii de la conducere rămâneau fără subiecte pe care să se concentreze. Osama a apărut încă o dată drept salvatorul întregii mişcări.

În primăvara lui 1998 celulele pe care le înfiinţase cu ani în urmă în Kenya şi Tanzania au prins viaţă. Un număr mic de oameni fuseseră

pregătiți în taberele Al-Qaeda din Afganistan, atât de către specialiști interni din rețeaua Al-Qaeda, cât și de către specialiști externi din Hezbollahul Internațional. Mulți au trecut printr-o bază de tranzit înființată în San'a, capitala Yemenului. Comunitatea Serviciilor Secrete crede că, aflat el însuși în mare pericol, Osama a părăsit Afganistanul ca să viziteze avanpostul yemenit, întâlnindu-se cu liderii celulelor din ambele țări.

În mai 1998, Harum Fazhl, angajat al Help Africa People, a închiriat o casă într-un cartier rezidențial elegant de la periferia orașului Nairobi. Clădirea era înconjurată de ziduri înalte, astfel încât niciun trecător nu putea să vadă ce se petrece în interior. De asemenea, avea un drum de acces cu porți, destul de larg ca să încapă pe el camioane mari, și un garaj încăpător. Rapoartele ulterioare atacului terorist indică faptul că e posibil ca bomba folosită la distrugerea ambasadei SUA din Nairobi să fi fost fabricată și depozitată acolo.

În iunie, Khalfan Khamis Mohammed, un tanzanian de 24 de ani, membru Al-Qaeda, a închiriat o casă mare, izolată, în districtul Ilala din Dar es Salaam, capitala Tanzaniei. Și această proprietate era înconjurată de ziduri înalte și avea un garaj destul de mare ca să încapă în el un camion.

Anchetele ulterioare au scos la lumină oamenii care au lucrat la întregul plan. Abdullah Ahmed Abdullah este descris drept plănuitorul și organizatorul ambelor atacuri — din Nairobi și din Dar es Salaam. Muhammed Sadiq Odeh, angajatul Help Africa People, a fost specialistul în explozibile. Fusese instruit în acest domeniu în Afganistan.

Tot în Kenya, lucrând o vreme sârguincios în serviciu civil, pentru a nu stârni bănuieli, se aflau cei doi bărbați cărora Osama le acordase cea mai mare onoare. Mohammed Rashed Daoud Al-Owhali, un saudit în vârstă de 21 de ani, și Jihad Mohammed Ali se întâlniseră în secret în Afganistan cu liderul Al-Qaeda înainte să plece în Africa. Erau cei doi indivizi desemnați să-și dea viața — teroriști sinucigași —, sau, cum i-au numit fundamentaliștii islamici din întreaga lume, martiri.

Pe măsură ce complotul progresa, Osama nu s-a putut abține să nu se dea în spectacol în fața presei. În timp ce călătorea de la baza lui din Kandahar spre Peshawar, pentru o întrunire a islamiștilor, s-a folosit de

prilej pentru a convoca o conferinţă de presă cu membrii simpatizanţi din media. Avându-l alături pe al-Zawahiri, Osama şi-a reconfirmat planurile antiamericane, a chemat din nou la jihad şi a spus: „Lumea islamică se confruntă cu o perioadă frământată; intrăm într-o perioadă plină de pericole. Mă refer la prezenţa forţelor creştine în ţări arabe. Creştinii încearcă să deţină controlul total asupra regiunii noastre. Pentru prima dată de la înălţarea sfântului nostru profet Mahomed, pacea fie cu El, vedem o situaţie în care locurile sacre ale religiei noastre — Kaaba (din Mecca), moscheea Nabvi (din Medina) şi moscheea Al Aqsa (din Ierusalim) — sunt în puterea făţişă şi mascată a nonmusulmanilor. Acum a devenit obligatoriu ca musulmanii, oriunde s-ar afla ei în lume, să înceapă lupta de alungare a păgânilor din locurile noastre sacre."

În continuare, liderul Al-Qaeda a condamnat Casa de Saud că le-a permis americanilor să preia controlul efectiv asupra ţării. A anunţat că învăţaţii musulmani dăduseră o *fatwa* care chema la jihad, declarând: „Musulmanii trebuie să-şi sacrifice viaţa şi resursele...", iar apoi a anunţat un război total.

Apoi au început întrebările. Osama era extrem de lucid şi în următoarele 30 de minute a recunoscut voalat că în spatele atentatului de la Turnurile Khobar era mâna lui. „În Arabia Saudită avem arme moderne pe care le folosim împotriva Statelor Unite. Au avut loc incidente în Riad şi apoi în al-Khobar. Am ucis 19 americani în aceste explozii..."

În cele din urmă, Osama a declarat: „Cu voia lui Dumnezeu, am înfiinţat o organizaţie numită Frontul Islamic, cu ajutorul organizaţiilor pentru jihad din întreaga lume. Scopul Frontului Islamic va fi lupta împotriva Americii şi a Israelului. Un lider important al acestei organizaţii se află aici, cu mine, Ayman al-Zawahiri."

La final, un jurnalist l-a întrebat pe Osama cât credea că o să treacă până când Frontul Islamic avea să-şi înceapă campania. El a răspuns: „Câteva săptămâni..." Atunci era sfârşitul lunii mai.

Se pare că pe 4 august 1998, Abdullah Ahmed Abdullah şi Mohammed Rashed Daoud Al-Owhali au executat o misiune de recunoaştere al cărei obiectiv era ambasada SUA din Nairobi. Drept acoperire, au pretins că lucrau într-o campanie care vindea peşte proaspăt hotelurilor

din oraş. În aceeaşi zi, un grup de bărbaţi au verificat discret sediul ambasadei din Dar es Salaam.

În Nairobi, după o scurtă inspecţie la faţa locului, s-au hotărât să îndrepte camionul spre partea din spate a clădirii, în loc să-l parcheze în garajul subteran sau să-l plaseze în faţa clădirii ambasadei. A doua zi, bomba a fost aranjată şi instalată pe locul pasagerului din cabina camionului.

Pe 7 august, din vila din Nairobi au ieşit două vehicule deschise la culoare. Primul era o camionetă condusă de Fazil Abdullah Mohammed. Al doilea, un camion, era condus de Jihad Mohammed Ali, alături de teroristul sinucigaş Mohammed Rashed Daoud Al-Owhali. Acest camion s-a îndreptat spre ambasada SUA.

Al-Owhali primise un rol dublu în complot. Era înarmat cu un pistol şi un număr de grenade lacrimogene. După ce camionul cu bomba era parcat, misiunea lui era să alunge cât mai mulţi civili kenyeni de la faţa locului, înainte de a detona manual bomba, dacă detonatorul nu funcţiona. Şi într-un caz, şi-n celălalt, îşi sacrifica viaţa.

În practică însă, Al-Owhali a cedat presiunii şi incompetenţa lui a costat viaţa a zeci de oameni care altfel ar fi putut să scape, mulţi dintre ei semeni musulmani în numele cărora credea el că-şi dădea viaţa. A ieşit din camion fără pistol şi a aruncat slab cu o grenadă într-un agent de pază al ambasadei SUA. Apoi a intrat în panică şi a fugit.

Neavând decât o opţiune pentru a salva misiunea, Jihad Mohammed Ali a detonat imediat bomba manual. Explozia nu a avariat doar clădirea ambasadei, ci a trecut prin Cooperative Bank din apropiere şi a prefăcut într-un morman de moloz clădirea cu şapte etaje a Ufundi Cooperative House.

Patru minute mai târziu, la circa 700 km depărtare, Hamden Khalif Allah Awad, cunoscut şi ca Ahmed Neamţul, a murit pe loc în urma detonării unei bombe în camionul lui, care se afla în faţa ambasadei SUA din Dar es Salaam. Forţa exploziei a fost atât de mare, încât jumătatea de sus a corpului său, încă ţinându-se de volan, a fost aruncată în clădirea ambasadei.

În Nairobi, explozia a ucis 213 oameni. Martorii au descris scene de coşmar în momentele de după explozie: pasageri dintr-un autobuz

din faţa ambasadei incineraţi pe scaunele pe care stăteau; maşini spulberate arzând mocnit pe stradă, ai căror pasageri atârnau cu jumătate de corp în afară; supravieţuitori buimaci şi plini de sânge care zăceau la pământ şi cereau ajutor. Zeci de oameni au suferit tăieturi din cauza bucăţilor de geam care au zburat când explozia a spulberat ferestrele clădirilor de birouri aflate la cinci străzi depărtare. La căderea nopţii, echipele de salvare încercau înnebunite să-şi croiască drum prin molozul clădirii Ufundi ca să ajungă la oamenii care, se temeau autorităţile, erau blocaţi înăuntru. În ciuda eforturilor depuse de Al-Qaeda, doar câteva victime au fost americani — cinci angajaţi ai ambasadei şi un copil. Restul au fost în majoritate kenyeni, cei mai mulţi musulmani.

La Dar es Salaam au murit 11 persoane, printre care trei paznici tanzanieni şi doi localnici, angajaţi ai ambasadei. Explozia a distrus intrarea în ambasadă, aruncând în aer un zid de pe partea dreaptă a clădirii, rupând copacii ca pe nişte beţe de chibrituri şi incendiind maşini într-o scenă care, spun martorii, semăna cu o zonă de război. Explozia a produs pagube ambasadelor franceză şi germană din apropiere, dar nimeni din aceste două clădiri nu a fost rănit, au spus autorităţile.

Infanterişti marini americani înarmaţi încercau să păstreze ordinea în rândul mulţimii de tanzanieni care s-au adunat repede la faţa locului, împrejmuind zona cu cordoane şi ajutând la evacuarea oamenilor din clădire. Fumul se înălţa peste clădirile complexului şi au fost aduse în grabă macarale care să desfacă zidurile căzute şi să caute supravieţuitori.

Preşedintele american Bill Clinton a fost trezit la Casa Albă la 5:30 dimineaţa, pentru a i se da vestea despre atac. Mai târziu, a declarat: „Aceste acte de violenţă teroristă sunt oribile. Sunt inumane." A ordonat întărirea securităţii la obiectivele SUA din lume şi a trimis în cele două capitale din estul Africii echipe de curăţare a zonelor calamitate şi specialişti în antiterorism. În aceeaşi zi, Clinton a întrerupt o ceremonie de semnare a unei legi, care avea loc în Grădina cu trandafiri de la Casa Albă, pentru a condamna ceea ce a numit „atacurile laşe". A jurat că Statele Unite îi vor aduce pe atentatori în faţa justiţiei „cu orice preţ şi oricât ar dura".

Kofi Annan, secretarul general al ONU, a descris mânios exploziile drept „terorism fără discernământ". Secretarul de stat american Madeleine Albright a spus într-o declarație că administrația „nu va ocoli niciun efort și va folosi toate mijloacele pe care le avem la dispoziție pentru a-i găsi și a-i pedepsi pe autorii acestor acte criminale".

Conform legilor federale americane, FBI se ocupă cu investigarea infracțiunilor comise împotriva persoanelor de naționalitate americană și a proprietăților SUA din străinătate. Atacul împotriva ambasadelor din Nairobi și Dar es Salaam a căzut în atribuția lui. În câteva ore de la săvârșirea actelor teroriste, mai mulți agenți FBI au fost trimiși în estul Africii, unde au fost ajutați îndeaproape de Divizia de Investigații Criminale kenyană (DIC) și de DIC tanzaniană. Ițele complotului au fost repede descâlcite, lucru de înțeles ținând cont de faptul că FBI și CIA primiseră multe informații înainte de atentate, dar nu acționaseră în consecință.

Investigările efectuate de aceste trei organizații — cu multă cooperare internațională — au dus în cele din urmă la arestarea și judecarea a 4 bărbați care aveau legături strânse cu complotul și la arestarea a încă 6 care în prezent se află în arest în SUA sau peste hotare. Alți 13, printre care și Osama, sunt încă fugari. Guvernul american a pus sub acuzație publică 26 de membri Al-Qaeda.

În ianuarie 2001, la Tribunalul Districtual din New York a început un proces. Patru inculpați erau acuzați de a fi conspirat la atacarea în 1998 a celor două ambasade din estul Africii și la alte acte de terorism săvârșite de Al-Qaeda. Toți inculpații s-au declarat nevinovați. Cel mai jalnic a fost Al-Owhali. El se oferise să intre direct în împărăția lui Dumnezeu ca martir pentru cauză, dar fugise de la fața locului atunci când atacul deviase de la planul inițial. A fost rănit în explozie și a fost arestat în spitalul în care se dusese să ceară îngrijiri. Apoi a fost extrădat în SUA, pe 27 august 1998.

Al doilea acuzat era Khalfan Khamis Mohamed, un cetățean tanzanian aflat în camionul care căra bomba la ambasada din Dar es Salaam. El era răspunzător de închirierea casei în care a fost fabricată bomba și de faptul că ajutase la confecționarea și la încărcarea ei în camion. După ce a fugit la Cape Town, Africa de Sud, în octombrie 1999, a fost arestat și

a făcut mărturisiri complete. Al treilea era iordanianul Mohammed Sadiq Odeh, numit la proces „consilier tehnic" al celulei teroriste din Nairobi. El a părăsit Kenya chiar înainte de atentat şi a fost arestat pe când încerca să intre în Pakistan cu un paşaport yemenit fals. A fost interogat de oficialii pakistanezi şi în cele din urmă a recunoscut că a luat parte la conspiraţia privind atacarea ambasadei. Odeh a fost implicat şi în uciderea în 1993 a soldaţilor americani din Somalia. Ultimul a fost cetăţeanul de naţionalitate americană Wahid El Hage, care, la vremea atentatelor, trăia în Arlington, Texas, cu soţia şi cei şapte copii ai lui. El s-a apărat spunând că nu lucrase pentru Osama bin Laden decât în afaceri legale şi că nu mai ţinea legătura cu el din 1996. A fost acuzat de uneltire pentru uciderea americanilor.

De-a lungul a patru luni, instanţa a auzit un număr copleşitor de dovezi. Acestea au fost dezvăluite de doi dezertori din Al-Qaeda — Jamal Ahmed Al-Fadl şi L'Houssaine Kherchtou —, care după fuga lor din organizaţie intraseră în programul american de protecţie a martorilor.

Guvernul american a fost ajutat să înţeleagă reţeaua Al-Qaeda de un alt bărbat, care nu a depus mărturie în mod public, însă a furnizat din culise informaţii foarte importante. Ali Mohammed, un egiptean fost sergent în armata SUA, a fost primul care s-a declarat vinovat de acuzaţiile formulate în urma atentatelor asupra ambasadelor. Ali Mohammed a fost cel care a furnizat cea mai incriminatoare dovadă despre implicarea personală a lui Osama în complotul privitor la ambasade, nu doar ca şef de la distanţă al organizaţiei Al-Qaeda, ci ca participant direct.

Ali Mohammed a declarat că i-a predat lui Osama, în Khartoum, fotografii, diagrame şi un raport tehnic. A spus că Osama s-a uitat la o fotografie a ambasadei SUA şi a arătat locul pe unde ar fi putut să fie introdus un camion cu bomba. La proces n-au fost prezentate dovezi directe că Osama personal a ordonat atentatele, cu toate că acuzarea a stabilit legăturile dintre el şi cei patru inculpaţi. Prin intermediul interceptării şi înregistrării convorbirilor telefonice, s-a stabilit şi că între celula din Nairobi şi Osama exista un contact telefonic prin satelit.

Toţi cei patru inculpaţi au fost condamnaţi în mai 2001. Deşi unii au primit pedeapsa cu moartea, instanţa a refuzat să aprobe această sentinţă, pentru a evita să creeze martiri.

În noiembrie 1998, Osama a fost condamnat în districtul sudic din New York, de către un mare juriu federal, sub acuzaţia de conspiraţie pentru uciderea cetăţenilor americani din afara Statelor Unite şi pentru atacuri asupra unui obiectiv federal, cauzatoare de moarte. La proces au fost citate şi alte nume sub care era cunoscut: „Usama Bin Muhammad Bin Ladin, Shaykh Usama Bin Ladin, Prinţul, Emirul, Abu Abdallah, Mujahid Shaykh, Haij şi Regizorul".

Pe 7 iunie 1999, procurorul general al SUA, Janet Reno, şi directorul FBI, Louis J. Freeh, au anunţat că Osama fusese inclus pe lista FBI cu „cei mai căutaţi zece fugari". În plus, Departamentul de Stat a oferit până la 5 milioane de dolari pentru informaţii care să conducă la prinderea lui, cea mai mare sumă oferită vreodată pentru un fugar căutat de guvernul SUA.

Osama era a 456-a persoană inclusă pe lista FBI cu cei mai căutaţi oameni, listă înfiinţată în 1950. La sfârşitul lui 1998, 427 de fugari fuseseră prinşi sau localizaţi, dintre care 133 în urma ajutorului din partea cetăţenilor. La timpul cuvenit, Osama avea să ajungă pe prima poziţie din listă, o „onoare" îndoielnică.

CAPITOLUL 18

Atta, agent în adormire

Chiar şi mort, Mohammed Atta a mers mai departe cu prefăcătoria că dusese o viaţă virtuoasă, o mare minciună cu ajutorul căreia îi atrăsese atenţia lui Osama bin Laden. Liderul bănuit al tragediei din 11 septembrie a lăsat în urmă un testament care conţinea instrucţiuni exacte cu privire la ce trebuia să se întâmple cu rămăşiţele lui pământeşti.

Testamentul lui, deţinut de revista germană *Der Spiegel*, a fost descoperit într-un geamantan pe aeroportul Logan, unde nu a mai ajuns niciodată blestematul zbor 11 al liniilor aeriene americane (American Airlines Flight 11). În acest document, Atta a scris: „Cei care vor sta la căpătâiul meu când voi muri trebuie să-l aibă în minte pe Allah, Dumnezeul, şi să se roage pentru mine să fiu cu îngerii. Nu vreau ca femei însărcinate sau vreo persoană care nu e curată să vină să-şi ia la revedere de la mine, fiindcă nu sunt de acord cu asta. Nu vreau ca la înmormântarea mea, sau mai târziu la mormântul meu, să vină femei. Vreau să fiu îngropat doar alături de buni musulmani. Faţa mea trebuie să fie orientată spre est, spre Mecca. O treime din banii mei trebuie să fie donată săracilor şi nevoiaşilor. Doresc să dăruiesc cărţile mele uneia dintre moschei."

Atta avusese timp să-şi plănuiască moartea, ştiind sigur când avea să moară. A deturnat American Airlines Flight 11, intrând cu avionul în turnul de la nord al World Trade Center şi omorând alte 91 de suflete. Indiferent de ce idei măreţe îl animau pe Atta, şeful lui îi considera pe oamenii pe care îi trimitea în America doar nişte pioni într-o partidă de şah cu lumea occidentală. Un bun musulman devenise martir pentru

cauză. Pentru sacrificiul lui, Atta avea să meargă direct în împărăţia lui Dumnezeu, în timp ce Statele Unite aveau să primească, la ele acasă, o lovitură fără precedent.

Sau aşa credeau Osama şi restul membrilor Al-Qaeda.

Dacă Osama şi Atta ar fi stat vreodată de vorbă, ar fi descoperit multe asemănări în viaţa lor. Amândoi se născuseră în familii înstărite, amândoi suferiseră din cauza timidităţii în copilărie, amândoi fuseseră eclipsaţi de taţii lor şi amândoi plutiseră în derivă până găsiseră o cauză căreia să i se consacre.

Existau şi diferenţe, cea mai evidentă fiind chinul lor lăuntric. După revelaţia din 1977, Osama renunţase la viaţa aventuroasă şi se transformase într-un apărător al credinţei şi în cel mai statornic luptător al Islamului împotriva decadenţei occidentale. Spre deosebire de el, în ciuda convingerii extrem de puternice care l-a făcut să intre cu un avion în World Trade Center şi să omoare mii de oameni, Atta era un beţiv notoriu, un pervers sexual care, pentru a se satisface, bătea prostituatele pe care le plătea în mod regulat.

Pentru a se sacrifica pe 11 septembrie, Atta trebuie să fi crezut în versiunea sa deformată asupra islamului, dar cu siguranţă nu a trăit-o.

Născut în Kafr El Sheikh, o mare aglomerare urbană din delta Nilului, Atta a trăit o mare parte din viaţă în cartierul Abdeen din Cairo, capitala Egiptului. Oamenii care l-au cunoscut în acei ani nu pot face legătura între băiatul pe care-l ştiau şi faptele bărbatului de mai târziu. „Dacă el a putut să facă aşa ceva... atunci aş putea bănui pe oricine, chiar pe fratele meu, sau propriile mele mâini", a spus într-un interviu Mohamed Hassan Attiya, un fost coleg de clasă. Tot el a susţinut că Atta era politicos şi „pe drumul cel drept" către ţelul lui de a deveni inginer.

Mohamed Kamel Khamis, proprietarul unui atelier de reparaţii auto de sub apartamentul în care trăia familia Atta înainte de a se muta în 1992, a spus că Atta era foarte introvertit, dar în cartier era considerat băiat bun. Familia lui le dădea porecle copiilor, şi Atta era poreclit *bolbol*, ceea ce însemna „mică pasăre cântătoare" şi reflecta firea lui timidă. Tatăl lui Atta era avocat şi om politic pur-sânge, deşi fără înclinaţii făţişe spre fundamentalism. Îi împărtăşea fiului său concepţiile lui

despre lume în timpul unor partide de şah prelungite, cu toate că astăzi tatăl spune că fiul lui era „un moderat în loialitatea faţă de credinţă, ca şi mine şi mama lui".

Atta a absolvit Universitatea din Cairo, cu o licenţă în inginerie arhitectonică. Deşi a fost un student mediocru, a fost apoi acceptat la Universitatea Tehnică din Hamburg-Harburg (UTHH) şi a început studiile în ultimul trimestru din 1992, după ce, s-ar părea, mai întâi a urmat un curs de construcţie a navelor şi, mai târziu, unul de planificare urbană.

Universitatea Tehnică din Hamburg-Harburg este una dintre cele mai tinere universităţi din Germania, precum şi una dintre cele mai de succes. Se află în Harburg, care, cândva un orăşel, acum este una dintre cele mai cosmopolite suburbii ale Hamburgului; aproape o treime din populaţie, în majoritate arabi, nu s-a născut în Germania.

Având în medie 4000 de studenţi, Universitatea Tehnică din Hamburg-Harburg pune la dispoziţia studenţilor un personal numeros. Instituţia încearcă să asigure un mediu „ideal pentru dezvoltarea ideilor noi în inginerie", acordând prioritate cercetării, studiilor interdisciplinare şi inovaţiilor.

Atta s-a acomodat bine cu viaţa din Hamburg. Familia lui a plătit pentru un apartament frumos pe Marienstrasse 54, aflat la circa 200 m de campusul universităţii. O vreme, a urmat conştiincios studiile şi a participat în mod regulat la cursuri. Totuşi, îi lipsea marea libertate a muncii de teren şi, când s-a apucat de ea, s-a apărat spunând că-şi scria teza despre oraşul Aleppo, din nord-vestul Siriei, teză care cerceta conflictul dintre islam şi modernitate aşa cum se reflecta el în structura oraşului.

În parte, această poveste e adevărată. O agenţie de ştiri a dat de Volker Hauth, un prieten al tânărului egiptean, care l-a însoţit în călătoriile în Siria. „Ştiam că Mohammed e un tip care căuta dreptatea. Se simţea jignit de această direcţie greşită pe care o lua lumea", şi-a amintit Hauth.

În vacanţe, când nu se ducea în Siria, Atta lucra cu jumătate de normă la o firmă de consultanţă. Personalul de acolo, la fel ca şi colegii de facultate, vedea doar un om normal. Unii cred că a plecat în *hajj* în 1995, dar, în afară de această iniţiativă, nu era excesiv de religios, şi colegii de muncă l-au auzit condamnând atacurile teroriste asupra turiştilor din Egipt.

Pentru un om care se specializa în planificarea urbană, Atta era la fel de pasiv şi cu privire la ce vedea în jurul lui, făcând doar referiri trecătoare la grandoarea din Hamburg, construit din cenuşa unui vechi oraş care fusese distrus de bombele aliaţilor în 1943.

Oraşul cunoştea o renaştere ameţitoare când Atta a ajuns acolo la studii. În jur de 15% din populaţie, nemţi şi imigranţi, sosise în ultimul deceniu. Cu 1,7 milioane de locuitori în al doilea cel mai mare oraş din Republica Federală Germană şi cu o comunitate mare de imigranţi, unui egiptean tânăr i-a fost uşor să se acomodeze.

Cei care îşi amintesc de Atta spun că nu prea manifesta interes pentru nimic şi că nu avea hobby-uri. Totuşi, o faţetă a vieţii citadine pentru care Hamburgul era binecunoscut erau spectacolele la care se „spiona" printr-o gaură practicată în perete, cinematografele porno şi sex-shopurile. Aici, Atta, viitorul martir al islamului, a cheltuit o mulţime din banii de buzunar pe care i-i trimiteau părinţii din Cairo. Hamburgul este aproape la fel de legat de sex pe cât este de legat de comerţul internaţional, şi punctul central al celei de-a doua industrii a oraşului este St Pauli, vechiul cartier cu felinare roşii, cu a sa Herbertstrasse. Aceasta din urmă fusese numită „Champs-Elysées al sexului", vecină cu o mulţime de străzi lăturalnice împodobite cu firme strălucitoare şi cluburi care prezentau toate tipurile de sex-show posibile. Una dintre străzi este izolată prin cordoane, un cvartal doar pentru bărbaţi, unde fetele stau în vitrine luminate, negociind preţul cu trecătorii.

Între vara lui 1997 şi vara lui 1998, Atta aproape că a dispărut. A informat şcoala că lipseşte din motive familiale, dar nu s-a întors acasă. Când se afla în Germania, avea obiceiul să dispară aproape peste noapte şi să nu mai apară chiar şi două luni.

Se crede că, de data asta, Atta era deja cu un picior în reţeaua Al-Qaeda. Unii au pus absenţa pe seama prieteniei lui cu un om de afaceri sirian despre care se bănuia că avea legături cu Osama, dar ipoteza nu a fost dovedită. Ceea ce pare clar e că Atta căzuse sub influenţa unor gânditori islamici radicali în timpul vizitelor lui în Siria, şi aceasta a fost rampa lui de lansare în lumea întunecoasă a terorismului internaţional. Cu personalitatea lui mai degrabă slabă şi impresionabilă, Atta era candidatul ideal.

La vremea aceea, la jumătatea lui 1997, Al-Qaeda şi Osama bin Laden erau în vogă printre radicalii musulmani. Atacul terorist asupra Turnurilor Khobar funcţionase ca o reclamă de recrutare de mari proporţii. Cei nemulţumiţi de societate, revoltaţi pentru tot felul de lucruri, au găsit dintr-odată un port-drapel. Osama era Che Guevara al lumii arabe, un simbol al luptei împotriva tuturor relelor care afectau Orientul Mijlociu. Osama tuna şi fulgera împotriva stării de fapt, şi acest lucru atrăgea pe oricine cu sămânţă de ceartă. Reţeaua de recrutare a Al-Qaeda a căpătat brusc o mare credibilitate şi influenţa ei a crescut în tot Orientul Mijlociu, mai puternică decât înainte.

Era o lume care l-a atras pe revoltatul şi debusolatul student Mohammed Atta. Invitat de un tovarăş la moschee pentru a intra într-un grup de studiu, Atta a fost treptat îndoctrinat cu seminţele urii şi extremismului religios. Spre marea încântare a manipulatorului său, Atta a asimilat cu uşurinţă tot ce i s-a spus.

În scurtă vreme a plecat cu avionul din Damasc, capitala Siriei, la Islamabad, şi apoi a trecut frontiera pakistaneză în Afganistan. Aici a început instruirea la o bază Al-Qaeda din munţi. I s-a predat arta terorismului şi a condiţiei fizice bune, dar a fost şi îndoctrinat suplimentar în gândirea fundamentalist-islamică.

Nu se ştie sigur dacă în această perioadă l-a cunoscut pe liderul Al-Qaeda, dar e cert că Atta a fost remarcat ca potenţială vedetă. Avea rădăcini legitime în Occident şi se integrase în stilul de viaţă din Europa, ba mai mult, era credul, uşor de manipulat, însă avea cunoştinţe tehnice. Tinerii precum Atta erau indispensabili reţelei lui Osama.

Atta s-a întors la Universitatea Tehnică din Hamburg-Harburg în septembrie 1998, la începerea anului şcolar. Doar cu o lună înainte, lumea a fost şocată de atacurile asupra celor două ambasade americane din estul Africii. Atta s-a întors la şcoală purtând ostentativ o barbă lungă. Acum era mai serios, cita din Coran şi se ruga zilnic de cinci ori. Dar numai în asta consta schimbarea lui. Viitorul martir continua să bea împreună cu colegii lui din Occident în barul universităţii şi era o „faţă" cunoscută în zona deocheată a oraşului, unde oferta de servicii sexuale depravate era bogată. Pe Atta îl interesa violenţa. Nu o dată a fost

avertizat de poliţie pentru faptul că a bătut mult prea tare o nefericită de prostituată.

E îndoielnic că dacă oficialii din Al-Qaeda ar fi ştiut de comportamentul deviant al recrutului lor le-ar fi păsat. Recrutaseră, îndoctrinaseră şi instruiseră un om cu o inteligenţă rezonabilă şi cu pregătire tehnică, şi apoi îl plantaseră la loc în Occident. Era un agent în adormire ideal şi avea să trăiască mai departe liniştit în Germania până era chemat să lucreze în numele Al-Qaeda. Înscriindu-se la universitate, avea permis de rezidenţă valid, deşi acum religiosul Atta participa rar la cursuri. În schimb, îşi petrecea o mare parte din timp făcând trafic cu maşini la mâna a doua.

La sfârşitul lui 1998, conducerea universităţii a aprobat cererea lui Atta de a înfiinţa un grup islamic, unde studenţii musulmani de la Universitatea Tehnică din Hamburg-Harburg se puteau întâlni ca să se roage. Era paravanul perfect. În lunile care au urmat, în grup au intrat doi studenţi mai tineri, Marwan Al-Shehhi şi Ziad Samir Jarrah. Mai târziu aveau să meargă cu el în America.

Dar deocamdată maturul student egiptean îşi vedea de treabă ca de obicei, aşteptând instrucţiuni pentru următoarea lui mişcare.

CAPITOLUL 19

Dușmanul numărul 1 al președintelui

Imediat după atacurile teroriste asupra ambasadelor din estul Africii, anchetatorii americani, kenyeni şi tanzanieni au descâlcit iţele complotului supărător de repede — cum şi trebuia: înainte de atacuri, Serviciile de Securitate americane primiseră pe tavă două avertizări sau schiţe cu privire la complot.

Cu un an în urmă, în august 1997, o descindere făcută în comun de FBI şi poliţia kenyană la locuinţa lui Wahid El Hage, omul-cheie al Al-Qaeda în estul Africii, scosese la iveală o mulţime de dovezi, printre care informaţii conţinute într-un laptop şi o scrisoare despre care se crede că i-a fost scrisă lui Osama bin Laden. La sfârşitul aceluiaşi an, egipteanul Mustafa Mahmoud Said Ahmed i-a dat unui agent CIA detalii despre un plan de detonare a unui camion-capcană în parcarea ambasadei. A fost trimis la plimbare, fiind considerat nebun. E inutil să spunem că, după eveniment, aceste două surse de informaţii au fost imediat vizitate din nou. Folosindu-le drept puncte de plecare, s-a dovedit repede că în spatele complotului s-a aflat Al-Qaeda.

Drept urmare a acestei legături de netăgăduit, pe 20 august 1998 marina militară a SUA a tras între 70 şi 80 de rachete de croazieră Tomahawk în ţinte din Sudan, de pe nave din Marea Roşie, şi în 6 ţinte din Afganistan, de pe vase staţionate în Marea Arabiei.

Ţintele din Afganistan erau tabere de instrucţie conduse de Al-Qaeda. Zonele lovite se aflau la sud de oraşul Khost şi vizavi de oraşele pakistaneze Thal şi Miran Shah de peste graniţă. Mai multe zone făceau parte din cartierul general Aswa Kali al-Batr, din complexul de

sprijin şi din patru tabere de instrucţie folosite de Al-Qaeda, de Grupul Islamic Armat şi de Jihadul Islamic Egiptean.

Alte rapoarte au numit ca ţinte ale rachetelor americane satul Khorbuz, aflat aproape de graniţa pakistaneză, o tabără de instrucţie militară din Jawur, folosită de Mişcarea Islamică Al-Ansar, bazele Al-Qaeda de la Salman şi Tora Bora, de la vest de Jalalabad, şi aeroportul Khost.

Speculaţiile presei cum că preşedintele Clinton trăgea cu rachete Tomahawk în speranţa de a-l ucide pe Osama erau pur şi simplu hilare. Şeful Al-Qaeda era mult prea grijuliu ca, în urma atacurilor teroriste asupra ambasadelor, să fie în preajma vreunei potenţiale ţinte, ba chiar, tocmai în timp ce se îndrepta spre peşterile îndepărtate din munţii Afganistanului în căutarea izolării, în câteva ore de la atacuri oamenii lui erau evacuaţi. Un oficial din Serviciile Secrete a declarat că „în perioada de după explozii, oamenii din bazele de operaţiuni ale lui Osama bin Laden din Afganistan au fost strămutaţi".

Preşedintele Clinton se bucura de ceea ce presa a numit „o vacanţă post-Lewinsky" în Martha's Vineyard, Massachusetts, şi a fost informat de consilierii săi pentru securitatea naţională despre atacurile americane simultane din Afganistan şi Sudan. Clinton şi-a întrerupt vacanţa şi s-a întors la Washington pentru a se întâlni cu consilierii, şi apoi s-a adresat naţiunii. „Astăzi am ordonat forţelor noastre armate să lovească obiective asociate cu terorismul din Afganistan şi Sudan, din cauza ameninţării pe care o prezintă pentru siguranţa noastră naţională", a spus el. „Astăzi, am ripostat. Azi-dimineaţă Statele Unite au lansat un atac asupra uneia dintre cele mai active baze teroriste din lume. Aceasta se află în Afganistan şi este administrată de grupuri asociate cu Osama bin Laden, o reţea care nu e sponsorizată de vreun stat, dar e la fel de periculoasă ca oricare dintre reţelele cu care ne confruntăm. Am ordonat această acţiune din patru motive. Primul, pentru că avem dovezi convingătoare că aceste grupuri au jucat rolul principal în atentatele teroriste asupra ambasadelor din Kenya şi Tanzania. Al doilea, pentru că aceste grupuri au executat în trecut atacuri teroriste împotriva americanilor. Al treilea, pentru că avem informaţii precise că plănuiau şi alte atacuri teroriste împotriva cetăţenilor noştri sau cu victime colaterale inevitabile, după modelul celor atât de tragice pe care le-am văzut

în Africa. Şi, al patrulea, pentru că ele caută să achiziţioneze arme chimice şi alte arme periculoase."

Rachetele lansate asupra Sudanului au lovit fabrica Al-Shifa Pharmaceutical Industries, de la periferia Khartoumului, şi au distrus-o. Se credea că uzina fabrica un prototip al gazului neurotoxic mortal. Dar *New York Times* din 29 august a spus că uzina de lângă Khartoum nu era un complex industrial-militar foarte secretos şi bine păzit, aşa cum pretindeau oficialii din Serviciile Secrete americane. Citând ingineri şi consultanţi americani şi europeni care au ajutat la construirea şi dotarea uzinei la începutul anilor 1990, cotidianul a spus că uzina fabrica medicamente de uz uman şi veterinar şi că nu era echipată să producă un precursor al mortalului gaz neurotoxic VX, aşa cum pretindea guvernul american.

Preşedintele sudanez, Omar Hassan el-Bashir, care oferise găzduire organizaţiei Al-Qaeda timp de cinci ani în cadrul sponsorizării de către ţara lui a terorismului fundamentalist islamic, a ţinut o conferinţă de presă pentru a anunţa că naţiunea lui va protesta pe canale diplomatice. El-Bashir a dovedit şi că era un bun cunoscător al jurnalismului tabloid american, adăugând că atacul era o cruciadă împotriva islamului iniţiată „pentru a abate atenţia de la scandalul Monica".

Şi mai insolent a fost purtătorul de cuvânt al parlamentului Sudanului, influentul Hassan al-Turabi. Omul care, prin contracte necinstite cu compania de construcţii a lui Osama din Khartoum, a băgat în buzunar milioane de dolari din banii guvernului, bani de care poporul lui înfometat avea mare nevoie, a declarat: „Acceptaţi ca o singură persoană să vă abată pur şi simplu atenţia de la aventura lui, să se ducă pur şi simplu să-i atace pe aceşti «negrotei» din emisfera sudică sau pe musulmanii fundamentalişti..."

Părerea lui Osama despre această problemă a fost transmisă prin bunăvoinţa lui Abdul Bari Atwan, editorul ziarului *Al-Quds al-Arabi*, cu sediul la Londra. Cunoscut canal de comunicaţii pentru disidentul saudit, Atwan a fost contactat la scurt timp după atacuri de către un ajutor apropiat al lui Osama. „Lupta nu a început încă", l-a citat Atwan pe Osama. „Răspunsul e ce vedeţi, nu ce auziţi."

Un purtător de cuvânt al Al-Qaeda a afirmat că victimele organizației au fost șase afgani-arabi: doi din Egipt, trei din Yemen și un cetățean saudit din Medina. Șapte pakistanezi și cincisprezece afgani au fost uciși în atacuri. Peste cincisprezece pakistanezi și cinci afgani-arabi au fost grav răniți.

Al-Qaeda a fost de acord cu afirmațiile Serviciilor Secrete americane cum că atacurile au fost plănuite să coincidă cu o întrunire a comitetului director al organizației, programată în aceeași zi în tabăra de instrucție Zhawar Khili Al-Badr din apropiere de Khost. Printre alții, aveau să fie prezenți Osama și adjunctul lui, Ayman al-Zawahiri. Totuși, Al-Qaeda a primit cu mult înainte informația că majoritatea diplomaților americani din Pakistan erau evacuați oarecum în grabă. Acest lucru, desigur, indica un atac iminent și faptul că Statele Unite se temeau de represalii. În vreme ce ploua cu rachete Tomahawk peste capetele afganilor nevinovați, Osama urmărea la televizor drama care se desfășura în jurul lui, aflându-se la adăpost într-un buncăr situat la înălțime în izolatul lanț muntos Hindu Kush.

Osama a apucat să vadă primii ani ai mileniului pentru că e o vulpe. Timp de două decenii a fost cu câțiva pași înaintea Uniunii Sovietice, iar mai târziu a Statelor Unite. Ambelor puteri le-ar fi plăcut nespus să-l înlăture definitiv. Însă Osama a continuat să gândească precum luptătorul pentru libertate care a fost odată. Chiar și cei cărora le-ar plăcea să-l vadă mort trebuie să recunoască măcar că are instincte bune. Contramandarea unei ședințe a comitetului director în ajunul atacurilor cu rachete Tomahawk e o dovadă foarte bună pentru instinctul lui de supraviețuire — instinct sprijinit de o rețea puternică de spioni care îi urmăreau pe dușmanii lui.

În această perioadă Osama încă își mai întărea poziția, atât în Afganistan, cât și în lumea fundamentalismului islamic. În concordanță cu imaginea de șeic pe care îi plăcea să o proiecteze, printre metodele lui de a construi alianțe se număra și căsătoria. În prima căsnicie s-a angajat când avea doar 17 ani: a fost logodit cu o siriancă, o rudă din partea mamei lui. Mult mai târziu s-a însurat cu o filipineză, verișoară cu Abu Sabaya, șeful grupului islamic extremist din Filipine numit Abu Sayyaf.

La ceva timp după 1996, pentru a-şi consolida poziţia în Afganistan, Osama şi-a luat o a treia soţie, Fatima, fiica cea mare a liderului ţării, molahul Mohammed Omar. Se ştiu puţine lucruri despre ea, mai ales că molahul Omar preferă să ţină femeile practic întemniţate în casă şi bine acoperite. În 1998, Osama şi-a luat şi a patra soţie, fiica unei figuri importante a triburilor Pashtun care alcătuiesc majoritatea populaţiei afgane. Aceste două mariaje i-au întărit lui Osama statutul în cadrul comunităţii. Practic era tot un străin, dar, într-o societate în care legăturile de familie sunt mai presus de orice, căsătoriile l-au ajutat să se integreze şi, astfel, i-au sporit siguranţa.

Precauţia lui Osama nu e un semn de paranoia. Încă de la începutul lui 1995, sub conducerea preşedintelui Bill Clinton, Statele Unite începuseră să facă eforturi serioase pentru a reprima Al-Qaeda. Pe 23 ianuarie 1995, Clinton a scris Congresului referitor la „îngheţarea activelor Bin Laden".

„În lumina ameninţării reprezentate de actele grave de violenţă comise de terorişti străini care subminează procesul de pace din Orientul Mijlociu, folosindu-mi autoritatea în baza, *inter alia*, legii puterilor economice în caz de urgenţă internaţională, am declarat stare de urgenţă naţională şi am dat Ordinul Executiv 12947. Întrucât astfel de activităţi teroriste continuă să reprezinte o ameninţare neobişnuită şi extraordinar de mare pentru securitatea naţională, politica externă şi economia Statelor Unite, am reînnoit starea de urgenţă naţională declarată anual în Ordinul Executiv 12947, cel mai recent pe 21 ianuarie 1998."

Clinton a adăugat: „Osama bin Laden şi organizaţiile şi asociaţiile lui le-au cerut în mod repetat susţinătorilor lor să execute acte de violenţă. Bin Laden a declarat că uciderea americanilor şi a aliaţilor lor «este o datorie personală a fiecărui musulman... pentru a elibera moscheea Al-Aqsa şi Sfânta Moschee». Aceste ameninţări sunt în mod clar menite să submineze în mod violent procesul de pace din Orientul Mijlociu... Am autorizat aceste acţiuni ţinând seama de pericolul pe care activităţile lui Osama bin Mohammad bin Awad bin Laden îl reprezintă pentru securitatea naţională, politica externă şi economia Statelor Unite."

Când la Casa Albă au ajuns rapoartele Serviciilor Secrete care vorbeau despre puterea crescândă a Al-Qaeda şi despre apariţia Hezbollahului Internaţional, guvernul Statelor Unite a căutat să încolţească Al-Qaeda. Directorul CIA, George Tenet, l-a numit pe Osama „teroristul nr. 1 al lumii". „Ameninţarea pe care o reprezintă terorismul este reală, este imediată, şi evoluează", a informat Tenet o comisie specială a Senatului pe probleme de servicii secrete. „Osama bin Laden şi reţeaua lui mondială de locotenenţi şi asociaţi rămân cea mai presantă şi mai gravă ameninţare."

În 1998 preşedintele Clinton a dat încă un ordin de îngheţare a activelor lui Osama. În cei trei ani care au urmat, în mod incredibil, nu s-a găsit niciunul, aşa că nu a fost nimic de îngheţat. Legile stricte ale confidenţialităţii bancare din întreaga lume au furnizat paravanul perfect unei reţele teroriste care caută să-şi ascundă fondurile în sistemul bancar legal. „Am mai întâlnit organizaţii teroriste care aveau fonduri în neregulă, dar n-am întâlnit niciodată o organizaţie teroristă atât de independentă ca aceasta", a spus Matthew Devost, directorul fondator al Centrului de Cercetare a Terorismului. „Cu bogăţia pe care o are, poate să facă extrem de mult rău."

În a doua jumătate a anilor 1990, banii intrau în cantităţi tot mai mari în visteria lui Osama. Interesele comerciale din Sudan şi din alte zone din Africa au continuat să aducă anual un profit de sute de milioane de dolari. Alte milioane intrau prin donaţii de la susţinători înstăriţi, în vreme ce şi Al-Qaeda aducea fonduri din taxele pe care le strângea din industria heroinei şi a opiului din Afganistan.

Altă metodă sigură de a strânge bani era extorcarea. Atât de mare era această sursă de dolari, încât secretarul de stat al SUA Madeleine Albright a discutat subiectul cu prinţul Sultan ibn Abdul Aziz Al Saud, ministrul saudit al Apărării, în timpul unei vizite la Washington. Un audit al guvernului saudit obţinut de Serviciile Secrete americane numea cinci afacerişti de frunte ai Arabiei Saudite, care, pare-se, ordonaseră Băncii Comerciale Naţionale (BCN), cea mai mare bancă din regat, să transfere fonduri personale, împreună cu 5 milioane de dolari deviate de la un fond de pensii saudit, în bănci din New York şi

Londra. Banii transferați au fost descoperiți în aprilie 1999, după ce familia regală a ordonat un audit al BCN.

Banii erau depozitați în conturile unui număr de organizații de caritate care serveau drept paravane pentru Al-Qaeda. Oamenii de afaceri, despre care se spune că au active personale mai mari de 5 miliarde de dolari, dădeau „bani de protecție" pentru a preveni atacurile asupra afacerilor lor din Arabia Saudită. Se crede că Al-Qaeda aduna anual zeci de milioane de dolari prin această metodă de șantaj împotriva oamenilor de afaceri musulmani, majoritatea din Golf.

Tot mai îndrăzneț în tranzacțiile lui, Osama nu a încetat niciodată să se laude cu potența lui financiară. Într-un interviu din 1996, a declarat mândru: „În termeni simpli, influența Bin Laden se întinde în 13 țări, printre care Albania, Malaezia, Pakistan, Olanda, Marea Britanie, România, Rusia, Turcia, Liban, Irak și unele țări din Golf." La această vreme, se spunea că în Marea Britanie avea trei companii, printre care o firmă de construcții și Qudurat Transport Company, cu sediul în Notting Hill, Londra. Ba chiar în 1997 a cumpărat o agenție de voiaj de succes în Peshawar, care putea să rezolve mai eficient nevoile de transport ale organizației lui.

Toate acestea alimentau un labirint financiar care, oricât s-au străduit Statele Unite, s-a dovedit de nepătruns până în ziua de azi. Sume mari erau plimbate prin Orientul Mijlociu cu ajutorul unei pânze de păianjen încâlcite, alcătuită din oameni de afaceri solidari. Organizații de caritate din întreaga lume, precum Islamic Relief și Blessed Relief, constituiau paravane pentru Al-Qaeda și asigurau o circulație a banilor imposibil de detectat. În cazul unei operațiuni de teren, precum cea în care câteva mii de oameni ai Al-Qaeda au fost trimiși în Bosnia, fondurile le erau trimise luptătorilor prin intermediul mai multor organizații de caritate fictive care activau acolo.

New York Times scria: „Conform unor foști și actuali oficiali din Serviciile Secrete și unor responsabili politici, Statele Unite încearcă de ani de zile să-l ucidă pe Bin Laden și să distrugă Al-Qaeda, deoarece organizația a devenit mai nemiloasă și mai ambițioasă în eforturile ei de a ataca interesele americane din lume... Au existat mai multe încercări nereușite de a-l ochi pe domnul Bin Laden și de a submina sau a

distruge Al-Qaeda... Administrația Clinton s-a gândit chiar să inițieze o operațiune secretă pentru a fura milioane de dolari de la rețeaua teroristă bin Laden..., dar a renunțat la acest plan din cauza obiecțiilor ridicate de Ministerul de Finanțe al SUA privind implicațiile pentru finanțele internaționale."

Ar trebui să ne întrebăm ce sfaturi a primit președintele Clinton când era în funcție. A încercat în mod repetat să constrângă prin mijloace financiare autoritățile afgane să-l predea pe Osama, dar a eșuat lamentabil, în ciuda faptului că a obținut sprijin din întreaga lume. Conturile britanice deținute de talibani, de exemplu, au fost înghețate în 1999, după ce regimul a refuzat să-l predea. Se spune că două conturi au fost descoperite la National Westminster Bank, acum deținută de Banca Regală a Scoției.

Abia după 11 septembrie 2001 publicul a aflat că CIA credea că Osama le-a furnizat talibanilor, după sosirea în Afganistan, ajutor militar și fonduri în valoare de aproximativ 100 de milioane de dolari. CIA a tras concluzia că el „îi stăpânește și îi conduce" pe talibani, subliniind influența generalizată pe care Osama și rețeaua lui teroristă o exercită în Afganistan. Ținând seama de asta, nu e de mirare că molahul Omar a lăsat poporul afgan să sufere în timp ce-și proteja cu râvnă oaspetele.

Totuși, cu mai multe prilejuri, președintele Clinton a confirmat încercările de arestare sau ucidere a șefului Al-Qaeda. Vorbind cu reporterii la New York, după 11 septembrie, Clinton a recunoscut: „Eu am autorizat arestarea și, la nevoie, uciderea lui Osama bin Laden și chiar am luat legătura cu un grup din Afganistan însărcinat să se ocupe de asta. Am și instruit trupe comando pentru o posibilă acțiune terestră, însă nu am avut informațiile necesare pentru a întreprinde această acțiune așa cum ar fi trebuit."

Conform unor surse din Serviciile Secrete din august 1997, Statele Unite au plănuit o operațiune de mare anvergură, în cadrul căreia forțe speciale americane urmau să intre în Afganistan și să încerce să-l captureze pe Osama într-o operațiune tip comando. Planul a fost exersat în deșertul pakistanez și s-au făcut pregătiri serioase în timp ce Serviciile Secrete încercau să-l localizeze. Dar, inevitabil, prezența

soldaţilor americani în Pakistan nu a putut să rămână un secret. Se spune că Osama a fost prevenit de elemente simpatizante din armata pakistaneză şi în ziarul *Al-Quds Al-Arabi* editat la Londra a apărut un articol.

De atunci au ieşit la suprafaţă şi alte planuri. *New York Times* a informat că, de mai mulţi ani, CIA trimitea echipe în zonele deţinute de forţele antitalibane conduse de Ahmad Shah Masood, ca să ceară ajutorul lui Masood pentru găsirea sau arestarea lui Osama. În articol se afirma: „Eforturile clandestine ale CIA de a trata cu Masood erau printre cele mai delicate şi secrete elemente dintr-o campanie mai largă, pe termen lung, care a continuat fără succes în ultima parte a administraţiei Clinton şi la începutul administraţiei Bush, de distrugere a reţelei teroriste a lui Bin Laden."

La instrucţiunile lui Clinton, în 1999 CIA a început să antreneze şi să înarmeze şi un pluton secret, de elită, de luptători de comando pakistanezi. În acelaşi timp, Comunitatea Serviciilor Secrete a făcut eforturi serioase de a-l localiza pe Osama, şi a fost finalizată o listă scurtă cu ţintele potenţiale. Misiunea cerea ca până la 60 de soldaţi pakistanezi de elită să ţină sub supraveghere mai multe baze sau buncăre de comandă şi să aştepte să sosească ţinta. Aveau ordin ca apoi să-l captureze viu sau mort.

Planul fusese pus la cale în colaborare cu Nawaz Sharif, prim-ministrul pakistanez, care spera să intre în graţiile Washingtonului şi să-i fie ridicate sancţiunile comerciale. Totuşi, când mai erau doar câteva săptămâni până ca planul să intre în funcţiune, Sharif a fost înlăturat de o lovitură militară condusă de generalul Pervez Musharraf. Planul a fost repede înăbuşit de generalul Musharraf, care se temea să nu înfurie propria clientelă din Pakistan. Încă o dată, fără ca măcar el să ştie, incredibilul noroc al lui Osama i-a salvat pielea.

Chiar dacă generalul Musharraf n-ar fi venit la putere, sau ar fi sprijinit Statele Unite şi ar fi lăsat acest plan să continue, descoperirea locului în care se afla fugarul cel mai căutat de americani nu era garantată. Osama rămânea rareori în acelaşi loc două zile la rând, şi o mare parte din timp şi-o petrecea în vastele lanţuri muntoase din Afganistan.

Şi metodele lui de a călători variau. Uneori se deplasa cu un vehicul cu tracţiune dublă, alteori călare. În caz că laţul se strângea, avea un elicopter care putea uşor să-l transporte repede, la adăpostul întunericului, în alt capăt al ţării.

În mod surprinzător, această viaţă nomadă de fugar nu este un impediment pentru un om care foloseşte tehnologia cea mai modernă pentru a rămâne în contact cu lumea şi a-şi conduce reţeaua teroristă. Pentru convorbiri neoperaţionale folosea un telefon mobil Inmarsat care transmite şi primeşte apeluri prin sateliţii deţinuţi de International Maritime Satellite Organisation.

După o lungă perioadă de folosire a sistemului Inmarsat, Osama învăţase că acest sistem este deschis la interceptare, atât pentru supraveghere secretă, cât şi pentru posibila localizare după semnal. Sateliţii aflaţi la 36 000 km deasupra Oceanului Indian ar fi putut cu uşurinţă să stabilească locul în care se afla, cu acurateţe maximă, în câteva secunde de la începerea unei convorbiri. După ce şi-a dat seama de asta, a folosit doar arareori sistemul pentru a-şi suna mama. Alteori, suna un interlocutor necunoscut la o cabină telefonică de undeva din lume, folosindu-se de libertatea pe care i-o oferea această metodă pentru a-i lua peste picior pe cei care-i ascultau convorbirile. Astfel, a panicat Serviciile Secrete americane vorbind despre iminente planuri de asasinare a unor figuri publice şi despre bombe plasate în clădiri importante, lucru care i-a făcut mare plăcere.

Din acelaşi motiv, Osama a folosit doar rareori telefoane aparţinând falitei reţele Iridium — în mod ironic o companie pe care Binladin Group of Companies a susţinut-o puternic.

Osama n-ar fi putut să aleagă drept refugiu o zonă mai izolată sau mai dificilă a lumii. Regiunea muntoasă centrală a Afganistanului, care reprezintă 64% din suprafaţa lui terestră, face parte din lanţul muntos Himalaya. Creasta Hindu Kush are peste 6400 m înălţime. Dovezile arată că Osama are case în satul Farm-e Hadda şi în jurul lui, în apropiere de Jalalabad. De asemenea, în oraşul Kandahar şi în jurul lui. Dar deşi se ştie că soţiile şi copiii lui rămân acolo, el e mult mai volatil, şi rar se întâmplă ca măcar să-i viziteze.

O zonă vastă în care se ştie că Osama operează este lanţul muntos Sheikh Hazrat, aflat la circa 80 km nord de Kandahar, fortăreaţa talibanilor. Alt refugiu favorit al lui este provincia Uruzgan, în mare parte un teren muntos inaccesibil, cu mii de grote care pot servi drept adăpost.

În toate zonele ţării aflate sub controlul talibanilor, Osama a săpat şi a lărgit în secret şi sistematic zeci de grote menite să fie minicentre de comandă. Acestea au fost comparate cu „grota liliecilor", folosită de supereroul de benzi desenate Batman, şi, într-adevăr, analogia e potrivită.

Din micul anturaj care călătoreşte în mod constant cu Osama face parte consilierul lui pe probleme de tehnologie/comunicaţii. Probabil şcolit în occident în domeniul IT, acest individ îi asigură liderului Al-Qaeda legături de comunicaţie internaţională, conectându-l la Internet printr-un hub de altundeva din lume. Are grijă şi ca şeful lui să fie în contact cu exteriorul prin intermediul aparatelor fax şi telex şi prin racordări ilicite la sisteme de telefonie străine, care sunt practic imposibil de depistat.

Osama este în mod clar specialist în calculatoare şi dovezile au arătat că păstrează legătura cu liderii celulelor din lume prin Internet. Foloseşte ultimele descoperiri din tehnologia de codificare şi stenografie pentru a-şi masca mesajele — tehnologie care, până acum, i-a depăşit pe urmăritorii lui.

FBI ripostează cu tehnologie avansată de supraveghere online, inclusiv cu o reţea ultrasecretă de spionaj prin satelit, capabilă să monitorizeze comunicaţiile din toată lumea. Dar în ciuda acestei tehnologii avangardiste, liniile de comunicaţii ale lui Osama n-au fost niciodată descoperite, darămite distruse.

Generalul Mike Hayden, şeful Agenţiei pentru Securitate Naţională (NSA), a recunoscut că organizaţiei lui îi este greu „să spargă" Al-Qaeda pe cale electronică. „Nu putem ţine pasul cu revoluţia mondială a telecomunicaţiilor", le-a declarat el reporterilor.

Întreaga perioadă în care Bill Clinton a fost preşedinte a fost progresiv dominată de acest inamic extraordinar şi fără pereche. Mai bine de jumătate de secol, predecesorii lui din Biroul Oval s-au confruntat cu

previzibilul bloc sovietic într-un război rece care rareori s-a încins. Clinton s-a pomenit având de-a face cu o fiară total diferită. Serviciile de Securitate aflate la dispoziţia lui aveau clar probleme în a se ocupa de o ameninţare versatilă care, aidoma unui gheţar, rămânea în mare parte ascunsă. Al-Qaeda se transformă continuu.

În timpul primului mandat al lui Clinton, Al-Qaeda încă se punea pe picioare. Însă în cursul celui de-al doilea mandat al său, preşedintele a fost martor la dezvoltarea impetuoasă şi din ce în ce mai periculoasă a acestei organizaţii. Încercările lui de a fi mai categoric au eşuat, din cauza norocului lui Osama şi a greşelilor făcute de guvernele străine. Judecând la rece, dezastrul care a lovit mai târziu Statele Unite, provocat de terorişti fundamentalişti islamici, ar fi putut fi prevenit, dacă informaţiile ar fi fost procesate în mod corespunzător.

Pe parcursul celor două mandate ale sale, Bill Clinton a primit, mulţumită FBI şi CIA, un noian de informaţii conform cărora Osama devenea tot mai ambiţios în încercările lui de a înarma organizaţia pe care o înfiinţase. Foarte multe studii arătau că dorinţa de a crea arme nucleare nu părea atât de exagerată cum le-ar fi plăcut unora să creadă. Au existat dovezi credibile că Osama lucra în direcţia aceasta. Un raport publicat în 1986 de International Task Force despre prevenirea terorismului nuclear arată că o echipă de foşti proiectanţi americani de arme nucleare a stabilit că „fabricarea de bombe nucleare brute, deşi nu atât de simplă cum s-a presupus cândva, se poate realiza cu o cantitate suficientă de plutoniu ameliorat în reactor sau de uraniu foarte îmbogăţit..."

Dovezile indică în mod clar că Al-Qaeda încearcă să obţină materiale nucleare. Întrebat despre rapoartele privind încercările lui de a crea sau de a procura arme chimice sau nucleare, Osama a declarat revistei *Time*: „Apărarea musulmanilor este o datorie religioasă. Dacă chiar am aceste arme, atunci îi mulţumesc lui Dumnezeu că mi-a dat posibilitatea să le am. Îndeplinesc o datorie. Pentru musulmani ar fi un păcat să nu încerce să posede armele care i-ar împiedica pe păgâni să le facă rău musulmanilor."

Ameninţarea pe care o prezintă obţinerea de arme nucleare sau chimice de către Al-Qaeda trebuie considerată foarte reală, ţinând seama

de bogăția organizației și de legăturile ei la scară mondială. Unul dintre martorii-cheie în procesul celor condamnați pentru atacurile teroriste asupra ambasadelor SUA din estul Africii, Jamal Ahmed Al-Fadl, a vorbit despre o încercare în 1994 de a cumpăra uraniu cu 1,5 milioane de dolari. A spus că uraniul a venit într-un cilindru de 60-90 cm, având pe el etichete ce indicau drept sursă Africa de Sud. Întrebarea dacă tranzacția a fost încheiată a rămas fără răspuns.

Poate că unul dintre cele mai îngrijorătoare semne că Al-Qaeda nu era străină de materialele nucleare a fost conflictul din Cecenia. Al-Qaeda a participat în mod activ la lupta pentru independența față de Moscova, furnizând luptători, arme și fonduri. Într-unul dintre puținele sale interviuri, liderul rezistenței cecene, Chamil Bassaev, a declarat: „În Cecenia nu avem arme nucleare. Dar în 1993 mi s-a oferit... un exploziv nuclear la prețul de 1,5 milioane de dolari."

O publicație arabă afirma că Osama oferise rezistenței cecene o infuzie de 30 milioane de dolari bani lichizi și două tone de opiu, cerând în schimb ca bandele cecene și legăturile lor care operau în Rusia să obțină materiale nucleare sau un focos de rachetă. Deși aceasta este o speculație lipsită de substanță, clar este că mafia cecenă este destul de extinsă și are suficiente posibilități infracționale pentru a fi direct implicată într-un astfel de comerț.

Câțiva ani mai târziu, în 1998, un ajutor apropiat al liderului Al-Qaeda a fost arestat la München și acuzat de autoritățile germane de „încercare de a obține materiale nucleare". Anul următor, agenția bulgară de presă BTA a raportat că omul de afaceri bulgar Ivan Ivanov s-a întâlnit cu Osama la o sărbătoare religioasă aproape de Peshawar. Osama și-a manifestat interesul pentru deșeurile nucleare de la uzina de energie nucleară de la Koslodui. Reactorul învechit, de tip sovietic, situat pe malul Dunării își închide încet activitatea la ordinul guvernului de la Sofia. Ivanov, angajat de o companie care avea legături cu conducerea Al-Qaeda, și-a manifestat îngrijorarea în fața guvernului bulgar. A raportat că Osama deschisese subiectul uzinei de la Koslodui și dovedise un interes deosebit pentru uraniu 235, care e folosit drept combustibil de către uzinele nucleare și poate fi adaptat pentru a fi folosit la arme nucleare.

Dar în timp ce crearea unui arsenal nuclear costă zeci de milioane de dolari, pentru un rezultat dificil de garantat, un război biologic este cu totul altceva. De exemplu, cel mai eficient atac chimic nemilitar din toate timpurile a fost săvârşit de secta Aum Shinrikyo la metroul din Tokio, în 1995. Secta Aum Shinrikyo a încercat să producă mari cantităţi de gaz sarin, recrutând oameni de ştiinţă şi cheltuind cu proiectul cel puţin 10 milioane de dolari. Metoda prin care s-a înfăptuit atacul a fost crudă: sectanţii au lăsat pe un peron de la metrou şi în trenuri pungi de plastic cu sarin, şi apoi le-au perforat cu vârfurile umbrelelor. Deşi cantităţile folosite au fost relativ mici, au murit cel puţin zece oameni şi alte câteva mii au avut nevoie de îngrijiri medicale. A fost o ilustrare înspăimântătoare a eficienţei armelor chimice într-un mediu urban aglomerat.

Mai de curând, dovezile despre membri Al-Qaeda care încearcă să cumpere pesticide în Statele Unite ilustrează clar faptul că Osama are acum această capacitate, chiar dacă atacurile cu antrax prin poştă se dovedesc a nu fi opera lui.

Cea mai clară dovadă a dorinţei lui de a obţine aceste arme a fost furnizată de o substanţă chimică numită acid etilmetilfosfonotiolat, sau prescurtat AEMFT. După distrugerea fabricii Al-Shifa Pharmaceuticals din Sudan, autorizată de preşedintele Bill Clinton în 1998, analiza unei mostre de sol luată de pe terenul acesteia a dovedit existenţa AEMFT. Osama a fost identificat drept unul dintre patronii acestei fabrici, iar AEMFT este un ingredient esenţial pentru producerea gazului mortal VX, considerat arma ideală pentru atacurile teroriste, deoarece este relativ uşor de transportat şi greu de detectat de către dispozitivele de siguranţă convenţionale.

„Ştim că organizaţia lui bin Laden a încercat să producă gaze otrăvitoare pentru a-i ataca pe soldaţii americani din statele din Golf", a spus John Gannon, preşedintele Consiliului Naţional de Informaţii al CIA, în urma atacului asupra Sudanului. „Am pus cap la cap nişte indicii compromiţătoare pentru bin Laden şi reţeaua lui."

Armele biologice pot fi produse practic oriunde — în laboratoare simple, la o fermă, chiar şi într-o casă. Iar conducerea Serviciilor de

Securitate din Statele Unite recunoaşte, deşi nu public, că a avut dovezi zdrobitoare că Osama depusese mult efort în această direcţie. Chiar şi în anii petrecuţi în Khartoum încercase să recruteze tehnicieni care ştiau chimie. Însă abia în a doua jumătate a anilor 1990 au apărut bănuieli că se apropia de obiectivul lui.

Între timp, Statele Unite căutau de zor să afle unde se ascundea Osama şi încercau să localizeze bazele şi taberele de antrenament ale Al-Qaeda cu ajutorul sateliţilor de spionaj. În timpul acestor eforturi au apărut primele dovezi despre testarea unor astfel de arme. Imaginile captate de sateliţi arătau câmpuri pe care zeci de animale zăceau moarte, deşi nu din cauza vreunor răni vizibile. Specialiştii cred că Al-Qaeda testa eficienţa armelor biochimice pe care le fabrica, în stadiile mai avansate ale procesului de fabricaţie.

În afară de descoperirea legăturii dintre Al-Shifa Pharmaceuticals şi gazul neurotoxic VX, nu prea s-au adunat dovezi că cercetarea Al-Qaeda viza în mod special şi alte substanţe. Antraxul, o boală care apare la vite, este de mult în centrul atenţiei cercetării privind războiul biologic şi al programelor de dezvoltare, deoarece provine de la spori relativ rezistenţi care pot fi pulverizaţi deasupra unui câmp de luptă sau a unui oraş. Antraxul este cel mai eficient ca armă atunci când e transformat în praf, care poate fi inhalat.

Înainte de interzicerea pe plan internaţional a dezvoltării armelor biologice, multe programe de cercetare s-au ocupat şi de ricin, una dintre cele mai toxice substanţe naturale cunoscute, precum şi de botulism şi variolă, din 1980 aceasta din urmă nemaifiind socotită drept o boală care apare în mod natural. Antraxul nu este transmisibil, în timp ce variola se poate transmite cu uşurinţă de la o persoană la alta. S-a spus că în cadrul programului său, Irakul lucra la variola care apare la cămile, cel mai riscant patogen animalier străin.

Toate dovezile indică faptul că încă de la începutul anilor 1990 Osama ducea o campanie de înarmare a organizaţiei Al-Qaeda cu arme de distrugere în masă şi cu arme biologice. În a doua jumătate a deceniului, puţinele informaţii care au ajuns la public arătau că Osama testa de zor

elemente chimice şi că se făceau încercări serioase de a se obţine componentele ce puteau fi folosite pentru a fabrica o armă nucleară brută.

Era un program pe care preşedintele Clinton şi comunitatea internaţională au încercat în mod consecvent, fără prea mult succes, să-l zădărnicească. Dacă Al-Qaeda şi Osama nu erau opriţi, era foarte puţin probabil ca până la urmă să nu reuşească să fabrice sau să procure arme de distrugere în masă.

Între timp, capacitatea teroristă convenţională a Al-Qaeda a crescut alarmant. La sfârşitul anilor 1990, lovise Statele Unite prin atacurile asupra Turnurilor Khobar şi a ambasadelor din Africa. Înainte ca preşedintele Clinton să-şi încheie al doilea mandat, duşmanul lui numărul 1 avea să-i mai dea o lovitură.

CAPITOLUL 20

Bobârnacul dat inamicului

„Acesta a fost un act terorist... un act de laşitate şi demn de dispreţ. Vom afla cine l-a comis şi îi vom face să plătească. Dacă intenţia lor a fost să ne abată de la misiunea noastră de a promova pacea şi securitatea în Orientul Mijlociu, au eşuat total." Preşedintele Bill Clinton era vizibil zguduit şi mânios când a vorbit cu presa în Grădina cu trandafiri de la Casa Albă. Era 12 octombrie 2000. În urmă cu doar câteva ore, Osama bin Laden revendicase cea mai recentă victorie a lui în lupta cu Statele Unite. Doi terorişti sinucigaşi detonaseră o barcă plină cu explozibil în apropierea navei americane *USS Cole*, în timp ce realimenta în portul Aden, din extremitatea sudică a Yemenului, ucigând 17 marinari şi rănind 39.

La vremea atacului terorist asupra navei americane *Cole*, administraţia Clinton nu avea îndoieli că ameninţarea teroristă devenise acum extrem de serioasă şi credibilă. În şedinţele cu consilierii pe probleme de securitate naţională, Clinton era informat cu privire la evoluţia situaţiei. Pe masa lui de lucru din Biroul Oval erau fotografii care dovedeau că Al-Qaeda testa arme biologice pe animale, în Afganistan. Alături de acestea erau documente care prezentau în detaliu uriaşa investiţie făcută de Osama în încercarea de a obţine un focos nuclear furat sau de a produce chiar el unul.

Nici Osama nu-şi ascundea planurile. A respins acuzaţiile că ar fi mărit miza, spunându-i unui reporter: „Noi credem că toată lumea trebuie să se bucure de dreptul la apărare. Israelul îşi face rezerve de focoase şi bombe nucleare. Occidentul creştin deţine la scară largă astfel

de arme. Prin urmare, noi nu socotim asta o acuzaţie, ci mai degrabă un drept... E ca şi cum ai acuza un om că este un luptător şi un cavaler curajos. E ca şi cum i-ai refuza acest drept. Numai un om care nu e întreg la minte ar aduce astfel de acuzaţii... Noi socotim că este unul dintre drepturile noastre, drepturile musulmanilor."

Din păcate, scandalurile interne care nu au ocolit cei opt ani de mandat ai preşedintelui Clinton, încheiat pe 20 ianuarie 2001, au abătut atenţia de la pericolele clare care ameninţau din străinătate viitorul Americii. Proasta gestionare a problemei de către Serviciile Secrete americane a permis ca ameninţarea reprezentată de Osama şi reţeaua lui să crească inexorabil.

Până la atacul terorist asupra navei *Cole*, Statele Unite scăpaseră ca prin urechile acului de mai multe atentate, iar nu mai departe de ianuarie 2000 o serie de atacuri multidirecţionale ale Al-Qaeda au fost zădărnicite. Pe 3 ianuarie, „ziua furiei", *USS Sullivan* ar fi trebuit să fie atacată în acelaşi mod ca *USS Cole*. Alte ţinte includeau punctele de interes Americane din Iordania şi locuri aglomerate din Statele Unite, precum Seattle Space Needle, Los Angeles International Airport şi Disneyland.

Omul care s-a declarat vinovat pentru un plan eşuat de aruncare în aer a aeroportului din Los Angeles în timpul sărbătorilor mileniului a afirmat că a fost antrenat într-o tabără din Afganistan condusă de Osama. Ahmed Ressam era un fost membru al Grupului Islamic Armat din Algeria, o organizaţie care avea legături strânse cu Al-Qaeda. La începutul anilor 1990, aidoma multor algerieni care imigrau din motive economice, s-a mutat în Franţa. Mai târziu, în 1994, s-a mutat în Canada, ca agent Al-Qaeda în adormire.

Cei care mai apoi i-au cercetat viaţa din Canada consideră că a fost o viaţă cuminte. Nu a existat nicio legătură vizibilă cu lumea fundamentalismului islamic, deşi se ruga în mod regulat în mai multe moschei. De asemenea, nu primise nici fonduri ilicite. În schimb, Ressam se întreţinea din slujbe ciudate. Totuşi, în 1998 a făcut o călătorie în Afganistan. Acolo a fost „pregătit" într-o tabără Al-Qaeda din Khaldan, instruit în folosirea armelor de mână, a mitralierelor şi a lansatoarelor de grenade, şi în confecţionarea bombelor. S-a întors în Canada în

februarie 1999, cu 12 000 de dolari pentru a-şi finanţa „proiectul", şi nu a atras atenţia asupra sa până în ultima parte a anului. După ce a stat o vreme la un hotel din Vancouver — părăsindu-şi rareori camera, deoarece acolo confecţiona bomba —, a încercat să treacă graniţa în Statele Unite, graniţă pe care ambele ţări o descriau cu mândrie ca fiind cea mai lungă frontieră nepăzită din lume. Într-adevăr, este o zonă cu foarte puţine puncte de control.

Ressam ar fi reuşit să treacă, dacă unul dintre vameşi, căruia i-a stârnit bănuiala, n-ar fi dat dovadă de profesionalism. Era ger, dar Ressam transpira abundent. A fost arestat când percheziţia asupra maşinii lui a scos la iveală bombele.

„Ce s-ar fi întâmplat dacă ianuarie [2000] ar fi început cu 1000 de americani morţi în şase sau şapte locuri din lume?" s-a întrebat Richard Clarke, pe atunci principalul consilier al preşedintelui Clinton pe probleme de antiterorism. Planul privind *USS Sullivan* „a fost destul de prost realizat", a spus el. Schimbul de informaţii între mai multe ţări a făcut ca autorităţile iordaniene să-i aresteze pe suspecţi, care au mărturisit că plănuiau atacuri asupra hotelului Radisson SAS din Amman şi a două locuri de pelerinaj ale creştinilor. S-au făcut arestări şi în Yemen, care au zădărnicit planul privitor la *USS Sullivan*.

Pe 12 octombrie 2000 *USS Cole* a acostat în Aden. Vasul şi echipajul lui de 350 de marinari era programat să rămână în port doar 4-6 ore, pentru realimentare cu combustibil, şi prezenţa lui nu fusese anunţată. După cum cerea regulamentul, guvernul yemenit fusese înştiinţat de vizita vasului *USS Cole* cu douăsprezece zile înainte, pentru a-i permite să se aprovizioneze cu hrană, apă proaspătă şi combustibil. Distrugător de rachete teleghidate DDG 67 clasa Arleigh Burke, transportând armament sofisticat Aegis, *USS Cole* ajunsese în Yemen prin Canalul de Suez şi Marea Roşie, în drum spre Golful Persic. Acolo era programat să ia parte la operaţiunile maritime de interceptare conduse de SUA în sprijinul sancţiunilor impuse Irakului de Naţiunile Unite, după invadarea Kuwaitului, în 1990. Vasul făcea parte din grupul de luptă *USS George Washington*.

Fără ca autorităţile americane sau comanda vasului *USS Cole* să ştie, de câteva săptămâni portul Aden era supravegheat cu discreţie. De pe acoperişul unui apartament situat pe un deal, de unde se vedea întregul

port, doi bărbați urmăreau cu binoclul navele străine care se opreau să realimenteze. Alteori erau văzuți și alți oameni.

În districtul Madinat ash-Shaab, aflat aproape de țărm, într-un mic complex de clădiri împrejmuite cu gard, aceiași doi bărbați munceau serios pentru a modifica o barcă din fibre de sticlă, construindu-i la interior buzunare de metal. Acestea erau menite să transporte explozibil. Bărbații nu vorbeau cu vecinii lor. Dar stăteau mult timp pe plajă, întrebând pescarii despre venirile și plecările navelor din port.

Cu câteva zile înainte de atac, cei doi bărbați au făcut un lucru neobișnuit, și anume au vorbit prietenos cu vecinii lor, informându-i că plecau în pelerinaj în Arabia Saudită și intenționau să se întoarcă la sfârșitul lui decembrie, după luna sfântă a Ramadanului. Asta pare să fi fost o încercare de a-și crea o acoperire pentru dispariția ulterioară, deoarece niciunul nu a mai fost văzut.

În alte locuri, alți membri ai celulei Al-Qaeda au lucrat din greu. În două apartamente închiriate, ei au confecționat bombele care aveau să arunce în aer *USS Cole*.

În lunile precedente Statele Unite fuseseră avertizate că exista posibilitatea unui atac asupra unei nave de război americane. Nu fuseseră furnizate amănunte și nu se indicase nici măcar țara de la care acesta putea fi așteptat. Mai târziu a ieșit la iveală și că, în luna mai, Serviciile Secrete americane descoperiseră rapoarte conform cărora un grup islamic egiptean era în stadiul final de pregătire a unui atac împotriva unei ținte americane.

La bordul lui *USS Cole*, echipajul era vigilent, dar nu din cale-afară de îngrijorat, întrucât nu se transmisese nicio amenințare precisă. Echipajul fusese instruit intens pentru respingerea unui atac deschis executat dintr-o barcă mică, și fusese suplimentat cu mai mulți marinari înarmați care stăteau de veghe pe punte.

Pe 12 octombrie, cei doi bărbați au lansat la apă mica lor barcă, încărcată cu explozibil. Dintre numeroasele vase mici urmărite în ziua aceea, marinarii de pe punte nu s-au uitat decât în treacăt la o barcă mică din fibră de sticlă, condusă de doi localnici cu înfățișare inofensivă. Mica barcă părea că vrea să ajute *USS Cole* să manevreze parâmele de ancorare, și sigur nu părea o amenințare.

Dar după ce au legat o parâmă de o baliză, bărbaţii şi-au îndreptat barca spre partea dinspre port a vasului *Cole*. Când gărzile de pe punte s-au uitat spre ea, neştiind probabil ce se petrece, cei doi s-au ridicat în picioare. După câteva secunde, 250 kg de explozibil s-au aprins, făcând o gaură de 1,2 x 1,2 m în carcasa distrugătorului. Gaura din partea laterală a navei de 150 m, în apropiere de sala maşinilor şi de cea electrică, a cauzat o inundaţie masivă în lungul liniei de plutire, dar niciun incendiu. Explozia a distrus sala maşinilor şi popota, unde marinarii luau masa de prânz. Cei ucişi lucrau în sala motoarelor, din centrul navei. Distrugătorul *USS Donald Cook*, fregata *USS Hawes* şi nava rapidă de sprijin *USS Camden* erau deja la faţa locului şi au sărit în ajutor.

La mii de kilometri depărtare, la Casa Albă, preşedintele Bill Clinton a fost informat despre atac: i s-a spus că aproape sigur era opera Al-Qaeda, sau a unei organizaţii în legătură cu Osama bin Laden. Inamicul numărul 1 al preşedintelui lovise din nou. Clinton a ordonat imediat Ministerului Apărării, FBI-ului şi Departamentului de Stat să trimită oficiali în Yemen pentru a începe investigaţia. A ordonat şi ca navele americane din Orientul Mijlociu să iasă din port, în eventualitatea unor atacuri similare în altă parte, şi ca forţele terestre americane să-şi întărească paza.

În Yemen s-a adunat repede din toată lumea o echipă FBI alcătuită din circa 100 de agenţi, iar Pentagonul a pus la dispoziţie Echipa Navală de Sprijin Antiterorist — un grup de circa 70 de infanterişti marini special antrenaţi, staţionat în cartierul general al Flotei a 5-a a Marinei Militare, din Bahrain, statul insular independent din Golful Persic. Aceste grupuri specializate erau sprijinite de un efectiv de aproximativ 1400 de infanterişti marini.

După ce la început a respins ideea că atacul asupra *USS Cole* avea o dimensiune teroristă, când i s-au prezentat dovezile, preşedintele yemenit Ali Abdullah Saleh a promis că guvernul său va coopera total. Pentru conducerea investigaţiei, au fost înfiinţate mai multe grupuri operative americano-yemenite. Guvernul yemenit a susţinut că cei care au executat atacul făceau parte din al-Jihad, o grupare mică, independentă de yemeniţi islamişti şi alţi arabi. Americanii s-au uitat

atent şi la Hamas, Hezbollah, Jihadul Islamic Palestinian şi Jihadul Islamic Egiptean.

Însă pe măsură ce scenariul se clarifica, dovezi puternice arătau spre Al-Qaeda. Ca de obicei, Osama a negat implicarea sa, dar a aruncat presei, cu şiretenie, un os, astfel încât să se vorbească şi să se scrie în continuare despre el. La baza lui din Afganistan, devora decupajele din ziare care vorbeau despre el, şi îşi petrecea serile luând la rând canalele TV în căutarea reportajelor despre ultima lui „presupusă" atrocitate. Această plăcere obsesivă îi face pe mulţi să bănuiască faptul că mai degrabă publicitatea îl mână în luptă, nu înflăcărarea islamică.

În cazul navei *USS Cole*, baza de discuţie pe care a servit-o Osama presei a fost o casetă video, înregistrată înainte de atac, care a circulat repede. „Protagoniştii" înregistrării erau chiar şeful Al-Qaeda şi adjunctul său, Ayman al-Zawahiri. Nici Osama, nici al-Zawahiri nu rosteau numele *USS Cole*, însă făceau declaraţii precise despre planul lor, înainte de atac. Al-Zawahiri a mai spus: „Gata cu vorbele, e vremea să luăm măsuri împotriva acestei forţe nelegiuite şi fără credinţă [Statele Unite], care şi-a răspândit trupele în Egipt, Yemen şi Arabia Saudită."

În câteva zile, investigatorii au descoperit atât apartamentul din vârful dealului, de unde supraveghetorii studiaseră venirile şi plecările vaselor militare americane, cât şi cele două apartamente din centrul oraşului, unde fuseseră confecţionate bombele. Într-unul din ele s-au găsit materiale pentru confecţionarea bombelor. Apartamentul fusese închiriat de doi arabi neyemeniţi, dintre care cel puţin unul avea un accent din Golf, conform localnicilor.

Aceste descoperiri au dus la arestarea complotiştilor care rămaseseră în Yemen. Şeful lor era omul Al-Qaeda din Yemen, Jamal al-Badawi. Afgan-arab, al-Badawi rămăsese în sfera Al-Qaeda după sfârşitul conflictului afgan, stând majoritatea timpului în Yemen. Ca agent în adormire, dusese o viaţă normală, după spusele celor care-l cunoşteau. Nimeni nu a observat să fi avut simpatii politice, şi nu a fost identificat de autorităţile yemenite ca susţinător al vreunui grup ilegal.

Dar în 2000, al-Badawi a fost activat de şefii lui din Afganistan. Despre activităţile lui nu se ştie decât că lua legătura prin telefon cu persoana din Al-Qaeda care răspundea de el, un bărbat pe nume

Mohammed Omar al-Harazi, pe care nu-l cunoştea, din Emiratele Arabe Unite. Al-Harazi fusese identificat ca cetăţean saudit cu rădăcini yemenite, la fel ca Osama. Finanţele pentru celula din Yemen şi mai târziu solicitările de echipament erau transmise prin al-Harazi.

Anchetatorii americani şi yemeniţi au interogat câteva sute de oameni. Au adunat dovezi circumstanţiale care făceau legătura directă între al-Harazi şi Al-Qaeda, dovezi sprijinite de puternicele bănuieli pe care le genera caseta video a lui Osama. În ianuarie 2001, autorităţile yemenite erau pregătite să înceapă procesul a trei până la şase suspecţi în acest caz, dar la rugămintea anchetatorilor, care voiau să mai obţină informaţii şi să prindă în plasă şi alţi suspecţi, au acceptat să-l amâne.

Specialiştii puneau deja cap la cap dovezile cu privire la principalele explozibile folosite în atac. Era vorba de aproximativ 272 kg de explozibil de mare putere, pus într-un container de metal pentru a direcţiona explozia şi a străpunge carcasa blindată a navei de război. Dispozitivul era avansat din punct de vedere tehnic faţă de bombele primitive folosite în atacurile asupra ambasadelor americane din Kenya şi Tanzania.

Preşedintele Clinton a declarat: „De bună seamă, ideea umanităţii comune şi a unităţii în diversitate a produs confuzie în mintea teroriştilor plini de ură... Ei ne invidiază forţa fără să înţeleagă valorile care ne dau forţă. După ei, fie e cum vor ei, fie nu e deloc. Vor să ne impună interpretarea lor, deşi deformată, a unei frumoase tradiţii religioase. Concepţiile lor politice, concepţiile lor etnice şi rasiale. Ori ca ei, ori deloc. Astfel de indivizi pot să ia vieţi nevinovate... dar nu pot să vindece, sau să creeze armonie, sau să unească oamenii. Asta pot s-o facă numai oamenii liberi, care se supun legilor... Vă vom găsi, şi dreptatea va triumfa. America nu va înceta să stea de strajă păcii sau libertăţii sau stabilităţii în Orientul Mijlociu şi în lume."

Sentimentele lui erau mişcătoare şi sincere. Dar, în culise, Clinton avea dovezi îngrijorătoare că adversarul lui devenea din ce în ce mai puternic. Milioanele lui Bin Laden fuseseră bine investite şi astfel celula teroristă înota în bani. De asemenea, Al-Qaeda se folosise de relaţiile ei cu alte grupuri fundamentaliste islamice importante pentru a obţine cunoştinţe de specialitate şi a-şi mări arsenalul de arme. Al-Qaeda anului 2000 nu mai era ce fusese odată.

În vreme ce Statele Unite reexaminau lista porturilor pentru navele lor militare, Osama era mai preocupat să-şi găsească un refugiu sigur. Credea că-l găsise în Afganistan. Nu-şi mai simţise rădăcinile atât de bine înfipte în pământ din primele luni petrecute în Sudan. „Pentru mine, locul cel mai sigur din lume este Afganistanul. Sunt mai multe locuri în care avem prieteni şi fraţi apropiaţi — putem să găsim refugiu şi siguranţă alături de ei", a spus el.

În anii de după sosirea în Kandahar, Osama avusese mână liberă să-şi dezvolte organizaţia aşa cum voia, nestânjenit de haosul şi problemele sociale din ţară. Importanta sa cotă-parte din industria afgană a opiului şi heroinei îi sporise semnificativ fondurile. Al-Qaeda s-a străduit mult să-i încurajeze pe ţărani să cultive mac, mergând până-ntr-acolo încât a incendiat recoltele pentru hrană şi i-a forţat să semene seminţe de mac. Maulvi Abdul Kabir, numărul doi în ierarhia talibană, era partener în mai multe afaceri de cultivare a macului, o „poliţă de asigurare" menită să-i protejeze interesele dacă molahul Omar păţea ceva.

Aşadar, nu e de mirare că Osama bin Laden a răspuns atât de nonşalant la hotărârea lui Clinton de a răzbuna *USS Cole*. „Visul de a mă ucide nu li se va împlini niciodată", s-a lăudat el într-o declaraţie dată ziarului pakistanez de limbă urdu, de cea mai mare circulaţie, *The Jang*. „Nu mi-e frică de ameninţările americanilor la adresa mea. Atâta timp cât sunt în viaţă, duşmanii islamului nu vor avea odihnă. Îmi voi continua misiunea împotriva lor."

O mare parte din această misiune privea unificarea grupurilor fundamentaliste islamice din lumea întreagă, unul dintre ţelurile strategice ale lui Osama. Totuşi, cu trei ani în urmă, în 1997, acest vis al lui Osama s-a lovit de un obstacol. Alegerea lui Hojjatoleslam Seyed Mohammad Khatami ca preşedinte al Republicii Islamice Iran, cu o majoritate zdrobitoare de voturi, pe baza unei platforme reformiste a „societăţii civile" a însemnat destrămarea Hezbollahului Internaţional sprijinit de Iran.

Khatami era un moderat şi a promis mari reforme politice şi sociale. Pentru Osama, mai supărător era faptul că alegerea lui îngăduia detensionarea relaţiilor dintre Iran şi Occident. Alegerea lui Khatami l-a înfuriat. Într-o convorbire telefonică târziu în noapte cu o rudă

de-a lui din Jeddah, Osama s-a dezlănțuit: „Noi [lumea musulmană] mergem de-a-ndăratelea..."

Totuși, Khatami se confrunta cu propriile lui încercări și necazuri. Ca președinte, era al doilea în ierarhia puterii, după liderul religios suprem, ayatollahul Ali Khomeini, un conservator dogmatic care era un înfocat susținător al Hezbollahului Internațional. Cu toate acestea, alegerea lui a pus capăt unei ere de sprijin masiv a fundamentalismului islamic și a sunat ca un fel de clopot de înmormântare pentru Hezbollahul Internațional. El a spus clar acest lucru într-un interviu acordat CNN pe 7 februarie 1998.

Osama, stând într-un centru de comandă din munții din jurul Kandaharului și uitându-se la televizor — televiziunea era interzisă oficial în Afganistan —, a fost îngrozit de respectivul interviu. Din capul locului, Khatami și-a precizat poziția spunând: „În numele lui Allah Binefăcătorul, Milostivul. De la început, aș vrea să-i felicit pe toți bărbații și femeile liberi și nobili, mai ales pe adepții lui Iisus Christos, pacea fie cu El, cu ocazia Anului Nou. Iau drept un semn bun faptul că Anul Nou creștin coincide cu luna islamică a Ramadanului, luna învățăturilor și a stăpânirii de sine, care a fost țelul tuturor profeților divini."

În mod normal, un astfel de sentiment l-ar fi lăsat pe Osama cu răsuflarea tăiată; venind de la un președinte al Republicii Islamice Iran, era prea mult. Și nici ceea ce a spus Khatami în continuare nu prevestea ceva mai bun: „Civilizația americană e demnă de respect... Civilizația americană se bazează pe viziune, gândire și educație... Astăzi ne aflăm în perioada de stabilitate și aderăm pe deplin la toate normele de conduită care reglementează relațiile dintre națiuni și guverne. Cu voia lui Dumnezeu, azi toate afacerile țării sunt conduse în cadrul legii. Și, după cum am afirmat, atât în afacerile interne, cât și în cele externe ne vom strădui să întărim domnia legii în toate privințele."

Reportera Christiane Amanpour a pus o întrebare-cheie despre sprijinul iranian acordat terorismului. Președintele iranian a răspuns: „Noi credem în sfântul Coran, care spune «uciderea unei persoane nevinovate este echivalentă cu uciderea întregii omeniri». Cum ar putea o astfel de religie și cei care pretind că sunt adepții ei să se implice în asasinarea sau măcelărirea ființelor umane nevinovate?... Logica istoriei

a dovedit că violenţa nu e calea de a atinge scopul dorit. Eu unul cred că numai cei fără judecată recurg la violenţă... Terorismul trebuie condamnat sub toate formele şi manifestările lui; asasinii trebuie condamnaţi. Terorismul este inutil oricum, şi îl condamnăm categoric. Îi sfătuim pe cei care lansează aceste acuzaţii împotriva noastră că ar fi mai bine să furnizeze dovezi precise şi obiective, care chiar nu există."

Răspunsul lui Osama la o slăbire a legăturilor cu Iranul a fost încercarea de a construi pe cont propriu un înlocuitor al Hezbollahului Internaţional, mult trâmbiţatul Front Islamic pentru Lupta împotriva Evreilor şi Cruciaţilor (Frontul), sau Al-Jabhah al-Islamiyyah al-'Alamiyyah li-Qital al-Yahud wal-Salibiyyin. După ce a dezvăluit existenţa ei în faţa ziariştilor, în timpul unui interviu din Khost, Afganistan, din mai 1998, Osama a încercat să folosească această nouă organizaţie pentru a-şi întări legăturile cu Jihadul Islamic Egiptean al lui Ayman al-Zawahiri, cu Rifa'i Ahmad Taha, din Grupul Islamic Armat, şi cu alţii.

Şi legitimizarea luptei a fost uşoară, mulţumită molahului Omar, care i-a asigurat o amprentă religioasă. Pe 14 mai 1998, ziarul *Al-Quds Al-Arabi*, editat la Londra, a raportat că unii clerici din Afganistan emiseseră o *fatwa* care stipula necesitatea alungării forţelor occidentale din regiunea Golfului. Ulemaua afgană (colegiul liderilor religioşi) a declarat: „Duşmanii islamului nu se limitează la un anumit grup sau partid; toţi ateii sunt duşmanii islamului şi se socotesc prieteni între ei." Ei îndemnau guvernele islamice să-şi facă datoria de a porni „jihadul armat împotriva duşmanilor islamului. Dacă musulmanii nu-şi iau în serios responsabilitatea, duşmanii islamului vor ocupa şi cele două moschei sfinte".

A fost o publicitate grozavă, dar atât. Frontul era doar o regrupare de organizaţii care funcţionaseră multă vreme sub drapelul Al-Qaeda.

Totuşi, deşi ambele evenimente — organizaţia şi *fatwa* — erau menite să facă uitată pierderea iranienilor, ele au avut un oarecare efect. *Fatwa* şi declaraţiile lui Osama au strigat adunarea pentru mii de indivizi nemulţumiţi din întregul Orient Mijlociu şi de mai departe. În câteva săptămâni, această chemare panislamică a atras caşmirieni, pakistanezi, indieni şi musulmani din republicile sovietice, care au contactat instituţiile cu aplecare spre fundamentalism din ţările lor pentru a intra în Front.

Din punct de vedere operaţional, Frontul căuta şi să înlocuiască Hezbollahul Internaţional ca forţă motrice pentru cooperarea şi modernizarea în cadrul luptei fundamentaliste din toată lumea, astfel că în anii următori s-a ocupat de realizarea acestui scop. Reuşita a fost oglindită de o întrunire extraordinară, de trei zile, care a avut loc la sfârşitul lui ianuarie 2001 la Beirut, în asociere cu veşnic primitorul Imad Mughniyah, din Hezbollahul Libanez. Organizarea unei astfel de adunări subliniază bravura şi încrederea în sine de azi ale lui Osama bin Laden.

Deşi Osama nu a putut să rişte să meargă personal la Beirut, Al-Qaeda a fost foarte bine reprezentată, iar el a contribuit la acoperirea costurilor pe care le-a implicat organizarea acestui eveniment mamut. Hamas, Jihadul Islamic Egiptean şi GIA din Algeria au fost doar câteva dintre grupările reprezentate, dintr-o listă de delegaţii despre care s-a spus că număra mai mult de 400. Au fost reprezentanţi din Algeria, Egipt, Iordania, Pakistan, Qatar, Sudan şi Yemen.

Grupările prezente au convenit să lase la o parte vechile rivalităţi, pentru a stabili o agendă comună în scopul distrugerii Israelului şi eliberării regiunii de influenţa Statelor Unite. Această nouă alianţă a fost numită Jerusalem Foundation. La conducerea ei au fost numiţi Ramadan Abdullah Shallah, şeful Jihadului Islamic Palestinian, şi un membru important al Hamasului, Musa Abu Marzouq. În ciuda supărării guvernului libanez, care a protestat că nu a aflat despre conferinţă decât după ce s-a terminat, s-a spus că Jerusalem Foundation va avea un birou şi la Beirut.

La sfârşitul întâlnirii s-a dat un comunicat care informa că cei 400 de delegaţi şi-au reafirmat dorinţa de a continua jihadul în scopul recâştigării pământului palestinian de la israelieni şi al obţinerii suveranităţii arabe totale asupra Ierusalimului. „Participanţii sunt ferm convinşi că rezolvarea problemei Ierusalimului nu se poate baza pe coexistenţa cu duşmanul sionist..., ci mai degrabă pe dezrădăcinarea lui din pământul nostru şi din locurile sfinte islamo-creştine. Singura opţiune fermă pentru realizarea acestei strategii este opţiunea jihadului sub toate formele lui şi a rezistenţei."

Comunicatul trăda şi un sentiment crescând de ură faţă de Statele Unite: „Astăzi, America este un al doilea Israel."

CAPITOLUL 21

Pregătiri de război

„Acest război nu se va purta doar între poporul celor două moschei sacre şi americani, ci între poporul lumii islamice şi americani şi aliaţii lui, fiindcă războiul lor e o nouă cruciadă condusă de America împotriva naţiunilor islamice." Acestea au fost cuvintele lui Osama bin Laden.

Pe 20 ianuarie 2001, George W. Bush a fost instalat în funcţia de preşedinte, după o luptă electorală dură şi pe alocuri caraghioasă cu vicepreşedintele Al Gore din mandatul lui Bill Clinton, al cărei rezultat a fost decis de Curtea Supremă a Statelor Unite. Urmărind lupta la televizor, într-un bârlog ascuns în munţii din Afganistan, Osama a fost încântat să-i vadă pe americani înfruntându-se în această păruială internă. Poate că văzând fiascoul, chiar şi-a întărit convingerea că proiectul la care lucra avea să distrugă întreaga ţară.

Bush s-a instalat la Casa Albă etichetat de presă drept un om slab. Însă deşi electoratul american a dovedit în timpul campaniei că nu era interesat de temele de politică externă, la intrarea în Biroul Oval Bush s-a gândit mult la acest subiect.

Americanii reprezintă doar circa 5% din populaţia lumii, dar statisticile Departamentului de Stat al SUA arată că în perioada anilor 1990 37% din actele teroriste din toată lumea au fost îndreptate împotriva cetăţenilor americani şi a intereselor SUA. Apărea o tendinţă periculoasă. Când s-a ajuns la atacuri pe scară largă, procentul a crescut. Ba mai mult, nou-numiţii consilieri pe probleme de politică externă ai lui Bush i-au spus că la orizont, dinspre Afganistan, se întrezăreau necazuri.

Osama a urmărit cu bucurie întortocheatul proces politic american. Era o dovadă, a spus el, „că greoaia superputere se fărâmiţează". Considera că-şi putea permite să fie volubil şi mulţumit de sine: mai bine de o jumătate de deceniu păcălise puternica Americă.

Şi Al-Qaeda se întărea tot mai mult: fiecare lovitură demonstra o treaptă de evoluţie, o capacitate organizatorică şi tehnică mai mare. Pe parcurs, trăsese după ea în secolul XXI şi grupurile pe care le avea sub tutelă. Toate reprezentau acum un pericol mult mai puternic.

Încrederea în sine a lui Osama era reflectată în egală măsură de Al-Qaeda, care devenise un proiect internaţional. Conform unui raport elaborat de Grupul Operativ pe Probleme de Terorism şi Război Neconvenţional din cadrul Comitetului Republican de Cercetare din Congres, Osama bin Laden „lucra în spatele uşilor închise pentru a pregăti o a doua generaţie de afgani-arabi însărcinaţi cu instaurarea unui regim fundamentalist în mai multe ţări arabe şi islamice".

Pentru realizarea acestui obiectiv, continuase să se bazeze pe o structură corporatistă. Ziarul arab *Al Watan Al Arabi* scria: „Câştigurile lui reprezintă o uriaşă resursă financiară pentru facţiunile radicale religioase [pe care le sprijină]. Se spune că departamentul financiar şi contabil al lui Bin Laden constă din 17 oameni conduşi de un sudanez pe nume Abu-al-Hasan. Surse yemenite spun că Bin Laden are în Kenya firme care fac comerţ cu aparatură electrică şi realizează un profit mare, care apoi este predat departamentului său financiar, răspândit în mai multe capitale europene, printre care şi Roma."

În ciuda faptului că o mare contribuţie la succesul Al-Qaeda o au cei din jurul lui, mai ales influentul al-Zawahiri, pare-se că Osama se consideră un geniu. Este fără îndoială un simbol, unul pe care Statele Unite şi alţii ar vrea să-l înlăture definitiv, în speranţa că acest lucru ar duce la descompunerea Al-Qaeda.

Cei care cunosc organizaţia cred că dacă Osama va fi eliminat, conducerea va fi preluată de al-Zawahiri. Într-o grupare care numără mii de oameni, e puţin probabil ca pierderea lui Osama să influenţeze în vreun fel funcţionarea organizaţiei. Însă imaginea pe care şi-a construit-o cu grijă este puternică, şi nimeni din ierarhia Al-Qaeda — ultimul dintre

toţi al-Zawahiri — nu are nici pe departe charisma lui, pentru a-l putea înlocui.

În cadrul Al-Qaeda s-a recunoscut de mult că a fost depus un efort uriaş pentru protejarea lui Osama. În ultimii cinci ani s-a construit în secret o uriaşă umbrelă de protecţie. În cadrul ei un rol esenţial îl deţine o reţea de posturi de comandă răspândite în Afganistan. Acestea sunt buncăre de camuflaj săpate în munţi în locuri izolate. Majoritatea sunt aproape invizibile, având doar o intrare mică, discretă practicată într-un versant de stâncă aridă şi camuflată de frunziş, nimic care să atragă atenţia celor care îl vânează sau care să poată fi reperat din satelit. Aceste buncăre au fost menite să fie ascunzători, şi nu a apărut nicio dovadă că s-ar fi descoperit vreunul. Numai câţiva oameni ştiu unde se află fiecare dintre ele, şi numai Osama ştie unde sunt situate toate refugiile lui.

Într-unul dintre aceste buncăre de comandă Osama se simte confortabil, ca la el acasă. Are încălzire centrală, furnizată de un sistem de conducte cu apă caldă. Are camera lui, o bibliotecă, un depozit de arme, barăci pentru paznicii lui şi acces la o provizie de hrană conservată şi la apă potabilă. Toate buncărele au un centru de comunicaţii. Astfel, Osama poate să rămână în contact cu lumea din afară prin Internet. Se laudă că are conturi de e-mail sub nasul duşmanului său. „Mă folosesc de reţelele lor pentru a-i submina", i-a spus el batjocoritor unei rude într-un e-mail-surpriză care a apărut în căsuţa lui poştală cu cinci ani în urmă. „Ştiu că probabil vor citi asta. Dar ce pot să facă? Dacă vor închide contul, am să deschid altul, în altă ţară."

Dar în timp ce pune pe jar serviciile secrete americane, Osama stă la computer şi foloseşte Internetul în scopuri mult mai sinistre. Internetul i-a oferit posibilitatea de a comunica instantaneu cu restul lumii, chiar şi din munţii izolaţi din Afganistan. În „birou" are şi un scanner. Aici scanează fotografii pornografice din reviste pentru a le posta pe pagini de Internet obscure. Şi asta nu pentru plăceri, ci ca parte a unui sistem ilegal de comunicare cu celulele din întreaga lume cu ajutorul stenografiei, o metodă de ascundere a mesajelor în alte fişiere, care sunt practic imposibil de detectat şi încă şi mai greu de descifrat.

Osama îşi petrece mult timp stând singur în centrul său de comunicaţii, pregătind mesaje şi schiţe codificate ale planurilor de atac,

inserându-le în fotografii şi postându-le pe Internet pe pagini dinainte stabilite. Este un sistem simplu, dar eficient care îi permite să vorbească instant cu reţeaua sa din lumea întreagă, fără ca Al-Qaeda să aibă propria ei reţea sau să recurgă la forme mai tradiţionale de comunicare, susceptibile de a fi ascultate. „Este genial", a declarat publicaţiei *USA Today* Ahmed Jabril, purtătorul de cuvânt al grupului militant Hezbollah din Londra. „Acum putem trimite un verset din Coran, un apel caritabil şi chiar o chemare la jihad fiind siguri că nu vor fi văzute de nicio persoană ostilă credinţei noastre, precum americanii."

Utilizarea unei astfel de tehnologii în scopuri fundamentaliste a fost iniţiată de Al-Qaeda după ce în anii petrecuţi în Khartoum Osama a recrutat mai mulţi specialişti în IT. Şi ei aveau viziuni politice radicale, desigur, dar au fost atraşi în Sudan de contractele generoase care puteau concura cu cele ispititoare din Silicone Valley. Unul dintre ei era Fazul Abdullah Mohammed, specialist în explozibile şi calculatoare. A fost recrutat din Insulele Cormoros din Oceanul Indian şi a participat direct la atacurile teroriste asupra ambasadelor. Este încă în libertate. Guvernul SUA a oferit o recompensă de 2 milioane de dolari pentru prinderea lui.

În 1996, când Al-Qaeda s-a mutat din Sudan în Afganistan, mai mulţi specialişti IT l-au însoţit pe Osama şi au continuat să-l slujească acolo, instalând reţele în cele mai izolate buncăre din munţi, sfătuindu-l cum să evite să fie detectat şi aducând în ţară tehnologie informatică de ultimă oră. Osama nu s-a uitat la cheltuieli şi, prin intermediul unor organizaţii precum Hezbollahul Internaţional, sprijinit de Iran, şi mai târziu al Frontului Islamic pentru Lupta împotriva Evreilor şi Cruciaţilor, a răspândit avantajele terorismului electronic şi în rândul altor grupuri.

Şeicul Ahmed Yassin, fondatorul grupului militant Hamas, a făcut şi el aluzie la această tehnologie. „Vom folosi toate instrumentele posibile — e-mailuri, Internetul — pentru a facilita jihadul împotriva ocupanţilor [Israelului] şi a susţinătorilor lui. Am angajat pentru asta cele mai strălucitoare minţi."

Dar Internetul nu e doar un instrument de teroare pentru Osama. Superautostrada informaţiei este o sursă valoroasă de... informaţii. Deşi regimul taliban a interzis televiziunea, considerând-o lucrarea

Satanei, şi a impus pedeapsa cu moartea pentru oricine deţine un televizor, Osama nu doar că nu ţine cont de această regulă, ci are şi televiziune prin satelit, captată de o antenă portabilă de la o sursă aflată undeva în Pakistan, sub pretextul că nu poate fi la curent cu evenimentele internaţionale fără CNN, BBC şi ABC. Valoarea informativă a serialelor americane este îndoielnică, însă este clar că le-a văzut, judecând după referinţele la păgânismul serialului *Baywatch* ca o ilustrare a colapsului societăţii occidentale.

La videourile VHS din buncărele lui putea să vadă înregistrări cu el însuşi trimise de simpatizanţi care urmăreau media din întreaga lume.

Abdul Bari Atwad, editorul ziarului *Al-Quds Al-Arabi*, a vizitat în 1996 un astfel de centru de comandă aflat într-o grotă de la periferia oraşului Kandahar. A descris o bibliotecă cu multe „cărţi islamice frumos legate". Ziarele din regiune erau trimise acolo aproape zilnic, şi cel puţin o dată pe săptămână erau aduse cu avionul un teanc de ziare internaţionale, precum *The Times*, *New York Times* şi *Washington Post*.

Mai bine de o duzină dintre aceste centre de comandă au fost construite şi echipate în cei cinci ani dintre sosirea lui în Afganistan şi începutul lui 2001, fapt care i-a permis lui Osama să conducă în mod efectiv celulele Al-Qaeda din întreaga lume, chiar şi sub bombardament. Pentru a nu-i fi detectată prezenţa, rareori rămâne într-un adăpost mai mult de o noapte. În schimb, circulă între casele şi taberele izolate cu un vehicul solitar, deoarece un convoi ar atrage prea mult atenţia în regiunea pustiită de război. Când circulă prin ţară, de obicei într-o Toyota Land Cruiser, pare-se vehiculul lui preferat cu tracţiune pe patru roţi, deoarece nu e fabricat de o corporaţie „occidentală", în zona înconjurătoare sunt amplasate patru echipe însărcinate cu securitatea. Când se înnoptează, sunt stabilite patru tabere la distanţă mare una de alta, şi Osama alege abia în ultimul minut în ce direcţie merge. În felul acesta îşi sporeşte securitatea personală, având totodată libertatea de a călători între diversele baze Al-Qaeda. Crede că este important să fie văzut de comandanţii şi de oamenii de rând din organizaţie, o căpetenie în jurul căreia se pot aduna cei loiali.

Se crede că în Afganistan şi în zonele izolate din nordul Pakistanului, departe de supravegherea guvernului, au fost înfiinţate mai mult de

100 de tabere. Toate sunt mici, pentru a reduce şansele de a fi detectate de sateliţi şi, în caz că sunt descoperite, pentru a putea fi uşor mutate. Unele înregistrări video de propagandă difuzate de Al-Qaeda arată bărbaţi mascaţi care se antrenează cu mitraliere şi arme grele, folosind drept ţinte poze ale duşmanilor precum fostul preşedinte Bill Clinton.

Multe baze sunt împărţite cu aliaţi precum Hamas, Jihadul Islamic şi Hezbollah, care trimit oameni la specializări organizate de instructori Al-Qaeda. Se crede că din această reţea face parte şi Harakat al-Mujadhideen, un grup pakistanez care a pierdut câţiva oameni în atacurile lansate de Statele Unite în 1988 asupra Afganistanului. Se crede că Harakat e răspunzător de deturnarea unui avion al Air India, care a făcut un zbor în Afganistan la sfârşitul lui 1999.

Osama vizitează lunar multe astfel de baze. Colindă o zonă, apare uneori în faţa unei camere video ca parte a exerciţiilor sale de relaţii publice, şi stă cu comandanţii săi. De obicei are cu el acelaşi Kalaşnikov uzat pe care pretinde că l-a luat în anii 1980 de la un soldat sovietic mort. În ultimul timp, a fost văzut ducând în mână un baston subţire, o proptea bună pentru desăvârşitul actor.

Osama se întâlneşte deseori în Kandahar cu molahul Omar, asigurându-se de sprijinul talibanilor şi luând ceaiul cu alţi conducători ai organizaţiei. Este o îndatorire importantă, şi Osama îi acordă mereu aceeaşi atenţie. De-a lungul anilor a „investit" zeci de milioane de dolari în mişcarea talibană, pentru luptătorii şi liderii ei.

Talibanii au nevoie de Osama tot atât de mult cât are el nevoie de ei. Sprijinul lui financiar şi militar este vital atât pentru a contracara Alianţa Nordică, o federaţie de mujahedini care caută să-i alunge pe talibani, cât şi pentru a ţine în frâu o populaţie dezamăgită, sătulă de terorismul social al regimului. Deşi recunoscut ca şef de stat doar de trei ţări — Pakistan, Arabia Saudită şi Emiratele Arabe Unite —, molahul Omar rămâne faţa internaţională a guvernului şi s-a străduit mult să-i deruteze pe duşmani în ceea ce priveşte posibilităţile, intenţiile şi locul în care se află cel mai infam oaspete al său.

Singura zonă din Afganistan în care talibanii continuă să fie susţinuţi cu înflăcărare, dar şi cea în care conducerea Al-Qaeda se poate întâlni în siguranţă este cea din jurul Kandaharului. Acolo, din diferite părţi

ale ţării, sosesc discret oamenii care fac parte din comitetul director al lui Osama. Într-o casă izolată, se aşază pe podea, în stil *majlis*, şi discută despre cele mai recente evenimente.

Al-Zawahiri stă întotdeauna lângă Osama, în timp ce şefii diverselor departamente ale Al-Qaeda stau înşiruiţi de-a lungul pereţilor. În încercarea de a-şi ţine unită neobişnuita organizaţie şi de a o face să funcţioneze coerent, Osama a căutat să aranjeze o şedinţă a comitetului de conducere cel puţin o dată pe săptămână, în ciuda numeroaselor riscuri la care se expune.

În primele luni ale lui 2001 s-a simţit nevoia unei coerenţe mai mari. În afară de Osama, poate doar al-Zawahiri ştia de iminenta furtună care avea să se îndrepte spre Al-Qaeda în scurtă vreme.

Dar există timp şi pentru lucruri mărunte, pe lângă afacerile oficiale. Când şi când, Osama se opreşte pentru scurt timp să-şi vadă soţiile şi cei 17 copii într-una din casele lor, însă, din cauza riscurilor, îşi trăieşte viaţa de familie indirect, prin staţii de emisie-recepţie. Familia lui este mult prea mare ca să hălăduiască prin Afganistan alături de el, şi ar atrage atenţia. De aceea, duce o existenţă izolată, deplasându-se între casele din sate îndepărtate.

Un eveniment ieşit din comun care a intrat în atenţia lumii a fost nunta unuia dintre fiii lui Osama cu fiica de 14 ani a unuia dintre ajutoarele lui apropiate. A fost o căsătorie încheiată din motive politice, aranjată de Osama şi Abu Hafas al-Masri, un afgan-arab care încă din anii 1980 deţine un rol important în conducerea superioară a Al-Qaeda. Canalul arab de televiziune prin satelit Al-Jazeera a făcut rost de o înregistrare video a evenimentului şi a difuzat-o. Mohammed bin Laden, în vârstă de 19 ani şi purtând numele bunicului său, avea pe cap tradiţionala eşarfă albă şi stătea pe un covor între tatăl său şi al-Masri.

Se zvonea că Osama nu se simţea bine, că avea probleme cu rinichii şi o boală de ficat. Poate că aceste bârfe au fost motivul pentru care el a permis ca un eveniment de familie, presupus a fi privat, să fie organizat cu atâta vâlvă şi ca o înregistrare a lui să ajungă la presă. În înregistrare părea sănătos şi le zâmbea larg invitaţilor, printre care se număra veşnic prezentul al-Zawahiri.

Unul dintre crainicii evenimentului a fost Hamza bin Laden, fiul de 10 ani al lui Osama, care scrisese următoarea poezie: „Avertizez America: poporul ei trebuie să se aştepte la consecinţe teribile dacă îl vânează pe tatăl meu. Învingerea americanilor este baza credinţei." Tributul poetic adus de tatăl său proaspeţilor însurăţei se referea în mod clar la Statele Unite şi suna astfel: „Ea pluteşte pe valuri flancată de aroganţă, semeţie şi falsă putere. Spre pieirea ei se îndreaptă încet... fraţii voştri din Orient s-au pregătit. Şi cămilele pentru război sunt pregătite să pornească..."

Pentru o analogie mai aproape de adevăr, Osama ar fi trebuit să spună cai de povară în loc de cămile, căci în timp ce nunta era înregistrată caii lui de povară umani transportau echipament în Statele Unite. Toate întâlnirile şi planurile discrete din 2000 şi 2001 ajunseseră la un rezultat comun. Perdeaua de fum reprezentată de atacurile teroriste asupra Turnurilor Khobar, a ambasadelor din Africa şi a vasului *USS Cole* făcuse FBI şi CIA să piardă mult timp cu investigaţii care le consumau forţa de muncă. În plus, aceste „evenimente" le inoculaseră duşmanilor lui Osama falsa idee că, deşi el era cel mai avansat susţinător al terorismului din lume, Al-Qaeda nu era decât un grup terorist de nivel puţin peste mediu, cu abilităţi obişnuite.

În timp ce FBI şi CIA erau ocupate cu alte probleme, din buncărele lui de comandă Osama începuse să orchestreze activitatea unor celule de mult adormite din Statele Unite şi Europa. Dintre aceşti agenţi operativi, un rol principal l-a jucat egipteanul Mohammed Atta.

La începutul lui 1999, Universitatea Tehnică din Hamburg-Harburg îi permisese lui Atta, unul dintre studenţii ei, să înfiinţeze un grup de studenţi islamişti. În cadrul grupului se întâlneau zilnic până la 40 de studenţi musulmani, ca să se roage şi să stea de vorbă.

Dar Islamic Student Group mai folosea la ceva. Prin intermediul lui, Atta a cunoscut câţiva dintre oamenii trimişi de reţeaua Al-Qaeda pentru a intra sub comanda lui în viitoarea misiune pe care promisese să o execute. Universitatea era un paravan perfect pentru un grup de agenţi în adormire. Atât Marwan Al-Shehhi, cât şi Ziad Samir Jarrah, participanţi la evenimentele din 11 septembrie 2001, au intrat pe această rută în Europa, învăţând obiceiurile şi cultura occidentale.

Încercând să evite să stârnească bănuieli prin absenţe nemotivate, toţi trei se duseseră în mod repetat în Afganistan în vacanţe. Într-o astfel de vizită, Atta fusese primit de către Osama şi al-Zawahiri. Era o onoare unică. Osama i-a spus lui Atta că fusese ales să conducă nobila cauză a fundamentalismului islamic într-o nouă fază a războiului. Fusese onorat cu ceea ce oamenii din occident socoteau a fi o condamnare la moarte. Dar în lumea fundamentalismului, sacrificiul este văzut ca martiraj. Atta era îndoctrinat să gândească aşa, şi şi-a acceptat întru totul soarta.

La sfârşitul lui 1999, Atta, Al-Shehhi şi Jarrah au raportat că li s-au furat paşapoartele. Paşapoartele care aveau pe ele ştampila de intrare în Pakistan dădeau bătăi de cap, cu atât mai mult cele care indicau o călătorie în Afganistan. Cu documentele de călătorie noi, eliberate repede, călătorii aveau o fişă de sănătate curată în ceea ce privea imigraţia SUA. Atta şi-a folosit paşaportul nou pentru a obţine o viză de turist pentru Statele Unite, care i-a fost acordată pe 18 mai 2000.

După mai puţin de o lună a plecat la Praga, în Republica Cehă, unde a rămas 24 de ore înainte de a pleca în Statele Unite. Anchetatorii au afirmat că la Praga Atta a avut prima dintre cele două întâlniri cu ofiţeri din Serviciile Secrete irakiene care operau sub acoperire, ca diplomaţi. Unul a fost Farouk Hijazi, ambasadorul Irakului în Turcia. A doua întâlnire a avut loc în aprilie 2001.

În ciuda încercărilor presei de a găsi o legătură între Irak şi atacurile teroriste din 11 septembrie, surse din Serviciile Secrete americane resping această ipoteză, arătând că irakienii ştiau că sunt supravegheaţi şi, prin urmare, e puţin probabil să se fi întâlnit cu bună ştiinţă cu Atta. Totuşi, asta nu răspunde la întrebarea de ce s-a deranjat Atta să se ducă la Praga.

În plus, există indicii că, în timpul unora dintre călătoriile ulterioare pe care le-a făcut Atta în Spania, în ţară se aflau oficiali importanţi din Serviciile Secrete irakiene. Irakul a negat în repetate rânduri că ar avea vreo legătură cu complotul.

Atta a sosit la New York pe 3 iunie 2000, aparent prima lui vizită în America. Întrunirea ulterioară a Serviciilor de Informaţii nu a reuşit să-l

repereze pe bărbosul Atta, căci el sosise în America complet occidentalizat. Nu mai avea barbă şi purta haine moderne, de firmă.

În ciuda faptului că se afla în Statele Unite cu viză de turist, dovedea un interes deosebit pentru agricultură. La un moment dat s-a dus la un birou al Departamentului Agriculturii din Florida pentru a cere informaţii despre împrumuturile acordate pentru cumpărarea de insecticide. A fost în repetate rânduri şi la un aerodrom din Florida de unde decolau avioanele utilitare care stropeau cu insecticide, conform declaraţiei lui Willie Lee, pilotul-şef şi directorul general al South Florida Crop Care din Belle Glade. În birourile FBI, Lee l-a identificat pe Atta. Şi-a adus aminte că îi pusese multe întrebări despre insecticide, inclusiv cât de mare era cantitatea de substanţe chimice pe care puteau să o transporte.

După câteva săptămâni, Atta şi-a făcut apariţia la Airman Flight School din Norman, Oklahoma. A cerut detalii privind un curs pentru piloţii profesionişti, care oferea un brevet de pilot utilitar pe avioane cu unul sau mai multe motoare.

Dar majoritatea cursurilor au avut loc în zona Floridei. Acolo, Atta şi ceilalţi au luat lecţii de zbor din iulie până în decembrie 2000. „Erau în mod clar piloţi buni", spune Rudi Dekkers, patronul Huffman Aviation, unde au fost instruiţi piloţii. În afară de vizitele regulate la Huffman Aviation, stăteau retraşi, trăind în câteva apartamente închiriate pe termen scurt, deschizând conturi de e-mail şi cumpărând telefoane mobile.

Atta a fost de mai multe ori în Spania, posibil în vizite care aveau legătură cu Serviciile Secrete irakiene. A făcut câteva excursii şi la Las Vegas. La un moment dat, în august 2001, a închiriat o maşină şi a parcurs în jur de 5000 de kilometri, deşi nu se ştie unde s-a dus.

Apoi, pe 28 august, şi-a cumpărat prin Internet un bilet la American Airlines Flight 11. La scurt timp după aceea, maşina închiriată a lui Atta a fost înregistrată de un sistem video cu circuit închis de pe aeroportul Logan din Boston, de unde pleca Flight 11.

Atta se afla acolo pentru a cerceta terenul. Agentul adormit al lui Osama se trezise.

CAPITOLUL 22

O zi la soare

Pe 10 septembrie 2001, Osama bin Laden a plecat spre Kandahar, unde s-a întâlnit cu molahul Omar. Cei doi au stat singuri cam o jumătate de oră, discutând în liniște despre planurile lor, departe de auzul altor persoane din marele complex împrejmuit cu zid al molahului. Unii martori au remarcat că la sfârșitul întâlnirii cei doi s-au îmbrățișat, un lucru neobișnuit. A fost o îmbrățișare caldă, puternică, o îmbrățișare între doi prieteni care, poate, mergeau pe drumuri separate.

În aceeași zi, în jurul prânzului, Osama a făcut o scurtă călătorie cu mașina de la complexul molahului Omar până la o casă în care stăteau soțiile, mulți dintre copiii lui, diverși servitori și câțiva însoțitori înarmați. O vilă mică, simplă, văruită în alb, aflată la depărtare de orașul Kandahar, reședința era totuși grandioasă după standardele afgane, căci după mai bine de două decenii de război și conflict civil, majoritatea oamenilor trăiau în condiții asemănătoare cu cele din Evul Mediu.

Înconjurat de fiii și fiicele lui, și-a luat adio de la familie la fel cum își luase adio și de la molahul Omar. Avea să se întâmple ceva important, a explicat el. Mai târziu, în aceeași zi, ei aveau să fie mutați într-un loc mai sigur, împărțiți în grupuri mai mici și duși discret în Pakistan, departe de ceea ce credea el că avea să devină zonă de război. El pleca într-un loc mai izolat. Era sigur că americanii aveau să-l caute. Familia lui nu avea să-l mai vadă o vreme.

Rapoartele cum că un mesaj similar i-a fost transmis mamei lui Osama, Hamida, prin telefon prin satelit sunt aproape sigur false. El știa că astfel de convorbiri sunt ușor de monitorizat și n-ar fi riscat ca

operațiunea să eșueze din cauza unui cuvânt neglijent care să alerteze Statele Unite. Oricum, în acest punct, mama rupsese legătura cu fiul ei după ce acesta refuzase în repetate rânduri să-i acorde custodia nepoților ei, pentru a-i scuti de o viață într-o continuă alergătură.

După o scurtă întâlnire cu oficialii importanți ai Al-Qaeda, Osama și-a luat la revedere și, însoțit de al-Zawahiri și de un grup mic de ajutoare și milițieni, a pornit spre Kandahar cu trei sau patru mașini Toyota Land Cruiser. Convoiul era mic, pentru a nu fi văzut prin satelit. Destinația lor erau munții Hindu Kush, un lanț care se întinde pe 950 de km pe teritoriul pakistanez, până în vestul Afganistanului. Lanțul are circa 25 de culmi cu altitudine de 7000 m. Punctul cel mai înalt este Tirich Mir, aflat la 7580 m înălțime.

Când s-a înserat, acest mic grup ajunsese departe în munți, și din cauza terenului accidentat mașinile abia mai făceau față. Într-o tabără improvizată îi așteptau alți bărbați. După câteva ore de somn, chiar înainte de ivirea zorilor, grupul a pornit la drum călare. Era o călătorie inconfortabilă, dar cu fiecare minut care trecea intrau într-o zonă din ce în ce mai izolată.

Înainte de prânz, grupul a ajuns la destinație. Sus, în munți, departe de drumuri, sate sau de ochii atenți ai celor despre care Osama știa că-l vânau, era o grotă. Intrarea era primitivă, ca a oricărei peșteri neamenajate, dar în interior, după un culoar îngust, grota se deschidea într-un spațiu mai mare care fusese modelat de mineri și echipat după instrucțiunile lui. Era una din numeroasele peșteri și buncăre de comandă împrăștiate în întreg lanțul munților Hindu Kush și dincolo de ei.

Cu tot confortul casnic de acolo, oamenii s-au instalat, în vreme ce Osama a stat lipit de CNN și a urmărit știrile pe Internet. Era încordat și tăcut. Planurile lui puteau fi descoperite în orice moment, mai ales în acest stadiu avansat.

Dimineață, la opt fără un minut, ora de iarnă din New York, trei după-amiază în Afganistan, American Airlines Flight 11 a decolat de pe Aeroportul Internațional Logan cu destinația Los Angeles. La comenzi era căpitanul John Ogonowski, un veteran al US Air Force. La bord erau 92 de oameni, nici măcar jumătate din capacitatea avionului. Două minute mai târziu, 45 de pasageri și membri ai echipajului au

decolat la bordul United Airlines Flight 93 de pe Aeroportul Internaţional Newark, cu destinaţia San Francisco.

După încă opt minute, American Airlines Flight 77 a părăsit pista de pe Aeroportul Dulles din Washington, îndreptându-se spre Los Angeles. La bord erau 64 de oameni. După alte patru minute, United Airlines Flight 175 a decolat de pe aeroportul Logan, transportând 65 de pasageri şi membri ai echipajului.

În alt colţ al lumii, şeful Al-Qaeda era lipit de televizor şi Internet, aşteptând vreun semn care să indice că oamenii săi au fost descoperiţi. Ştia că deja cel puţin câteva dintre avioanele pe care le alesese cu atâta grijă drept ţinte erau în aer. Oamenii lui nu mai erau pe pământ.

La bordul American Airlines Flight 11, la 29 de minute de la decolare, se întâmplă ceva. Mohammed Atta şi banda lui intră în carlingă agitând cuţite şi cuttere şi preiau avionul.

„Nu mişcă nimeni, vă rugăm. Ne întoarcem pe aeroport. Nu încercaţi să faceţi vreo mişcare prostească", spune un glas neidentificat.

Un pilot lasă în mod deliberat deschis microfonul radio; pasagerii, echipajul şi controlorii de trafic aerian aud că se petrece ceva nelalocul lui. Dispozitivul de emisie-recepţie automată, care permite controlorilor să identifice avionul, este închis de cineva din cabină.

„Avem nişte planuri. Staţi liniştiţi şi nu veţi păţi nimic. Ne întoarcem pe aeroport", se aude cineva spunând.

Cu Atta la conducere, un bărbat care-şi spune Abdulaziz Alomari şi un anume Wali M. Alshehri sunt acum la comenzi, deşi la bord se află şi fratele mai mic al lui Wali, Waled, fost pilot de linie, şi încă un saudit, Satam M. A. Al Suqami. Avionul face o întoarcere la stânga neaşteptat de puternică. Acum e în drum spre centrul New Yorkului, nu spre Los Angeles. În turnul de control izbucneşte panica.

Acum nici United Airlines Flight 175 nu poate fi contactat. La comenzi este Fayez Rashid Ahmed Hassan Al Qadi Banihammad, un bărbat care are legături cu Lackland Air Force Base Defense Language Institute din San Antonio, Texas. Liderul echipei de deturnare este Ahmed Alghamdi, un experimentat membru Al-Qaeda care a luptat în

Cecenia. La bord mai sunt Hamza Alghamdi, Marwan Al-Shehhi şi Mohand Alshehri.

American Airlines Flight 11 o ia acum spre nord-est, către New York. Două avioane de vânătoare cu reacţie pornesc de la Otis Air Force Base, însă sunt prea departe pentru a ajunge într-o poziţie în care să poată intercepta sau chiar doborî avionul, care goneşte spre Manhattan cu 650 km la oră.

Nu se poate face nimic. La 8:45 a.m., avionul, 92 de suflete şi 38 000 l de combustibil foarte inflamabil lovesc turnul de nord al World Trade Center, cam în dreptul etajului 100 al clădirii cu 110 etaje.

După câteva minute, CNN îşi întrerupe programul obişnuit pentru a transmite în direct un reportaj despre accidentul căruia i-a căzut victimă World Trade Center. Un fum negru, gros se ridică din turnul simbol al Statelor Unite, al comerţului internaţional şi al sistemului capitalist. Această imagine ajunge în Afganistan şi în izolatul buncăr de comandă din munţii Hindu Kush. Osama e în culmea fericirii. Ştie că a dat o lovitură fără precedent. Dar în timp ce lumea se uită cu spaimă şi neîncredere, el ştie că urmează şi altele.

Optsprezece minute mai târziu, la 9:03 a.m., United Airlines Flight 175 se izbeşte de turnul sudic, străpungând adânc etajul 90. Acest tragic eveniment e transmis în direct de reţelele de televiziune din toată lumea. Sute de milioane de oameni se uită cu groază. Când implicaţiile dublei tragedii devin clare — este o acţiune sincronizată a forţelor răului —, într-un colţ izolat din Orientul Mijlociu domneşte euforia. Al-Qaeda a reuşit cel mai uimitor act de terorism săvârşit în lume.

Şi Osama va mai avea şi alte satisfacţii. Preşedintele George W. Bush se află în Sarasota, Florida, vorbind despre educaţie. Când ajutoarele preşedintelui primesc vestea celei de-a doua lovituri, Bush e pe podium. Şeful de stat major, Andy Card, întrerupe discursul lui Bush şi îi şopteşte vestea. Acum nu mai e nicio îndoială. În timp ce un singur accident s-ar putea explica printr-un şir de greşeli cumplite, o dublă lovitură arată cum nu se poate mai clar că ceva extrem de rău se întâmplă şi că World Trade Center a fost ţinta unui atac terorist.

Bush îşi termină discursul pe tema educaţiei şi este imediat întrebat de un reporter dacă are comentarii despre situaţia din New York.

„Voi vorbi mai târziu despre asta", declară el, retrăgându-se să-i ceară informații cu privire la situația apărută consilierului său pe probleme de siguranță națională, Condoleezza Rice.

Osama se uită cu bucurie și neîncredere cum, la 9:30 dimineața, președintele se întoarce pe podium, cu o figură fioroasă; și spune că țara a suferit un „aparent atac terorist". Se răspândește vestea că Federal Aviation Administration (FAA) a ordonat închiderea tuturor aeroporturilor din zona New York City și că Autoritatea Portuară din New York și New Jersey a ordonat ca toate podurile și tunelurile din zona New York să fie închise. Osama închisese New Yorkul.

La exact 40 de minute după ce turnul sudic al World Trade Center este lovit, American Airlines Flight 77 face o întoarcere completă, se răsucește cu 270 de grade și vine în picaj asupra Washingtonului. Cu puțin înainte de a ajunge la destinația finală, avionul prinde viteză și apoi se izbește de latura vestică a Pentagonului, cartierul general al armatei Statelor Unite.

La bord sunt yemenitul Khalid Almihdhar și veteranul campaniei din Cecenia, Nawaf Alhazmi; amândoi au câștigat experiență de zbor la Sorbi Flying Club din San Diego. Alt om cu experiență de zbor este sauditul Hani Hanjour, care a primit brevet de pilot utilitar în 1999 de la FAA. La bord mai sunt și Salem Alhazmi, alt luptător cecen, și un anume Majed Moqed.

Avionul este încărcat aproape complet cu combustibil care se aprinde și dezlănțuie un infern care se răspândește repede la 300 m de locul impactului, în ambele părți. CNN dă legătura la Pentagon doar câteva secunde mai târziu și aude un corespondent descriind o scenă înfricoșătoare. Imaginile arată Pentagonul regurgitând nori de fum negru.

Câteva minute mai târziu se anunță că FAA a oprit toate operațiunile de zbor de pe toate aeroporturile SUA, prima dată în istorie când traficul aerian la scară națională a fost înghețat. La 10:24 a.m. FAA a deviat spre Canada toate avioanele care se întorceau de dincolo de Atlantic în Statele Unite. Osama nu închisese doar New Yorkul, închisese Statele Unite în întregime.

Între timp, deasupra Pennsylvaniei altă dramă e în derulare. La bordul United Airlines Flight 93 de la New York la San Francisco lucrurile

nu merg cum vor teroriştii. Patru bărbaţi încearcă să preia controlul avionului. Sunt conduşi de Saeed Alghamdi, care a urmat cursuri de perfecţionare în electronică, comunicaţii şi spionaj, cursuri destinate membrilor serviciilor diplomatice militare, la centre militare din Florida, Maryland, Illinois şi Virginia. Este însoţit de Ahmed Ibrahim A. Al Haznawi, Ahmed Alnami şi Ziad Samir Jarrah, care a studiat ingineria aeronautică în Hamburg, Germania, din 1996 până în 2000, în timp ce liderul proiectului, Mohammed Atta, se afla şi el în Hamburg.

Ţinta lor se pare că este Casa Albă. Dar în cabină s-a auzit deja despre dezastrele care s-au abătut asupra World Trade Center. Mai mulţi pasageri de la bord îşi folosesc telefoanele mobile pentru a vorbi pentru ultima dată, în disperare, cu cei dragi. Dându-şi seama că bărbaţii care se află printre ei fac parte dintr-un complot mai larg, şi dându-şi seama că nu au nimic de pierdut, pasagerii şi echipajul se opun. Avionul zboară ciudat, de parcă la comenzi s-ar afla piloţi diferiţi, sau teroristul nu e sigur pe el. În cabina pasagerilor un om a murit, doborât în timp ce se opunea teroriştilor. Pasagerii „s-au angajat în luptă pentru viaţa lor cu cei patru teroriştî", comentează mai târziu directorul FBI însărcinat cu contraterorismul, Tim Caruso. „Şi aproape sigur, ca urmare a eforturilor lor, au salvat viaţa unor indivizi necunoscuţi de pe pământ."

La circa 130 km sud-est de Pittsburgh, avionul se prăbuşeşte într-o zonă împădurită. Toţi oamenii de la bord mor pe loc. Dar avionul şi-a ratat ţinta, salvând probabil mii de vieţi.

Vestea acestui incident nu a ajuns încă la CNN, fapt care îl face pe Osama să-şi dea seama de eşec. În altă parte, oamenii lui aflaţi la bordul altui avion, United Airlines Flight 23, îşi văd misiunea compromisă în ultimul minut. Patru bărbaţi „de origine din Orientul Mijlociu" se află în avionul care stă pe pista aeroportului John F. Kennedy din New York, aşteptând permisiunea să decoleze, când pilotului i se transmite vestea închiderii aeroportului de către FAA. Cei patru discută cu însufleţire în arabă, apoi o iau la goană când uşa avionului se deschide din nou la terminal.

Deciziile rapide ale FAA au scăpat Statele Unite de încă un dezastru, iar unele dovezi ulterioare indică faptul că şi alte câteva celule şi-au

văzut planurile zădărnicite de închiderea rapidă a spațiului aerian al Statelor Unite. Dar aceste succese nu au prea mare însemnătate.

La 10:09 a.m. Osama se uită în direct la televizor, cu bucurie, la scenele incredibile din New York. Turnul World Trade Center nr. 2 se prăbușește brusc. Șapte minute mai târziu, o porțiune din Pentagon dispare, dar acest lucru abia dacă este menționat de CNN, care continuă să se concentreze asupra scenei cataclismului din New York. La unsprezece minute după geamănul său, și turnul World Trade Center nr. 1 se îndoaie și se prăbușește.

Al-Qaeda a produs un dezastru în inima Americii și a lumii occidentale, pe care Osama le disprețuiește enorm. Anii de planuri, investiția de multe miliarde de dolari și construirea atentă a unei masive perdele de fum au dat roade într-un fel la care el ar fi putut doar să viseze.

Orele treceau și teroristul-șef urmărea cu neîncredere și bucurie desfășurarea evenimentelor. Timp de peste un deceniu fusese vânat. Președintele Clinton îl scosese din Sudan, asmuțise CIA și FBI asupra Al-Qaeda și încercase în numeroase rânduri să-l asasineze sau să-l captureze pe liderul organizației. Osama supraviețuise tuturor acestora.

Pierduse prilejul să se răzbune pe Statele Unite provocând un astfel de dezastru în timpul președinției lui Clinton, lucru care i-ar fi plăcut nespus, dar pe 11 septembrie 2001 Osama și-a luat revanșa. Acum George W. Bush era cel care părea vânat.

Primind în Florida vestea atacului, Bush a dorit să se întoarcă imediat la Casa Albă. Cum în aer încă se mai aflau un număr necunoscut de avioane civile de linie, apropiații lui s-au temut pentru siguranța președintelui și l-au sfătuit să încerce să scape. După mai bine de nouă ore, după ce a străbătut întreaga țară, Bush s-a întors la Washington. La mii de kilometri depărtare, Osama savura piesa de teatru care se juca pe ecranul televizorului său.

Știa că pedeapsa avea să vină mai devreme sau mai târziu, că investigatorii americani aveau să lege dovezile de Al-Qaeda și, evident, de el. La patru după-amiaza, ora SUA, cireașa de pe tort a fost furnizată de corespondentul CNN pe probleme de securitate națională, David Ensor. Ensor a apărut la televizor informând că „oficiali ai SUA spun că

există «indicii serioase» că militantul saudit Osama bin Laden, bănuit de coordonarea atacurilor asupra celor două ambasade americane, este implicat şi în aceste atacuri, conform informaţiilor «noi şi specifice» adunate de la încheierea lor".

În Afganistan era trecut bine de miezul nopţii, iar la Casa Albă era 8:30 p.m., când Bush a făcut prima declaraţie importantă despre criză. Osama era şi el treaz, încălzindu-se la focul gloriei. Durerea Americii era bucuria lui. Revedea preţioasele secvenţe video cu prăbuşirea turnurilor World Trade Center.

Statele Unite nu se mai confruntaseră cu o astfel de criză din 7 decembrie 1941, când Japonia a atacat baza navală americană de la Pearl Harbour, de pe insula Oahu, Hawaii. A doua zi, preşedintele Franklin D. Roosevelt a ţinut faimosul său discurs „Ziua infamiei". Şaizeci de ani mai târziu, preşedintelui George W. Bush i-a revenit sarcina să coalizeze întreaga ţară. A apărut la televizor şi a declarat:

„Astăzi, cetăţenii noştri, modul nostru de viaţă, însăşi libertatea noastră au fost supuse unei serii de acte teroriste deliberate şi fatale. Victimele se aflau în avioane sau în birourile lor — secretare, oameni de afaceri, lucrători din armată şi din administraţia de stat. Mame şi taţi. Prieteni şi vecini... Mii de vieţi au fost curmate brusc de acte de terorism haine, vrednice de dispreţ... Aceste acte de ucidere în masă erau menite să înspăimânte naţiunea noastră şi să provoace haos. Dar au eşuat, ţara noastră e puternică. Un popor mare a fost mobilizat să apere o mare naţiune. Atacurile teroriste pot zgudui temeliile celor mai mari clădiri ale noastre, dar nu pot atinge temelia Americii. Aceste acte sfârâmă oţelul, dar nu pot roade oţelul îndârjirii americane... Armata noastră e puternică, şi e pregătită... Căutarea celor care se află în spatele acestor acte haine este în curs. Am ordonat serviciilor noastre de informaţii şi comunităţilor însărcinate cu respectarea legii să-şi folosească toate resursele pentru a-i găsi pe cei responsabili şi a-i aduce în faţa justiţiei. Nu vom face nicio deosebire între teroriştii care au comis aceste acte şi cei care îi adăpostesc... Astăzi este o zi în care toţi americanii de toate categoriile se unesc în hotărârea noastră de a face dreptate şi pace. America a mai îngenuncheat duşmani şi o vom face şi de data aceasta."

Postfață

Nu sunt mulți cei care văd în Ariel Sharon, hrăpărețul prim-ministru israelian, imaginea salvatorului. Dar în cărțile de istorie din viitor s-ar putea ca Sharon, nu președintele George W. Bush sau prim-ministrul britanic Tony Blair, să fie omul creditat în ultimă instanță pentru curmarea domniei terorii practicate de Osama bin Laden și Al-Qaeda. Perspectiva pare puțin probabilă când ne uităm la cazanul de ură care este astăzi Orientul Mijlociu și de două ori mai puțin probabil că Sharon ar putea realiza acest lucru transformându-se într-un porumbel. Dar ipoteza devine absolut plauzibilă dacă ne gândim că soarta luptei împotriva lui Osama și a tot ce reprezintă el este în mâinile lui Sharon...

Al-Qaeda era pregătită pentru mânia Americii chiar înainte de evenimentele din 11 septembrie 2001. Osama dovedise că nu va fi niciodată prins pe picior greșit. Cântărise posibilele scenarii încă din 12 septembrie 2001, ziua în care mânia Statelor Unite avea să se trezească în mod inevitabil. Nu era nevoie să fie geniu ca să anticipeze că americanii aveau să-l caute.

La începutul verii lui 2001 bazele Al-Qaeda din Afganistan prinseseră viață. Programele de instruire erau accelerate pentru a se încheia cât mai multe pregătiri. Echipamentul și proviziile erau mutate din baze în locuri izolate, pentru a fi depozitate în peșteri sau îngropate. Totul se făcea treptat, pentru a nu atrage atenția. În ascunzătorile din munți erau trimise și grupuri de oameni, peșterile fiind

dinainte aprovizionate cu îmbrăcăminte de iarnă, lemne de foc, muniţie, hrană şi apă pentru mai multe luni.

Osama ştia că puţine ţări din lume, în afară de Afganistan, asigurau în zonele lor izolate o asemenea acoperire pentru oamenii şi organizaţia lui. Oamenii lui făceau acum ce făcuseră gazdele lor timp de secole. Grote naturale de calcar deveneau casa lor, unde puteau să rămână aproape la nesfârşit şi de unde puteau lovi aproape fără teama de consecinţe, dacă americanii făceau aceeaşi greşeală ca sovieticii şi trimiteau trupe terestre.

Zeci de mii de soldaţi americani şi ai alianţei puteau să împânzească munţii Afganistanului, şi probabil că tot n-ar fi fost de ajuns ca să-i facă pe Osama şi pe miile lui de luptători afgani-arabi să-şi ia zborul din izolatele lor refugii înainte să fie gata de plecare.

Oricine crede că Osama bin Laden se ascunde într-o grotă din Afganistan fără să fi conceput cu grijă un plan de scăpare nu a înţeles cum trebuie cu cine are de-a face. Există posibilitatea ca el să fi plecat deja din munţii Hind Kush şi să se ascundă într-un colţ izolat din Bangladesh, Butan, China, India, Myanmar, Nepal sau Pakistan, departe de ochii iscoditori. Osama s-a dovedit în mod constant un conducător deştept, astfel că nu va sta pur şi simplu să aştepte să fie capturat — decât în condiţiile impuse de el.

Fiecare mişcare a lui Osama şi a organizaţiei sale fusese bine gândită, transpusă în scris şi orchestrată cu grijă. Casetele video pe care Al-Qaeda le-a produs de la 11 septembrie încoace au frizat teatralul, şi e clar că Osama şi acoliţii lui au muncit din greu la ele. Osama, cu nelipsitul Kalaşnikov în fundal, stă în genunchi uitându-se cu smerenie în podea. E un actor care joacă un rol. Lângă el stă veşnic prezentul Ayman al-Zawahiri, care s-a folosit de dragostea nebună a lui Osama pentru el ca să-şi promoveze scopurile.

Amândoi şi-au revendicat cu înfocare statutul de lideri ai lumii fundamentaliste, încercând să-şi întărească poziţia asociindu-se cu problema palestiniană — o adevărată nedreptate care îi îndurerează pe musulmanii de pretutindeni. Şi această ofensivă a relaţiilor publice nu s-a încheiat încă.

Osama nu consideră o problemă faptul că-şi ţine nevestele şi copiii aproape ca pe nişte ostatici excluşi din viaţa lui. Mulţumit să-şi trăiască viaţa ca un renegat fugar, a hotărât ca şi îndelung răbdătoarea lui familie să ducă aceeaşi existenţă întunecată. Pentru cei mai mulţi dintre ei, este împotriva voinţei lor. În ciuda eforturilor mamei lui, Hamida, de a-l convinge să trimită copiii înapoi în Arabia Saudită, unde puteau să ducă o viaţă normală, tatăl lor a hotărât ca şi ei să ducă o viaţă de fugari, acum sub constanta ameninţare a unui atac din partea Statelor Unite.

O altă ameninţare o reprezintă vânătorii de recompense care vor măcar o parte din cei 25 de milioane de dolari oferiţi ca premiu pe capul lui Osama. Unul dintre fiii lui, Hamza, a fost rănit anul trecut de un glonţ, când nişte vânători de recompense au atacat prin surprindere maşina în care se afla, crezând că era împreună cu Osama. Atacatorii au fost ucişi, la fel ca şi un luptător Al-Qaeda care era însărcinat să apere vehiculul.

În ciuda pericolelor evidente, Osama şi-a folosit copiii ca instrumente în campania lui. Fiul lui cel mic, Ali, în vârstă de zece ani, a fost folosit la începutul acestui an pentru a rosti o tiradă împotriva Statelor Unite într-o înregistrare video a nunţii fratelui său Mohammed, în vârstă de douăzeci de ani. Apoi, după atacurile asupra World Trade Center, fiul cel mare al lui Osama, Abdullah, în vârstă de douăzeci şi unu de ani, s-a arătat în Pakistan şi a servit presei un lung şir de minciuni, ascunzând locul unde se află tatăl lui şi negând implicarea lui în atacuri. Implicarea familiei face parte din campania de relaţii publice menită să abată atenţia de la adevăratele lui intenţii.

Dată fiind setea lui de a fi băgat în seamă, e puţin probabil ca 11 septembrie să-i fie de ajuns lui Osama. El are în continuare capacitatea de a ucide şi de a provoca dezastre la scară mondială. În timp ce Occidentul nu a reuşit să stăvilească ameninţarea pe care a reprezentat-o Al-Qaeda în ultimul deceniu, organizaţia s-a înzestrat cu tot mai multe arme şi şi-a mărit raza de acţiune. De-a lungul anilor 1990, Osama şi-a urmărit îndârjit visul de a avea la dispoziţie arme biologice şi chiar arme nucleare. Ar fi o absurditate să se afirme cu convingere că nu şi-a atins această ţintă.

„Bin Laden încearcă de şapte sau opt ani să pună mâna pe uraniu îmbogăţit", a spus fostul director CIA Robert Wolsey. Ba mai mult, prăbuşirea Uniunii Sovietice a creat o piaţă neagră de material fisibil furat. De vânzare sunt şi cunoştinţele tehnice. În urma prăbuşirii economiei nucleare a fostului bloc sovietic, sute de tehnicieni şi oameni de ştiinţă au rămas fără slujbă. Cei care se agaţă de slujbe primesc un salariu de mizerie.

Zeci de grupuri de infractori au fost prinse deţinând materiale nucleare care puteau fi folosite la construirea unei arme. Şi, de asemenea, există dovezi că agenţi operativi Al-Qaeda se pregăteau să le cumpere.

Deşi Rusia şi fostele state sovietice continuă să deţină supremaţia cu până la 40 000 de arme nucleare, stocul lor nuclear a avut scurgeri. Aşa-numitele RA-115 şi RA-115-01, mai cunoscute ca arme nucleare de geamantan, sunt strict secrete şi niciun oficial occidental nu le-a văzut vreodată. Totuşi, un înalt funcţionar din administraţia Boris Ielţân, consilierul de mediu Alexei Iablokov, a anunţat că din 132 de arme confecţionate, Rusia putea explica unde se află doar 48.

Nesocotirea înainte de evenimentele din 11 septembrie a dorinţei şi a capacităţii financiare ale lui Osama de a reuşi în ceea ce urmărea a fost o abordare nesăbuită. A nu te concentra pe pericolul clar şi prezent al desfăşurării unui program de arme nucleare sau biologice — acum ştiind exact de ce e în stare Osama — înseamnă a lansa o invitaţie la un atac nuclear unui om care a dovedit atâta lipsă de consideraţie faţă de caracterul sacru al vieţii umane. Acesta este noul front din liniile de luptă în veşnică schimbare trasate de Al-Qaeda.

Totuşi, călcâiul lui Ahile al lui Osama s-a văzut deja clar. Exageratul lui simţ al valorii în lumea musulmană nu se potriveşte cu realitatea. E destul de inteligent ca să ştie că, deşi unele teme pe care le-a anunţat public ca fiind factorii care îl motivează au un sprijin larg şi bine înrădăcinat în lumea musulmană şi arabă, metodele lui de a aduce aceste teme pe scena lumii sunt revoltătoare. Foarte multe persoane nu sunt de acord cu faptul că invocă numele lui Dumnezeu în atacurile lui. Pentru musulmani, a sugera că Dumnezeu s-ar coborî la crimă şi acte de violenţă înseamnă a insinua că cea mai pură dintre entităţile din univers gândeşte la fel ca cel mai sadic dintre muritori. Asta arată cât de mult

s-a deformat gândirea lui Osama şi a celor de felul lui, încât au ajuns să creadă că un Dumnezeu semit îi aplaudă şi le iartă greşelile.

O mică parte din cei aproape un miliard de musulmani din toată lumea a salutat actele devastatoare din 11 septembrie. Majoritatea au condamnat acţiunile lui Osama şi şi-au dat seama că fundamentaliştii islamici scoseseră din context învăţăturile Profetului, pentru a-şi justifica scopurile.

Din această cauză, Osama ştie că baza de sprijin a Al-Qaeda este atât de îngustă, încât nu poate realiza scopul pe termen lung de a crea un Orient Mijlociu guvernat de fundamentalismul islamic şi de el. Crede că, atrăgând Statele Unite şi pe aliaţii lor într-un conflict deschis, poate să adune masele în jurul cauzei lui. Asta ar conduce la un colaps al guvernelor din Arabia Saudită şi Pakistan, fapt care l-ar lăsa apoi pe Osama să deţină controlul asupra singurului arsenal al lumii islamice, precum şi a celor mai sfinte locuri ale ei. Folosind aceste pârghii, ar putea să provoace căderea guvernelor islamice prooccidentale, precum şi a celor ale Egiptului, Yemenului şi ale Statelor din Golf.

Treptat, conform planului, Osama bin Laden ar conduce o revoluţie islamică ce s-ar răspândi în tot Orientul Mijlociu şi, după ce ar proclama un stat islamic regional unit, ar deveni el însuşi calif al acestui stat.

Punctul mort al planului său măreţ este poporul lumii arabe. Osama credea că atacurile lui înfiorătoare asupra Americii pe terenul ei îl vor face viitor calif. Totuşi, săptămânile de după 11 septembrie nu au ieşit aşa cum speraseră el şi acoliţii lui. Căci, în realitate, deşi masele ar putea spune că urăsc America, ele visează, de fapt, să aibă toate lucrurile pe care le au americanii.

Din fericire, în afară de câte o lovitură la corp dată când şi când Occidentului, Osama rămâne neputincios şi scos pe tuşă. De aceea caută să-şi lege campania total neislamică de ură de problema palestiniană, o cauză pe care nu s-a arătat niciodată înclinat să o sprijine.

Totuşi, are dreptate într-o privinţă. Soarta milioanelor de palestinieni cărora li s-au refuzat drepturi ale omului elementare, slujbe, libertate, pământ şi case, continuă să fie o problemă care preocupă întreaga lume musulmană. Dacă Al-Qaeda se poate folosi de o temă

comună pentru a obține sprijin, aceasta este. Căutând o legătură cu această temă, Osama şi-a dat în vileag disperarea de a obține un sprijin larg, însă i-a şi servit lumii pe tavă mijloacele de a-l înfrânge.

O situaţie care a stăruit de multă vreme cu forţă şi mânie nu poate fi rezolvată cu bombe şi gloanţe. Ea trebuie să fie calmată cu speranţă şi demnitate umană. Fundamentalismul se bazează pe supărarea şi frustrarea cauzate de dezastruoasa situaţie socioeconomică şi politică din Orientul Mijlociu. Orientul Mijlociu este la pământ.

Toate maladiile care năpăstuiesc regiunea izvorăsc din sau au fost agravate de această unică problemă. Nu are sens ca George W. Bush să rostească platitudini de genul „ar trebui să existe un stat palestinian, ale cărui graniţe să fie negociate de părţi...", dacă intenţionează doar să arunce un os statelor islamice de al căror sprijin are nevoie pentru a bombarda Afganistanul. Nici Statele Unite nu pot presa pur şi simplu Israelul şi pe palestinieni să-şi atenueze conflictul pentru a nu afecta construirea coaliţiei. Astfel nu se va obține nimic. În schimb, Statele Unite şi Occidentul trebuie să joace un rol activ în redresarea balanţei în Orientul Mijlociu, adică să-i ajute atât pe palestinieni, cât şi pe israelieni să-şi dea seama de visurile şi aspiraţiile lor, şi astfel să închidă o rană care îi doare de jumătate de secol pe musulmani şi pe arabi.

Când pacea va fi realizată, întreaga înfăţişare a regiunii se va schimba. Un palestinian cu slujbă, mâncare pe masă şi drepturi umane elementare — lucruri care lipsesc astăzi din viaţa oamenilor de rând — nu se va bate pe străzi cu soldaţii israelieni, nu va intra în Hezbollah şi nici nu va susţine puncte de vedere extremiste. Atunci când oamenii nu vor mai fi împinşi în braţele fundamentalismului şi nu vor mai fi motivaţi de furie să acorde bani şi sprijin moral, ramura bolnavă a fundamentalismului islamic se va ofili şi va muri. Grupurile teroriste cărora le-a dat naştere acest fanatism vor dispărea din lipsă de sprijin, tot atât de sigur cum cu fiecare nou conflict de pe străzile din West Bank şi Gaza puterea şi prestigiul acestor grupuri nefaste cresc.

Şi astfel revenim la Ariel Sharon. Statele Unite şi aliaţii lor pot exercita presiuni, dar numai liderului israelian îi stă în putere să încheie în

sfârşit un acord pentru o pace durabilă. Dacă va face asta, va rămâne în istorie ca omul de stat care a realizat ce n-au reuşit predecesorii lui.

Pacea va aduce stabilitate, iar stabilitatea va aduce prosperitate într-o regiune care de mai bine de cincizeci de ani are grozavă nevoie de toate trei. Dacă această fractură veche de jumătate de secol în hegemonia Orientului Mijlociu poate fi în sfârşit vindecată, atunci sprijinul acordat lui Osama bin Laden se va prăbuşi la fel de repede cum s-au prăbuşit turnurile World Trade Center după cele mai oribile crime împotriva umanităţii de după cel de-al Doilea Război Mondial.

* * *

La aproape un deceniu de la 9/11, după ce au fost cheltuite sute de milioane de dolari şi prăpastia neînţelegerii dintre cele mai mari două religii din lume s-a adâncit din ce în ce mai mult, Statele Unite şi-au îndeplinit în sfârşit obiectivul, în mai 2011, când Osama Bin Laden a fost împuşcat şi ucis într-un complex rezidenţial din Abbottabad, Pakistan, de către Forţele Speciale Americane SEAL şi CIA.

În Occident, au existat surprinzător de puţine reacţii, însă cei care încă mai considerau subiectul de actualitate se întrebau cum de Bin Laden, care şi-a încurajat bucuros atâţia adepţi să-şi sacrifice vieţile într-un martiriu adesea zadarnic, s-a lăsat doborât de gloanţele americane, nepunând în practică ceea ce a predicat. Doar atâţia oameni fuseseră amăgiţi cu ideea că, în ultimă instanţă, e mai bine să te sinucizi decât să fii capturat.

Dar apoi Bin Laden a început să aplice măsuri diferite şi a renunţat să mai pună în practică propriile-i învăţături. În public, abia dacă punea gura pe alcool, în timp ce în particular era un băutor înrăit. Spirtoasele îi plăceau la fel de mult ca numeroasele soţii tinere care roiau în jurul lui. Când a murit, în Abbottabad, avea 54 de ani. Prima lui soţie avea 15 ani când s-au căsătorit, şi chiar şi în Abbottabad, încărunţit fiind, nu-şi alegea soţii cu mult mai în vârstă decât cea dintâi.

Totuşi, dacă există şi un lucru pozitiv în faptul că a durat aproape zece ani, din 11 septembrie 2001, până ca Bin Laden să-şi primească pedeapsa, acesta este faptul că Osama s-a văzut scos pe tuşă şi, practic, considerat insignifiant pentru lumea musulmană. Pentru cineva care şi-a

construit zelos imaginea şi s-a bucurat din plin de lumina reflectoarelor în spectacolul pe care i l-a oferit poziţia lui, probabil că a fost un iad să se simtă în Abbottabad ca într-un fel de azil de pensionari.

În 2011, dintr-un superstar islamist, Osama a devenit brusc trecut. Un şomer tunisian de 26 de ani, absolvent de facultate, pe nume Mohamed Bouazizi a reuşit să provoace mai multe schimbări adevărate decât a reuşit el vreodată. În afară de faptul că a pus umărul la mişcările de trupe de după căderea guvernelor din Tunisia şi Egipt, Bin Laden a fost mai mult spectator la evenimentele din aşa-numita „Primăvară arabă", ca orice simplu profesor din New York sau ca orice simplu doctor din Mumbai. Atunci când oamenii obişnuiţi s-au strâns în Tunis, Cairo, Sanna sau Manama pentru a cere schimbarea, ei nu aveau nevoie de un califat de tip Bin Laden. Voiau democraţie şi respectarea drepturilor omului. Acestea sunt concepte mai apropiate de viziunea lui Barack Obama şi a lui Tony Blair, decât de cea a lui Osama bin Laden. Iată o dovadă suficient de elocventă pentru cât de mult i-au scăzut acţiunile.

E greu de ştiut dacă şi el şi-a dat seama de asta, izolat în coconul lui protector. Mai degrabă fără legătură cu eminenţele cenuşii pe care şi le-a păstrat aproape, efort care-l făcea foarte fericit pe Bin Laden, Al Qaeda s-a transformat într-o colecţie de operaţiuni independente autoîndreptăţite. Din Yemen până în Irak, Somalia şi Pakistan, aceste grupuri disparate au obţinut oarecare sprijin pe seama imaginii lui în declin. Dar pe măsură ce influenţa lui a devenit din ce în ce mai redusă, adepţii diverselor organizaţii erau motivaţi nu atât de viziunea panislamică a Al-Qaeda, cât de sentimentele conaţionalilor lor şi de situaţia locală. Sauditul nu mai era nici pe departe căpitan de echipă, ci mai degrabă un actor cu rol minor, o majoretă. Şi nu era prost. Ştia foarte bine lucrul acesta.

Bin Laden greşise într-un punct: nu reuşise să lege succesul pe care-l obţinuse ca terorist cu mai mult decât o viziune superficială asupra califatului. Hezbollah şi Hamas, de exemplu, nu s-au folosit de statutul lui de vedetă pentru a înfăptui acte criminale, ci pentru a le oferi celor care aveau nevoie disperată de aşa ceva locuinţe sociale, spitale şi şcoli. Din aceste motive, popularitatea Al-Qaeda a fost repede eclipsată.

Concepția lui Bin Laden despre reînvierea salafismului și întoarcerea la edictele din secolul al VII-lea ale Profetului Mahomed era mai puțin relevantă în comparație cu nevoia oamenilor obișnuiți de a-și găsi slujbe, de a le asigura o educație copiilor lor și, într-adevăr, de a-i înlocui pe foștii dictatori. Și nici nu l-a împiedicat pe George Bush Jr., cu imaginea lui mai mult sau mai puțin reală de emblemă a luptei împotriva Islamului, să ajungă la Casa Albă.

Bin Laden lasă în urmă câteva neveste și 20 de copii, dar nicio moștenire trainică pentru adepții lui. Nu există nicio idee măreață și niciun concept teologic în jurul cărora Al-Qaeda ar putea să continue să se coaguleze. Moartea lui a fost plânsă în ultimele ascunzători care-i mai rămăseseră – câteva buncăre din Somalia și din zonele tribale aflate sub administrație federală din Pakistan. Dar la drept vorbind, în Orientul Mijlociu a existat un interes mai mare pentru activitatea lui Arnold Schwarzenegger decât pentru evenimentele din Abbottabad, și asta spune totul despre ce mai înseamnă Bin Laden în anul 2011.